

БИБЛИОТЕКА
СВЕТОВЕ

ОБИТЯЕМЦЯТ ОСТРОВ

АРКАДИЙ И БОРИС

СТРУГАЦКИ

**АРКАДИЙ СТРУГАЦКИ, БОРИС
СТРУГАЦКИ
ОБИТАЕМИЯТ ОСТРОВ**

Превод: Максим Стоев

chitanka.info

Годината е 2157. Пилотите от Групата по свободно търсене бродят из просторите на Вселената. Максим Камерер, като част от тази група, е пилот на разузнавателен космически кораб. След авария в Космоса, Камерер достига планета, претърпяла екологична катастрофа. Обитаемият остров, на който попада — Страната на неизвестните отци, е тоталитарен, изпълнен със социални проблеми и несигурен. Правителството манипулира населението чрез система от кули, които изпращат над страната хипнотични излъчвания. Максим постъпва в Бойната гвардия и се включва в акции срещу, онези, които не се поддават на лъченията, впоследствие се присъединява към съпротивата.

ЧАСТ ПЪРВА

РОБИНЗОН

1

Максим откряна люка, провря се и предпазливо погледна небето. То бе ниско и някак си твърдо, без онази лекомислена прозрачност, намекваща за бездънния космос и множеството обитаеми светове. Бе като истинска библейска твърд, гладка и непроницаема. Без съмнение, тя се опираше на могъщите плещи на местния Атлант и фосфоресцираше равномерно. Максим потърси в зенита дупката, пробита от кораба, но не я откри — видя само две големи черни петна, подобни на капки туш във вода. Отвори люка докрай и скочи във високата суха трева. Въздухът бе горещ и плътен, ухаеше на прах, на старо желязо, на смачкани зелени растения и на живот. Миришеше също и на древна и неразбираема смърт. Тревата бе висока до кръста, недалече тъмнееха храсталаци, тук-там унило стърчаха изкривени дървета. Беше почти светло като през ярка лунна нощ на Земята, но липсваше мъглявата лунна синева. Всичко бе сиво, прашно и плоско. Корабът бе кацнал на дъното на огромна котловина с полегати склонове; местността наоколо забележимо се издигаше към размития неясен хоризонт и това беше странно, защото съвсем наблизо, нагоре по склона в западна посока, течеше широка и спокойна река.

Максим обиколи кораба, като опипваше с длан хладната му и малко влажна обшивка. Откри следи от удари там, където ги очакваше. Под пръстена на индикатора имаше дълбока неприятна вдлъбнатина, получена, когато корабът внезапно подскочи и се наклони настрани, така че киберпилотът се обиди и се наложи Максим спешно да поеме ръчно управлението. Десет секунди след това корабът се изправи на нос, изкриви се и до десния илюминатор част от обшивката хлътна. Младежът отново погледна към зенита. Сега черните петна едва се забелязваха. Вероятността за метеоритна атака в стратосферата бе 0,00. Но нали всяко възможно събитие все някога се случва...

Той се промъкна обратно в кабината, включи управлението на авторемонт, задейства експрес лабораторията и тръгна към реката. Въпреки че приличаше на приключение, случилото се бе обичайно. В ГСТ дори приключенията бяха често явление. Метеоритна атака,

лъчева атака, авария при кацане. Авария при кацане, метеоритна атака, лъчева атака... Все телесни несгоди.

Високата чуплива трева шумолеше и хрущеше по краката му, бодливите ѝ семена се лепяха по шортите му. Пред лицето му досадно зажува ято дребни мушички и отлетя. В Групата за Свободно Търсене възрастни не членуват. Те се занимават със своите сериозни работи, защото знаят, че всъщност чуждите планети са достатъчно еднообразни и уморителни. Еднообразно уморителни. Уморително еднообразни... Но ако си на двацет години, ако нищо не умееш като хората, ако изобщо не знаеш какво би искал да можеш, ако още не си се научил да цениш основната си ценност — времето, ако ти липсват и няма изгледи да придобиеш някакви таланти, ако доминантата на твоето съществуване, както и преди десет години, си остава не главата, а ръцете и нозете, ако си толкова примитивен, че си въобразяваш, че на неизследваните планети можеш да намериш някоя скъпоценност, липсваща на Земята, ако, ако, ако... Тогава, моля: вземи каталога, отвори го на която и да е страница, избери си някое изречение и тръгвай на път. Открий планета, наречи я на свое име, определи физическите ѝ характеристики, сражавай се с чудовища, ако срещнеш такива, установи контакт, ако има с кого, в противен случай — прави се на Робинзон. И знай, че няма да е напразно. Ще ти благодарят, ще ти кажат, че си дал своя принос, някой виден специалист ще те извика за подробен разговор. Учениците, най-вече изоставащите и тези от малките класове, ще те гледат почтително, но учителят при среща само ще те попита: „Ти още ли си в ГСТ?“ После ще смени темата с печално и виновно изражение, защото отговорността за това, че още си в ГСТ, поема върху себе си. А баща ти ще каже: „Хм...“ и ще ти предложи място за лаборант. Майка ти ще рече: „Максимчо, ти нали хубаво рисуваше като малък...“ Джени ще произнесе: „Запознай се със съпруга ми.“ И всички ще са прави, с изключение на теб. И ти ще се върнеш в Управлението на ГСТ, и стараяйки се да не гледаш към двамата ахмаци, ровещи в каталозите, ще вземеш поредния том, ще отвориш на случайна страница и ще забодеш пръст...

Преди да се спусне по склона към реката, Максим се огледа. Зад него стъпкалата трева се изправяше, на фона на небето тъмнееха чепатите дървета и светеше малкия кръг на отворения люк. Всичко беше много обикновено. „Добре де! — каза си той. — Нека да е така...

Хубаво ще е да намеря мощна, древна и мъдра човешка цивилизация“. Приблужи се до водата.

Реката наистина бе голяма, бавна и с просто око се виждаше как се спуска от изток и се издига на запад. (Рефракцията^[1] тук бе чудовищна!) Виждаше се, че другият бряг е полегат и обрасъл с гъсти храсти. На километър нагоре по течението от водата стърчаха някакви стълбове и криви греди, изкривени ажурни подпори, обвити с растения. „Цивилизация“ — помисли си Максим, без особен ентузиазъм. Наоколо бе разхвърляно много желязо и се усещаше нещо неприятно и задушно. Младият мъж загреба с шепя вода и разбра, че тя е силно радиоактивна. Стана му ясно, че ползата от тази цивилизация няма да е голяма, че пак не е намерил това, което би искал, че е по-добре да не установява контакт, само да направи стандартните анализи, един-два пъти да облети планетата по екватора и да си обира крушите. На Земята щеше да предаде материалите на сериозните и много опитни чичковци от Съвета по галактическа сигурност и по-бързо да забрави всичко това.

Той гнусливо изтръска шепата си и я изтри в пясъка, после клекна и се замисли. Опита се да си представи обитателите на тази едва ли благоденстваща планета. Някъде зад горите се намираше град с бълващи мръсотия заводи, износени и изхвърлящи в реката радиоактивна помия реактори, с грозни къщи с ламаринени покриви, с много стени и малко прозорци, с мръсни междублокови пространства, пълни с отпадъци и трупове на домашни животни, с огромен ров около града и подвижни мостове... Впрочем не — така е било преди да се появят реакторите. Опита се да си представи хората и не успя. Предчувстваше, че са дебело облечени, направо опаковани в дрехи от груба материя и с високи бели якички, които претриват шиите им. После видя стъпки върху пясъка.

Бяха следи от боси крака. Някой с големи широки стъпала, тежък и тромав, без съмнение хуманоид, но с шест пръста, се беше спуснал по склона и влязъл в реката. Със стонове и пъшкане е крачел по пясъка, с плясък се е потопил в радиоактивната вода, и плюейки и сумтейки, е преплувал до тръстиките на другия бряг, без да сваля високата бяла якичка...

Яркосин пламък като от блеснала мълния озари околността, която загърмя, засъска и затрепя. Младежът подскочи. По склона се

сипеше суха пръст, нещо с остър писък долетя от небето и падна в средата на реката, вдигайки фонтан от пръски, примесени с бяла пара. Човекът се втурна нагоре по стръмнината. Вече знаеше какво се е случило, но без да разбира защо. Не се учуди, когато видя, че на мястото, на което стоеше корабът, към фосфоресциращата небесна твърд се издигаше гигантска спирала от нажежен дим. Ракетата се разцепи, керамитовата ѝ обшивка цвърчеше с лилав пламък, сухата трева наоколо весело гореше, пламнаха хресталакът и чепатите дървета. Неистова горещина докосна лицето му. Максим го предпази с длан и заднешком направи крачка, после втора, после пак и пак... Отстъпваше, без да откъсва насълзените си очи от изключително красивия горящ факел, който сипеше пурпурни и зелени искри, от този внезапно изригнал вулкан, от безсмисленото буйство на разбеснялата се енергия.

„Е, какво пък...“ — объркано си помисли той. „Дошла е някоя голяма маймуна, видяла е, че ме няма, влязла е вътре и е вдигнала палубата. Аз самият не зная как се прави, но тя е била съобразителен звяр, шестопръст. Какво имат корабите под палубите? С една дума намерила е акумулаторите, грабнала е голям камък, много голям, три тона тежък и прас! Яка маймуна... Довърши ме тя с нейните канари — два пъти в стратосферата и сега тук... Чудна история... Такова нещо май друг път не се е случвало. Добре де, но какво да правя сега? Ще ме потърсят, и то скоро, но едва ли ще повярват, че е възможно корабът да загине, а пилотът да е невредим. Какво ще стане сега? Мама... Татко... Учителят...“

Той се обърна с гръб към пожара и се отдалечи. Вървеше бързо край реката, околността се озаряваше от червена светлина, пред него върху тревата се мяташе, скъсяваше и удължаваше сянката му. Отдясно се виждаше рядка, миришеца на гнилоч горичка, тревата стана мека и влажна. Две едри нощни птици шумно излетяха под краката му и ниско над водата се понесоха към отсрещния бряг. Мина му мисълта, че огънят може да го настигне и тогава ще трябва да се спасява с плуване, което нямаше да бъде приятно. Червената светлина внезапно помръкна, после съвсем угасна и той разбра, че за разлика от него противопожарните устройства са разбрали какво става и са изпълнили предназначението си с присъщата си прецизност. Ясно си представи

опушените полуразтопени балони, стърчащи нелепо между горящите отломки и самодоволно изпускащи тежки облаци пирофаг...

„Спокойно“ — заповяда си той. „Без паника. Имам време, или по-точно казано, имам много време. Те могат да ме търсят безкрайно, но корабът го няма и е невъзможно да ме намерят. А докато не разберат какво е станало, докато не се убедят окончателно, докато не са докрай сигурни, на мама нищо няма да съобщят... А през това време аз все нещо ще измисля.“

Пресече малко прохладно блато, промъкна се между храстите и излезе на старо, напукано бетонно шосе, пресичащо гората. Приблужи се към ръба на сипея, стъпвайки по бетона и видя ръждивите, обрасли с повет, опори — полупотънали във водата останки от някакво голямо съоръжение. Едва различимо, шосето продължаваше на другия бряг. Очевидно тук някога е имало мост. Явно е пречел някому. Затова са го срутили в реката, от което той не е станал нито по-красив, нито по-удобен. Максим седна на ръба и провеси крака. Направи си вътрешна проверка, убеди се, че не се е паникьосал, и започна да разсъждава.

Най-важното е, че намерих път. Лош, примитивен, старинен аутобан, но все пак шосе, а на всички планети шосетата водят до тези, които са ги построили. Какво ми трябва? Храна не ми е необходима. Тоест, бих хапнал, но под влияние на дремещите инстинкти, а сега се налага те да мируват. Вода ще ми се допие най-рано след едно денонощие. Въздухът е добър за дишане, макар че бих предпочел в него да има по-малко въгледвоокис и радиация. Така че засега нищо насъщно не ми е нужно. Но имам нужда от малък, дори примитивен нулев предавател. Какво по-просто може да съществува от примитивния нулев предавател? Само примитивен нулев акумулатор... Замижа и в паметта му се появи отчетливо схемата на предавател с позитронни емитери. Ако имаше необходимите части, би конструирал този уред за отрицателно време, без да отваря очи. Няколко пъти мислено го сглобяваше, но когато погледна, предавател нямаше. „Робинзон“ — помисли си той дори с интерес. „Максим Крузо. Нищо друго нямам, освен къси панталони без джобове и маратонки. Но затова пък островът ми е обитаем, а щом е така, винаги остава надеждата за примитивен нулев предавател.“ Стараеше се да мисли за предавателя, но нищо не излизаше. През цялото време виждаше майка си. Как ѝ съобщават: „Синът ви изчезна безследно.“ Представяше си

лицето ѝ, начина, по който баща му разтрива бузите си и объркано се оглежда. Как им е студено и пусто... „Не — каза си той. — Няма да мисля за това. За всичко друго, но не и за това, иначе нищо няма да се получи. Заповядвам и забранявам. Заповядвам да не мисля и забранявам да мисля. Край.“ Изправи се и тръгна по пътя.

Отначало плаха и рядка, гората все по-смело настъпваше към шосето. Някои нахални млади дръвчета бяха пробили бетона и растяха направо на платното. Очевидно аутобанът бе построен преди няколко десетилетия или поне няколко десетки години не бе използван. Гората от двете му страни ставаше все по-висока, все по-гъста, на места клоните на дърветата се преплитаха над главата му. Притъмня и ту отядно, ту отляво в гъсталака често се чуваха високи гърлени възгласи. Там нещо шаваше, шумолеше и трополеше. За миг на двадесетина крачки напред набита и тъмна, приведена фигура, тичешком пресече пътя. Жужаха мушици. Максим си помисли, че тази местност е запусната и дива, че в нея сигурно няма хора и ще се наложи да се добира до тях няколко денонощия. Дремещите инстинкти отново се пробудиха и напомниха за себе си. Младежът чувстваше, че наоколо има много живо месо, че няма да умре от глад и въпреки че дивечът едва ли ще е вкусен, ловът щеше да е интересен. И тъй като си бе забранил да мисли за главното, започна да си припомня как ловуваха с Олег и с ловджията Адолф — с голи ръце, хитрост срещу хитрост, разум срещу инстинкт, сила срещу сила. Три денонощия без почивка гони елена през ветровала, настигна го и го повали, като го хвана за рогата... Елени тук може да няма, но без съмнение местният дивеч става за ядене. Не би било зле да се заблуди и да скита една-две години из тукашните гори. Би си завъдил приятел — някой вълк или мечка — заедно ще ловуват, ще си приказват... В края на краищата ще му омръзне, пък и едва ли ще е приятно да броди из тия гори; толкова много желязо има наоколо, че не може да се диша... И освен това първо трябва да сглоби нулев предавател...

Спря и се ослуша. Дълбоко в гъсталака се разнасяше монотонно глухо бумтене и Максим разбра, че вече от доста време го чува, но едва сега му бе обърнал внимание. Не беше животно или водопад, а механизъм, някаква варварска машина. Тя хъркаше, ръмжеше, скърцаше и разнасяше миризма на ръжда. И се приближаваше.

Младежът се приведе и, придържайки се близо до края на пътя, безшумно затича насреща, после спря, като едва не излетя по инерция на кръстопътя. Кръстовището беше пресечено от друго шосе — много мръсно, с дълбоки коловози, със стърчащи парчета бетон, противно миришещо и много, много радиоактивно. Максим приклепна и погледна наляво. Грохотът на мотора и металното скърцане идваха оттам. То се приближаваше.

След минута се появи — тъпчеше пътя с чудовищните си кални вериги, бе безсмислено огромно, горещо, смрадливо, цялото от занитени метални пластини. Носеше се — гърбаво, раздърпано, дрънчеше с останалите си листове желязо, заредено със суров плутоний и лантаниди, безпомощно, заплашително, без хора, тъпо и опасно. Пресече кръстопътя и се понесе по-нататък, като лазеше по бетона с пращане и скърцане, оставяйки зад себе си шлейф от нажежен задух. После с ръмжене се скри в гората, където изреваваше от време на време, и постепенно затихна...

Максим си пое дъх и разпъди мушиците. Беше потресен. Нищо по-нелепо и жалко не беше виждал през живота си. „Да — помисли си той. — Позитронни емитери няма да намеря тук.“ Погледна подир чудовището и изведнъж забеляза, че напречният път не е просто път, а просека в гората, над която дърветата не закриваха небето, както над шосето. „Дали да не го догоня?“ — помисли си той. — „Да го спра и да угася реактора...“ Ослуша се. Гората беше пълна с шум и трясък, чудовището се въртеше в гъсталака като хипопотам в блато, после грохотът на двигателя започна да се приближава. То се връщаше. Отново сумтеше, ръмжеше, разнасяше вълна от смрад, дрънчеше и хлопаше, пресече кръстопътя и тръгна натам, откъдето бе излязло... „Не — каза си Максим. — Не искам да се занимавам с него. Не обичам зли животни и варварски автомати...“ Почака чудовището да се скрие, излезе от храстите, засили се и с един скок прескочи разровения радиоактивен път.

Известно време вървя много бързо, дишаше дълбоко, очиствайки дробовете си от изпаренията на железния хипопотам, после тръгна нормално. Мислеше за това, което видя през първите два часа на обитаемия остров, и се мъчеше да сглоби всички тези несъобразности и случайности в нещо логически смислено. Но беше прекалено трудно. Получаваше се приказна, а не реална картина. Приказна беше тази

гора, натъпкана със старо желязо, приказни същества се викаха едно друго с почти човешки гласове също като в приказка, старият изоставен път водеше към омагьосан замък и невидими зли вълшебници се мъчеха да попречат на човека, попаднал в тази страна. На далечните подстъпи те го обстреляха с метеорити — нищо не излезе, тогава изгориха кораба, хванаха го в капан и насъскаха срещу него железен дракон. Обаче драконът се оказа прекалено стар и глупав и те, навярно разбрали грешката си, сигурно готвеха нещо по-съвременно...

„Слушайте — каза им Максим. — Да знаете, че нямам намерение да развалям магиите на вашите замъци, и да будя летаргични красавици, искам само да се срещна с някой по-умен измежду вас, който ще ми намери позитронни емитери...“

Но злите вълшебници си знаеха своето. Отначало преградиха шосето с огромно гнило дърво, после разрушиха бетона, изровиха в земята голяма дупка и я напълниха с радиоактивна тиня, а когато и това не помогна, когато мушиците се умориха да хапят и разочаровано отлетяха, вече на разсъмване, пуснаха от гората студена зла мъгла. От нея младежът се разтрепери и започна да тича, за да се стопли. Тя беше лепкава, мазна, лъхаше на мокър метал и тление, но скоро замириша на дим и той разбра, че някъде наблизо гори истински огън.

Съмваше се, небето светна с утринна сивота, когато видя край пътя огън и ниска, стара, обрасла с мъх каменна постройка с продънен покрив и празни черни прозорци. Хора не се виждаха, но Максим чувстваше, че са някъде наблизо, че скоро са били тук и може би бързо ще се върнат. Слезе от шосето, прескочи канавката и, затъвайки до глезените в гниещи листа, се приближи до огъня.

Пламъците го посрещнаха с добра първобитна топлина и приятно разтревожиха дремещите му инстинкти. Тук всичко беше просто. Можеш, без да поздравяш, да приклеknеш, да протегнеш ръце към огъня и мълчаливо да чакаш, докато стопанинът също така мълчаливо ти подаде гореща храна и топла напитка. Стопанинът го нямаше, но над огъня висеше опушено котле, в което вреше нещо, миришещо пикантно. Наблизо се търкаляха две торбести роби от груба материя, мръсен полупразен чувал с презрамки, огромни ламаринени чаши и още някакви метални предмети с неизвестно предназначение.

Максим поседна до огъня, стопли се, гледайки пламъците, после стана и влезе в къщата. Всъщност от нея бяха останали само каменните стени. През счупените греди над главата му светлееше утринното небе, върху гнилите дъски на пода беше опасно да се стъпва, а по ъглите растяха на гроздове малиновочервени отровни гъби. Добре изпечени обаче, бяха напълно годни за ядене. Но мисълта за храна изчезна веднага, щом различи в полумрака до стената нечии кости, смесени с избелели парцали. Стана му неприятно, обърна се, слезе по разрушените стъпала, сложи ръце пред устата си и извика така, че цялата гора ечна: „Ехей-хей, шестопръстите!“

Ехото почти мигновено потъна в мъглата между дърветата; никой не отговори, само някакви птички над главата му зацвърчаха сърдито.

Максим се върна при огъня, хвърли в него съчки и надникна в котлето. Ястието вреше. Той се огледа, намери нещо като лъжица, помириса я, избърса я с трева и пак я помириса. После внимателно изгреба сивкавата пяна от повърхността и я изтръска върху въглените. Разбърка ястието, загреба малко, подуха и сръбна. Оказа се доста добро, нещо като чорба от черен дроб на тахорг, но по-пикантно. Остави лъжицата, с две ръце внимателно свали котлето и го сложи на тревата. Огледа се отново и високо каза: „Закуската е готова!“ Не го напускаше усещането, че стопаните са някъде наблизо, но виждаше само неподвижните, мокри от мъглата храсти, черните криви стъбла на дърветата и чуваше единствено пращането на огъня и суетливото птиче цвърчене.

— Е, добре — каза той гласно. — Вие както искате, но аз пристъпвам към контакта.

Услади му се. И дали лъжицата беше прекалено голяма, или дремеците инстинкти се бяха разбушували, но сам не разбра кога изсърба една трета от котлето. Тогава се отдръпна със съжаление, поседя, вниквайки във вкусовите си усещания, внимателно избърса лъжицата, но не се удържа и още веднъж загреба от самото дъно от тези апетитни, топящи се в устата кафяви резенчета, отново почисти лъжицата и я сложи напреко върху котлето. Сега беше дошло време да им благодари.

Скочи, избра няколко тънки пръчици и влезе в къщата. Като стъпваше внимателно по гнилите дъски и се стараше да не гледа

останките в сянката, започна да къса гъби и да нанизва шапчиците им на пръчиците. Избираше най-големите. „Малко сол и пипер ви трябва — мислеше той. — Ама нищо, за първи контакт и така ще минете. Сега ще ви опека над огъня, цялата отрова ще се изпари от вас и ще станете истински деликатес, моят първи принос в културата на този обитаем остров, а вторият ще бъдат позитронните емитери...“

Изведнъж в къщата стана малко по-тъмно и той веднага усети, че някой го гледа. Навреме потисна желанието рязко да се изправи, преброи до десет, бавно стана и, усмихвайки се, обърна глава.

От прозорчето го гледаше дълго тъмно лице с големи тъжни очи, с унило отпуснати угълчета на устата, гледаше го без никакъв интерес, без злоба и без радост, гледаше го не като човек от друг свят, а като че е някакво досадно домашно животно, което пак се е завряло не където трябва. Няколко секунди се гледаха и Максим чувстваше как тъгата, извираща от това лице, изпълва къщата, гората, цялата планета, целия околнен свят — и всичко стана сиво, унило и плачевно: всичко вече е било, много пъти е било едно и също, много пъти пак ще бъде и няма никакво спасение от тази сива, унила, плачевна скука. После в къщата стана още по-тъмно и младежът се обърна към вратата.

Там, разкراчил здрави къси крака, преградил с широките си рамене цялата каса, стоеше обрасъл с рижи косми набит човек в безобразен кариран комбинезон. Под буйните червени коси към Максим гледаха пронизващи сини очички, втренчени, много зли и въпреки това някак весели — може би поради контраста с извиращата от прозореца всемирна скръб. Този космат здравеняк явно също не за пръв път срещаше пришълци от други светове, но беше привикнал да се справя с тях бързо, грубо и решително, без всякакви там контакти и прочее излишни усложнения. На шията му висеше в калъф дебела метална тръба със зловещ вид, и той насочи дулото на този инструмент за разправа с пришълци право към корема на Максим. Веднага стана ясно, че никога не е чувал нито за това, че човешкият живот е висша ценност, нито за Декларацията за правата на човека, нито за другите великолепни изобретения на висшия хуманизъм, пък и за самия хуманизъм, а и да му разкажеш за тях, няма да повярва.

Но Максим нямаше избор. Протегна напред пръчката с нанизаните гъби, усмихна се още по-широко и произнесе нарочно отчетливо: „Мир! Дружба!“

Унилата личност зад прозореца откликна на този лозунг с дълга неясна фраза, след което напусна района на контакта и, съдейки по звуците отвън, започна да хвърля съчки в огъня. Рошовата рижа брада на синеокия се раздвижи и от нея излязоха ръмжащи, ревящи и дрънчащи звуци, които веднага напомниха на Максим за железния дракон от кръстопътя.

— Да! — каза Максим и енергично кимна. — Земя! Космос!

Той посочи с пръчката нагоре и червенобрадият послушно погледна към издънения таван.

— Максим! — продължаваше младежът, като сочеше гърдите си. — Максим! Казвам се Максим! — За по-голяма убедителност той се тупна в гърдите като разярена горила: — Максим!

— Махх-сим! — изрева червенобрадият със странен акцент.

Без да сваля очи от Максим, той изстреля през рамо серия гърмящи и тракащи звуци, в които няколко пъти се повтаряше думата „Мах-сим“, в отговор на което невидимата унила личност започна да издава ужасяващо печални фонемии. Червенобрадият опули сините си очи, раззина пълната си с жълти зъби уста и се закиска. Очевидно, неразбираемата за Максим комичност на положението стигна най-после до него. След като се насмя, човекът избърса със свободната ръка очите си, отпусна смъртоносното оръжие и направи недвусмислен знак: „Хайде, излизай!“

Максим се подчини с удоволствие. Застана пред къщата и отново протегна пръчката с гъбите. Червенобрадият я взе, повъртя я насам-натам, помириша я и я хвърли встрани.

— Недей де! — възрази Максим. — Ще си обличете пръстите...

Наведе се и взе пръчката. Червенобрадият не възрази. Потупа Максим по гърба, бутна го към огъня, после натисна рамото му, накара го да седне и започна нещо да му обяснява. Но Максим не го слушаше. Гледаше унилия, който седеше срещу него и сушеше на огъня някакъв голям мръсен парцал. Единият му крак беше бос, непрекъснато мърдаше пръстите си, които бяха пет. Пет, а не шест.

[1] Рефракция (както е в руския текст) буквално означава „пречупване“ (в случая на светлинните вълни в атмосферната среда на тази планета); в превода на „ИнфоДАР“ терминът беше погрешно предаден като „отразяване“. — Бел.NomaD ↑

Гай седеше на ръба на пейката до прозореца, полираше кокардата на баретата си и гледаше как капрал Варибобу му пише пътните документи. Главата на капрала беше наведена настрани, той се пулеше, лявата му ръка лежеше на масата, придържайки бланката с червена рамка, а с дясната бавно изписваше калиграфски букви. „Добре го прави — помисли си Гай с известна завист. Тоя дърт мастилен пръч е двайсет години в гвардията, и през цялото време е писар. Я как се е опулил. Той е гордостта на бригадата... сега сигурно и езика си ще изплезе... ето, направи го. И езикът му е в мастило. Бъди здрав, Варибобу, стара мастилница, повече няма да се видим с теб. Жалко, че ще заминавам, защото момчетата и господа офицерите тук са свестни, и службата е полезна, значима...“ Гай подсмръкна и погледна през прозореца.

Вятърът носеше бял прах по широката гладка улица без тротоари, настлана със стари шестоъгълни плочи. От двете ѝ страни се белееха стените на дългите еднакви постройки на администрацията и инженерния персонал. Госпожа Идоя вървеше, придържайки полата си. Бе едра и представителна дама, мъжествена жена, която не се уплаши заедно с децата си да последва господин бригадира в тези опасни места. Часовият пред комендантството, новобранец с изгладена униформа и нахлузена до ушите барета, взе с оръжието „за почест“. После минаха два камиона с възпитаници, сигурно ги караха на ваксиниране... А така, прасни му един, да не се подава навън, тук да не му е булевард...

— Та как все пак се пише името ти? — попита Варибобу — Гаал ли? Или може само Гал?

— Съвсем не — каза Гай. — Гаал ми е фамилията.

— Жалко — каза Варибобу, замислено смучейки перото. — Ако беше Гал, точно щеше да се побере в реда...

„Пиши, пиши, мастилнице — помисли Гай. Няма защо да икономисваш редовете. И това ми било капрал... Копчетата ти са

зеленявали, капрале. Два медала имаш, но всички знаят, че не се научи да стреляш като хората...”

Вратата се отвори и в канцеларията стремително влезе ротмистър Тоот със златната превръзка на дежурен на ръкава. Гай скочи и тракна с токове. Капралът се надигна, без да престава да пише. Дъртият му пръч! И това ми било капрал...

— Аха... — произнесе господин ротмистърът и смъкна с отвращение противопрашната маска. — Редник Гаал. Знам, знам, напускате ни. Съжалявам. Но се радвам. Надявам се, че в столицата ще служите също толкова усърдно.

— Тъй вярно, господин ротмистър! — развълнуван каза Гай.

От вълнение чак го засърбя носът. Много обичаше господин ротмистъра Тоот, културен офицер, бивш преподавател в гимназия. Оказа се, че и господин ротмистърът беше обърнал внимание на Гай.

— Можете да седнете — каза господин офицерът и се приближи към бюрото си. Без да сяда, бегло погледна документите и взе телефона. Гай тактично се обърна към прозореца.

На улицата нищо не се беше променило. Капралският състав изтопурка към столовата — бе време за обяд. Гай тъжно ги изпроводи с поглед. Ще влязат в стола, капрал Серембеш ще изкомандва да свалят баретите за „Благодарственото слово“, трийсет гърла ще изпеят „Словото“. Над тенджерите се вдига пара, блестят чиниите, ѝ старият кокал Дога вече е готов да разкаже изтъркания си виц за войника и готвачката... Ей богу, жал му беше да заминава. Службата е опасна, климатът е нездравословен, и дажбата е много еднообразна — само консерви, но въпреки това... Тук поне точно знаеш, че си нужен, че без теб не може, тук направо с гърди посрещаш зловещия натиск от Юг и го чувстваш: колко приятели погребва, зад лагера има цяла гора от колове с ръждиви каски... Но затова пък отива в столицата! Там няма да пратят случаен човек, а мястото не е курорт... Казват, че там от Двореца на Отците се виждат всички гвардейски плацове, така че някой от Отците наблюдава всеки строй, тоест не непрекъснато, но от време на време поглежда. Гай се изпоти: ни в клин, ни в ръкав си представи, че го извикват пред строя, а той на втората крачка се спъва и плъосва пред краката на командира, автоматът издрънчава върху паважа, баретата отхвърча кой знае къде... Да не дава Господ... Той въздъхна и крадешком се огледа. Да, столица е това! Всичко им е пред

очите. Е, нищо де — другите нали служат. А там е Рада — сестричката, и смешният стар чичо с древните си кости и с допотопните костенурки... Ох, колко ми домъчня за вас, мили мои!

Той отново погледна навън и от учудване отвори уста. По улицата към комендантството вървяха двама. Познаваше единия — рижия скандалджия Зеф, осъден на смърт и особено опасен, старшина на сто тридесет и четвърти сапъорски отряд, който разчистваше трасето. А другият беше... направо плашило! Отначало Гай го взе за изрод, но веднага съобрази, че Зеф едва ли ще поведе дегенерат в комендатурата. Бе як, гол младеж, с кафяв тен, силен като бик, облечен само с къси панталони от някакъв блестящ плат. Зеф беше въоръжен, но не личеше да конвоира чужденеца: вървяха редом, и онзи, нелепо размахвайки ръце, му обясняваше нещо. Рижавият само пухтеше и изглеждаше абсолютно смаян. „Тоя е някакъв дивак — помисли Гай. — Само че как е попаднал на трасето? Дали не е отгледан от мечки? Имало е такива случаи... На това прилича, я какви изпъкнали мускули има.“

Той видя как двойката се приближи до постовия. Зеф избърса потта си, нещо взе да му обяснява, но момчето бе новобранец, не го познаваше и го ръгна с автомата в корема, за да се дръпне на нужното разстояние. Голият младеж, виждайки това, започна да говори, като размахваше енергично ръце. Лицето му беше доста странно и не можа да се разбере какво изразява, беше като живак, а очите му бяха бързи и тъмни. Постовият загуби ума и дума. Сега ще вдигне тревога. Гай се обърна:

— Господин ротмистър, разрешете да доложя. Старшината на сто тридесет и четвърти сапъорски доведе някого. — Не бихте ли погледнали?

Офицерът се доближи до прозореца, видя и веждите му подскочиха. Блъсна рамката, наведе се и кресна, задавяйки се от нахлулия прах:

— Часови! Пуснете ги!

Гай затваряше прозореца, когато в коридора се чува стъпки. Зеф и спътникът му влязоха в канцеларията. Подир тях, изблъсквайки ги, нахълтаха началникът на караула и още двама от дежурната смяна. Зеф изпъна ръце по шевовете, изкашля се, опули към господин ротмистъра безсрамните си сини очи и изхриптя:

— Докладва старшината на сто тридесет и четвърти отряд възпитаник Зеф. Задържах на трасето този човек. По всичко личи, че е смахнат, господин ротмистър: яде отровни гъби, нито дума не разбира, говори неразбрано и ходи, благоволете да забележите, гол.

Докато Зеф докладваше, задържаният хвърляше бързи погледи из помещението, страшно и странно се усмихваше на всички присъстващи — зъбите му бяха равни и бели като сняг. Ротмистърът, с ръце зад гърба, се приближи и го огледа от главата до петите.

— Кой сте вие? — попита той.

Задържаният се ухили още по-широко, тупна се с длан в гърдите и неясно произнесе нещо като „Мах-сим“. Началникът на караула се изкиска, караулните се захиха, ротмистърът също се усмихна. Гай не можа веднага да разбере каква е работата, после се досети, че на апашкия жаргон „мах-сим“ означава „изял ножче“.

— Изглежда е някой от вашето брата — каза на Зеф ротмистърът. Зеф завъртя глава, от брадата му излетя облак прах.

— Съвсем не — каза той. — Той нарича себе си „Мах-сим“ и не разбира апашкия жаргон. Така че не е наш.

— Сигурно е изрод — предположи началникът на караула.

Офицерът го изгледа студено.

— Гол е — додаде развълнувано, отстъпвайки към вратата. — Разрешете да напусна!

— Вървете — разреши началникът. — Изпратете да повикат щабния лекар господин Зогу... Къде го хванахте? — обърна се той към Зеф.

Червенокосият доложи, че тази нощ със своя отряд е прочиствал квадрат 23/07, унищожил четири самоходни установки и една машина с неизвестно предназначение, при взривяването на която загубил двама души. Към седем часа сутринта към неговия огън по горското шосе се приближил този непознат. Те го забелязали отдалече, следили го, скрити в храстите, после избрали удобен момент и го пленили. Отначало Зеф го взел за беглец, после решил, че е изрод и се канел да го гръмне, но размислил, защото този човек... Зеф, затруднен, размърда брадата си и приключи:

— Защото разбрах, че не е изрод.

— И откъде ви стана ясно това? — попита ротмистърът.

Задържаният стоеше неподвижно, скръстил ръце върху могъщите си гърди и поглеждаше ту към него, ту към старшината.

Зеф каза, че ще му е доста трудно да обясни.

— Първо, той от нищо не се страхуваше и продължава да не се страхува изобщо. Второ, свали чорбата от огъня и изяде от нея точно една трета, съвсем по другарски, а преди това ни викаше, явно чувствайки, че сме наблизко. Трето, искаше да ни нагости с гъби. Те бяха отровни, ние не ги ядохме и на него не позволихме, но той все напираше да ни почерпи. Очевидно, за да ни се отблагодари. Четвърто, както е добре известно, нито един изрод по физически способности не превъзхожда нормално развит човек. А този по пътя ме измъчи съвсем; през ветровала вървеше като по равно място, прескачаше рововете и после ме чакаше от другата страна, а на всичко отгоре, кой знае защо, сигурно за да покаже какъв юнак е, ме вдигаше на ръце и тичаше с мен двеста-триста крачки.

Ротмистърът слушаше с най-дълбоко внимание и когато Зеф замълча, рязко се обърна към задържания и от упор ревна на хонтийски:

— Име? Чин? Задача?

Гай се възхити от ловкия трик, обаче задържаният явно не разбираше хонтийски. Той отново показа свършените си зъби, потупа се по гърдите и каза: „Мах-сим“, бутна с пръст възпитаника и каза: „Зеф“. После заговори бавно, отчетливо, като посочваше ту тавана, ту пода, ту описваше кръгове около себе си. На Гай му се стори, че долавя в тази реч отделни познати думи. „Кроуват“ — рече чужденецът, а после „Хури-бури, хури-бури... Черфяк...“ Когато млъкна, капрал Варибобу се обади:

— Според мен това е един ловък шпионин — заяви старата мастилница. — Трябва да доложим на господин бригадира.

Ротмистърът не му обърна внимание.

— Свободен сте, Зеф — каза той. — Проявихте усърдие, това ще ви се зачете.

— Премного благодаря, господин ротмистър! — изрева рижият и вече се обръщаше, за да излезе, когато задържаният внезапно възкликна тихо, наведе се през бариерата и хвана пачката чисти бланки, лежащи на масата пред капрала.

Дъртият пръч се изплаши до смърт (и това ми било гвардеец), отскочи и запрати писалката си по дивака. Онзи ловко я хвана във въздуха, приседна и започна да драска върху бланката, без да обръща внимание на Гай и Зеф.

— Оставете го! — изкомандва ротмистърът и Гай с удоволствие се подчини: да удържиш тази кафява мечка беше все едно да се опиташ да спреш танк, като го хванеш за веригата.

Офицерът и Зеф застанаха от двете страни на задържания и гледаха какво чертае.

— Според мен това е схема на Света — неуверено каза старшината.

— Хм... — отвърна ротмистърът.

— Да, разбира се! Ето, в центъра е Световното светило, това тук е Светът... А тук, според него, се намираме ние.

— Но защо всичко е плоско? — недоверчиво попита офицерът.

Зеф сви рамене:

— Възможно е да е детско възприятие... Инфантилизъм... Ето, вижте! Показва как е попаднал тук.

— Да, възможно е... Чувал съм за такова безумие...

Гай най-сетне успя да се промъкне между гладкото твърдо рамо на задържания и бодливата брада на Зеф. Рисунката, която видя, му се стори смешна. Така първолаците изобразяват Света: в средата малко кръгче, изобразяващо Световното светило, около него голяма окръжност, обозначаваща Сферата на Света, а на окръжността — тлъста точка, към която само да нарисуваш ръчички и крачета и ще се получи: „Това е Светът, а това съм аз.“ Този нещастен луд не може да изобрази дори Сферата на Света като правилна окръжност, получи се някакъв овал. Работата е ясна — този е ненормален... И на всичко отгоре нарисова с пунктир линията, водеща изпод земята към точката: „Ето, значи, как попаднах тук.“

Задържаният взе втора бланка, бързо начерта две малки Сфери на Света в противоположните ъгли, съедини ги с пунктирна линия и дорисува някакви криволици. Зеф безнадеждно подсвирна и каза на господин ротмистър:

— Разрешете да напусна.

Но офицерът не го пусна.

— Тъъ... Зеф — каза той. — Спомням си, че вие се подвизавахте в областта на... е... — той се почука със сгънат пръст по слепоочието.

— Тъй вярно — отговори старшината след кратко мълчание.

Господин ротмистърът се разходи из канцеларията.

— Не бихте ли могли, тъъ... как да се изразя... да формулирате мнението си за този субект? Професионално, ако мога така да се изразя...

— Съвсем не зная — каза Зеф. — Лишен съм от правото да практикувам професията си.

— Разбирам — каза господин Тоот, — всичко това е вярно. Но...

Зеф, опулил сините си очички, стоеше мирно. Господин ротмистърът очевидно беше объркан. Гай го разбираше добре. Случаят беше важен, сериозен. (Ами ако този дивак все пак е шпионин?) А господин щабният лекар Зогу, разбира се, е прекрасен гвардеец, блестящ гвардеец, но все пак е само щабен доктор. Докато рижата мутра Зеф, преди да прояви престъпни наклонности, много добре е разбирал от работата си, дори е бил знаменитост. Но и него човек можеше да го разбере. Всеки, дори престъпникът, иска да живее. А законът е безпощаден към осъдените на смърт: и най-малкото провинение води до изпълнение на присъдата. Веднага. Няма друг начин — живеем във време, когато милосърдието се превръща в жестокост и само жестокостта съдържа истинско милосърдие. Законът е безпощаден, но мъдър.

— Добре де — каза господин ротмистърът. — Добре... Но по човешки... — той спря пред Зеф. — Разбирате ли? Просто по човешки: смятате ли наистина, че той е луд?

Брадатият се забави с отговора.

— По човешки ли? — повтори той. — Е, разбира се, мога и да бъркам... И така, аз съм склонен да предполагам, че това е ярко изразен случай на раздвоение на личността, с изместване и заместване на истинското „аз“ с лъжливо. Изхождайки от професионалния си опит, бих препоръчал електрошок и флеосъдържащи препарати.

Капрал Варибобу крадешком записа всичко това, но не можа да измами ротмистъра. Той взе листчето му със записките и го пъкна в джоба си. Мах-сим отново заговори, обръщайки се ту към офицера, ту към Зеф — нещо искаше, горкият, от нещо не беше доволен, но в този

момент вратата се отвори и влезе щабният лекар, комуто очевидно бяха прекъснали обяда.

— Здравсти, Тоот — свадливо каза той. — Какво има? Както виждам, жив и здрав сте, това ме радва. А този тип кой е?

— Възпитаниците го хванаха в гората — обясни ротмистърът, — подозирам, че е луд.

— Симулира — промърмори щабният лекар и си наля вода от гарафата. — Пратете го обратно в гората, нека работи.

— Той не е от нашите — възрази ротмистърът. И не знаем откъде се е взел. Подозирам, че някога са го пленили изродите, при тях се е побъркал и после е избягал при нас.

— Правилно — промърмори докторът. — Трябва да си побъркан, за да избягаш при нас. Той се приближи до задържания и веднага посегна към клепачите му. Младежът грозно се озъби и леко го отблъсна.

— Хайде-хайде! — каза лекарят и ловко го хвана за ухото. — Стой спокойно!

Задържаният се подчини. Обърна му клепачите, опипа, подсвирквайки си, шията и гърлото, сгъна и разгъна ръката му, после с пъшкане се наведе и го удари под коленете, върна се при гарафата и изпи още една чаша вода.

— Киселини — обясни той.

Гай погледна към Зеф. Червенобрадият, опрял гранатомета до краката си, стоеше встрани и с подчертано равнодушие гледаше стената. Лекарят пи вода и отново се зае с лудия. Опипваше го, почукваше го, гледаше зъбите му, два пъти го удари с юмрук в корема, после извади от джоба си плоска кутия, размота от нея кабел, включи го към мрежата и започна да допира кутията до разни места от тялото на дивака.

— Така — каза той, навивайки кабела. — И ням ли е на всичко отгоре?

— Не — отвърна господин ротмистърът. — Говори, но на някакъв непознат език. Не ни разбира. А това са рисунките му.

Господин щабният лекар погледна скиците.

— Така — каза той. — Интересно.

Измъкна писалката от ръцете на капрала и бързо нарисова върху една бланка котка така, както я рисуват децата, от чертички и кръгчета.

— Какво ще кажеш за това, приятел? — попита той, подавайки рисунката на лудия.

Без нито секунда да се замисля, младежът започна да чертае и до котката се появи странно, гъсто обрасло с косми животно с тежък неприятен поглед. Гай никога не беше виждал такъв звяр, но разбра, че това не е детска рисунка. Чудесно беше нарисуван, направо изключително. Да те е страх да го гледаш. Щабният лекар протегна ръка към писалката, но лудият се отдръпна и нарисува още едно животно — с огромни уши, сбръчкана кожа и дебела опашка вместо нос.

— Прекрасно! — извика господин лекарят и се плесна по бедрата.

Лудият не спираше. Сега рисуваше не жива твар, а явно някакъв апарат, приличащ на голяма прозрачна мина. Вътре в нея майсторски изобрази седнал човек, посочи го с пръст, после се тупна по гърдите и произнесе:

„Мах-сим“.

— Такова нещо той може да е видял при реката — обясни безшумно приближилият се Зеф. — Подобен апарат ние взривихме снощи. Но виж, чудовищата... — Той поклати глава.

Щабният лекар сякаш едва сега го забеляза:

— А, професоре! — извика той с преувеличена радост. — Абе усещам аз, че нещо вони в канцеларията. Ще бъдете ли така любезен, колега, да изкажете мъдрите си мнения от ей онзи ъгъл? Много ще съм ви задължен...

Варибобу се захили, а господин ротмистърът строго заповяда:

— Застанете до вратата, Зеф, и не се забравяйте.

— Е, добре — каза лекарят. — И какво мислите да го правите?

— Зависи от вашата диагноза, Зогу — отвърна ротмистърът. — Ако е симулант, ще го предам на прокуратурата, там да се оправят. А ако е луд...

— Той изобщо не е симулант, Тоот! — въодушевено произнесе господин докторът. — И няма какво да прави в прокуратурата. Но знам едно място, където много ще се заинтересуват от него. Къде е бригадирът?

— На трасето.

— Впрочем, това не е важно. Нали вие сте дежурен, Тоот? Пратете този интересен юначага на следния адрес...

Щабният доктор се настани на бариерата, закри се от всички с рамене и лакти и написа нещо на обратната страна на последната рисунка.

— И какво е това? — попита Тоот.

— Това ли? Едно учреждение, което ще ви бъде много благодарно за вашия луд. Гарантирам ви.

Господин ротмистърът неуверено повъртя в ръце бланката, после отиде в ъгъла и повика лекаря. Известно време разговаряха полугласно, така че се чуваха само отделни реплики: „Департаментът на пропагандата... ще го пратите под конвой... Не е толкова секретно! Ще му заповядате да забрави... Дявол да го вземе, сополанкото, все едно, нищо няма да разбере!“

— Добре — съгласи се най-сетне господин ротмистърът.

— Пишете съпроводителен документ. Капрал Варибобу!

Капралът се приповдигна.

— Пътните документи на редника от гвардията Гаал готови ли са?

— Тъй вярно!

— Впишете в тях и арестанта Мах-сим. Да се конвоира без белезници и в общ вагон. Редник Гаал!

Гай чукна токове и се изпъна мирно:

— Слушам, господин ротмистър!

— Преди да се явите на нова служба в столицата, отведете задържания на адреса, написан тук. След изпълнението на задачата, предайте листчето на дежурния офицер на новото място. Адреса забравете. Това е последната ви задача, Гаал, и сигурен съм, вие ще я изпълните така, както подобава на истински гвардеец.

— Ще бъде изпълнено! — извика Гаал, обхванат от неописуем възторг.

Заля го вълна от радост, гордост, щастие, от упоение и преданост, подхвана го и го понесе към небето. О, сладки мигове на възторг, незабравими минути, разтърсващи те целия, когато ти порастват криле, минути на презрение към всичко грубо, материално, телесно... Минути, в които жадуваш заповедта да те слее с огъня, да те хвърли в боя, срещу хилядите врагове, срещу милиони куршуми. И това не е

всичко, защото възторгът ще те ослепи, ще те изгори и ще бъде още по-сладко! О, слава! О, пламък! Заповед! И ето, ето, той става, този висок, силен красавец, гордостта на бригадата — капрал Варибобу, като огнен факел, като статуя на славата и верността, той ни дава тон и всички ние подхващаме като един:

*С тежки стъпки с огън в очите
Бойната гвардия превзема крепости,
блестят бойните ѝ ордени,
светят като капки кръв върху меча...*

Всички пееха. Пееше блестящият господин ротмистър Тоот, образец на гвардейски офицер, образец на образците, за когото искаш още сега, под звуците на марша, да дадеш живота си, душата си, всичко! И господин щабният лекар Зогу, този милосърден брат, груб като истински войник и нежен като майчина ръка... И нашият, наш до мозъка на костите си капрал Варибобу, стар кокал, ветеран, побелял в битките... О, как блестят бойните медали на неговия протрит мундир, за него не съществува нищо друго, освен службата, нищо! Знаете ли за нас, Неизвестни Отци? Вдигнете уморените си лица и ни погледнете. Нима не виждате, че сме тук, в далечните и жестоки покрайнини на нашата страна, и че с възторг ще умрем в мъки за щастието на Родината!

*Железният ни юмрук срутва всяка преграда,
доволни са Неизвестните Отци!
Ридае врагът, но няма за него пощада!
Напред, напред, гвардейци храбреци!
Гвардията е мечът на закона!
О, верни гвардейци храбреци!
Когато в боя влизат гвардейските колони,
спокойни са Неизвестните Отци!*

... Но какво е това? Той не пее, а стои облегат, обръща глупавата си мургава глава, върти очи и непрекъснато се хили и зъби... На кого се зъбиш, мръснико? О, как искам да се доближа до теб с тежка крачка и с всички сили, с гвардейски юмрук да те фрасна и да излича гнусната ти бяла усмивка... Но не бива, не бива, това е недостойно за гвардееца: този е просто луд, жалък инвалид, истинското щастие не му е достъпно, той е сляп и нищожен, нещастна човешка развалина. А рижавата свиня се е свила в ъгъла от непоносима болка. Така е, вас винаги ви боли глава, когато ние се задъхваме от възторг, когато пеем своя боен марш и сме готови да си пръснем белите дробове, но да го допеем докрай. Възпитанико, престъпна мутро, иде ми да те сграбча за шибаната ти брада! Стани, мръснико! Стой мирно, когато гвардейците пеят марша си! И бой по главата, по главата, по наглите рачешки очички. На ти! На ти!

Гай отблъсна възпитаника, тракна с токове и се обърна към господин ротмистъра. Както винаги след пристъп на възторжена възбуда ушите му звъняха, светът сладко плуваше и се поклащаше пред погледа му.

Капрал Варибобу, посинял от напъване, слабо кашляше и се държеше за гърдите. Господин щабният лекар, изпотен и почервенял, пиеше жадно направо от гарафата и вадеше от джоба си носна кърпа. Ротмистърът се мръщеше с отнесено изражение, като че искаше да си спомни нещо. На прага като мръсна купчина карирани парцали едвам мърдаше рижият Зеф. Лицето му беше смазано, той плюеше кръв и леко стенеше през зъби. А Мах-сим вече не се усмихваше. Лицето му застина, стана съвсем като обикновено човешко лице и с неподвижни кръгли очи гледаше Гай.

— Редник Гаал... — дрезгаво каза господин ротмистърът. — Та, какво исках да кажа... или вече казах? Чакайте, Зогу, оставете ми поне една глътка...

Максим се събуди с натежала глава. В стаята беше задушно. През нощта пак бяха затворили прозореца. Впрочем, и когато бе отворен нямаше голяма полза — градът бе прекалено близо, през деня над него ясно се виждаше неподвижна сиво-кафява шапка от отвратителни изпарения, които вятърът гонеше насам; не помагаше нито петият етаж, нито парка долу. „Сега да можех да взема един йонен душ — мислеше Максим, — да изтичам гол в градината, но не в тази шугава, полуизгнила и сива от смога, а в нашата, край Ленинград, на Каре лекия полуостров. После да потичам петнайсетина километра около езерото, да го преплувам, двадесетина минути да попъльзя по дъното, за да си поупражнявам белите дробове, да полазя между хлъзгавите подводни камъни...“

Той скочи, разтвори прозореца, показа се под ръмъщия дъждец, дълбоко вдъхна влажния въздух и се закашля — беше пълен с мръсотия, а дъждовните капки имаха метален вкус. По автострадата с вой летяха коли. Долу, под прозореца, блестяха мокри листа. Върху високата каменна ограда имаше стъкла, които искряха. В парка се разхождаше дребен човечец с мокро наметало и събираше накуп окапалите листа. През пелената на дъжда смътно прозираха тухлените постройки на някакъв завод. Както винаги, двата комина лениво бълваха гъсти струи отровен дим, който се стелеше над земята.

Задушен свят. Неблагоприятен, болезнен. Целият е неуютен и тъжен като онова административно помещение, където хората със светли копчета и развалени зъби изведнъж, ни в клин, ни в ръкав, започваха да крещят до пресилване и Гай, това симпатично и красиво момче, съвсем неочаквано преби до кръв червенобрадия Зеф, който дори не оказа съпротива. Неблагополучен свят, в който течеше радиоактивна река, движеше се нелеп железен дракон и въздухът бе мръсен. Спомни си нечистоплътните пътници в тромавата триетажна железна кутия на колела, и дивашката сцена, разиграла се в нея. Някакви грубияни, вонящи на водка, с кискане и жестове разплакаха една стара жена и никой не я защити, всички в натъпкания вагон

гледаха настрани; само бледият от злоба или може би от страх Гай скочи, кресна им нещо и те се разкараха. В този свят имаше прекалено много омраза, страх и раздражителност. Всички са възбудени и потиснати — ту са ядосани, ту депресирани. Гай, явно добър и симпатичен човек, понякога изпаднаше в необяснима ярост, започваше жестоко да се кара със съседите си в купето, гледаше ме като звяр, после също така внезапно потъваше в дълбоко униение. Всички останали във вагона се държаха по същия начин. С часове седяха и лежаха напълно спокойни, тихо разговаряха, дори се смееха. Но изведнъж някой започваше да се кара със съседа си, онзи нервно се озъбваше. Околните, вместо да ги успокоят, се включваха в разправията, скандалът се разрастваше, обхващаше целия вагон. След малко всички започваха да крещат един срещу друг, да заплашват, да се блъскат, някой се покатерваше върху главите на другите, размахваше юмруци, децата ревяха, възрастните раздражено им дърпаха ушите. После скандалът постепенно стихваше, всички се цупеха, говореха без желание, без да се поглеждат. А понякога разправията се превръщаше в нещо съвсем непристойно: очите на хората се изцъкляха, по лицата им избиваха червени петна, гласовете им се издигаха до яростен вой, някой хистерично се кискаше, друг пееше, трети се молеше, вдигнал към небето треперещи ръце. Лудница. А зад прозорците меланхолично се носеха безрадостни сиви полета, опушени гари, грозни селца, развалини и кльоцави дрипави жени изпращаха влака с хлътнали тъжни очи.

Максим се дръпна от прозореца и застана в средата на тясната стаичка. Чувстваше немощ, апатия и душевна умора. После се застави да се стегне и да се разкърши, използвайки вместо гира тежкия дървен стол.

„Така скоро съвсем ще се отпусна — угрижено си помисли той. — Още ден-два как да е ще изтърпя, но после ще избягам, ще поскитам малко из горите. Добре ще е да се кача в планините — тукашните изглеждат хубави, диви... Далечко е, наистина, за една нощ не мога да стигна. Как ги нарече Гай? «Зартак». Интересно, това тяхното име ли е, или означава «планина»? А впрочем, какви планини, не ми е до тях сега. Десет денонощия вече съм тук, а нищо не съм направил.“

Влезе в банята, няколко минути пухтя и се разтрива под режещия изкуствен дъждец, противен, колкото и естествения, само дето бе малко по-студен, твърд, варовит. И за капак — хлориран и течащ през метални тръби.

Изтри се с дезинфекцирана кърпа и недоволен от всичко — и от тази мрачна сутрин, и от този душен свят, и от глупавото си положение, и от прекалено мазната закуска, която му предстоеше да изяде — се върна в стаята, за да оправи леглото.

Закуската вече беше донесена, димеше и вонеше на масата. Роба пак затваряше прозореца.

— Здравейте — каза Максим на местния език. — Не трябва. Прозорец.

— Здравейте — отвърна тя, щракайки с многочислените резета. — Трябва. Дъжд. Лошо.

— Роба — произнесе младежът на руски.

Всъщност тя се казваше Нолу, но Максим от самото начало я кръсти Роба, заради изражението на лицето и нейната невъзмутимост.

Тя се обърна и го погледна с немигащи очи. После, за кой ли път, допря пръст до върха на носа си и каза: „Жена“, после посочи Максим: „Мъж“, сетне към втръсналата му роба, висяща на облегалката на стола: „Дреха. Трябва!“.

Кой знае защо не можеше да гледа мъж, облечен само по къси панталони — той непременно трябваше да е навлечен от краката до главата.

Максим започна да си надява дрехите, а тя оправи леглото му, въпреки че винаги й казваше, че ще го оправя сам. Избута на средата масата, която той всеки ден отместваше до стената, решително отвори крана на отоплението, който Максим непрекъснато затваряше до края, и всичките еднообразни негови „не трябва“ се разбиваха в нейните също така еднообразни „трябва“.

Младежът закопча роба с единственото счупено копче при шията, седна на масата и с двузъбата вилица почовърка закуската. Състоя се обичайният диалог:

— Не искам. Не трябва.

— Трябва. Храна. Закуска.

— Не искам закуска. Не е вкусно.

— Трябва закуска. Вкусно.

— Риба — вдъхновено каза Максим. Вие сте жестока. Ако бяхте попаднали при мен на Земята, щях да изляза от кожата си, но да ви намеря храна според вкуса ви.

— Не разбирам — със съжаление изрече тя. — Какво значи риба?

Дъвчейки с отвращение тлъстото парче, той взе хартия и нарисува платика във фас. Тя внимателно разгледа картинката и я сложи в джоба на халата си. Прибираше всички негови рисунки и ги отнасяше някъде. През свободното време и нощем, когато не му се спеше и нямаше какво друго да прави, рисуваше много и с удоволствие. Рисуваше животни и хора, чертаеше таблици и диаграми, възпроизвеждаше анатомични разрези. Изобразяваше професор Мегу, приличащ на хипопотам, и хипопотами, приличащи на професор Мегу. Чертаеше универсалните таблици на линкоса, схеми на машини и диаграми на историческите последователности. Употребяваше купища хартия и всичката изчезваше в джоба на Риба, без никакви видими последствия. Професор Мегу, или с други думи Хипопотама, си имаше свой метод и нямаше намерение да се отказва от него.

Универсалната таблица на линкос, с изучаването на която би трябвало да започне всеки контакт, изобщо не го интересуваше. Само Риба обучаваше младежа на местния език, и то само за да разбира, че трябва да облича робата и да затваря прозореца. Експерти по контакт липсваха. С Максим се занимаваше само Хипопотама.

Наистина, той разполагаше с доста мощно средство за изследване — ментоскопична техника. Максим прекарваше в лабораторното кресло по четиринайсет-шестнайсет часа в денонощие. При това ментоскопът на професора беше добър. Позволяваше доста дълбоко проникване в спомените и имаше прилично висока разделителна способност. Разполагайки с такава машина не е нужно да знаеш езика на другия. Но Хипопотама използваше апарата някак странно. Категорично, и дори с известно негодувание, отказваше да демонстрира своите ментограми, а към тези на Максим се отнасяше различно. Младежът специално разработи цяла програма от спомени, които трябваше да дадат на аборигените представа за социалния, икономическия и културен живот на Земята. Но те изобщо не предизвикваха интерес у Хипопотама. Той гримасничеше, мучеше, отдалечаваше се, започваше да звъни по телефона или, седнал зад

бюрото, монотонно се караше на асистента, често повтаряйки звучната думичка „массаракш“^[1]. Затова пък, когато на екрана Максим взривяваше ледена скала, притиснала кораба или убиваше със скорчер панцерен вълк, или изтръгваше експрес-лабораторията от пипалата на гигантския глупав псевдооктопод, Хипопотама буквално се залепваше за ментоскопа. Тихо скимтеше, радостно се пляскаше по плешивото теме и заплашително крещеше на измъчения асистент, който следеше записа на изображението. Зрелището на хромосферния протуберанс предизвикваше у професора такъв възторг, сякаш през живота си не беше виждал нищо подобно. И страшно му харесваха любовните сцени, които младежът заимстваше основно от филмите, за да даде на аборигените поне някаква представа за емоционалния живот на човечеството.

Такова нелепо отношение към материала навяваше печални размисли в земния жител. Имаше чувството, че Хипопотама не е никакъв професор, а само инженер-ментоскопист, подготвящ материали за истинската комисия по контактите, с която на Максим му предстоеше да се срещне, но кога ще стане това, не бе ясно. Тогава излизаше, че ученият е доста примитивна личност, нещо като момченце, което във филма „Война и мир“ се интересува само от баталните сцени. Това беше обидно. Максим бе представител на Земята и, честна дума, имаше всички основания да разчита на по-сериозен партньор за контакт.

Наистина можеше да се предположи, че този свят е разположен на кръстопътя на неведоми междузвездни трасета и гостите от други планети тук не са рядкост. Поради това не създават специални авторитетни комисии за всеки новопристигнал, а изцеждат от него интересуващата ги информация и приключват. В полза на това предположение говореше оперативността, с която хората с лъснатите копчета, явно не специалисти, се бяха ориентирали в ситуацията, и без всякакво колебание го отпратиха право където трябва. А може би някакви нехуманоиди, идвали преди, бяха оставили толкова лоши спомени, че сега аборигените се отнасят с определено недоверие към всички представители на други планети. В такъв случай, заниманията на професора с ментоскопа бяха само имитация на контакт, печелене на време, докато други високи инстанции решаваха съдбата на Максим.

„Така или иначе, положението ми е лошо — реши той, давейки се с последното парче. — Трябва по-бързо да науча езика и всичко ще се изясни.“

— Добре — каза Роба и взе чинията. — Да вървим.

Младежът въздъхна и стана. Излязоха в мръсносиния дълъг коридор, отдясно и отляво на който се редяха еднакви затворени врати — същите като тази на неговата стая. Никога никого не срещаше тук, но един-два пъти чу зад вратите някакви странни възбудени гласове. Може би там също бяха затворени другопланетни жители, очакващи съдбата си.

Роба вървеше с широка мъжка крачка, права, като че глътнала бастун, и Максим изведнъж я съжали. Тази страна очевидно още не познаваше козметиката и бедната жена не ползваше такива средства. С редките си безцветни коси, подаващи се под бялата шапчица, с огромните си, стърчащи под бялата престилка лопатки, с безобразно мършавите си краченца навярно беше невъзможно да има високо самочувствие, освен пред чуждопланетни същества, и то ако не са хуманоиди. Асистентът на професора се отнасяше с нея пренебрежително, а Хипопотама изобщо не я забелязваше и използваше обръщението „Ъъ...“, което вероятно съответстваше на интеркосмическото „Еее...“. Максим си спомни за своето, също не много добро, отношение и почувствал угризение, я догони, погали я по костеливото рамо и каза:

— Нолу е юнак и добра...

Тя вдигна към него изпосталялото си лице и като никога заприлича на учудена платика. Отмести ръката му, намръщи едва забележимите си вежди и строго рече:

— Максим лош. Мъж. Жена. Не трябва.

Младежът се сконфузи и пак изостана.

Така стигнаха края на коридора. Роба бутна вратата и влязоха в голямата светла стая, която той наричаше приемна. Прозорците бяха обезопасени с правоъгълни решетки от дебели железни пръчки. Високата, тапицирана с кожа врата водеше към лабораторията на Хипопотама, а пред нея винаги стояха двама много едри и малко подвижни аборигени, които не отговаряха на поздрави и като че ли постоянно се намираха в транс.

Жената веднага влезе в лабораторията и остави Максим в приемната. Той поздрави и, както винаги, не му отговори. Вратата остана откритата, оттам се чуваше гръмният ядосан глас на учения и звънкото прещракване на включения ментоскоп. Максим отиде до прозореца и се загледа в мъгливия мокър пейзаж, в гористата равнина, разсечена от лентата на автострадата, във високата метална кула, едва видима в мъглата. Гледката бързо му омръзна и, без да чака да го поканят, влезе в лабораторията.

Тук, както обикновено, приятно миришеше на озон и мигаха дублиращите екрани. Плешивият измъчен асистент с незапомнящо се име и с прякор Лампион се преструваше, че настройва апаратурата, но всъщност с интерес се вслушваше в избухналия в лабораторията скандал.

На стола, зад бюрото на Хипопотама, седеше непознат човек с квадратно лице, лющеща се кожа и зачервени подпухнали очи. Професорът стоеше пред него разкрячен, с ръце, подпрени на кръста, и приведен напред. Крещеше. Шията му беше потъмняла, плешивото теме пламтеше с пурпура на залязващо слънце, от устата му във всички посоки хвърчеше слюнка.

Стараяйки се да не привлича вниманието към себе си, новодошлият тихо отиде до работното си място и също толкова тихо поздрави асистента. Лампион — нервно, измъчено същество — ужасен скочи и се подхлъзна на дебелия кабел. Младежът едва успя да го хване за раменете. Нещастникът се отпусна и затвори очи. Странен човек беше и до смърт се страхуваше от Максим. Отнякъде безшумно изникна Рибка с отворено флаконче, което веднага поднесе под носа на асистента. Мъжът хлъзна и се свести. Максим го подпря на железния шкаф и побърза да се отдалечи.

Седна на стола си и видя, че непознатият е престанал да слуша Хипопотама и внимателно го разглежда. Младежът приветливо се усмихна. Мъжът леко кимна. Тогава професорът тресна с юмрук по масата и сграбчи телефона. Непознатият се възползва от възникналата пауза, произнесе няколко думи, от които Максим разбра само „трябва“ и „не трябва“, взе от бюрото лист плътна синкава хартия с яркозелен кант и я размаха пред лицето на професора. Хипопотама с досада махна с ръка и започна да вика в телефонната слушалка. „Трябва“, „не трябва“ и неразбираемото „массаракш“ се сипеха от него като от рог на

изобилието. Всичко свърши с това, че Хипопотама ядосано тресна слушалката, кресна още няколко пъти срещу непознатия, като го оплю целия, изхвърча през вратата навън и я затръшна.

Човекът избърса с носна кърпа лицето си, стана, отвори дългата плоска кутия, сложена на перваза, и извади от нея някакви тъмни дрехи.

— Елате — каза той. — Облечете се.

Максим погледна към Риба.

— Вървете — каза тя. — Обличайте се. Трябва.

Жителят на Земята разбра, че в съдбата му най-сетне е настъпил дългоочакваният поврат. Забравил за наставленията на Риба, той веднага хвърли торбестата роба и с помощта на непознатия облече новите дрехи. Това одяние не се отличаваше нито с красота, нито с удобство, но беше абсолютно същото, както и на непознатия. Можеше да се предположи, че онзи е пожертвал собствените си излишни дрехи, защото ръкавите на куртката бяха къси, а панталонът отзад висеше като чувал и се смъкваше. Останалите го гледаха одобрително. Непознатият мърмореше нещо насърчително. Риба, с омекнало изражение, доколкото това беше възможно за платика, гладеше раменете му и опъваше куртката. Дори Лампион, скрит зад пулта, измъчено се усмихваше.

— Да вървим — подкани го непознатият и тръгна към вратата.

— Довиждане — каза Максим на жената. — И благодаря — добави той на руски.

— Довиждане — отговори тя. — Максим добър. Снажен. Трябва.

Изглеждаше трогната. Или може би бе угрижена, че костюмът не му бе по мярка. Максим махна с ръка на бледия асистент и тръгна след непознатия.

Минаха през няколко стаи, пълни с недодялани архаични апарати. С гърмящия и скърцащ асансьор слязоха на първия етаж и попаднаха в обширния нисък вестибюл, където преди няколко дни Гай беше довел Максим. И отново се наложи да чака, докато хората попълваха някакви документи. Едно смешно човече с нелепа шапка драскаше на розови бланки, непознатият — на зелени, а една очилата девойка ги подпечатваше. После си разменяха бланките, грешаха, крещяха си един на друг и хващаха телефоните. Най-сетне човечето с нелепата шапка взе двете зелени и едната розова бланка, скъса

последната на две половини и даде едната на жената. Непознатият получи две розови, една синя и кръгъл метален жетон с гравирани надпис. После ги връчи на високия човек със светли копчета, стоящ до вратата. Вече бяха излезли на улицата, когато високият изведнъж започна дрезгаво да крещи, червеноокият непознат се върна, защото се оказа, че е забравил едно синьо картонено квадратче, грабна го и с въздишка го пхна в пазвата си. Едва сега Максим, който беше мокър от дъжда, можа да влезе в безсмислено дългата кола и седна от дясната страна на червеноокия, пшккащ раздразнено и повтарящ любимото възклицание на Хипопотама: „массаракш“.

Колата заръмжа, плавно потегли напред, измъкна се от неподвижната маса други мокри и празни коли, пресече голямата асфалтирана площадка пред сградата, заобиколи огромната лека с вехнещи цветя и излезе на шосето, където рязко спря.

— Массаракш — непознатият отново изсъска и загаси двигателя.

По шосето се влачеше дълга колона от еднакви камиони с метални каросерии, боядисани в маскировъчни цветове. Над железните бордове стърчаха редове неподвижни заоблени предмети от влажен блестящ метал. Машините се движеха бавно, на равни интервали, равномерно бучаха и разнасяха ужасни зловонни газове.

Максим огледа своята врата, съобрази кое за какво е и вдигна стъклото. Шофьорът, без да го поглежда, произнесе дълга и свършено неразбираема фраза.

— Не разбирам — каза младежът.

Другият обърна към него учуденото си лице и, съдейки по интонацията, нещо попита. Максим поклати глава.

— Не разбирам — повтори той.

Онзи сякаш се учуди още повече, бръкна в джоба си и извади плоска кутийка, пълна с бели пръчици. Една пхна в устата си, предложи и на спътника си. От вежливост той взе картонената кутия и започна да я разглежда. Тя миришеше силно на някакви сухи растения. Извади една пръчица, отхапа парченце от нея и плю. Това не беше храна.

— Не трябва — каза той и върна кутийката. — Не е вкусно.

Мъжът го гледаше с полуотворена уста. Бялата пръчица висеше залепнала на устната му. Земният жител в съответствие с местните правила докосна с пръст върха на носа си и се представи: Максим.

Червеноокият нещо промърмори, в ръката му се появи пламъче, допря до него края на бялата пръчица и колата веднага се напълни с отвратителен дим.

— Массаракш! — извика с негодувание Максим и отвори вратата. — Не трябва!

Той разбра какви са тези пръчици. Когато пътуваха с Гай, почти всички мъже тровеха въздуха със същия дим, но използваха за това не бели пръчици, а къси и дълги дървени предмети, които приличаха на старовремски детски свирки. Те вдишваха някакъв наркотик — несъмнено, крайно вреден обичай — и тогава го утешаваше само това, че симпатичният Гай очевидно също категорично беше против.

Непознатият побърза да изхвърли наркотичната пръчица през прозореца и кой знае защо, размаха длан пред лицето си. Максим за всеки случай също махна с ръка, след което отново се представи. Разбра се, че мъжът се казва Фанк, и с това разговорът приключи. Около пет минути те седяха, разменяха си доброжелателни погледи, поред сочеха безкрайната редица камиони и повтаряха „массаракш“. Накрая безкрайната колона свърши и Фанк излезе на шосето.

Навярно бързаше много, защото веднага направи нещо, от което двигателят издаде кадифен рев, после включи някакво ужасно виещо устройство и, без да спазва, както се струваше на Максим, никакви правила, се понесе по автострадата, изпреварвайки колоната. На косъм се разминаваше с колите, идващи насреща.

Едва не излетяха от платното, подминавайки една широка червена кола с много мокър шофьор, минаха край дървена каруца с криволичещи колела със спици, влачена от мокро изкопаемо животно. После сирената прогони в канавката група пешеходци с брезентови плащове и полетяха под сянката на мокри дървета с широки корони, посадени на равни интервали от двете страни на пътя. Фанк все повече увеличаваше скоростта, насрещният вятър ревеше в обтекателите, сирената разчистваше пътя, колите пред тях се притискаха към банката. Машината се струваше на Максим непригодна за такива скорости, прекалено нестабилна и от това малко му беше неприятно.

Скоро край пътя се появиха къщи. Автомобилът навлезе в града и Фанк беше принуден рязко да намали скоростта. От гарата Максим и Гай се качиха на обществен транспорт, който бе претъпкан с пътници. Главата му опираше в тавана, около него се караха и пушеха,

настъпваха го, подпираха го с някакви твърди предмети. Беше вече тъмно, отдавна немитите стъкла бяха ужасно мръсни, отразяваха мътната светлина на лампите на вътрешното осветление и той не успя да разгледа града. Сега получи тази възможност.

Улиците бяха непропорционално тесни и буквално гъмжаха от коли. Автомобилът на Фанк едва пълзеше, заобиколен от всички страни от най-разнообразни превозни средства. Пред тях, закрил половината небе, се извисяваше задният борд на фургон, покрит с безвкусни разноцветни надписи и груби изображения на хора и животни. Вляво пълзяха два еднакви автомобила, пълни с жестикулиращи мъже и жени. Жените бяха ослепително красиви, не като Риба. Още по-вляво, подрънквайки, се движеше някаква разновидност на електрически влак, сипещ сини и зелени искри и претъпкан с пътници, които на гроздове висяха по вратите. Отдясно имаше тротоар — асфалтова алея, забранена за превозни средства. По него се движеше гъст поток от хора, облечени в мокри сиви и черни дрехи. Блъскаха се, задминаваха се, заобикаляха се един друг, пробиваха си път с рамо и току влизаха в ярко осветените врати и се смесваха с тълпите зад огромните изпотени витрини, а понякога се струпваха на едно място и образуваха задръствания. Протягаха шии и се мъчеха нещо да видят. Имаше много изпити и бледи лица, които приличаха на лицето на Риба. Почти всички бяха грозни, болезнено мършави, бледи, неловки, ъгловати. Но правеха впечатление на доволни хора: често и охотно се смееха, държаха се непринудено, очите им блестяха, отвсякъде се чуваха гръмки оживени гласове. „Все пак този свят е достатъчно добре организиран“ — мислеше си Максим. Улиците, макар и мръсни, не бяха пълни с боклуци. Къщите изглеждаха доста жизнерадостно, навсякъде прозорците светеха заради сумрачния ден — значи поне недостиг на електроенергия нямаше. Весело мигаха разноцветните светлини на рекламните, а що се отнася до издължените лица, то при такова ниво на уличния шум и замърсеност на въздуха, бе трудно да се очаква друго. Този свят бе беден, не съвсем здрав... и въпреки това достатъчно благополучен, ако се съдеше по вида му.

Изведнъж на улицата нещо се промени. Разнесоха се възбудени викове. Някакъв човек се изкатери на стълб на уличното осветление, увисна на него и започна енергично да крещи, като размахваше

свободната си ръка. Хората на тротоара запяха, като спираха, смъкваха шапките си, пееха с широко отворени очи, крещяха до пресилване, вдигаха тесните си лица към огромните разноцветни надписи, които светнаха напъряко на пътя.

— Массаракш... — изсъска Франк и колата се залюля.

Максим го погледна. Фанк беше смъртноблед, лицето му се изкриви. Въртейки глава, той с труд откъсна ръката си от кормилото и се втрени в часовника.

— Массаракш... — простена той и каза още няколко думи, от които Максим схвана само: „не разбирам“.

После се огледа през рамо и лицето му още повече се изкриви. Максим също се обърна, но отзад нямаше нищо особено. Там пълзеше яркожълта, квадратна като кутия кола.

На улицата крещяха вече съвсем непоносимо, но на Максим не му беше до това. Фанк явно губеше съзнание, колата продължи да се движи, а фургонът пред тях спря, стоповете му ярко пламнаха, боядисаният заден капак изведнъж падна върху тях, разнесе се отвратително стържене, глух удар, деформираният преден капак на тяхната кола щръкна.

— Фанк! — извика Максим. — Фанк! Не трябва!

Мъжът лежеше, отпуснал ръце и глава върху кормилото. Стенеше високо и често. Наоколо скърцаха спирачки, движението спираше, виеха клаксони. Максим разтърси рамото на Фанк. Отказа се. Отвори вратата и извика на руски: „Насам! Лошо му е!“

До колата вече се събра крещяща, пееща тълпа. Хората енергично размахваха ръце, заканваха се с вдигнати над главите юмруци, бясно пулеха кръвясалите си изцъклени очи. Максим абсолютно нищо не разбираше — бяха ли тези хора възмутени от аварията, радваха ли се на нещо, или заплашваха някого? Нямаше смисъл да креци, защото не можеше да чуе дори собствения си глас. Отново се обърна към Фанк, който се беше облегал назад с вдигнато лице и с всички сили разтриваше слепоочията си, бузите и черепа, а на устните му излезе пяна. Младежът разбра, че изпитва мъчителна болка и здраво стисна лактите му, трескаво се напрегна, готвейки се да поеме болката в себе си. Не беше сигурен дали ще се получи със същество от друга планета, търсеше и не можеше да получи психически контакт; на всичко отгоре Фанк, откъснал ръце от слепоочията си, започна с

остатъците от силите си да го буца в гърдите и отчаяно да мърмори нещо с хленчещ глас. Максим разбираше само: „Вървете, вървете...“ Ясно беше, че не е на себе си.

В този момент вратата откъм Фанк се отвори, вътре се пъхнаха две разгорещени глави с черни барети, блеснаха два реда метални копчета и веднага множество твърди, здрави ръце хванаха Максим за раменете и шията, откъснаха го от Фанк и го измъкнаха от колата. Той не оказа съпротива — в тези ръце нямаше заплаха или зло намерение, по-скоро обратното. Изблъскан в крещящата тълпа, видя как двамата с барети поведоха превития сгърчен Фанк към жълтата квадратна кола, а още трима като тях го заградиха от хората, размахващи ръце. После тълпата с рев наобиколи разбитата кола, разлюляха я, повдигнаха я, във въздуха се мярнаха бавно въртящи се колела, после я преобърнаха, тълпата се покатери по нея. Всички крещяха и пееха, обхванати от някакво яростно, бясно веселие.

Избутаха Максим до стената на някаква къща, притиснаха го до мокра стъклена витрина. Протегнал шия, видя над главите как жълтият квадратен автомобил с метално стържене се размърда и заблестя с ярки светлини. Проби си път през множеството от хора и коли и изчезна.

[1] В изданието на „ИнфоДАР“ преводачът и редакцията са предпочели въпросната ругатня да я предадат с едно „с“ („масаракш“), а не както е в оригиналния текст на руски и в предишните български издания на „Обитаемият остров“: с двойно „с“ — „массаракш“. Тази ругатня е сложна дума („мас-саракш“) и приблизително означава „свят наопаки“; в повестта „Бръмбар в мравуняка“ и в други творби на братя Стругацки планетата, на която е попаднал Максим Камерер, вече се назовава с втората лексикална основа на думата — Саракш. Ние от „Моята библиотека“ решихме да възвърнем автентичното изписване на тази култова за феновете на Стругацки дума — а именно „массаракш“ — Бел.НонаD. ↑

Късно вечерта Максим почувства, че този град му е дошъл до гуша, че няма желание нищо повече да разглежда и е гладен. Цял ден беше на крак, видя извънредно много, не разбра почти нищо, научи просто с подслушване няколко нови думи и разгада значението на няколко тукашни букви по фирмите и афишите. Нещастният случай с Фанк го смути и учуди, но общо взето беше доволен, че отново е сам. Обичаше самостоятелността и тя му липсваше в лошо проветрявания пететажен термитник на Хипопотама. След кратък размисъл реши временно да се загуби. Вежливостта си е вежливост, но информацията си е информация. Разбира се, процедурата на контакта е нещо свято, но пък друг случай да получи обективни сведения едва ли ще има.

Градът поразява въображението му. Цялото движение тук се извършваше или по земята, или под нея, огромни пространства между къщите и над тях не се използваша, а бяха предоставени на дима, дъжда и мъглата. Градът беше сив, опушен, безцветен и някак еднакъв навсякъде — не с къщите, между които имаше някои доста красиви, не с еднообразно щъкащите по улиците тълпи, не с безкрайната си влага и изумителната безжизненост на камъка и асфалта — бе един и същ в най-главното. Приличаше на гигантски часовников механизъм, в който няма повтарящи се детайли, но всичко се движи, върти, съединява и разединява във вечен ритъм, чиято промяна би означавала само едно: повреда, авария, спиране. След улиците с високи каменни здания идваха улички с малки дървени къщички, гмежта на тълпата се сменяше с пустотата на обширни площади, сивите, кафявите и черните костюми под елегантните наметала се редуваха със сиви, кафяви и черни дрипи под парцаливи избелели шлифери, равномерният монотонен шум се сменяше изведнъж с дивия рев на сигналите, воплите и пеенето. Всичко това бе взаимосвързано, твърдо скрепено, отдавна зададено от някакви неведоми вътрешни зависимости и нищо нямаше самостоятелно значение. Всички хора си приличаха, действаха еднакво и беше достатъчно да се вгледаш и да разбереш правилата за преминаването на улиците, за да се изгубиш, да се разтвориш сред

останалите и да можеш да се движиш с тълпата хиляда години, без да привлечеш никакво внимание. Вероятно този свят бе достатъчно сложен и се управляваше от множество закони и Максим откри най-главния: прави това, което правят всички и така, както го правят. За първи път през живота си му се искаше да бъде като всички. Бе виждал отделни хора, които постъпваха не като всички, и те предизвикваха в него истинско отвращение, защото се движеха напърно на потока, олюляваха се, хващаха идващите насреща, подхлъзваха се и падаха, а от тях вонеше гадно, хората ги заобикаляха и не ги докосваха, а някои от тях оставаха да лежат край стените на дъжда. И Максим правеше като всички. Заедно с тълпата влизаше в кънтящите обществени складове с мръсни стъклени покриви. Заедно с всички ги напускаше и се спускаше под земята. Напъхваше се в препълнените електрически влакове. Носеше се някъде сред невъобразим грохот и дрънчене. Подхванат от потока, отново излизаше на повърхността на някакви улици, абсолютно еднакви с предишните.

После настъпи вечерта, светнаха мъждукащи фенери, окачени високо над земята, които почти нищо не осветяваха, на големите улици стана съвсем тясно и отстъпвайки пред тази теснота, Максим попадна в някаква полупразна и полутъмна уличка. Тук разбра, че за днес му стига, и спря.

Видя три светеци златисти кълба, мигащ син надпис от стъклени неоновии тръби и врата, водеща към някакво сутеренно помещение. Вече знаеше, че с три златисти кълба като правило тук се обозначават местата за обществено хранене. Слезе по нащърбените стъпала и видя малка зала с нисък таван, десетина празни масички, под, посипан с дебел слой чисти стърготини, осветен стъклен бюфет с бутилки с разноцветни течности. В закусвалнята нямаше почти никой. Зад никелирания щанд до бюфета бавно се движеше пълна възрастна жена в бяла престилка със засукани ръкави; малко по-далеч, зад кръгла масичка, седеше в небрежна поза нисък набит човек с бледо квадратно лице и гъсти черни мустаци. Тук никой не викаше, не се суетеше и не пушеше.

Максим влезе, избра си масичка по-далеч от щанда и седна. Дебелата жена го забеляза и каза нещо с висок дрезгав глас. Мустакатият също го погледна с празни очи, обърна се, взе стоящата пред него висока чаша с прозрачна течност, отпи и я остави. Някъде се

хлопна врата и в залата се появи миловидна девойка с бяла дантелена престилка, намери с поглед Максим, приближи се, опря пръсти в масичката и загледа някъде над главата му. Имаше чиста нежна кожа, прозрачен мъх на горната устна и красиви сиви очи. Максим галантно докосна върха на носа си и произнесе:

— Максим.

Момичето го погледна с изумление, сякаш едва сега го видя за пръв път. Беше толкова мила, че младежът неволно се ухили до ушите. Тогава тя също се усмихна, посочи нослето си и каза:

— Рада.

— Добре — рече младежът. — Вечеря.

Тя кимна и попита нещо. За всеки случай той също кимна. Засмян я проследи с поглед — тя бе слабичка, ефирна и бе доказателство, че и в този свят има красиви хора.

Дебелата жена произнесе дълга свадлива фраза и се скри зад щанда. „Тук си умират за щанда“ — помисли си Максим и забеляза, че мустакатият го наблюдава. Гледаше го враждебно, недружелюбно. Самият той също беше неприятен. Не разбираше защо, но му приличаше на вълк или на маймуна. Нека ме зяпа. Не ме интересува.

Рада се появи отново и постави пред Максим чиния с топло ястие от месо и зеленчуци и дебелостенна чаша с пенлива течност.

— Добре! — каза Максим и подканващо потупа стола до себе си.

Много му се искаше момичето да седи тук, докато той се храни, да му разказва нещо, да послуша гласа ѝ и да я накара да почувствува, че му харесва и че му е приятно с нея.

Но тя само се усмихна и поклати глава. Каза нещо. Максим разбра само думата „седя“ и отиде до бара. „Жалко“ — помисли си той. Взе двузъбата вилица и започна да яде, мъчейки се същевременно от трийсетината думи, които знаеше, да състави изречение, което да изразява дружелюбие, симпатия и потребност от общуване.

Рада се бе облегнала с гръб на бара, скръстила ръце и от време на време поглеждаше към него. Щом очите им се срещаха, те се усмихваха един на друг и Максим изпитваше известно учудване, защото усмивката на девойката с всеки следващ път ставаше все по-бледа и несигурна. Той изпитваше твърде разнородни чувства. Приятно му бе да я гледа, но това усещане се смесваше с нарастващо безпокойство. Храната, която се оказа неочаквано вкусна и питателна,

му доставяше удоволствие. Същевременно чувствуваше върху себе си тежкия поглед на мустакатия и безпогрешно долавяше излъчващото се от дебелата жена недоволство. Той внимателно отпи от чашата — това беше студена, освежаваща, но прекалено силна бира.

Мустакатият каза нещо и Рада се приближи до масичката му. Между тях започна приглушен разговор — неприятен и враждебен, — но в този момент някаква муха взе да досажда на Максим и се наложи да я прогони. Насекомото беше едро, силно и нагло, налиташе сякаш от всички страни едновременно, бръмчеше и жужеше, все едно му се обясняваше в любов, не искаше да отлети, желаше да бъде тук, с него и неговата чиния, да се разхожда по тях, да ги плюе, беше упорита. Максим направи неточно движение и мухата падна в бирата. Той гнусливо премести чашата на друга масичка и продължи да се храни. Приблужи се Рада и вече без усмивка, гледайки встрани, попита нещо.

— Да — за всеки случай каза Максим. — Рада е добра.

Тя го погледна с нескрита уплаха, отиде до бара и се върна с чинийка, на която носеше чашка с кафява течност.

— Вкусно — рече младежът, като гледаше момичето нежно и загрижено. — Какво, лошо ли ви е? Рада, седнете тук да поприказваме. Трябва да говорим. Не бива да си отивате.

Тази старателно обмислена реч направи на Рада неочаквано лошо впечатление. Стори му се, че още миг и ще заплаче. Във всеки случай устните ѝ затрепериха, прошепна нещо и избяга. Дебелата жена възмутено произнесе няколко думи. „Правя нещо не както трябва“ — тревожно си помисли той. Нямаше представа какво именно. Разбираше само, че и мустакатият и жената не искат Рада да „седи“ и „говори“ с него. Но доколкото те явно не бяха представители на администрацията или стражи на реда и доколкото той очевидно не нарушаваше никакви закони, вероятно не трябваше да взема под внимание мнението на тези сърдити хора.

Мустакатият тихо, но с доста неприятен тон произнесе нещо през зъби, на екс изпразни чашата си, измъкна изпод масичката дебел черен бастун, стана и бавно се приближи до Максим. Седна срещу него, сложи бастуна напреко върху масата и, без да го гледа, но очевидно обръщайки се към него, започна бавно да цеди тежки думи, често повтаряйки „массаракш“. Речта му се стори на младежа също така черна и полирана от честа употреба като уродливия му бастун. В

нея се чувстваше заплаха, предизвикателство, неприязън и всичко това странно се съчетаваше с равнодушния тон, безстрастното лице и пустотата в стъкления поглед на безцветните му очи.

— Не разбирам — сърдито рече Максим.

Тогава мъжът обърна към него бялото си лице, погледна, сякаш през него, бавно и отчетливо зададе някакъв въпрос и изведнъж ловко извади от бастуна дълъг блестящ нож с тясно острие. Младежът се обърка. Не знаейки какво да каже и как да реагира, взе вилицата и я повъртя в ръка. Това оказа върху мустакатия неочаквано въздействие. Меко, без да става, отскочи, като събори стола, нелепо приклепна и насочи напред ножа, а мустаците му се повдигнаха и оголиха едри жълти зъби. Дебелата жена оглушително изпищя. Максим подскочи от изненада. Мъжът изведнъж се оказа съвсем близо, но в същия миг се появи Рада, застана между тях и започна силно и звънко да крещи — първо към мустакатия, после и към него. Младежът абсолютно нищо не разбираше, а мъжът неприятно се усмихна, взе бастуна си, прибра в него ножа и спокойно тръгна към изхода. На вратата се обърна, подхвърли няколко тихи реплики и изчезна.

— Бледа, с треперещи устни, Рада вдигна съборения стол, избърса разлятата на масата кафява течност, отнесе мръсните съдове, върна се и каза нещо на младежа. Той отговори „Да“, но това не помогна. Девойката ядосано повтори същото, но Максим чувствуваше, че не е толкова сърдита, колкото изплашена. „Не“ — каза Максим и жената се развика. Максим най-сетне призна:

— Не разбирам.

Лелката, без да престава да крещи, налетя, застана пред него с ръце на кръста, като продължаваше да вика. После го хвана за дрехата и започна грубо да пребърква джобовете му. Смаяният клиент не се съпротивляваше. Само повтаряше: „Не трябва“ и жално поглеждаше към Рада. Дебеланата го блъсна в гърдите и, сякаш взела някакво страшно решение, се втурна към телефона.

— Фанк! — отчаяно произнесе жителят на Земята. — Фанк лошо! Ела. Лошо.

После напрежението неочаквано спадна. Рада каза нещо на дебелата жена, тя хвърли слушалката, повилня още малко и млъкна. Девойката накара Максим да се върне на мястото си, сервира му нова чаша бира и, за негово неописуемо удоволствие и облекчение, седна на

масата. Известно време всичко вървеше много добре. Момичето задаваше въпроси, сияещият Максим отговаряше: „Не разбирам“, дебеланата мърмореше нещо отдалече, младежът се напъна, състави още една фраза и обяви, че „дъждът ходи массаракш лошо мъгла“. Рада се заля от смях. После дойде едно младо и симпатично момиче, поздрави всички. Рада излезе с нея и след малко се върна, вече без престилката, облечена в блестящ червен шлифер с качулка и с голяма карирана чанта в ръка.

— Да вървим — каза тя и Максим скочи. Но не беше лесно да си тръгне веднага. Дебеланата отново се развика. Пак нещо не ѝ харесваше, пак нещо искаше. Сега размахваше писалка и лист хартия. Известно време Рада спореше с нея, но второто момиче се приближи и застана на страната на жената. Ставаше дума за нещо очевидно и, в края на краищата, Рада отстъпи. Тогава и трите се заеха с Максим. Отначало поред и хорово задаваха един и същ въпрос, който той естествено не разбираше, и само разперваше ръце. Сетне Рада накара всички да млъкнат, леко го тупна по гърдите и попита:

— Мак Сим?

— Максим — поправи я той.

— Мак? Сим?

— Максим. Мак — не трябва. Сим — не трябва. Максим.

Тогава девойката допря пръст до нослето си и произнесе:

— Рада Гаал. Максим...

Той най-сетне разбра, че искат да узнаят фамилията му. Това беше странно, но много повече го поразя друго.

— Гаал ли? — попита той. — Гай Гаал?

Настъпи тишина. Всички бяха смаяни.

— Гай Гаал — радостно повтори Максим. — Гай добър мъж.

Вдигна се шум. Жените заговориха едновременно. Рада дърпаше ръката на Максим и нещо питаше. Изглежда, страшно я интересуваше откъде той познава Гай. Гай, Гай, Гай — мяркаше се в потока от непознати думи. Въпросът за фамилията на Максим беше забравен.

— Массаракш! — каза най-сетне лелката, закиска се и момичетата също се разсмяха, а Рада му връчи карираната си чанта, хвана го под ръка и двамата излязоха под дъжда.

Изминаха до края зле осветената уличка и завиха в още потъмня, с дървени разкривени къщи от двете страни на мръсния неравен

паваж. После свиха пак, кривите улички бяха пусти и не срещнаха по пътя си нито един човек.

Отначало Рада оживено бърбореше, често повтаряше името на Гай, а Максим потвърждаваше, че „Гай добър“, но добавяше на руски, че хората не бива да се бият по лицето, че това е странно и той не разбира това. Обаче колкото по-тесни, тъмни и кални ставаха улиците, толкова по-често Рада замлъкваше. Понякога спираше и се вглеждаше в тъмнината. Максим си мислеше, че избира по-сух път, но тя търсеше нещо друго, защото изобщо не виждаше локвите, и му се налагаше всеки път да я предпазва от тях, а там, където нямаше сухи места, той я вземаше под мишница и я пренасяше. Това ѝ харесваше, всеки път тя замираще от удоволствие, но веднага забравяше за това, защото се боеше.

Колкото повече се отдалечаваха от закусвалнята, толкова повече тя се страхуваше. Отначало Максим се опита да влезе с нея в психически контакт и да ѝ предаде малко смелост, но, както и при Фанк, не успя. Излязоха от мизерните квартали, тръгнаха по един черен път, от дясната страна на който се простираше безкраен стобор с ръждива бодлива тел отгоре, а отляво — непрогледно черно, вонящо бунище. Рада съвсем овеси нос, само дето не заплака. Максим, стремейки се поне малко да ѝ подобри настроението, започна с цяло гърло да пее подред всички най-весели песни, които знаеше. Това помогна, но не за дълго — само до края на оградата. После отново се появиха къщи — жълти, двуетажни, с тъмни прозорци. От тях миришеше на изстиващ метал, органични масла, на нещо задушно и изгоряло. Уличните лампи бяха редки и светеха мътно, а в дъното, под свода на някакъв безистен, стояха настръхнали, мокри хора и Рада спря. Вкопчи се в ръката му и задъхано зашепна — ужасно я беше страх за себе си и още повече за него. Задържа го назад и той се подчини, като мислеше, че ще ѝ стане по-добре, но после разбра, че това е безразсъден акт на отчаяние, и се възпротиви. „Елате — нежно ѝ каза той. — Да вървим, Рада. Лошо няма. Добре.“

Тя се подчини като дете. Той я поведе, въпреки че не знаеше пътя. Изведнъж разбра, че тя се страхува от мокрите фигури. Много се учуди, защото в тях нямаше нищо страшно и опасно — просто обикновени, свити под дъжда хора стоят и треперят от влагата. Първо

бяха двама, после се появи трети, четвърти — със запалени наркотични пръчици.

Максим вървеше по празната улица, между жълтите къщи, право към тях, а девойката все по-силно се притискаше в него и той я прегърна през раменете. Изведнъж му дойде наум, че греша и тя трепери не от страх, а просто от студ. В мокрите хора нямаше нищо опасно — бяха прегърбени, с издължени лица, измръзнали, с пъхнати в джобовете ръце, пристъпваха от крак на крак, за да се сгреят, жалки, отровени от наркотика, и сякаш не забелязваха него и Рада, дори не вдигнаха очи, когато минаха толкова близо, че чу нездравото им неравно дишане. Мислеше, че сега момичето най-сетне ще се успокои. Вече бяха под арката, когато отпред изведнъж, сякаш изпод земята, се появиха и преградиха пътя им още четирима, също така мокри и жалки. Един от тях носеше дълъг, дебел бастун и Максим го позна.

Под олющения свод на безистена течението клатеше гола крушка, стените бяха плесенявали и напукани, под краката имаше напукан мръсен цимент с кални следи от много крака и автомобилни гуми. Зад тях се разнесе кълтящ тропот. Максим се огледа и видя, че онези четиримата ги догонваха, дишайки нервно, на пресекулки, плюейки отвратителните си наркотични пръчици. Рада сподавено извика, пушна ръката му. Изведнъж Максим се оказа притиснат до стената, плътно заобиколен от хора. Те не го докосваха, държаха ръцете си в джобовете, дори не го гледаха, просто стояха, не му позволяваха да мърда и над главите им видя, че двама държат Рада за ръцете. Мустакатият се приближи до нея, бавно премести бастуна в лявата ръка и с дясната лениво я зашлеви по бузата...

Това беше толкова дивашко и невъзможно, че младежът изгуби чувство за реалност. Нещо се измести в съзнанието му. Останаха само двама човека — той и момичето, а останалите изчезнаха. Превърнаха се в грозни, опасни животни, които троваво тъпчеха калта! Скриха се градът, арката и крушката над главата — на тяхно място се появиха непроходими планини, местността Оз от планетата Пандора, пещера, гнусен капан, заложен от голите петнисти маймуни, вътре равнодушно надничаше размазаната жълта луна и той трябваше да се бие, за да остане жив. Започна да се сражава така, както тогава на Пандора.

Времето послушно забави ход, секундите станаха дълги-дълги, в течение на всяка от тях можеше да направи множество различни

движения, да нанесе много удари и да вижда всички противници едновременно. Тези маймуни бяха тромави, свикнали да имат работа с друга плячка, навярно просто не можеха да съобразят, че са направили грешен избор и по-добре ще е да избягат, а не да се опитват да се бият... Максим хващаше поредния звяр за брадичката, рязко повдигаше главата, удряше с реброто на дланта бледата пулсираща шия, веднага се обръщаше към следващия и ловеше, дърпаше, млатеше отново и отново. В облак от зловонно дихание, в звънката тишина на пещерата, в жълтия сумрак нечии криви нокти одраха шията му, жълти зъби се забиха за кратко дълбоко в рамото му, но около него вече нямаше врагове. Към изхода на пещерата бързаше водачът им с тоягата, защото, като всички предводители, имаше най-бърза реакция и веднага разбра какво става. За миг Максим го съжали, толкова бавна беше тази негова „бърза“ реакция, времето забави ход, бързоногият вожд едва местеше крака. Максим се промъкна между секундите, изравни се с него, удари го в движение и веднага спря... Времето отново придоби нормалната си скорост, пещерата стана безистен, луната — крушка, местността Оз на Пандора отново се превърна в непонятния град на непонятна планета, много по-непонятна от Пандора...

Максим почиваше, отпуснал изтръпналите си ръце. В краката му мъчително се гърчеше мустакатият водач. От раненото рамо на младежа течеше кръв. И в този момент Рада го хвана за ръката, изхлипа и прекара дланта му по мокрото си лице. Той се огледа. Върху мръсния цимент лежаха телата. Той машинално ги преброи — шестима заедно с водача и си помисли, че двама са успели да избягат. Беше му неопишуемо приятно докосването на Рада, знаеше, че е постъпил така, както е трябвало, и е направил точно това, което е било необходимо — нито повече, нито по-малко. Които успяха, избягаха. Той не искаше да ги гони, въпреки че можеше — дори чуваше как панически тропат обувките им в края на тунела. А тези, които не можаха да избягат, лежаха. Някои умираха, а други вече бяха мъртви. Разбираше, че все пак това са хора, а не маймуни или панцерни вълци, въпреки че диханието им беше зловонно, докосванията гадни, а намеренията — хищни и отвратителни. И въпреки това той чувстваше известно съжаление, сякаш беше загубил някаква чистота, неотделимо късче от душата на бившия Максим, и знаеше, че предишното му „аз“

е изчезнало завинаги. Изпитваше странна горчивина, но едновременно с това и непозната гордост.

— Да вървим, Максим — тихичко каза Рада.

И той послушно тръгна подир нея.

„ВИЕ ГО ИЗПУСНАХТЕ...“

— С една дума, вие го изтървахте.

— Нищо не можах да направя... Знаете как стават тези неща...

— Дявол да го вземе, Фанк! От вас не се искаше да правите каквото и да било. Достатъчно беше да вземете шофьор.

— Зная, че съм виновен. Но кой можеше да очаква...

— Достатъчно. Какво предприехте?

— Веднага, щом ме пуснаха, се обадох на Мегу. Нищо не знае. Ако той се върне, Мегу веднага ще ми съобщи. Наблюдавам всички психиатрични заведения. Той не може да избяга далече, просто няма да му позволят, прекалено бие на очи.

— Друго?

— Заповядах на моите хора в полицията да следят за всички произшествия, дори за нарушаването на правилата за улично движение. Той няма документи.

Ще ми съобщават за всички задържани без документи... Той няма шансове да се скрие, дори ако поиска... Според мен, това е въпрос на два-три дни... Проста работа.

— „Проста“... Какво по-просто имаше от това да отидете с кола в телевизионния център и да докарате тук човека? Но вие дори и с това не се справихте.

— Виновен съм. Но така се стекоха обстоятелствата...

— Казах ви, стига за обстоятелствата. Той наистина ли изглежда като луд?

— Трудно е да се каже... Най-много всъщност прилича на дивак. На добре изкъпан и охранен планинец. Но лесно си представям ситуации, в които ще изглежда като ненормален с вечната си идиотска усмивка и кретенско бърборене вместо нормален език... Непрекъснато се държи като глупак...

— Разбирам. Одобрявам мерките ви... И още нещо, Фанк. Свържете се с нелегалните.

— Моля?

— Ако не го намерите в близките дни, той непременно ще се появи при тях.

— Не разбирам какво ще прави дивак в съпротивата.

— Там има много диваци. И не задавайте глупави въпроси, Фанк. Правете каквото ви казвам. Ако го изпуснете още веднъж, ще ви уволня.

— Втори път няма да се случи.

— Радвам се за вас... Какво още?

— Любопитен слух за Мехура.

— За Мехура? Какво именно?

— Извинете, Страннико... Ако разрешите, бих предпочел шепнешком, на ухото...

**ЧАСТ ВТОРА
ГВАРДЕЕЦ**

Господин ротмистър Чачу завърши инструктажа и заповяда:
— Капрал Гаал, изчакайте. Останалите са свободни.

След като командирите на секции излязоха един след друг, ротмистърът известно време разглежда Гаал, като се поклащаше на стола и подсвиркваше старинната войнишка песен „Успокой се, мамо“. Чачу изобщо не приличаше на ротмистър Тоот. Беше набит, с тъмен тен, с голяма плешивина, доста по-възрастен от Тоот. Бе боеви офицер, танкист, участник в осем крайморски битки, кавалер на „Огнен кръст“ и три значки „За ярост в боя“. Носеха се легенди за фантастичната му битка с бяла подводница, когато танкът му бил улучен челно и се запалил, но той продължил да стреля, докато не загубил съзнание от жестоките изгаряния. Според слуховете по тялото му нямало здраво място — цялата му кожа била присадена, а на лявата му ръка липсвали три пръста. Той беше прям и груб, истински воин. За разлика от сдържания ротмистър Тоот, никога не смяташе за необходимо да крие настроението си нито пред подчинените, нито пред началството. Когато биваше весел, цялата бригада знаеше, че днес господин ротмистърът Чачу е радостен, но пък когато нямаше настроение и си подсвиркваше „Успокой се, мамо...“

Докато го гледаше в очите, както изискваше устава, Гай изпита отчаяние от мисълта, че по някакъв неизвестен засега начин е огорчил и разсърдил този забележителен човек. Трескаво си припомняше всички свои и на гвардейците^[1] от секцията му нарушения, но не можа да си спомни нищо, което да не е било подминато с небрежно движение на безпръстата ръка и дрезгавото мърморене: „Хайде, затова сме гвардия. Чудо голямо...“

Офицерът престана да подсвирква и да се люлее.

— Не обичам бърборенето и писанията, капрале — произнесе той. — Ти или препоръчваш кандидата Сим, или не. И така?

— Тъй вярно, препоръчвам го, господин ротмистър — побърза да отговори Гай. — Но...

— Без „но“, капрале! Препоръчваш ли го или не?

— Тъй вярно, препоръчвам го.

— Тогава как да разбирам тези две хартийки? — Чачу с нетърпеливо движение измъкна от малкото си джобче сгънати листове и ги разтвори, придържайки ги с осакатената ръка. — Ето, чета: „Препоръчвам горепосочения Мак Сим като предан и способен...“, така, това ясно, „... за утвърждаването му във високото звание кандидат-редник от Бойната гвардия“. А ето втората ти драсканица: „Във връзка с горепосоченото считам за свой дълг да обърна внимание на командването върху необходимостта от щателна проверка на гореспоменатия кандидат-редник М. Сим.“ Массаракш! Какво в края на краищата искаш, капрале?

— Господин ротмистър! — развълнувано каза Гай. — Но аз действително съм в трудно положение! Познавам кандидата Сим като способен и предан на задачите на Гвардията гражданин. Сигурен съм, че ще е много полезен. Но аз действително не познавам миналото му. Той самият не го помни. И като знам, че в нея имат място само кристално чистите...

— Да, да! — нетърпеливо каза ротмистърът. — Кристално чист, безпределно предан до последната капка кръв и от цялата си душа. Накратко, капрале, една от тези хартийки ти веднага ще скъсаш. Трябва да решиш. Не мога да се явя пред бригадира с две хартийки. Или да, или не. Ние сме в Гвардията, а не във философския факултет! Две минути за размишление...

Офицерът извади от бюрото дебела папка и с отвращение я хвърли пред себе си. Гай умърлушено погледна часовника. Беше ужасно трудно да направи избора си. Да скрие от командването недостатъчното познаване на препоръчвания, дори ако става дума за Максим, беше нечестно и недостойно за един гвардеец. Но от друга страна, нечестно и недостойно за гвардееца бе да избегне отговорността за решението и да я прехвърли на началника, който е виждал Максим само два пъти, и то в ротния строй. Е, добре. Още веднъж. „За“ е, защото горещо и присърце прие задачите на Гвардията по ликвидирането на последствията от войната и унищожаването на агентурата на потенциалния агресор, безпрепятствено мина освидетелстването в Департамента на общественото здраве и издържа проверката в някакво секретно учреждение, където го пратиха господин ротмистърът Тоот и господин щабният лекар Зогу. Наистина,

така твърдеше самият Максим, който беше изгубил документите, но как иначе щяха да го оставят без надзор? Най-сетне той е смел, роден боец — сам бе разпердушинил бандата на Плъхолова, симпатичен е, лесен за общуване, добродушен и абсолютно безкористен. Изобщо е човек с необикновени способности. Против е, защото му е абсолютно неизвестно кой всъщност е той и откъде е. За миналото си или нищо не помни, или не желае да съобщи... и няма никакви документи. Но толкова ли е подозрително всичко това? Правителството контролира само границите и централния район. На две трети от територията на страната и досега цари анархия, глад, епидемии, народът бяга и всички са без документи, а младите дори не знаят какво е това документ. И между тях колкото щеш болни, загубили паметта си, дори изроди... В края на краищата най-важното е, че Максим не е дегенерат.

— Е, капрале? — подкани го офицерът.

— Тъй вярно, господин ротмистър — с отчаян глас каза Гай. — Разрешете...

Той взе своя рапорт с молба Максим да бъде проверен и бавно го скъса.

— Пр-равилно решение! — кресна Чачу. — Браво, гвардеецо! Хартийки, мастило, проверки... Всичко се проверява в боя! Когато седнем в танковете и навлезем в зоната на атомните капани, тогава веднага ще се види кой е наш и кой не!

— Тъй вярно — колебливо отвърна Гай.

Той добре разбираше стария боец, но също така ясно виждаше, че ветеранът от войната и герой от крайморските инциденти малко се заблуждава. Боят, разбира се, си е бой, но чистотата е чистота.

— Массаракш! — произнесе господин ротмистърът. — Департаментът на здравето го одобри, а останалото е наша работа.

Когато произнесе тази загадъчна фраза, той сърдито погледна Гай и добави:

— Гвардеецът се доверява на другаря си изцяло, а ако не, значи не му е приятел и трябва да се изпъди позорно. Ти ме учуди, капрале. Е, добре, марш в секцията си. Малко време остана... Докато продължава операцията, аз лично ще наблюдавам този кандидат.

Гай тракна с токове и излезе. Зад вратата си позволи да се усмихне. Все пак старият боец не се удържа и пое отговорността. Хубавото винаги си е хубаво. Сега с чиста съвест може да смята

Максим за свой приятел. Мак Сим. Истинската му фамилия е непроизносима. Или я е измислил, докато не е бил на себе си, или наистина е от ония, планинците. Как всъщност се е казал техният древен цар? Заремчакбешмусарай. Гай излезе на плаца и потърси с поглед своята секция. Неуморният Панди гонеше момчетата да се провират през горния прозорец на макета на триетажно здание. Войниците бяха потни — лошо, до операцията оставаше само час.

— О-остави-и! — викна Гай още отдалече.

— О-остави! — кресна Панди. — Строй се!

Секцията бързо се строи. Панди изкомандува:

— Мирно! — Доближи се със строева крачка към Гай и доложи:
— Господин капрал, секцията тренира щурмуване на градче.

— Върнете се в строя — заповяда Гай, стараяйки се с интонацията си да покаже неодобрение, както превъзходно умееше да прави капрал Серембеш.

Той премина пред редицата с ръце зад гърба си, вглеждайки се в познатите лица.

Сивите и сини очи, изразяващи готовност за изпълнение на всяка заповед и поради това леко изцъклени, следяха всяко негово движение. Почувства колко близки и скъпи са му тези дванадесет здрави момчета — шестима действащи редници от Гвардията на десния фланг и шестима кандидат-редници на левия, всички в спретнати черни униформи с лъснати копчета, всички с блестящи къси ботуши, с дръзко килнати към дясната вежда барети. Не всички. По средата на строя, в десния фланг на кандидатите стърчи като кула кандидатът Мак Сим, много спретнато момче, негов любимец, колкото и да не е хубаво командирът да има фаворити, но... хм... Че не са му изцъклени странните кафяви очи, не е страшно, с времето ще се научи. Но пък... хм...

Гай се приближи до Максим и закопча най-горното му копче. После се надигна на пръсти и поправи баретата му. Така. Пак се е ухилил до уши. Е, нищо. Ще отвикне. Кандидат е все пак, най-младшият в секцията.

За да запази поне илюзия за справедливост, Гай оправи токата на съседа на Максим, въпреки че не беше нужно. После направи три крачки назад и изкомандва „свободно“. Всички леко отместиха десния крак и сложиха ръце зад гърба.

— Гвардейци — започна Гай, — днес ние, като част от ротата, ще участваме в редовна операция по обезвреждане на агентурата на потенциалния противник. Операцията се провежда по схема тридесет и три. Господа редниците несъмнено помнят задълженията си по тази схема, но на господа кандидатите, които забравят да си закопчават копчетата, смятам за необходимо да напомня. Секцията ще прочисти един вход. Разделя се на четири групи: три тройки и външна резерва. Тройките, в състав двама редници и един кандидат, без вдигане на шум, последователно обхождат апартаментите. При влизане вътре всяка тройка действа по следния начин: кандидатът охранява парадния вход, вторият редник заема черния вход, старшият извършва оглед на помещенията. Резервата от трима кандидати начело с командира на секцията — в случая с мен — остава долу във входа, със задачата да не пуска никого вътре и незабавно да окаже помощ на онази тройка, която се нуждае от това. Съставът на тройките и резервата ви е известен. Внимание — каза той, отстъпвайки още на една крачка. — На тройки и резерва — строй се!

Настъпи раздвижване. Секцията се раздели. Никой не обърка мястото си, не се преплетоха автомати, никой не се подхлъзна и не си загуби баретата, както се беше случвало на предишни занятия. На десния фланг на резервата стърчеше Максим и пак се хилеше до уши. На Гай изведнъж му се мярна идиотската мисъл, че любимецът му гледа на всичко това като на забавна игра. Това, разбира се, беше невъзможно, защото не беше така. Несъмнено за всичко е виновно това глупаво хилене...

— Не е лошо — промърмори Гай, подражавайки на капрал Серембеш и благосклонно погледна към Панди: браво, старо, дресирал си момчетата. — Внимание! — каза той. — Строй се!

Секцията се раздвижи и бързо се строи пред него в една редица. Добре! Направо прекрасно! Чак вътре нещо ти трепва. Гай отново сложи ръце зад гърба и мина пред строя.

— Гвардейци! Ние сме опората и единствената надежда на държавата в тези трудни времена. Само на нас могат да се доверят безрезервно във великото си дело Неизвестните Отци. (Това беше истина, най-истинска истина, очарователна и възвишена.) — Хаосът, роден от престъпната война, почти отмина, но тежките последствия от него се усещат и сега. Гвардейци, братя! Имаме една задача: да

изтръгнем от корен всичко онова, което ни дърпа назад към хаоса. Врагът по нашите граници не спи, нееднократно и неуспешно той се опитва да ни въвлече в нова война по суша и море и само благодарение на мъжеството на нашите братя войници страната ни има възможност да се наслаждава на мир и спокойствие. Но никакви усилия на армията няма да постигнат целта, ако не бъде сломен вътрешният враг. Това е наша и само наша задача, гвардейци. В името на това дело ние даваме много жертви, нарушаваме покоя на нашите майки, братя и деца, лишаваме от заслужена почивка честния работник, честния чиновник, честния търговец и индустриалеца. Те знаят защо сме принудени да нахлуваме в техните домове и ни посрещат като истински приятели и защитници. Помнете това и не си играйте на благородство при изпълнението на задачата. Приятелят е приятел, а врагът е враг. Има ли въпроси?

— Не! — изреваха дванайсет гърла.

— Мир-но! Тридесет минути за почивка и проверка на снаряжението. Свободни сте!

Гвардейците се пръснаха тичешком, после на групи по двама и трима се отправиха към казарменото помещение. Гай бавно тръгна подир тях, усещайки в себе си приятна опустошеност. Максим го чакаше усмихнат отстрани.

— Искаш ли да поиграем на думи? — предложи той.

Гай мислено застена. Трябва да му се скара, трябва! Има ли нещо по-противоестествено от кандидат, хлапак, дребосък, който половин час преди операцията се натрапва с фамилиарности на командира си!

— Сега не е време — възможно най-сухо каза той.

— Вълнуваш ли се? — съчувствено попита Максим.

Гай спря и вдигна очи към небето. Какво да прави, какво може да се направи? Абсолютно невъзможно е да креснеш на този добродушен наивен гигант, при това спасител на сестра ти, при това — защо да се лъжем — човек, който стои много над теб във всяко отношение, освен в строевата служба. Гай се огледа и каза умолително:

— Слушай, Мак, ти ме поставяш в неудобно положение. Когато сме в казармата, аз съм твой началник, заповядвам и ти се подчиняваш. Сто пъти съм ти казвал...

— Но аз съм готов да се подчиня! — възрази Максим. — Зная какво е това дисциплина. Заповядай!

— Вече го направих. Подготви снаряжението си.

— Не, Гай, прощавай, ти заповяда не така. Ти заповядала подготвим снаряжението и да почиваме. Забрави ли? Аз направих всичко и сега почивам. Хайде да поиграем, измислих хубава дума.

— Мак, разбери — подчиненият има право да се обръща към началника си, първо — само по устав, и второ — единствено по служба.

— Да, помня. Параграф девети. Но това е по време на служба, а сега почиваме...

— Защо мислиш, че аз почивам? — попита Гай.

Те стояха зад макета на ограда с бодлива тел и тук, слава богу, никой не можеше да види как този дългуч се е облегал на оградата и все посяга да хване своя капрал за копчето.

— Аз почивам само в къщи, но дори и там не бих позволил на никой подчинен да... Слушай, пусни моето копче и закопчай своето.

Максим се закопча и каза:

— На службата едно, а в къщи друго. Защо?

— Хайде да не говорим за това. Омръзна ми да повтарям едно и също. Между другото, кога ще престанеш да се хилиш в строя?

— В устава нищо не е казано за това — незабавно отговори Максим. — А що се отнася до повтарянето на едно и също, ето какво. Не се обиждай, Гай, аз знам, че ти не си... говорлив... приказлив...

— Какво не съм?

— Човек, който умее да говори красиво.

— Оратор ли?

— Оратор... Да, не си оратор. Но все едно. Ти днес се обърна към нас с реч. Думите ти бяха правилни, хубави. Но вкъщи много интересно ми разказваше за задачите на Гвардията и за положението в страната. Защото говореше със свои думи. А тук ти за седми път повтаряш едно и също, и всеки път с клишета. Много вярно. Много еднакво. Много скучно. Нали? Обиди ли се?

Гай не се засегна. Тоест, някаква студена игличка все пак бодна самолюбията му: досега мислеше, че говори също така убедително и гладко като капрал Серембеш или дори като господин ротмистър Тоот. Но ако се замислиш, и Серембеш, и Тоот повтаряха едно и също в продължение на три години. И в това няма нищо чудно или още повече

срамно, щом за този период не са станали никакви съществени промени във вътрешното и външното положение...

— А къде е писано в устава — с насмешка попита Гай, — че подчиненият може да прави забележки на командира си?

— Там е казано обратното — с въздишка призна Максим. — Според мен това е неправилно. Ти нали слушаш моите съвети, когато решаващ задачи по балистика и чуващ забележките ми, когато бъркаш в изчисленията.

— Това е вкъщи! — проникателно каза Гай. — Там всичко може.

— Ами ако по време на стрелба ти грешно ни дадеш прицела? Например не внесеш поправка за вятър. А?

— В никакъв случай — твърдо каза Гай.

— Значи да стреляме грешно? — изуми се Максим.

— Ще стреляте, както ви е заповядано — строго каза Гай. — За тези десет минути, Мак, ти наприказва глупости за петдесет денонощия арест. Разбра ли?

— Не, не разбирам... Ами по време на бой?

— Какво?

— Ако дадеш грешен прицел. А?

— Хм... — каза Гай, който досега нито веднъж не беше командвал по време на сражение.

Той изведнъж си спомни за едно разузнаване с бой, когато капрал Бахту не можа да разчете правилно картата, навря секцията си под кинжалния огън на съседната рота и сам загина заедно с половината от хората си. „Всъщност ние знаехме, че е сбъркал, но никой и не помисли да му посочи грешката. Господи — съобрази изведнъж Гай, — на нас изобщо не ни дойде наум, че можем да го поправим. Заповедта на командира е закон, дори нещо повече, защото законите все пак понякога се обсъждат, а да коментираш заповед е лудост, не може, вредно е и просто е опасно... А ето че Максим не разбира това и просто не го признава. Колко пъти досега е ставало така: той отхвърля нещо съвсем очевидно и не можеш да го убедиш, точно обратното, започваш сам да се съмняваш, свят ти се завива, съвсем се шашардисваш. Не, все пак той не е обикновен човек, той е рядък, изключителен екземпляр. Езика научи за месец. Граматиката за два дни. За още толкова изчете всичко, което имам. Математиката и

механиката познава по-добре от господа преподавателите, а в нашия курс те са истински специалисти. Или да вземем чичо Каан...”

В последно време старецът адресираше всичките си монолози на масата предимно към Максим. Нещо повече, неведнъж беше дал да се разбере, че Максим очевидно е единственият човек, който в наше време проявява такива способности и такъв интерес към изкопаемите животни. Той рисуваше на хартия някакви ужасни зверове, а Максим рисуваше други, още по-странни, и двамата спореха кои от тези същества са по-древни, кой от кого е произлязъл и защо е станало така. Позоваваха се на научните книги от чичовата библиотека и въпреки това имаше случаи, когато Максим не даваше на стареца да си отвори устата, при това Гай и Рада не разбираха нито дума, а чичото ту крещеше до пресилване, ту късаше на парчета рисунките, тъпчеше ги, наричаше Максим невежа, по-голям глупак от тъпанаря Шапшу, ту изведнъж започваше яростно да чеше с две ръце рядката сива растителност на тила си и мърмореше със смаяна усмивка: „Смело, массаракш, смело... Вие имате фантазия, младежо!“ Особено добре Гай помнеше вечерта, когато старецът беше поразен като от гръм от твърдението на Максим, че някои от допотопните твари са се придвижвали на задни крака — твърдение, което изглеждаше много просто и естествено решаваше някакъв стар научен спор...

Максим има познания по математика, по механика, военната химия знае превъзходно, палеонтологията — Господи, кой в наше време разбира от нея! — Но той я познава. Рисува като художник, пее като артист... и е добър, неестествено добър. Победи бандитите, би се сам срещу осем души с голи ръце. Друг на негово място щеше да навири нос и да гледа всички отвисоко, а той се измъчваше, по цели нощи не спеше, сърдеше се, когато го поздравяваха и му благодаряха. Веднъж избухна — побеля целият и кресна, че е нечестно да хвалят някого за убийство... Господи, какъв проблем беше, докато го уговоря да постъпи в Гвардията! Всичко разбирам, казва, с всичко съм съгласен, но нали там ще трябва да стрелям по хора. Обяснявам му, че не по хора, а по дегенерати, които са по-големи гадове от ония бандити. Разбрахме се, слава Богу, че отначало, докато свикне, само ще ги обезоръжава. Смешно е, и е някак страшно. Ненапразно казва, че е дошъл от друг свят. Знам го аз този друг свят. Дори книга има за него в чичовата библиотека — „Мъгливата Страна Зартак“. Има, както пише

там, на изток долина Зартак, където живеят щастливи хора... И по описание са точно като Максим. И ето кое е най-чудното: ако някой от тях напусне долината си, веднага забравя къде е роден и как е живял преди, помни само, че е от друг свят. Чичо твърди, че няма такава долина, всичко това е измислица, има само планински хребет, наречен Зартак, където по време на онази война хвърлиха свръхбомби, така че планинците там за цял живот изгубили паметта си.

— Защо мълчиш? — попита Максим. — За мен ли мислиш?

Гай извърна поглед:

— Само за едно те моля — в интерес на дисциплината никога не показвай, че знаеш повече от мен. Виж как се държат другите и прави точно като тях.

— Старая се — тъжно каза Максим. Помисли малко и добави: — Трудно свиквам. У нас всичко е другояче.

— А как е раната ти? — попита Гай, за да смени темата.

— Раните ми нарастват бързо — разсеяно отвърна Максим. — Слушай, Гай, хайде след операцията да си отидем право в къщи. Защо ме гледаш така? На мен вече ми домъчня за Рада. А на теб? Ще откарáme момчетата в казармата и с камиона направо ще се приберем. Ще освободим шофьора.

Гай пое дълбоко въздух, но в този момент сребрилата кутия на високоговорителя от стълба над главите им загъркори и гласът на дежурния по бригада изкомандва:

— Шеста рота, строй се на плаца! Шеста рота, внимание...

И Гай кресна:

— Кандидат Сим! Прекрати разговорите, бегом в строя!

Максим понечи да хукне, но капралът го дръпна за цевта на автомата:

— Много те моля... — каза той. — Прави като всички! Дръж се като всички! Днес лично ротмистърът ще те наблюдава...

След три минути ротата се строи. Вече се стъмни, над плаца светнаха прожектори. Зад строя меко ръмжаха моторите на камионите. Както винаги преди операция господин бригадирът, съпроводен от ротмистър Чачу, мълчаливо мина пред строя, оглеждайки всеки гвардеец. Беше спокоен, с присвити очи, с приветливо повдигнати ъгълчета на устните. После, без да каже нищо, кимна на ротмистъра и се отдалечи. Последният се поклащаше, леко размахваше осакатената

си ръка, после излезе пред строя и обърна към гвардейците тъмното си лице.

— Гвардейци! — изрева той с глас, от който Гай изтръпна. — Предстои ни работа. Да я свършим достойно! Внимание, рота! По-околите! Капрал Гаал, при мен!

Когато Гай дотича и се изпъна пред него, офицерът каза:

— Вашата секция има специална задача. След пристигане не слизайте от колата. Ще командвам лично аз.

[1] В изданието на „ИнфоДАР“ тук един-единствен път е употребено названието „легионерите“, характерно за цензурираното издание на „Обитаемият остров“. В руския текст на нецензурираното издание тук е употребено „гвардейцев“. Всичко това ме води до увереността, че преводачът е работил върху настоящия превод, използвайки за подложка стария превод. — Бел.Nomad. ↑

Амортизьорите на камиона бяха износени и той силно друсаше по неравния паваж. Кандидатът Мак Сим, стиснал автомата между коленете си, грижливо държеше Гай за колана, защото съобрази, че на капрал, който така се грижи за авторитета си пред подчинените, не му прилича да подскача на седалката като кандидата Зойза, например. Гай не възразяваше или може би просто не забелязваше предвидливостта на подчинения си. След разговора с ротмистъра беше много угрижен и Максим се радваше, че според плана ще бъдат заедно и той ще може да му помогне, ако се наложи.

Камионите подминаха Централния театър, дълго пътуваха край вонящия канал Нов Живот, после завиха по дългата и празна по това време Заводска улица и започнаха да лавират из кривите улички на работническото предградие, където Максим никога не беше ходил. А в последно време той беше обиколил и изучил града основно. Въобще много успя да узнае за тези четиридесет и няколко дни, да се ориентира най-сетне в ситуацията. А тя се оказа много по-сложна и изненадваща, отколкото предполагаше.

Още докато изучаваше буквара, Гай започна да му досажда с въпроса „Откъде се появи?“. Рисунките не помагаша — Гай ги възприемаше с някаква странна усмивка и продължаваше да повтаря: „Откъде си?“ Най-сетне Максим раздражено посочи тавана и отговори: „От небето.“ За негова изненада Гай намери отговора за съвсем естествен и започна с въпросителна интонация да изброява някакви названия, които Максим отначало взе за имена на планетите от тукашната планетна система. Но Гай разгърна карта на света в меркаторска проекция и се оказа, че тези имена не са на планетите, а на страните-антиподи. Максим сви рамене, произнесе всички известни му изрази на отрицание и започна да изучава картата, с което разговорът временно приключи.

Една вечер, два-три дни по-късно, Максим и Рада гледаха телевизия. Излъчваха някакво много странно предаване, нещо като филм без начало и край, без определен сюжет, с безброй действащи

лица — странни фигури, постъпващи твърде идиотски от гледна точка на кой да е хуманоид. Рада гледаше с интерес, току възкликваше, хващаше ръкава на Максим, един-два пъти дори заплака, но на него бързо му доскуча, чак задряма от унило-тревожната музика, когато на екрана изведнъж се мярна нещо познато. Той дори потърка очи. Позна Пандора — мрачен тахорг се промъкваше през джунглите, чупейки дърветата, после изведнъж се появи Олег с маяк в ръка. Съсредоточен и сериозен, той отстъпваше заднешком, спъна се в някакъв корен и се плъосна в блатото по гръб. С огромно смайване Максим позна собствената си ментограма, после още една и още една, но нямаше никакви коментари, свиреше все същата музика. После Пандора изчезна и отстъпи мястото на сляп мършав човек, който пълзеше по плътно покрит с прашна паяжина таван. „Какво е това?“ — попита младежът, сочейки с пръст екрана. „Предаване — нетърпеливо каза Рада. — Интересно е, гледай.“ Той така и не получи разумно обяснение. Дойде му наум, че това са спомените на десетки различни чужденци за техните планети. Но бързо се отказа от тази мисъл. Световите бяха прекалено страшни и еднообразни — задушни стаи, безкрайни коридори, задръстени с мебели, от които изведнъж започваха да никнат огромни бодли; вити стълби, спускащи се в непрогледния мрак на тесни кладенци; затворени с решетки мазета, натъпкани с мърдащи тела, между които надничаха болезнено неподвижни лица като от картините на Йеронимус Бош — това повече приличаше на болна фантазия, отколкото на реални светове. На фона на тези видения ментограмите на Максим сияеха с ярък реализъм, преминаващ поради темперамента му в романтичен натурализъм. Такива предавания се излъчваха почти всеки ден и се наричаха „Вълшебно пътешествие“, но младежът така и не разбра какъв е техният смисъл. В отговор на въпросите му Гай и Рада с недоумение свиваха рамене и отговаряха: „Предаване. Интересно е. Вълшебно пътешествие. Приказка. Ти гледай, гледай! Понякога е смешно, понякога страшно.“ Тогавата той започна да се съмнява дали целта на изследванията на професора е бил контактът и дали това изобщо са били изследвания.

Този интуитивен извод косвено се потвърди десет дни по-късно, когато Гай се яви на конкурса в школата за подготовка на кандидатите за първи офицерски чин и започна да зубри математика и механика.

Схемите и формулите от елементарния курс по балистика предизвикаха у него недоумение. Започна да разпитва Гай, който отначало нищо не разбра, после със снизходителна усмивка взе да му обяснява космографията на своя свят. И тогава се изясни, че Обитаемият остров не е кълбо, не е геоид и изобщо не представлява планета.

Обитаемият остров беше Светът, единственият свят във Вселената. Под краката на обитателите му беше твърдата повърхност на Световната сфера. Над главите им висеше гигантско, но с ограничен обем газово кълбо с неизяснен засега състав и не съвсем ясни все още физически свойства. Съществуваше теория, според която плътността на газа бързо нараства към центъра на мехура и там стават някакви тайнствени процеси, които предизвикват редовна промяна в яркостта на така нареченото Световно светило и обуславят смяната на деня и нощта. Освен краткопериодичните денонощни промени съществуваха и дългопериодични, пораждащи сезонните колебания на температурите и смяната на годишните времена. Силата на тежестта беше насочена от центъра на Световната сфера перпендикулярно към нейната повърхност. Накратко, Обитаемият остров съществуваше върху вътрешната повърхност на огромна кухня в безкрайната твърд, запълваща останалата Вселена.

Напълно шокиран, Максим започна да спори, но скоро се изясни, че с Гай говорят на различни езици и ще бъде много по-трудно да се разберат, отколкото един убеден последовател на Коперник би разбрал убедения привърженик на Птолемей. Причината беше в необикновените свойства на атмосферата на тази планета. Първо, извънредно силната рефракция повдигаше неимоверно хоризонта и от векове внушаваше на обитателите мисълта, че тяхната земя не е нито плоска, нито изпъкнала, а вдлъбната. „Застанете на морския бряг — препоръчваха учебниците — и проследете движението на кораб, напускащ пристанището. Отначало той се движи като по плоскост, но с отдалечаването си се издига все повече, докато се скрие в атмосферната мъгла, закриваща останалата част от Света.“ Второ, атмосферата беше много плътна и денонощно фосфоресцираше, така че никой никога не беше виждал звездното небе, а редките случаи на наблюдение на слънцето бяха записани в хрониките и служеха за

основа на неизброимите опити да се създаде теория за Световното светило.

Максим разбра, че се намира в гигантски капан и контактът ще бъде възможен едва тогава, когато му се удаде буквално да преобърне наопаки погрешните представи, създадени за десетилетия. Изглежда, тук вече се бяха опитвали да направят това, съдейки по разпространеното възклицание „массаракш“, което буквално преведено означаваше „свят наопаки“. Освен това Гай разказа за една чисто абстрактна математическа теория, разглеждаща Света по друг начин. Тя възникнала в древността, била преследвана някога от официалната религия, имала своите мъченици, получила математическа стройност в трудовете на гениални математици, но така си и останала абсолютно абстрактна, макар че, както болшинството абстрактни теории, все пак бе намерила практическо приложение съвсем неотдавна, със създаването на свръхдалекобойни снаряди.

След като обмисли и съпостави всичко, което знаеше, Максим разбра, че, първо, през цялото време тук е изглеждал луд и ненапразно неговите ментограми са включени в шизоидното „Вълшебно пътешествие“. Второ, проумя, че още дълго време трябва да мълчи за чуждопланетния си произход, ако не иска да се върне при Хипопотама. Това означаваше, че Обитаемият остров няма да му се притече на помощ, че може да разчита единствено на себе си и че сглобяването на нулев предавател се отлага за неопределено време, а той самият е заседнал тук задълго и може би — массаракш! — завинаги. Безнадеждната ситуация едва не изби почвата под краката му, но той стисна зъби и се застави да разсъждава логически. На мама ще ѝ се наложи да преживее тежко време. Ще ѝ бъде безкрайно зле. Само тази мисъл убиваше всяко желание да разсъждава логически. „Проклет да е този бездарен затворен свят! Имам само два изхода — или да се измъчвам за невъзможното и от безсилие да си хапя лактите, или да се стегна и да живея истински, така, както съм се стремял винаги да обичам приятелите си, да си поставям цели, да се боря, да побеждавам, да търпя поражения, да получавам удари и да им отвърщам — каквото и да е, само да не чупя ръце от отчаяние.“ Той се отказа от разговорите за строежа на Вселената и започна да разпитва Гай за историята и социалната структура на Обитаемия остров.

С историята Гай беше зле, имаше само откъслечни познания и не притежаваше никакви научни трудове. В градската библиотека също нямаше сериозни книги. Но можа да разбере, че страната, приютила Максим, преди последната разрушителна война е била много по-обширна и е била управлявана от шайка бездарни финансисти и изродени аристократи, които обрекли народа на нищета, разложили държавния апарат с корупция и накрая започнали голяма колониална война със съседите си. Тя обхванала целия свят, загинали милиони и милиони, били разрушени хиляди градове, десетки малки и големи държави били изтрети от лицето на света, навсякъде се възцарил хаос. Настъпили дни на жесток глад и епидемии. Всеки опит за народно въстание бивал смазан от групичката диктатори чрез ядрени снаряди. Страната и светът вървели към гибел. Положението спасили Неизвестните Отци. Съдейки по всичко, това е била анонимна група от млади офицери от Генералния щаб, които в един прекрасен ден, разполагайки само с две дивизии и недоволни, че ги изпращат в атомната мелница, организирали преврат и взели властта. Това се случило преди двайсет и пет години. Оттогава положението значително се стабилизирало, а войната утихнала от само себе си, въпреки че никой с никого не беше сключвал мир. Енергичните анонимни управници наложили относителен ред, с твърди мерки развили икономиката най-вече в централните райони и превърнали страната в това, което е сега. Стандартът се повишил значително, животът потекъл мирно, общественият морал се издигнал до небивали висоти и изобщо всичко вървяло добре. Максим разбра, че политическото устройство на страната е твърде далече от идеалното и представлява някаква разновидност на военна диктатура. Но беше ясно, че популярността на Неизвестните Отци е извънредно голяма, и то във всички слоеве на обществото. Икономическата ѝ основа оставаше неясна за младежа, защото половината страна бе още в развалини, военните разходи са огромни, преобладаващото болшинство от хората живееха повече от скромно. Но изглежда военната върхушка бе успяла да усмири апетитите на индустриалците, с което си беше извоювала популярност сред работниците, и същевременно да подчини работниците, с което бе спечелила популярност сред индустриалците. Впрочем, това бяха само догадки. На Гай, например, тези обяснения му се струваха странни: за него

обществото бе единен организъм и той не можеше да си представи противоречията между социалните групи.

Външното положение на страната продължаваше да остава крайно напрегнато. На север от нея се простираха две големи държави — Хонти и Пандея — бивши провинции или колонии. За тези страни никой нищо не знаеше, беше известно само, че и двете имат най-агресивни намерения, непрекъснато пращат диверсанти и шпиони, организират гранични инциденти и се готвят за война. Целта на тази война не бе ясна на Гай, пък и той не си задаваше такива въпроси. На север имаше врагове, с агентурата им се бореше не на живот, а на смърт и това му стигаше.

На юг, зад граничните гори, се ширеше изгорена от ядрени взривове пустиня, образувала се на мястото на цяла група страни, които бяха взели във военните действия най-активно участие. Какво става на тези милиони квадратни километри никой не знаеше и никой не се интересуваше. Южните граници бяха изложени на непрекъснати атаки от огромни орди полудиваци-дегенерати, с каквито бяха пълни горите зад реката Синя змия. Проблемът за южните граници се смяташе едва ли не за най-важен. Там беше много трудно, именно там се концентрираха най-елитните подразделения на Бойната гвардия. Гай беше служил в тези части три години и разказваше невероятни неща.

На юг от пустинята, на другия край на единствения континент на планетата, също може би се бяха запазили някакви държави, но те не даваха признаци на живот. Затова пък Островната империя постоянно и неприятно напомняше за себе си. Бе разположена на три големи архипелага в другото полукълбо. На нея принадлежеше Световният океан. Огромен флот от подводници, предизвикателно боядисани в снежнобяло, въоръжени по последната дума на военната техника и със специално обучени екипажи от главорези на борда, браздяха радиоактивните води. Страховити като призраци, белите подводници държаха под непрекъснато напрежение крайбрежните райони, обстрелваха ги и стоварваха десанти. Срещу тази бяла заплаха противостоеше пак Гвардията.

Картината на всемирен хаос и разрушение потресе Максим. Бе попаднал на планета-гробница, на която едва-едва тлееше разумен живот, готов да угаси сам себе си всеки момент.

Максим слушаше спокойните и страшни разкази на Рада за това, как майка им получила съобщение за гибелта на бащата — лекар епидемиолог, който отказал да напусне заражения с чума район. Държавата в онези години нямала нито време, нито възможност да се бори с епидемията и върху територията просто била хвърлена бомба. Преди десет години към столицата настъпили метежници, започнала евакуация, тълпата щурмувала влака и стъпкала баба й, майката на баща й, а след десет дни умрял от дизентерия по-малкият й брат. След смъртта на майка им Рада, за да изхрани малкия Гай и съвършено безпомощния чичо Каан, работела по осемнадесет часа в денонощие като миячка на съдове, после като чистачка в един луксозен публичен дом, посещаван от спекуланти, сетне участвала в „женските надпреварвания със залагане“, след това лежала в затвора, макар и за кратко време, но поради това останала без работа и няколко месеца трябвало да проси...

Чичо Каан, някога известен учен, му разказваше как още в първата година на войната разпуснали Академията на науките и учените били мобилизирани в Академичния батальон на Негово Императорско Величество; как по време на глада полудял и се обесил създателят на еволюционната теория; как варили чорба от насекоми и бурени; как гладната тълпа разгромила зоологическия музей, за да вземе за храна спиртосаните екземпляри...

Максим слушаше простите разкази на Гай за строежа на кулите за противобалистичната защита на южната граница. Нощем людоедите се промъквали до строителните площадки, отвличали възпитаниците, които работели, и гвардейците, които ги пазели. В мрака вампирите — полухора, полумечки, полукучета — нападали като безшумни призраци. Гай възторжено възхваляваше системата за ПБЗ, създадена с цената на невероятни усилия в последните години на войната, която всъщност прекратила военните действия, защитавайки страната от въздушни нападения, която и сега е единствена гаранция срещу агресия откъм север. А тези мерзавци, тези продажни мръсници, убийци на жени и деца, купени с мръсните пари на Хонти и Пандея, гадове, по-зли дори от Плъхолова, нападали отражателните кули. Лицето на разказващия нервно се изкривяваше от омраза. „Това е най-важното — говореше той, почуквайки с юмрук по масата — и затова

постъпих в Бойната Гвардия, която сега отговаря за всичко, а не в завод или на полето, не в някоя кантора.“

Максим жадно слушаше тази страшна, невъзможна приказка, която ставаше още по-страшна и невъзможна поради това, че всичко се бе случило в действителност, че голяма част от него продължава и сега, а най-страшното и най-невъзможното може да се повтори всяка минута. Беше му смешно и се срамуваше да мисли за собствените си проблеми, толкова жалки и нищожни му се струваха сега — някакъв там контакт, нулев преподавател, чупене на ръце...

Камионът рязко зави в тясна улица с многоетажни тухлени къщи и Панди каза: „Пристигнахме.“ Минувачите на тротоара отскочиха към стените, закривайки очи от светлината на фаровете. Машината спря и над кабината се издигна дълга телескопична антена.

— Слизай! — в един глас ревноха командирите на втора и трета секция и гвардейците наскочаха през бордовете.

— Първа секция да остане на мястото си! — изкомандва Гай.

Панди и Максим се бяха изправили, но отново седнаха.

— По тройки, строй се! — крещяха капралите от тротоара. — Втора секция, напред! Трета секция, след мен!

Загърмяха подковани ботуши, някой възторжено изквича:

— Господа! Бойната гвардия!

— Да живее Бойната гвардия!

— Ура! — крещяха бледите хора и се притискаха до стените, за да не пречат. Сякаш бяха чакали гвардейците, бяха ги дочакали и сега им се радваха като на най-близки приятели.

Седящият от дясната страна на Максим кандидат Зойза, още съвсем хлапе, дълъг като върлина, с белезникав пух върху бузите, го бутна с острия си лакът в хълбока и радостно намигна. Максим се усмихна в отговор. Секциите вече бяха изчезнали по входовете, само капралите пред вратите стояха твърдо, надеждно, с неподвижни лица под накривените барети. Хлопна вратата на кабината и гласът на ротмистър Чачу изрева:

— Първа секция, слез, строй се!

Максим със скок се прехвърли през борда. Когато се строиха, ротмистърът с движение на ръката спря Гай, който тичешком се приближаваше, застана току пред строя и изкомандва:

— Наложите каските!

Редниците сякаш чакаха тази команда, а кандидатите малко позакъсняха. Офицерът, нетърпеливо потропвайки с ток, дочака Зойза да се справи с каишката и изкомандва „надясно, бегом марш“. Той самият хукна пред тях — хем тронаво, хем чевръсто, като силно размахваше осакатената си ръка. Поведо секцията под тъмната арка към тесния и мрачен като кладенец двор, сви под друга, също такава мрачна и воняща арка и спря пред олющена врата, осветена от мътна крушка.

— Внимание! — викна той. — Първа тройка и кандидат Сим тръгват с мен. Другите остават тук. Капрал Гаал, щом чуете свирката, доведете ги при мен на четвъртия етаж. Да не се пуска никой, да се залавят живи, да се стреля само в краен случай. Първа тройка и кандидат Сим, след мен!

Той блъсна олющената врата и изчезна вътре. Максим изпревари Панди и се хвърли след него.

Вътре мътна светлина осветяваше тясна и стръмна каменна стълба с железни перила. Ротмистърът тичаше през три стъпала нагоре. Максим го настигна и видя в ръката му пистолет. Тогава смъкна от врата си автомата; за секунда му призля от мисълта, че навярно ще се наложи да стреля в хора, но веднага я прогони — това не бяха човеци, а животни, по-лоши от мустакатия Плъхолов, по-зли от петнистите маймуни. Гнусната киша под краката му, лошата светлина, оплютите стени потвърждаваха и поддържаха това усещане.

На втория етаж се носеха кухненски аромати, мярна се изплашено бабешко лице зад откренатата врата. Обезумяла котка с мяукане изхвърча изпод краката му. Третият етаж. Някакъв глупак е оставил наред площадката кофа с боклук. Ротмистърът я събаря и отпадъците се изсипват надолу. „Массаракш“ — ръмжи отдолу Панди. Младеж и момиче се прегръщат и се свиват в тъмния ъгъл с изплашени лица. „Изчезвайте!“ — крещи ротмистърът, притичвайки край тях. Четвъртия етаж. На кафява врата с олющена блажна боя е закована издраскана ламаринена табелка с надпис „Гоби, зъболекар. Приемам по всяко време“. Зад вратата някой протяжно вика. Ротмистърът спира и изхърква: „Ключалката!“ По черното му лице се стича пот. Максим не разбира. Дотичалият Панди го отблъсква, опира цевта на автомата в ключалката и стреля. Хвърчат искри, парчета дърво. И в същия миг, сякаш в отговор, зад вратата се чува протяжен

вик. Екват изстрели. Отново се разхвърчават трески. Нещо горещо и плътно с гнусно свирене прелита над главата на Максим. Ротмистърът отваря вратата — вътре е тъмно, жълтите пламъчета на изстрелите озаряват кълба дим. „След мен!“ — хърка Чачу и се хвърля с главата напред срещу изстрелите. Максим и Панди хукват след него, но вратата е тясна и притиснатият Панди изпъшква. В коридора е задушно и пълно с барутен дим. Заплаха отляво. Максим се протяга, хваща гореща цев, дърпа оръжието встрани и нагоре. Тихо, но с ужасяваща отчетливост пращят нечий изкълчени стави, голямо меко тяло застива и безволево пада. Отпред, обвит от дим, ротмистърът крещи: „Не стреляй! Искам ги живи!“ Максим хвърля автомата и нахлува в голяма осветена стая. Тук има много книги и картини и няма по кого да стреля. На пода се гърчат двама мъже. Единият през цялото време крещи, вече е пресипнал, но крещи. В креслото, с отметната глава, лежи бяла, почти прозрачна, припаднала жена. Стаята е пълна с болка. Ротмистърът стои над викация човек и се оглежда, прибирайки пистолета си в кобура. В стаята нахлува Панди, силно блъска Максим, след него гвардейците влачат тежкото тяло на онзи, който стреляше. Мокрият и развълнуван кандидат Зойза без усмивка подава на Максим хвърления автомат. Ротмистърът обръща към тях страшното си черно лице: „Къде е другият!?“ — пита той и в този момент пада синьо перде, от перваза на прозореца тремаво скача висок слаб човек с бяла изцапана престилка. Той върви срещу ротмистъра като сляп, бавно вдига два огромни пистолета на нивото на стъклените си от болка очи. „Ай!“ — крещи Зойза.

Максим стоеше отстрани и нямаше време да се обърне. Скочи с всички сили, но човекът все пак успя веднъж да натисне спусъците. Изстрелът опърли лицето на Максим, барутни сажди напълниха устата му, но пръстите му се вкопчиха в белите ръкави и пистолетите изтропаха на пода. Човекът падна на колене, отпусна глава и когато Максим го пусна, бавно рухна настрани.

— Виж ти — каза ротмистърът с непонятна интонация. — Тоя също го сложете тук — заповяда той на Панди. — А ти — обърна се към Зойза, — тичай долу и съобщи на командирите на секциите къде се намирам. Нека доложат какво става при тях.

Зойза тракна с токове и хукна към вратата.

— Чакай! Предай на Гаал да се качва тук. Стига си врещял, свиньо! — изкрещя той на стенещия и леко го срита с ботуша в хълбока. — Е, безполезно е. Хърбав боклук, отпадък... Обискирай ги! — заповяда той на Панди. — И ги подредете в редица. Тук, на пода. И тая също, дето е седнала, виж я ти, в единственото кресло...

Максим се приближи до жената, внимателно я вдигна и я пренесе на леглото. На душата му бе тежко. Не това си представляше. Сега сам не знаеше какво всъщност е очаквал — може би жълти, оголени от омраза зъби, злобен вой, схватка не на живот, а на смърт? Не можеше с нищо да сравни усещанията си, но кой знае защо си спомни как веднъж застреля тахорг и как това огромно, страшно и безпощадно според слуховете животно, с пречупен гръбнак пропадна в огромната яма и тихо, жално заплака, нещо замърмори в агонията си, нещо почти членоразделно...

— Кандидат Сим! — кресна ротмистърът. — Заповядах на пода!

Той го гледаше с жестоките си прозрачни очи, устните му бяха сгърчени като от паралич и Максим разбра, че не трябва да съди тук със своите мерки и да определя кое е правилно и кое — не. Той още е чужд, още не познава тяхната омраза и тяхната любов. Вдигна жената и я положи до дебелака, който беше стрелял в коридора. Панди и вторият гвардеец с пъшкане старателно изпразваха джобовете на арестуваните. А те бяха в безсъзнание. И петимата.

Ротмистърът седна в креслото, хвърли на масата фуражката си, запали цигара и с пръст повика Максим, който се приближи и юнашки тракна с токове.

— Защо хвърли автомата? — тихо попита офицерът.

— Вие заповядахте да не стреляме.

— Господин ротмистър.

— Тъй вярно. Вие заповядахте да не стреляме, господин ротмистър.

Офицерът издуха дим към тавана с присвити очи.

— Значи, ако бях заповядал да не говорите, ти щеше да си отхапеш езика?

Младежът премълча. Разговорът не му харесваше, но помнеше наставленията на Гай.

— Какъв е баща ти? — попита ротмистърът.

— Ядрен физик, господин ротмистър.

— Жив ли е?

— Тъй вярно, господин ротмистър.

Чачу извади от устата си цигарата и го погледна.

— Къде е той?

Максим разбра, че е сгрешил. Трябваше да се измъква.

— Не зная, господин ротмистър. По-точно не помня.

— Обаче помниш, че е учен... И какво още помниш?

— Не зная, господин ротмистър. Помня много, но капрал Гаал предполага, че това е лъжлива памет.

В коридора се чува забързани стъпки, в стаята влезе Гай и се изпъна пред ротмистъра.

— Заеми се с тези полутрупове, капрале — каза офицерът. — Белезниците ще стигнат ли?

Гай през рамо погледна арестуваните.

— Ако разрешите, господин ротмистър, един чифт ще трябва да взема от втора секция.

— Действай.

Гай тичешком излезе. В коридора пак затропаха ботуши. Появиха се командирите на секции и доложиха, че операцията протича успешно, арестувани са двама заподозрени. Съседите, както винаги, оказват активна помощ. Ротмистърът заповяда да приключват побързо, а след като свършат, да предадат в щаба паролата „Тумба“. Когато командирите излязоха, той запали нова цигара и известно време мълча, гледайки как гвардейците свалят от рафтовете книги, прелистват ги и ги хвърлят на пода.

— Панди — тихо каза той, — заеми се с картините. Само внимавай да не повредиш тази, защото ще я взема за мен...

После отново се обърна към Максим:

— Как я намираш?

Младежът се вгледа. На платното имаше нарисуван морски бряг, високо издигната водна безбрежност без хоризонт, полумрак и жена, излизаща от морето. Вятър. Прохлада. На жената ѝ е студено.

— Хубава картина, господин ротмистър — каза той.

— Познаваш ли местността?

— Съвсем не. Това море никога не съм го виждал.

— А какво си виждал?

— Съвсем различно, господин ротмистър. Но това е лъжлива памет.

— Глупости. Същото е било. Само че си го гледал не от брега, а от мостик, и под теб е имало бяла палуба, а отзад на кърмата — още един мостик, малко по-нисък. А на брега е била не тази жена, а е стоял танк и ти си се прицелвал в купола... Знаеш ли, пале такова, какво значи снаряд да удари под купола? Массаракш... — изсъска той и смачка фаса върху масата.

— Не разбирам — студено каза Максим. — През живота си в нищо не съм се целил.

— Откъде можеш да знаеш? Нали нищо не помниш, кандидат Сим!

— Помня.

— Господин ротмистър!

— Помня, че не съм се целил, господин ротмистър. И не разбирам за какво говорите.

Влязоха Гай и двама кандидати. Те започнаха да слагат на арестуваните тежки белезници.

— А те също са хора — неочаквано каза ротмистърът. — Имат жени, деца. Обичали са някого, някой ги е обичал...

Той говореше с явна подигравка, но Максим каза това, което мислеше:

— Да, господин ротмистър. Оказа се, че те също са хора.

— Не очакваше ли?

— Не, господин ротмистър. Очаквах нещо друго.

С угълчето на окоето си той видя, че Гай изплашено го гледа. Но му беше омръзнало до смърт да лъже и добави:

— Мислех, че те наистина са изроди. Нещо като голи петнисти животни.

— Ти си гол петнист глупак — сериозно каза ротмистърът. — Селяндур. Да не си от Юг? Тук те са като хора. Добри, мили хора, които при силно вълнение ужасно ги боли глава. Бог белязва мошениците. А теб главичката не те ли боли при вълнение? — неочаквано попита той.

— Мен никога нищо не ме боли, господин ротмистър — отговори Максим. — А вас?

— Какво-о?

— Толкова сте ядосан, че помислих... — каза Максим.

— Господин ротмистър! — с треперещ глас извика Гай. — Разрешете да доложам... Арестуваните дойдоха в съзнание.

Чачу го погледна и се подсмихна.

— Не се тревожи, капрале. Твоят приятел днес се прояви като истински гвардеец. Ако не беше той, сега щях да се търкалям с куршум в кратуната.

Той запали трета цигара, вдигна очи към тавана и издуха дебела струя дим.

— Имаш верен нюх, капрале. Аз още сега бих произвел този юнак в редник. Массаракш, бих го повишил дори в офицер! Той има бригадирски похват, обожава да задава въпроси на офицерите. Но сега много добре те разбирам, капрале. Твоят рапорт имаше всички основания. Така че... засега ще почакаме с повишението му...

Той се изправи, с тежки стъпки заобиколи масата и спря пред Максим.

— Дори засега няма да го произвеждаме в редник. Той е добър боец, но още е сукалче... Ние ще се заемем с възпитанието му... Внимание! — изведнъж закрещя той. — Капрал Гаал, изведете арестуваните! Редник Панди и кандидат Сим, вземете моята картина и всички книги! Отнесете ги в колата ми!

Той се обърна и излезе от стаята. Гай укорително погледна Максим, но нищо не каза. Гвардейците с ритници и тласъци изправиха задържаните и ги поведоха към вратата. Онези не се съпротивляваха. Бяха като от памук, олюляваха се, краката им се подгъваха. Дебелакът, който беше стрелял в коридора, високо стенеше и ругаеше шепнешком. Жената беззвучно мърдаше устни. Очите ѝ странно светеха.

— Ей, Мак — каза Панди, — в онова одеяло завий книжките, а ако не стигне, вземи и чаршафа. Като ги завържеш, отнеси всичко долу, а аз ще нося картината... И да не забравиш автомата, глупако! За какво, мислиш, че се заяде с тебе господин ротмистърът! Хвърли автомата! Хвърля ли се автомат? И то в бой... Селяндур.

— Прекрати разговорите, Панди — сърдито каза Гай, — вземай картината и тръгвай.

На вратата той се обърна към Максим, почука се с пръст по челото и изчезна. Панди слизаше по стълбата и с цяло гърло пееше „Успокой се, мамичко“. Максим въздъхна, остави автомата на масата и

се приближи до купчината книги, хвърлени на леглото и пода. Изведнъж осъзна, че тук никъде още не е виждал толкова много книги, освен може би в градската библиотека. В книжарниците, разбира се, имаше повече, но само по количество, не по заглавия.

Томовете бяха стари, с пожълтели страници, някои леко обгорени, а други, за учудване на Максим, чувствително радиоактивни. Нямахше „Колицу Фелша, или Безумно храбрива бригадир, извършващ подвизи в тила на врага“, нямахше романа „Любовта и предаността на чародея“, нито дебелата поема „Искрящото женско сърце“, нито популярната брошура „Задачите на социалната хигиена“. Максим видя само сериозни творби: „Теория на еволюцията“, „Проблеми на работническото движение“, „Финансовата политика и икономически стабилната държава“, „Гладът — стимул или пречка“, някакви „курсове“, „Критики“. Имаше сборници със средновековна хонтийска поезия, приказки и балади на неизвестни нему народи, събрани съчинения на някой си Т. Куур в четири тома и много художествена литература: „Буря и трева“, „Човекът, който беше Световното светило“, „Острови без синева“ и още много на непознати езици, книги по математика, физика, биология...

Максим опакова двата вързопи и няколко секунди постоя, оглеждайки стаята. Празни разместени рафтове, тъмни петна на местата, където бяха картините, самите картини — изтръгнати от рамките, стъпкани... и нито помен от зъболекарска техника. Той взе вързопите и тръгна към вратата, но се сети и се върна за автомата. Под стъклото на масата лежаха две снимки. На едната същата тази прозрачна жена, на коленете ѝ момченце на около четири години с учудено отворена уста, а жената — млада, доволна, горда... На втората снимка се виждаше красива планинска местност, тъмни групички дървета и старинна полуразрушена кула... Максим прехвърли автомата зад гърба си и се върна при вързопите.

Всяка сутрин след закуска бригадата се строяваше на плаца за четене на заповеди и отиване на занятия. За Максим това беше най-тежката процедура, ако не се смятат вечерните проверки. Прочитането на каква да е заповед всеки път завършваше с взрив на истински възторг. Максим се заставяше да потиска в себе си неволното отвращение към това внезапно безумие, което обхващаше цялата бригада — от командира до последния кандидат. Той се ругаеше за своя скептицизъм на чужденец и „друговерец“. Стараеше се да се вдъхнови, мислено си повтаряше, че в тежки условия такива пристъпи на масов ентузиазъм говорят за сплотеността на хората, за тяхното единодушие и готовност изцяло да се отдадат на общото дело. Но му беше много трудно.

Възпитан от дете в сдържано иронично отношение към себе си, в неприязън към гръмките думи и към тържественото хорово пеене, той почти се вбесяваше от другарите си в строя, от тези добри, простодушни, общо взето отлични момчета, когато те изведнъж, след прочитането на заповедта за наказване на кандидат еди-кой си с три денонощия арест за пререкания с редник еди-кой си, разчекваха уста, губеха присъщото си добродушие и чувство за хумор и започваха възторжено да реват „ура“, а после със сълзи на очи запяваха „Марша на Бойната гвардия“ и го повтаряха два, три, а понякога и четири пъти. От кухнята излизаха готвачите и пригласяха с ентузиазъм, като неистово размахваха черпаци и ножове — добре, че бяха извън строя. Помнейки, че в тази минута трябва да бъде като всички, Максим също пееше и се мъчеше да потисне чувството си за хумор. Понякога му се удаваше, но беше противно, защото не изпитваше никакъв възторг, а само неловкост.

Този път взривът от ентузиазъм последва след заповед номер 127 за произвеждането на редник Димба в капрал, заповед 128 за изказване на благодарност на кандидата Сим за проявена в операцията храброст и заповед 129 за ремонтиране на казармата на четвърта рота. Бригадният адютант едва успя да прибере заповедите в кожения си

планшет, когато свали фуражката си, пое въздух и със скърцащ фалцет закрещя: „Бойна!... Гвардия!... С тежки!...“

И се почна... Днес беше особено неловко, защото Максим видя как по тъмните бузи на ротмистър Чачу текат сълзи. Гвардейците ревяха като бикове, тактуваха с приклади. За да не вижда и да не чува всичко това, младежът стисна по-силно очи, замуча като разярен тахорг и гласът му заглуши всички останали — във всеки случай така му се струваше. „Напред, безстрашни!“ — реवेशе той, не чувайки вече никого освен себе си. Какъв идиотски текст. Сигурно някой капрал го е съчинил. Трябва безкрайно да обичаш делото си, за да влизаш в бой с такава песен. Той отвори очи и видя ято черни птици, изплашено и беззвучно мятаци се над плаца. „Диамантена броня не ще спаси теб, о, враг“...

После всичко свърши също така внезапно, както беше започнало. Бригадирът огледа строя с мътни очи, спомни си къде се намира и с хлипащ, дрезгав глас изкомандва: „Господа офицери, отведете ротите за занятия!“ Момчетата въртяха глави и шашардисано се споглеждаха. Изглежда нищо не можеха да съобразят и ротмистър Чачу два пъти трябваше да извика „равнис!“, преди редовете да придобият нужния вид. После ротата беше отведена пред помещението си и ротмистърът се разпореди:

— Първа секция ще конвоира. Останалите секции да пристъпят към занятия по разписанието. Свободни сте!

Гай строи своята секция и разпредели постовете. На Максим и редник Панди се падна да са в килията за разпити. Гай набързо му обясни задачата: да стои отдясно зад арестувания, при най-малкия опит за ставане да приложи сила, да се подчинява непосредствено на командира на бригадата, редник Панди ще бъде старши. Накратко, гледай Панди.

— Аз в никакъв случай не бих те поставил на този пост, не се полага на кандидат, но господин ротмистърът заповяда... Внимавай, Мак. Нещо не мога да го разбера господин ротмистъра... Или иска да те издигне по-бързо — много те хареса в операцията. Вчера по време на обсъждането с командирите на секции много говори за теб, ето — и в заповедта те вписа. Или пък те проверява. Защо — не знам. Може би аз съм виновен с рапорта си, може би и ти с твоите разговори. — Той озадачено огледа Максим. — Лъсни си пак ботушите, стегни колана и

си сложи парадни ръкавици... ти пък нямаш, на кандидати не се полагат. Добре, тичай в склада, ама по-живо, след трийсет минути излизаме.

В склада Максим завари Панди, който сменяше счупената си кокарда.

— Гледай, капрале! — каза Панди, обръщайки се към интенданта и тупайки Максим по рамото. — Виждаш ли? Девети ден, откак момчето е в Гвардията, а вече благодарност получи. В килията заедно с мен го сложиха. Сигурно за бели ръкавички си дошъл? Дай му хубави ръкавици, капрале, той заслужава. Момчето е герой!

Капралът недоволно замърмори, започна да рови по лавиците, затрупани с муниции, хвърли на тезгяха пред Максим няколко чифта бели платнени ръкавици и пренебрежително каза:

— Герой!... Вие пред дегенератите сте герои. Разбира се, когато вътре всичко му е изгоряло от болка, само го вземеш и го пъкнеш в чувала. Тук и дядо ми, който е без ръце и без крака ще бъде герой...

Панди се обиди.

— Дядо ти щеше презглава да бяга — каза той, — ако така му бяха изскочили с два пицова... Аз вече мислех — свърши господин ротмистърът...

— „Свърши, свърши“...-мърмореше капралът. — Като ви хвърлят след половин година на южната граница, ще видим кой ще бяга презглава...

Когато излязоха от интендантството, Максим попита с възможно най-голяма почителност (старото куче Панди много обичаше това):

— Господин Панди, защо тия дегенерати получават такива болки? И то всички наведнъж?

— От страх — отговори Панди и понижи глас, придавайки си важност. — Изроди, разбираш ли? Чети повече, Мак. Има една такава брошура „Дегенератите: кои са те и откъде са се появили“. Прочети я, иначе какъвто си глупак, такъв и ще си останеш. Само с храброст далече няма да стигнеш... — Той замълча. — Ето, ние се вълнуваме, ядосваме се или се плашим, да речем, но от това нищо ни няма, само дето ще се поизпотим или колената ще ни затреперят. А техният организъм е ненормален, изроден. Ако почнат да се сърдят на някого или се уплашат, веднага получават силни болки в главата и из цялото тяло. Разбра ли? По тази признак ги разпознаваме и, разбира се, ги

задържахме... арестуваме... А ръкавичките ти са хубави, ще ми отиват ли? Как мислиш?

— На мен са ми тесни, господин Панди — оплака се Максим. — Дайте да се сменим: вземете тия, а ми дайте вашите, те вече са отпуснати.

Панди беше много доволен. Максим — също. И изведнъж си спомни как Фанк се гърчеше в колата от болка... и как го задържаха патрулиращите гвардейци. Само че от какво може да се беше изплашил Фанк? Или на кого можеше да се ядоса толкова? Та той не се вълнуваше, спокойно караше колата, подсвиркуваше, много му се искаше... сигурно да запали цигара. Впрочем, той се обърна, видя патрулната кола... Или това беше после? Да, той бързаше много, а онзи фургон преграждаше пътя... Може би от това се беше ядосал? „Не, какви ги измислям? Малко ли пристъпи получават хората... А го задържаха за аварията, разбира се. Интересно обаче, кой беше той и къде ме караше. Би трябвало да намеря Фанк.“

Той лъсна ботушите си, приведе се в пълен ред пред голямото огледало, окачи на врата си автомата и в този момент Гай заповяда да се строят.

След като огледа придирчиво всички и провери дали знаят задълженията си, Гай тичешком отиде да доложи в ротната канцелария. Докато го нямаше, гвардейците поиграха на „сапун“, разказаха три истории от войнишкия живот, които Максим не разбра поради незнанието на някои специфични изрази, после другите се лепнаха за него, като настояваха да разкаже откъде се е взел толкова як — това беше станало обичайна шега в секцията, и го помолиха да свие на тръбички две монети за спомен. После от канцеларията излезе ротмистър Чачу, съпроводен от Гай. Той също огледа изпитателно всички, отдалечи се, като каза на Гай: „Води секцията, капрале!“

В щаба ротмистърът заповяда на редник Панди и на кандидат Сим да го последват, а Гай отведе останалите. Влязоха в малка стаичка с плътно закрити прозорци, вмирисана на цигарен дим. В другия край имаше огромна маса. Около нея бяха подредени меки кресла, а на стената висеше потъмняла картина, изобразяваща средновековно сражение: коне, тесни мундири, извадени саби и кълба бял пушек. На десетина крачки от масата и вдясно от вратата Максим видя желязна табуретка с дупки. Краката ѝ бяха завинтени към пода с яки болтове.

— Застани по местата! — изкомандва ротмистърът, мина напред и седна на масата.

Панди грижливо постави Максим отдясно зад табуретката, сам застана отляво и шепнешком заповяда „Мирно!“ И двамата застинаха. Ротмистърът седеше, прехвърлил крак върху крак, пушеше и разсеяно разглеждаше гвардейците. Беше много безразличен и равнодушен, но Максим ясно чувстваше, че най-внимателно наблюдава него и само него.

После вратата зад гърба на Панди се отвори. Той мигновено направи две крачки напред, крачка вдясно и кръгом наляво. Максим също се дръпна, но съобрази, че не стои на пътя и за него това не се отнася, и затова само повече облещи очи. Все пак в тази игра за възрастни имаше нещо заразително, въпреки нейната примитивност и очевидна неуместност, предвид бедственото положение на Обитаемия остров.

Ротмистърът стана, угаси цигарата в пепелника и с леко тракане на токове поздрави бригадира, някакъв непознат цивилен и бригадният адютант с дебела папка под мишница. Бригадирът седна по средата на масата, физиономията му бе кисела и недоволна, пъкна пръст под яката си и я разхлаби. Цивилният, невзрачен дребен човек с вяло, жълтеникаво, зле обръснато лице седна до него. Прав, адютантът отвори папката, извади някакви документи и ги подаде на бригадира.

Панди постоя малко, сякаш в нерешителност, и със същите точни движения се върна на мястото си. Зад масата тихо разговаряха.

— Ще бъдеш ли днес на събранието, Чачу? — питаше бригадирът.

— Имам работа — отговори ротмистърът и запали нова цигара.

— Напразно се отказваш. Днес ще има диспут.

— Късно се сетихте. Аз вече се изказах по този повод.

— Не по най-добрия начин — меко го укори цивилният. — Освен това при промяна на обстоятелствата се променят и мненията.

— В Гвардията не е така — сухо каза ротмистърът.

— Наистина, господа — с капризен глас произнесе бригадирът. — Хайде все пак да се срещнем днес на събранието...

— Чух, че са докарали пресни скариди — без да престава да се рови в документите, съобщи адютантът. — И бира, а? Ротмистър! — подкрепи го цивилният.

— Не, господа — отказа ротмистърът. — Аз имам мнение и вече го изказах. А що се отнася до бирата... — той добави нещо неразбираемо, цялата компания се разкиска, а ротмистър Чачу с доволно изражение се облегна назад. После адютантът се наведе към бригадира и нещо му прошепна. Началникът кимна. Адютантът седна и произнесе, обръщайки се като че ли към табуретката:

— Ноле Ренаду.

Панди бутна вратата, подаде се навън и гръмко повтори в коридора:

— Ноле Ренаду.

От коридора се чу шум и в стаята влезе възрастен, добре облечен, но някак омачкан и разрошен мъж. Краката му леко се преплитаха. Панди го хвана за лакътя и го сложи да седне на табуретката. Вратата се затвори с тракане. Мъжът високо се изкашля, опря ръце в коленете си и гордо вдигна глава.

— Така-а... — провлачи бригадирът, разглеждайки документите, и изведнъж задърдори в скоропоговорка:

— Ноле Ренаду, петдесет и шест годишен, домовладелец, член на магистратурата... Така-а... Членува в клуб „Ветеран“, членска карта номер еди-кой си... (Цивилният се прозя, извади от джоба пъстро списание, сложи го на коленете си и започна да го прелиства.) — ... задържан еди-кога си, еди-къде си... при обиска са иззети... така-а... Какво правехте в дом №8 на улица „Тръбачите“?

— Аз съм собственик на този дом — с достойнство каза Ренаду. — Съвещавах се със своя управител.

— Документите проверени ли са? — обърна се бригадирът към адютанта.

— Тъй вярно. Всичко е наред.

— Така-а... — каза бригадирът. — Господин Ренаду, познавате ли някой от арестуваните?

— Не — каза Ренаду и енергично тръсна глава. — Откъде накъде? Впрочем, фамилията на един... Кетшеф... Мисля, в къщата ми живее някакъв Кетшеф... Впрочем, не си спомням. Може би греша, а може би не в този дом. Имам още два блока, единият от тях...

— Извинете — прекъсна го цивилният, без да вдига поглед от списанието. — А случайно не обърнахте ли внимание какво разговаряха останалите арестувани в килията?

— Ъъ... — провлачи Ренаду. — Да ви призная... там имате едни... ъъ... насекоми... Та ние предимно за тях... Някакви нещо си шепнеха в ъгъла, но на мен, да си призная, не ми беше... Предпочитах да се занимая с насекомите, хе-хе!...

— Естествено — съгласи се бригадирът. — Е, какво, ние не се извиняваме, господин Ренаду. Ето ви документите, свободен сте. Началникът на конвоя! — повиши глас той.

Панди разтвори вратата и извика:

— Началникът на конвоя, при бригадира!

— За никакви извинения не може да става дума — важно произнесе Ренаду. — Виновен съм само аз, никой друг... И дори не аз самият, а проклетото ми наследство... Ще разрешите ли? — обърна се той към Максим, сочейки масата, на която лежах документите.

— Седете — тихо нареди Панди.

Влезе Гай. Бригадирът му предаде документите, заповяда да бъде върнато на господин Ренаду изетото имущество и господин Ренаду беше освободен.

— В провинция Айю — замислено произнесе цивилният — има обичай: от всеки изрод, имам предвид легалните изроди, при арест се взима данък... доброволна вноска в полза на Гвардията.

— При нас това не е прието — хладно отбеляза бригадирът. — Според мен това не е законно... Доведете следващия — заповяда той.

— Раше Мусаи — каза адютантът.

— Раше Мусаи — повтори Панди в отворената врата.

Раше Мусаи се оказа мършаво, съвсем измъчено човече, облечено в домашен халат и само с един чехъл. Едва успя да седне и бригадирът, цял почервенял, кресна: „Значи се криеш, мерзавце?“ — на което Раше Мусаи започна многословно и объркано да обяснява, че съвсем не се крие, че има болна жена и три деца, че не е плащал за квартирата си, че вече два пъти са го задържали и освобождавали, че работи в мебелната фабрика и за нищо не е виновен. И Максим вече очакваше, че и този ще го освободят, когато бригадирът изведнъж стана и обяви, че Раше Мусаи, четиридесет и две годишен, работник, женен, два пъти задържан, съгласно закона за профилактиката се осъжда на седем години превъзпитание и забрана за живеене в централните райони. Приблизително минута Раше Мусаи осмисляше тази присъда, след което се разигра ужасна сцена. Нещастният

мебелист плачеше, несвързано молеше за прошка, мъчеше се да падне на колене и продължи да вика и стене, докато Панди го влачеше към коридора. Максим отново усети колко внимателно го наблюдава ротмистър Чачу.

— Киви Попшу — каза адютантът.

През вратата изблъскаха як юноша с обезобразено от някаква кожна болест лице. Младежът се оказа крадец рецидивист, беше хванат на местопрестъплението и се държеше едновременно и нагло, и подмазвачески. Ту молеше господата началниците да не го осъждат на страшна смърт, ту изведнъж истерично започваше да се киска, разказваше вицове и истории от живота си, които всеки път започваха еднакво: „Влизам веднъж в една къща...“ Не даваше на никого да проговори. Бригадирът, след няколко неуспешни опита да попита нещо, се облегна назад и възмутено се огледа. Ротмистър Чачу каза с равен глас:

— Кандидат Сим, затвори му устата...

Максим не знаеше как се затваря уста, затова просто хвана Киви Попшу за рамото и го тръсна. Челюстите на младока изтракаха, той си прехапа езика и млъкна. Тогава цивилният, който отдавна наблюдаваше с интерес арестувания, произнесе: „Този ще го взема. Става.“ „Прекрасно!“ — каза бригадирът и заповяда да върнат Киви Попшу в килията.

Когато изведоха младежа, адютантът каза:

— Дотук бяха боклуците. Сега идва ред на групата.

— Почнете направо от ръководителя — посъветва ги цивилният.
— Как се казваше? Кетшеф ли?

Адютантът погледна в папката и каза:

— Гел Кетшеф.

Въведоха познат — кльощавия човек с бялата престилка. Беше с беззъбници и затова държеше ръцете си неестествено протегнати напред. Очите му бяха червени, лицето подпухнало. Седна и се загледа в картината над главата на бригадира.

— Вие се казвате Гел Кетшеф? — попита бригадирът.

— Да.

— Зъболекар ли сте?

— Бях.

— В какви отношения сте със зъболекаря Гоби?

— Купих неговата практика.
— Защо тогава не практикувате?
— Продадох кабинета.
— Защо?
— Поради затруднения — каза Кетшеф.
— В какви отношения се намирате с Орди Тадер?
— Тя е моя жена.
— Имате ли деца?
— Имах. Син.
— Къде е той сега?
— Не знам.
— С какво се занимавахте през войната?
— Воювах.
— Къде? Като какъв?
— На югозапад. Отначало като началник на полева болница, после като командир на пехотна рота.
— Раняван ли сте? Ордени имате ли?
— Да.
— Защо решихте да се заемете с противодържавна дейност?
— Защото в историята на света не е имало по-отвратителна държава — каза Кетшеф. — Защото обичах жена си и детето си. Защото убихте моите приятели и развратихте моя народ. Защото винаги съм ви ненавиждал. Достатъчно ли е?
— Достатъчно — спокойно каза бригадирът. — Повече от достатъчно. Кажете по-добре колко ви плащат хонтийците? Или на вас ви плаща Пандея?
Човекът с бялата престилка се засмя със страшен мъртвешки смях.
— Приключвайте тази комедия, бригадире — каза той. — За какво ви е всичко това?
— Вие ли сте ръководител на групата?
— Да. Бях.
— Кого от членовете на организацията можете да назовете?
— Никого.
— Сигурен ли сте? — изведнъж попита цивилният.
— Да.

— Вижте, Кетшеф — меко каза цивилният, — вие сте в крайно тежко положение. Ние знаем за групата ви всичко. Известни ни са дори връзките й. Би трябвало да разбирате, че тази информация сме получили от някакво лице, и сега само от вас зависи как ще се казва това лице — Кетшеф или другояче...

Кетшеф мълчеше с наведена глава.

— Вие! — кресна ротмистър Чачу. — Вие, бивш кадрови офицер! Разбирате ли какво ви се предлага? Не живота, массаракш! Честта!

Кетшеф отново се засмя, закашля се, но нищо не каза. Максим чувстваше, че този човек от нищо не се бои — нито от смърт, нито от позор. Той е надживял всичко. Вече се смята за мъртъв и опозорен... Бригадирът погледна цивилния, който поклати глава. Бригадирът сви рамене, стана и обяви, че Гел Кетшеф, петдесетгодишен, женен, зъболекар, въз основа на закона за охрана на общественото здраве се осъжда на унищожаване. Срок за изпълнение на присъдата — четиридесет и осем часа. Тя може да бъде отменена в случай, че осъденият се съгласи да даде показания.

Когато изведоха Кетшеф, бригадирът недоволно каза на цивилния.

— Не те разбирам. Според мен той разговаряше много охотно. Типичен бърбивец — според вашата собствена класификация. Не разбирам...

Цивилният се засмя:

— Точно затова, приятелю, ти все още командваш бригада, а аз... аз съм си аз.

— Все едно — обидено каза бригадирът. — Ръководител на група... склонен към философстване... Не разбирам.

— Приятелю — каза цивилният, — виждал ли си някога философстващ покойник?

— А, глупости.

— И все пак?

— Да не би ти да си виждал? — попита бригадирът.

— Да, току-що — тежко каза цивилният. — И забележи, не за пръв път... *Аз съм жив, той е мъртъв — за какво да разговаряме?* Нали така беше писал Верблибен?

Ротмистър Чачу изведнъж се изправи, приближи се плътно до Максим и изсъска в лицето му отдолу нагоре:

— Как стоиш, кандидатe? Къде гледаш? Миррно! Погледа напред! Не върти очи!

Няколко секунди, дишайки шумно, той разглеждаше Максим. Зениците му бясно се разширяваха и свиваха. После се върна на мястото си и запали цигара.

— Така — каза адютантът. — Останаха Орди Тадер, Мемо Грамену и още двама, които отказаха да съобщят имената си.

— Дайте от тях и да започнем — предложи цивилният.

— Номер седемдесет и три-тринайсет — каза адютантът.

Номер седемдесет и три-тринайсет влезе и седна на табуретката. Също бе с белезници, въпреки че едната му ръка беше протеза. Бе сух, жилест човек с болезнено пълни и подпухнали от прехапване устни.

— Името ви? — поинтересува се бригадирът.

— Кое точно? — весело попита едноръкият.

Максим дори трепна: беше сигурен, че арестантът ще мълчи.

— Много ли имате? Тогава кажете истинското.

— Понастоящем името ми е седемдесет и три-тринайсет.

— Така-а... Какво правехте в апартамента на Кетшеф?

— Лежах в безсъзнание. За ваше сведение, това ми се удава много добре. Искате ли да ви покажа?

— Не си правете труда — каза цивилният. Беше много зъл. — Това умение ще ви потрябва по-нататък.

Едноръкият изведнъж се разхили. Смееше се гръмко и звънко, младежки и Максим с ужас разбра, че той се смее искрено. Хората зад масата мълчаливо, като парализирани, слушаха този смях.

— Массаракш! — каза най-сетне едноръкият, бършейки с рамо сълзите си. — Ама че заплаха! Впрочем, вие сте още млад. След преврата всички архиви бяха изгорени, вие дори не подозирате колко сте издробнели. Беше голяма грешка да се унищожат старите кадри. Те щяха да ви научат да се отнасяте към задълженията си спокойно. Вие сте прекалено емоционален. Прекалено много мразите. Вашата работа трябва да се върши по възможност сухо, чиновнически — за пари. Това прави на подследствения огромно впечатление. Ужасно е, когато те изтезава не враг, а чиновник. Ето, вижте лявата ми ръка. Отрязана ми я за три сеанса специалистите на негово императорско величество и

всеки акт се съпровождаше с обширна преписка. Палачите вършеха тежка, неблагодарна работа, беше им скучно, те режаха ръката ми и псуваха нищожните си заплати. И мен ме беше страх. Само с огромно усилие на волята се удържах тогава от празно дрънкане. А сега... Та аз виждам как ме ненавиждате. Вие мен, аз вас. Прекрасно! Но вие ме мразите по-малко от двадесет години, а аз вас — повече от тридесет. Вие тогава още сте ходили прав под масата и сте изтезавали котки, младежо...

— Ясно — каза цивилният. — Старо куче. Мислех, че всички сте изклани.

— Не се и надявайте — възрази едноръкият. — Би трябвало все пак да се ориентирате в света, в който живеете. Вие си въобразявате, че старата история е свършила и сте започнали нова... Ужасно невежество, тъй че няма за какво да разговаряме...

— Според мен достатъчно — каза бригадирът, обръщайки се към цивилния.

Онзи бързо написа нещо върху списанието и го даде на бригадира, за да го прочете. Последният се учуди, попипа с пръсти брадичката си и подозрително изгледа цивилния. Онзи се усмихваше. Тогава бригадирът вдигна рамене и се обърна към ротмистъра.

— Свидетелю Чачу, как се държа обвиняемият по време на ареста?

— Въргаляше се на пода — мрачно отговори ротмистърът.

— Тоест, не е оказал съпротива... Така-а...

Бригадирът помисли още малко, стана и обяви при съдията:

— Обвиняемият номер седемдесет и три-тринайсет се осъжда на смърт, срок за изпълнение на присъдата не се определя, до нейното изпълнение обвиняемият подлежи на възпитателна работа.

Върху лицето на ротмистър Чачу се появи презрително недоумение, а едноръкият, когато го извеждаха, тихичко се смееше и клатеше глава, сякаш искаше да каже: „Виж ти!“

После беше въведен номер седемдесет и три-четиринайсет. Оказа се същият, който тогава крещеше и се гърчеше на пода. Беше изпълнен със страх, но се държеше предизвикателно. Още от прага извика, че няма да отговаря и не желае снизхождение. И наистина мълча, не отговори нито на един въпрос, дори на питането на цивилния не се ли оплаква от лошо отношение. Бригадирът погледна

към цивилния и въпросително измуча. Онзи каза: „Да, при мен.“ Изглеждаше много доволен.

После бригадирът прерови останалите документи и рече:

— Елате, господа, да хапнем нещо. Невъзможно е иначе...

Съдът се оттегли, на Максим и Панди разрешиха да стоят свободно. Когато ротмистърът също излезе, Панди възмутено каза:

— Видя ли ги, гадовете? По-лоши от змии, ей богу! Най-важното кое е? Ако не ги болеше главата, как тогава щеше да разбереш, че са дегенерати, а? Страх ме е да помисля какво можеше да стане тогава...

Максим замълча. Не му се говореше. Картината на света, която само преди денонощие изглеждаше толкова логична и отчетлива, сега се разми, изгуби очертания. Впрочем, Панди не се нуждаеше от отговор. След като си свали ръкавиците, за да не ги изцапа, извади от джоба кесийка с бонбончета, почерпи Максим и започна да разправя как не можел да понася тоя пост. Първо, страх го било да не се зарази от дегенератите. Второ, някои от тях, като едноръкия, например, се държали направо толкова нагло, че едвам се сдържал да не им тресне един. Веднъж той така търпял, търпял, пък фраснал някакъв, после едва не го разжалвали в кандидат. Благодарение на господин ротмистъра, който го защитил, получил само двадесет денонощия арест и още четиридесет без отпуск...

Максим смучеше бонбонки, слушаше с половин ухо и мълчеше. „Ненавист — мислеше той. — Тези ненавиждат онези, те пък ненавиждат тези. За какво? Много отвратителната държава... Защо? Откъде му е дошло наум? Развратили народа... Как? Какво може да означава това? И този цивилен... Не е възможно да намекваше за мъчения. Това е било отдавна, в средните векове... но не само тогава. Може би тази държава е фашистка? Массаракш! Какво всъщност представлява фашизмът? Агресия, расова теория, геноцид. Гилтер... не, Гилмер... Да-да, теорията за расовото превъзходство, масово унищожение, геноцид, завладяване на света... лъжата, издигната в принцип на политиката, държавна лъжа — това добре го помня, това ме порази най-много. Според мен тук не е същото. Гай да е фашист? А Рада? Не, тук е друго — последствия от войната, очевидна жестокост на нравите, като следствие от тежкото положение. Болшинството се стреми да унищожи опозицията на малцинството. Смъртно наказание, възпитателна работа... За мен това е отвратително и как иначе? А

какво всъщност представлява опозицията? Да, те ненавиждат съществуващия строй. Но какво конкретно вършат? За това нито дума не беше казана. Странно... Сякаш съдиите предварително се бяха договорили с разпитваните, а обвиняемите нямат нищо против. Май на това прилича. Обвиняемите се стремят да разрушат системата за противобалистична защита, на съдиите това им е добре известно. Обвиняемите знаят това. Всички запазват убежденията си, няма за какво да говорят и остава само да бъдат оформени официално установилите се отношения. Един да бъде унищожен, друг отива на превъзпитателна работа, трети... трети го прибира цивилния. Сега би било добре да разбере каква връзка съществува между болната глава и пристрастието към опозиция. Защо само изродите се стремят да разрушат системата ПБЗ? И дори не всеки от тях.“

— Господин Панди — каза той, — всички хонтийци ли са дегенерати, не сте ли чували?

Панди дълбоко се замисли.

— Как да ти... разбираш ли — произнесе най-после той. — Ние предимно се занимаваме с тия дегенерати, дето са в градовете, или с дивите, в горите. А какво е в Хонти, или да речем, някъде другаде — това сигурно армейците го учат. Главното, което трябва да знаеш е, че хонтийците са най-злите външни врагове на нашата държава. Преди войната ни се подчиняваха, а сега злобно отмъщават... Толкоз. Разбра ли?

— Горедолу — отговори Максим и Панди веднага го смърри: в Гвардията така не се отговаря. Само „тъй вярно“ или „съвсем не“, а „горедолу“ е граждански отговор, на сестричката на капрала можеш така да отговаряш, а тук е служба, тук така не бива.

Може би още дълго щеше да разсъждава, темата беше благодарна и близка до сърцето му. Слушателят беше внимателен и почтителен, но тогава се върнаха господа офицерите. Панди млъкна по средата на думата, прошепна „мирно“, след като направи няколко движения между масата и желязната табуретка и застина. Максим също замръзна.

Господа офицерите бяха в прекрасно настроение. Ротмистър Чачу гръмка и пренебрежително разказваше как през осемдесет и четвърта лепели сурово тесто направо върху нажежената броня и чак си облизвали пръстите после. Бригадирът и цивилният възразяваха, че

гвардейският дух си е гвардейски дух, но кухнята на Гвардията трябва да бъде на висота и колкото по-малко консерви, толкова по-добре. Адютантът, притворил очи, изведнъж започна да цитира някаква готварска книга, всички млъкнаха и доста дълго го слушаха със странно умиление, изписано на лицата им. После адютантът се задави със слюнка, закашля се, а бригадирът въздъхна и каза:

— Да, господа... трябва обаче да свършваме.

Адютантът, все още кашляйки, отвори папката, погледна вътре и задавено произнесе:

— Орди Тадер.

И влезе жената, все така бледа и почти прозрачна като вчера, сякаш още беше в безсъзнание, но когато Панди по навик протегна ръка, за да я хване за лакътя и да я сложи да седне, тя се дръпна рязко, като от змия, и на Максим му се стори, че ще го удари. Не го направи, ръцете ѝ бяха сковани, само отчетливо произнесе:

— Не ме пипай, лакей! — заобиколи табуретката и седна.

Бригадирът ѝ зададе обичайните въпроси. Тя не отговори. Цивилният ѝ напомни за мъжа, за детето, но тя и на него не отговори. Седеше изправено, Максим не виждаше лицето ѝ, само напрегнатата тънка шия под разрошените светли коси. После тя изведнъж каза със спокоен нисък глас:

— Вие всички сте оглупели тъпанари. Убийци. Всички ще умрете. Теб, бригадире, не те познавам, виждам те за пръв и последен път — ти ще умреш от ужасна смърт. Не от моята ръка, за съжаление, но от много, много гадна смърт. И ти, свиньо полицейска, също. Двама като теб пречуках сама. Бих те убила сега, бих се добрала до теб, ако не бяха тия подлеци зад гърба ми...

Тя си пое дъх:

— И ти, черна мутро, пушечно месо, палачо, също ще ни паднеш в ръцете. Но ти ще умреш просто. Гел не уцели, но аз познавам хора, които ще те улучат.

Не я прекъсваха, слушаха я внимателно. Човек можеше да си помисли, че са готови да я слушат часове. Тя изведнъж стана, направи крачка към масата, но Панди я хвана за рамото и я запрати обратно на седалката. Тя с всички сили плю, но плюнката не долетя до масата и тогава жената изведнъж се отпусна и заплака. Известно време всички я гледаха. После бригадирът стана и я осъди на унищожаване в срок от

четиридесет и осем часа. Панди хвана лакътя ѝ и я изблъска навън, а цивилният силно потърка ръце, усмихна се и каза на бригадира:

— С тази ни провървя. Чудесно прикритие.

А бригадирът му отговори:

— Благодари на ротмистъра.

Ротмистър Чачу каза само: „Стига!“ — и всички замълчаха.

Адютантът повика Мемо Грамену. С него изобщо не се церемониха. Това беше човекът, който стреля в коридора. Всичко беше ясно: при ареста беше оказал въоръжена съпротива и дори не му задаваха въпроси. Седеше огромен, прегърбен — и докато бригадирът четеше присъдата, равнодушно гледаше тавана, разтриваше с лявата си ръка дясната, чиито изкълчени пръсти бяха омотани с парцали. Максим почувства в него някакво противоестествено спокойствие, някаква делова увереност, студено равнодушие към ставащото, но не успя да се ориентира в чувствата си.

Грамену още не беше изведен, а адютантът вече с облекчение прибираще документите в папката, бригадирът и цивилният започнаха разговор за етапите на произвеждане в чин, а ротмистър Чачу се приближи до Панди и Максим и им заповяда да си вървят. В прозрачните му очи Максим прочете подигравка и заплаха, но не искаше да мисли за това. С някакво отчуждено любопитство и съчувствие той си представяше човека, на когото предстои да убие жената. Това беше чудовищно, невъзможно, но някой трябваше да го направи в близките четиридесет и осем часа...

Гай си облече пижамата, окачи униформата в гардероба и се обърна към Максим. Кандидатът Сим седеше на походното легло, което Рада беше поставила в свободния ъгъл, беше свалил единия си ботуш и го държеше в ръка, а с другия не беше се и захващал. Беше се втренчил в стената с полуотворена уста. Гай се прокрадна отстриани и го чукна с пръст по носа. Както винаги, не улучи — в последния момент Мак отдръпна глава.

— Какво си се умислил? — игриво попита Гай. — Мъчно ти е, че Рада я няма, нали? Днес не ти провървя, братле, дневна смяна е.

Мак слабо се усмихна и се зае с втория ботуш.

— Защо да я няма? — разсеяно попита той. — Ти мен не можеш да ме излъжеш... — Той отново замря. — Гай, винаги си ме уверявал, че работят за пари...

— Кой? Дегенератите ли?

— Да. Ти често си казвал това — и на мен, и на момчетата... Платени агенти са на хонтийците... И ротмистърът през цялото време все това повтаря, всеки ден едно и също...

— Че как иначе? — попита Гай. Реши, че Мак отново почва разговора за еднообразието. — Чуден си, Мак. Откъде могат да ни се появят нови думи, след като всичко продължава постарому? Дегенератите си остават дегенерати. Както са получавали пари от врага, така получават и сега. Миналата година, например, заловихме една компания близо до града — мазето им беше натъпкано с чували с мангизи. Откъде един честен човек ще има толкова пари? Те не бяха индустриалци или банкери, пък сега и банкерът, ако е патриот, няма да има такива пари...

Мак акуратно постави ботушите до стената, стана и започна да разкопчава униформата си.

— Гай — каза той, — случвало ли ти се е да ти говорят за някого нещо, а ти да го гледаш и да чувстваш, че не е възможно да е вярно? Грешка има. Бъркат нещо...

— Случвало ми се е — каза Гай и се намръщи. — Но ако говориш за дегенератите...

— Да, именно за тях. Днес ги видях. Това са хора като нас, има различни — и по-добри, и по-лоши, но съвсем не са зверове, както си мислех... Чакай, не ме прекъсвай. И не знам дали пакостят или не... тоест, съдейки по всичко, вредят, но аз не вярвам, че го правят за пари.

— Как така не вярваш? — попита Гай и още повече сви вежди. — Е, да допуснем, че на мен не ми вярваш, аз съм малък човек. А на господин ротмистъра също ли не вярваш? А на бригадира? На радиото? Как може да не се доверяваш на Отците? Те никога не лъжат.

Максим хвърли униформата, доближи се до прозореца и се загледа към улицата, притисна чело в стъклото и хвана рамката с две ръце.

— А ако те грешат? — каза той най-сетне.

— Да бъркат ли? — с недоумение повтори Гай. — Кой? Отците ли? Ама че си чудак... Отците никога не бъркат.

— Добре де! — каза Максим и се обърна. — Сега не говорим за Отците, а за дегенератите. Да вземем теб. Ти нали ще умреш за делото си, ако трябва?

— Разбира се — потвърди Гай. — И ти също.

— Правилно! Ще загинем. Но ще го направим за делото, а не за гвардейската дажба и не за пари, нали? Ако ще да ми дадат хиляда милиона от вашите хартийки, заради тях не бих се съгласил да отида на смърт! Нима ти би го направил?

— Не, разбира се — каза Гай. „Чудак е Мак, вечно нещо ще измисли...“

— Е?

— Какво „е“?

— Е как така! — нетърпеливо каза Мак. — Ти за пари не си съгласен да умираш. Аз за пари не съм съгласен да умирам. А дегенератите значи са съгласни? Ама че глупост!

— Ами че те са изроди! — убедено каза Гай. — Затова са дегенерати! На тях парите са им по-скъпи от всичко, за тях няма нищо свято. Нищо не им струва да удушат дете например — имало е такива случаи... Ти разбери: ако някой се мъчи да унищожи системата ПБЗ, то той човек ли е? Това е хладнокръвен убиец!

— Не знам, не знам — каза Мак. — Ето, днес ги разпитвах. Ако бяха издали съучастниците си, можеха да останат живи, щяха да се отърват с възпитателна работа... А те не ги назоваха! Значи те са им по-скъпи от парите? По-драгоценни от живота?

— Това не се знае — възрази Гай. — По закон те всички са осъдени на смърт без всякакъв съд — нали сам видя как ги съдят? Знаеш ли защо изпращат някои да работят? Защото на Юг не достигат хора, а и работата там е по-лоша от смърт...

Той гледаше Мак и виждаше, че приятелят му се колебае, объркан е. Добро сърце има, зелен е още, не разбира, че жестокостта спрямо врага е неизбежна. Да треснеш с юмрук по масата, да му креснеш да мълчи, да не дрънка глупости, да слуша по-старшите, докато не се научи сам да се оправя... Но нали Мак не е някой си необразован селяндур, на него трябва само да му обясниш както следва, и той ще разбере...

— Не! — упорито каза Мак. — Не можеш да мразиш за пари. А те ни ненавиждат... така ни ненавиждат, аз дори не знаех, че хора могат така да ненавиждат. Ти ги мразиш по-малко, отколкото те теб. И аз бих искал да знам — за какво?

— Слушай — каза Гай. — Ще ти обясня още веднъж. Първо, те са дегенерати. Презират всички нормални хора. По природа са зловни като плъхове. И второ, ние им пречим! Искат им се да си свършат работата, да си получат париците и да си гледат кефа. А ние им казваме: „Стоп! Ръцете зад тила!“ Да не искаш да ни обичат за това, а?

— Ако те всички са зловни като плъхове, тогава защо този... домовладелецът... не е такъв? Защо го пуснаха, щом е подкупен?

Гай се засмя:

— Той е страхливец. Такива също има, колкото щеш. Питаят омраза към нас, но се страхуват. На такива им е по-изгодно да дружат с нас... Пък и той е домовладелец, богат човек, него не е лесно да го подкупиш. Това да не ти е зъболекарят... Смешен си ти, Мак, като дете! Нито хората са еднакви, нито изродите.

— Това вече го знам — нетърпеливо го прекъсна Мак. — Но, впрочем, за зъболекаря. Че е неподкупен, аз ти гарантирам с главата си. Не мога да ти докажа това, но го чувствам. Това е много смел и добър човек...

— Дегенерат!

— Добре. Това е много смел и добър изрод. Видях библиотеката му. Той е човек с широки познания. Той знае хиляди пъти повече от теб или ротмистъра... Защо е против нас? Ако всичко е така, както го казваш, защо той — образованият и културен човек — не знае това? Защо на прага на смъртта той ни казва в лицето, че е за народа и против нас?

— Образованият дегенерат е дегенерат на квадрат — поучително каза Гай. — Като дегенерат той ни ненавижда. А образованието му помага да обоснове и разпространи тази омраза. Образованието, приятелче, винаги е полезно. То е като автомат — зависи в чии ръце ще попадне...

— Образованието винаги е благо — каза Мак.

— Е, не. Аз бих предпочел всички хонтийци до един да бяха необразовани. Тогавя ние щяхме поне да живеем човешки, а не да очакваме всеки момент смъртоносен удар. Ние щяхме бързо да ги усмирим.

— Да — каза Мак с непонятна интонация. — Да покоряваме умеем. На това няма нужда да ни учат.

— И пак разсъждаваш като дете. Не ние сме жестоки, а времето е такова. Ние бихме се радвали, ако можехме да минем с убеждаване, това щеше да е и по-евтино, и без кръвопролития. А какво ни остава, след като не можем да ги преубедим?

— Значи те са убедени? — прекъсна го Мак. — Значи са убедени? А когато знаещият човек е убеден в правотата си, какво общо имат тук хонтийските пари?...

На Гай му омръзна. Той вече искаше да прибегне като към последно средство към Кодекса на Отците и да приключи с този безконечен глупав спор, но тук Мак млъкна, махна с ръка и извика:

— Рада! Стига спа! Гвардейците са гладни и мечтаят за женска компания!

За огромно изумление на Гай иззад паравана се чу гласът на Рада:

— А аз отдавна съм будна. Вие тук викахте, господа гвардейци, като че ли сте си на плаца.

— Ти защо си в къщи? — кресна Гай.

Рада, запъвайки се в пенъоара, излезе иззад паравана.

— Уволниха ме — обяви тя. — Госпожа Тей закрива заведението си, защото получи наследство и се кани да замине на село. Но ми даде препоръка за едно добро място... Мак, защо отново всичко ти е разхвърляно? Прибери си нещата в гардероба. Момчета, колко пъти ви молих да не ходите из стаята с ботуши! Наредете масата, сега ще обядваме. Мак, ти си отслабнал. Какво те правят там?

— Хайде, хайде! — каза Гай. — Стига приказки. Носи обяда.

Тя му се оплези и излезе. Гай погледна към Мак, който гледаше подир нея с обикновеното си добродушно изражение.

— Хубаво момиченце, нали? — попита Гай и се изплаши: лицето на Мак изведнъж се вкамени. — Какво ти става?

— Слушай — каза Мак. — Може всичко, сигурно и към изтезания се прибягва. Вие знаете по-добре. Но да се разстрелват жени... да се измъчват...

Той взе ботушите си и излезе от стаята.

Гай изпъшка, почеса се с ръце по тила и започна да реди масата. От целия разговор му остана някакво неприятно чувство. Някаква раздвоеност. Разбира се, Мак е зелен и не е от тоя свят. Но отново всичко при него някак странно се подреди. Логично мисли, там е работата, чудесна логика има. Преди малко надрънка глупости, но колко логично се подрежда всичко! Гай беше принуден да признае, че ако не беше този разговор, сам едва ли щеше да стигне до този всъщност прост извод — главното в дегенератите е това, че са изроди. Отнеми им това качество — и всички останали обвинения срещу тях в предателство, людоедство и други, се превръщат в глупост. Да, цялата работа е в това, че са изроди и ненавиждат всичко нормално. И какво излиза? Че хонтийците също са дегенерати? Това никога не са ни го казвали. А ако не са, значи нашите изроди трябва да ненавиждат и тях, както и нас. А, массаракш! Проклетата да е тази логика!

Когато Мак се върна, Гай се нахвърли върху него:

— Ти откъде знаеше, че Рада си е в къщи?

— Е, как така откъде? То си беше ясно.

— Защо тогава не ме предупреди? И защо, массаракш, си развързваш езика пред външни лица? Трийсет и три пъти массаракш...

Мак също се ядоса:

— Че кой тук е чужд, массаракш? Рада ли? Че всички вие с вашия ротмистър за мен сте по-чужди от нея!

— Массаракш! Какво пише в устава за служебната тайна?

— Массаракш и массаракш! Какво си се лепнал за мен? Ами аз как да разбера, че ти не знаеш, че тя си е в къщи! Мислех, че си правиш майтап с мен! И после за какви пък толкова служебни тайни сме говорили?

— Всичко свързано със службата...

— Я върви по дяволите с твоята служба, която трябва да криеш от родната си сестра! И изобщо от когото и да било, массаракш! За вас всичко е тайна, не можеш да се обърнеш, уста не можеш да отвориш!

— И ми крециш на всичко отгоре! Аз теб, глупако, те уча, а ти ми викаш!

Но Мак вече беше престанал да се сърди. Той мигновено се приближи и Гай не успя да мръдне, когато силни ръце го стиснаха, стаята се завъртя пред очите, таванът стремително се приближи. Гай сподавено ахна, а Мак, който внимателно го носеше с изпънати ръце, се приближи до прозореца и каза:

— Е, къде да те дяна с твоите тайни? Искаш ли през прозореца?

— Що за глупави шеги, массаракш! — извика Гай, трескаво размахвайки ръце в търсене на опора.

— Не искаш ли? Е добре, стой си тук.

Донесе Гай до паравана и го стовари върху леглото на Рада. Той седна, оправи пижамата си и промърмори: „Як е като дявол...“ Той също вече не се сърдеше. Пък и нямаше на кого.

Двамата започнаха да подреждат масата. После Рада донесе тенджерата със супа, а след нея дойде чичо Каан с вечната си бутилка, която, според твърденията му, единствена го спасявала от простуда и други старчески болести. Седнаха и се заеха със супата. Чичото изпи една чашка, подуши въздуха и започна да разказва за своя враг, колегата Шапшу, който пак написал статия за функцията на някаква кост у еди-кой си древен гуцер, при това цялото писание било построено върху глупост, не съдържало нищо освен глупости и било писано само за глупаци.

За чичо Каан всички бяха глупаци. Колегите в катедрата бяха глупаци — едни работливи, други мързеливи. Асистентите бяха родени тъпаци, чието място е в планината да пасат говедата, че и с това, по всяка вероятност, не биха се справили. Що се отнася до студентите, то младежта в наши дни сякаш са я подменили, а при това

студенти стават най-отбраните глупаци, които придирчивият фабрикант не е пуснал при машините, а знаещият командир е отказал да ги вземе войници. Така че съдбата на науката за изкопаемите животни е предрешена. Гай не съжеляваше за това кой знае колко, притрябвали са ни изкопаеми животни, не ни е до тях днес, пък и не е ясно на кого и за какво някога ще притрябва тази наука. Но Рада много обичаше чичо си, винаги заедно с него се възмущаваше от глупостта на колегата Шапшу и се разстройваше от това, че университетското началство не отпуска средства за експедиции.

Впрочем, разговорът днес тръгна в друга посока. Рада, която — массараکش — все пак беше чула всичко зад паравана, изведнъж попита чичото с какво дегенератите се отличават от нормалните хора. Гай заплашително погледна Мак и предложи на Рада по-добре да четете литература, отколкото да разваля апетита на близките си. Обаче чичото заяви, че тази литература е написана за най-глупавите глупаци. В Департамента за обществена просвета си въобразяват, че всички са невежи като тях самите, ала въпросът за дегенератите съвсем не е толкова прост и маловажен, както се мъчат да го представят, с цел да създадат определено обществено мнение. Ние трябва да бъдем като културните хора, не като нашите самоотвержени, но — уви! — доста необразовани офицери в казармата. Мак предложи за разнообразие днес да бъдат като културните хора. Чичото изпи още една чашка и започна да излага утвърдената в научните среди теория, според която дегенератите не са нищо друго освен нов биологичен вид, появил се в резултат на радиоактивните облъчвания.

— Изродите несъмнено са опасни — обясняваше чичото, вдигнал пръст. — Но те са много по-страшни, отколкото ги представят в твоите евтини брошурки, Гай. Те се борят за място в този свят, за съществуването на вида си. Тази борба не зависи от никакви социални условия и ще приключи едва тогава, когато от арената на биологическата история слезе или последният човек, или последният дегенерат-мутант. Хонтийското злато е глупост! — крещеше разгорещилият се професор. — Диверсии против системата ПБЗ? Това са глупости! Гледайте на Юг, господа мои! Зад Синята змия! Ето откъде идва истинската опасност. Оттам ще ни нападнат колони от човекоподобни чудовища, за да ни стъпчат и превърнат в нищо! Ти си слепец, Гай. И твоите командири са слепци! Вие не разбирате великото

предназначение на нашата страна и историческия подвиг на Неизвестните Отци! Да се спаси човечеството! Да се спаси цивилизацията! Не само един народ, не просто нашите майки и деца, а цялото човечество!

Гай се ядоса и каза, че съдбата на човечеството малко го вълнува. Той не вярва в това кабинетно бълнуване. И ако някой му каже, че има възможност дивите дегенерати да бъдат насъскани срещу Хонти, заобикаляйки нашата страна, той би посветил целия си живот на това. Професорът отново избухна и го нарече сляп слепец. Заяви, че Неизвестните Отци са герои на героите и им се налага да водят наистина неравна борба, щом разполагат само с жалки, слепи изпълнители като Гай. Племенникът реши да не спори с него. Чичото нищо не разбираше от политика и сам в известен смисъл беше изкопаемо животно. Мак се опита да се намеси и започна да разказва за изрода, който още преди войната се борил против властите, но Гай пресече тези опити за разгласяване на служебни тайни и нареди на Рада да поднесе второто. Заповяда на Мак да пусне телевизора. „Много станаха разговорите днес — каза той. — Дайте малко почивка на войника, излязъл в домашен отпуск.“

Но въображението му се бе развихрило, по телевизията показваха някакви глупости. Гай не се удържа и започна да разказва за дивите изроди. За тях той знаеше нещичко — слава богу, три години бе воювал срещу тях, а не се бе крил в тила като някои философи. Рада се обиди за стареца и нарече брат си самохвалко, но чичото и Мак кой знае защо застанаха на негова страна и започнаха да го молят да продължи. Гвардеецът обяви, че повече няма да каже нито дума. Първо, той наистина беше малко обиден, и второ, колкото и да се ровеше в паметта си, не можа да намери никакъв факт, който би опровергал измислиците на стария пияница. Южните дегенерати действително бяха жестоки и безпощадни същества. Те, без да се замислят, и може би дори с удоволствие, при първа възможност ще затрият целия човешки род. Но после си спомни какво беше разказвал веднъж старшината на сто и четиринайсета група смъртници Зеф и с удоволствие поднесе тази теория на чичо си. Рижата мутра твърдеше, че дегенератите проявяват все по-силна активност, защото към тях самите настъпва радиоактивната пустиня и те нямат друг изход, освен с бой да се мъчат да си пробият път в незаразени райони. „Кой ти е

казал това? — попита чичото с презрение. На кой идиот можа да му дойде в главата такава примитивна мисъл?“ Гай го погледна злорадо и авторитетно каза:

— Това е мнението на някой си Алу Зеф, лауреат на императорската премия, нашия най-голям медик-психиатър.

— Че къде си се виждал ти с него? — още по-презрително попита чичото. — Да не би в ротната кухня?

Разгорещеният Гай искаше да каже къде се е срещал с него, но си прехапа езика, придаде на лицето си многозначителен израз и с подчертано внимание започна да слуша телевизионния говорител, който съобщаваше прогнозата за времето.

И тук, в разговора пак се намеси Мак, който обяви:

— Аз съм готов да припозная в тези чудовища на юг някаква нова човешка порода, но какво общо има между тях и домовладелеца Ренаду, например? Него също го считат за дегенерат, но явно не е от нова, а, да кажем направо, от доста стара порода.

Гай никога не беше мислил за това и много се зарадва, когато чичото се нагърби да отговори на този въпрос. След като нарече Мак „пън“, чичото започна да обяснява, че скритите, или с други думи градски дегенерати, не са нищо друго освен оцелели в борбата за съществуване останки от новия вид, който почти изцяло е бил унищожен в централния район. Той още помни тези ужаси: как ги убивали още при раждането, понякога заедно с майките. Оцелели само тези, у които новите видове признаци не се проявили външно. Чичо Каан гаврътна пета чашка, съвсем се разгорещи и разви пред слушателите си точен план за тотално медицинско изследване на населението, с който неизбежно трябва да се заемат рано или късно, и по-добре рано, отколкото късно. И никакви изключения! Никакво гледане през пръсти! Плевелите трябва да бъдат изкоренени безпощадно.

С това обядът свърши. Рада започна да мие съдовете, чичото, не дочакал възражения, победоносно огледа всички, запуши шишето и го понесе към кабинета си, като промърмори, че отива да пише отговор на глупака Шапшу. При това, кой знае защо, взе и чашката. Гай се вгледа в овехтялото му сако, в старите кърпени панталони, в замрежените чорапи и в подпетените пантофи. И съжали стареца. Проклетата война! Някога на чичото е принадлежал целият апартамент,

имал е прислуга, жена, син, разкошни сервизи, много пари, дори имение някакво, а сега притежава само пращен, натъпкан с книги кабинет, който служи и за спалня, и за всичко останало, износени дрехи, самота и забвение. Да. Той придърпа единственото кресло към телевизора, изтегна се и сънливо загледа в екрана. Мак известно време седя до него, после мигновено и безшумно, както само той умееше, изчезна и се появи вече в другия ъгъл. Порови се в малката библиотечка на Гай, извади някакъв учебник и започна да го прелиства прав, облегат с рамо на гардероба. Рада прибра масата, седна до Гай и започна да плете, поглеждайки от време на време към екрана. В дома се възцари покой, уют и задоволство. Гай задряма.

Присъни му се глупост: хванал е двама дегенерати в един железен тунел, разпитва ги и изведнъж се оказва, че единият е Мак, а вторият с мека и добра усмивка му казва: „Ти си сгрешил, мястото ти е с нас, а твоят ротмистър е просто професионален убиец, без всякакъв патриотизъм и вярност, на него просто му харесва да убива, както ти обичаш супа от скариди.“ И Гай внезапно усети мъчително съмнение, почувства, че сега ще разбере всичко докрай, още една секунда и повече няма да остане нито един неизяснен въпрос. Това непривично състояние беше толкова мъчително, че сърцето му спря и той се събуди.

Мак и Рада тихичко разговаряха за къпане в морето, за пясък и за миди. Той не ги слушаше. Изведнъж го осени мисълта: нима е способен на някакви съмнения, колебания и неувереност? Нали съмнението беше насън. Значи ли това, че и наяве в подобна ситуация би се усъмнил? Известно време той се мъчеше да си спомни подробностите от съня, но те му се изплъзваха като мокър сапун от ръцете. Гай с облекчение помисли, че всичко това са глупости. И когато Рада забеляза, че не спи и го попита според него кое е по-хубаво — морето или реката, той отговори по войнишки като ветерана Дога: „Една добра баня.“

По телевизията излъчваха скучно предаване. Гай предложи да пийнат бира. Рада отиде до кухнята и извади от хладилника две бутилки. Разговаряха за това-онова и някак между другото се изясни, че Мак за последния половин час е изучил учебника по геополитика. Рада се възхити. Гай не повярва. Каза, че за толкова време може да се прелисти книга, може би дори да се прочете, но механично и без

всякакво разбиране. Мак поиска проверка. Гай се съгласи. Хванаха се на бас — онзи, който загуби, трябваше да отиде при чичо Каан и да му съобщи, че неговият колега Шапшу е умен човек и прекрасен учен. Гай разтвори учебника на първото попаднало му място, намери контролните въпроси в края на главата и попита: „В какво се състои нравственото благородство на експанзията на нашата държава на север?“ Мак отговори със свои думи, но много близо до текста и добави, че според него тук не става дума за нравствено благородство, а за агресивността на режимите на Хонти и Пандея. Гай се почеса с две ръце по тила, наплюнчи пръст, прелисти няколко страници и попита: „Какъв е средният добив на жито в северозападните райони?“

Мак се засмя и каза, че данни за това в учебника няма. Мак бе казал истината и зарадваната Рада се изплези на брат си. „А какво е средното демографско налягане в устието на Синята змия?“ — попита Гай.

Мак назова цифрата и допустимата грешка, като не пропусна да добави, че понятието „демографско налягане“ му се струва неясно. Във всеки случай той не разбира защо е въведено. Гай започна да обяснява, че демографското налягане е мярка за агресивност, но тук се намеси сестра му и каза, че увърта и иска да се измъкне от по-нататъшната проверка, защото разбира, че работата му е спукана.

На Гай никак не му се ходеше при чичо Каан и за да спечели време, се впусна в препирни. Мак известно време ги слуша, а после изведнъж ни в клин, ни в ръкав заяви, че Рада в никакъв случай не бива отново да става келнерка, а трябва да почне да учи. Гай, зарадван от смяната на темата, извика, че вече хиляда пъти ѝ е говорил същото, и дори ѝ е предлагал да ходатайства да я приемат в женския гвардейски корпус, където от нея ще направят наистина полезен човек. Но разговор не се получи. Мак само поклати глава, а Рада, както и преди, се изказа за женския корпус с най-непочтителни изрази.

Гай не искаше да спори. Хвърли учебника, извади китарата и започна да я настройва. Рада и Максим веднага отместиха масата и застанаха един срещу друг, готови да танцуват. Гай засвири, като едновременно барабанеше с пръсти по китарата. Гледаше ги как танцуват и мислеше, че са много добра двойка, само че няма къде да живеят, и ако се оженят, той ще трябва да се премести в казармата. Е, какво, много капрали живеят в казармата... Впрочем Мак като че не се

канеше да се жени. Отнася се към Рада по-скоро като към приятел, само че по-нежно, с уважение, а тя, очевидно, е хлътнала. Как ѝ блестят очите само! И как да не се влюбиш в такова момче? Дори мадам Го, тая дърта, над шейсетгодишна вещица, наднича и се хили, когато Мак минава по коридора. Всички в къщата го обичат, и момчетата също, само дето господин ротмистърът се отнася странно към него, но и той не отрича, че момчето е огън.

Двамата танцуваха до пълна умора. Мак взе от Гай китарата, пренастрои я по своя чудноват маниер и започна да пее странните си планински песни. Всеки път нова — хиляди, но нито една не се повтаря. И ето какво е странното: нито дума не разбираш, а като слушаш, ти се иска ту да заплачеш, ту да се кискаш неудържимо. Някои песни Рада вече беше запомнила и сега се опитваше да приглася. Особено ѝ харесваше една смешна песен (Мак им я преведе) за момичето, което седи на хълма и чака своя приятел, който все не може да стигне до нея — веднъж едно му пречи, после друго. От музиката и песните не чуха позвъняването на външната врата. После в стаята нахълта вестовоят на господин ротмистър Чачу.

— Господин капрал, разрешете да се обърна! — ревна той, поглеждайки накриво към Рада.

Мак спря да свири. Гай каза: „Разрешавам.“

— Господин ротмистърът заповяда вие и кандидатът Сим спешно да се явите в канцеларията на ротата. Колата е долу.

Гай скочи:

— Почакайте ни в колата, сега ще слезем. Обличай се, бързо — каза той на Мак.

Рада пое китарата и застана до прозореца с гръб към тях.

Гай и Мак трескаво се обличаха.

— Как мислиш, защо ни викат? — попита Мак.

— Отде да знам? — промърмори Гай. — Може би учебна тревога...

— Нещо не ми харесва — каза Мак.

Гай го погледна и за всеки случай пусна радиото. Предаваха „празни разговори на делови жени.“ Те се облякоха, стегнаха коланите и Гай каза:

— Рада, ние тръгваме.

— Вървете — рече сестра му, без да се обръща.

— Да вървим, Мак — Гай нахлупи баретата си.

— Обадете се — рече Рада. — Ако се забавите, непременно позвънете.

Тя така и не се обърна.

Вестовоят услужливо отвори вратата пред Гай. Седнаха вътре и потеглиха. Изглежда, работата беше спешна: шофьорът караше бързо, надул сирената на пълна мощност. Гай с известно съжаление си помисли, че вечерта пропадна, а се очертаваше рядко хубава вечер — уютна, домашна, безгрижна. Но такъв е животът на гвардееца. Ако ти заповядат, ще седнеш в танка и ще стреляш — веднага след бутилката бира, след удобната пижама и песничките под акомпанимента на китара. Прекрасен е животът на гвардееца, най-хубавият от всички възможни. Не му трябва нито приятелки, нито съпруги. Прав е Мак, че не иска да се жени за Рада, въпреки че жалко за сестричката, разбира се. Нищо, ще го почака. Ако го обича, ще почака.

Колата се понесе по плаца и спря пред входа на казармата. Гай изскочи и изтича по стъпалата. Пред вратата на канцеларията спря, провери положението на баретата, токата, набързо огледа Мак, закопча му копчето на яката — массаракш, вечно му е разкопчано! — и почука. „Влезте!“ — кресна познатият глас. Гай влезе и се представи. Господин ротмистър Чачу, в сукнена наметка и с фуражка, седеше зад бюрото си. Пушеше и пиеше кафе, а гилзата от снаряд пред него беше пълна с фасове. Отстрани върху бюрото лежаха два автомата. Офицерът бавно се изправи, тежко се опря с две ръце върху масата, втренчи се в Мак и заговори:

— Кандидат Сим! Ти се прояви като извънредно добър боец и верен боен другар. Аз ходатайствах пред командира на бригадата за предсрочното ти повишаване в чин редник от Бойната гвардия. Изпита с огън ти издържа напълно успешно. Остава последното — изпитанието с кръв.

Сърцето на Гай радостно подскочи. Той не очакваше, че всичко ще стане толкова бързо. „Браво на господин ротмистъра! Това се казва стар войн! А аз, глупакът, си въобразявах, че той се заяжда с Мак...“ Гай погледна към Мак и радостта му малко поугасна. Лицето на Мак беше изопнато, очите — широко отворени, всичко според устава, но точно сега не беше нужно толкова строго да се придържа към уставните правила.

— Връчвам ти заповедта, кандидат Сим — продължи Чачу и протегна на Мак листа. — Това е първата писмена заповед, адресирана лично до теб. Прочети и се подпиши.

Мак взе заповедта и я прочете. Сърцето на Гай отново се сви, но вече не от радост, а от някакво тягостно предчувствие. Лицето на приятеля му оставаше все така неподвижно и всичко като че ли беше наред, но той сякаш се поколеба, преди да вземе писалката и да се разпише. Ротмистърът огледа подписа и прибра листчето в планшета си.

— Капрал Гаал — каза той, взимайки от масата запечатан плик. — Върви в караулното помещение и доведи осъдените. Взemi автомата... не, не този, а крайния...

Гай взе плика, праметна автомата през рамото си, обърна се кръгом и тръгна към вратата. Успя да чуе как господин ротмистърът казва на Мак: „Няма нищо, кандидат, не се страхувай. Страшно е само първия път...“

Гай се затича през плаца към зданието на казармения затвор, връчи на началника на караула плика, разписа се където трябва, получи лично необходимите разписки, след което му доведоха арестантите. Това бяха вчерашните заговорници — дебелият чичко, на когото Мак изкълчи пръстите, и жената. Массаракш, само това липсваше! Жената... това не е за Мак. Гай изведе арестуваните на плаца и ги подкара към казармата. Мъжът преплиташе крака и все разтриваше ръката си, а жената вървеше права, като че глътнала бастун, пъхнала ръце дълбоко в джобовете на жакета си и като че ли нищо не виждаше и не чуваше. Массаракш, а защо всъщност това не е за Мак? По дяволите! Тая жена е също такава гадина, каквато и мъжът. От къде на къде ще ѝ даваме някакви привилегии? И защо, массаракш, ще правим отстъпки на кандидат Сим? Нека свиква, массаракш и массаракш!

Господин Чачу и Мак бяха вече в колата. Ротмистърът седеше зад кормилото, Мак на задната седалка с автомата между коленете. Той отвори вратата и арестуваните влязоха вътре.

— На пода! — изкомандва Гай.

Те послушно седнаха на железния под, а Гай на седалката срещу Мак. Опита се да срещне погледа му, но приятелят му гледеше осъдените. Не, зяпаше жената, която се бе свила на пода, обхванала с ръце коленете си. Офицерът, без да се обръща, попита:

— Готови ли сте? — и колата потегли.

По пътя не разговаряха. Господин ротмистърът караше с безумна скорост — явно искаше да приключи всичко преди смрачаване, защо да протака? Мак се взираше в жената, сякаш искаше да срещне погледа ѝ, а Гай се мъчеше да погледне Мак в очите. Осъдените все се хващаха един за друг и подскачаха на пода. Дебелият се опита да заговори жената, но Гай му се скара.

Колата излезе от града, мина през южната застава и веднага сви към един изоставен черен път — много, много познат! — водещ към Розовите пещери. Таратайката подскачаше и беше трудно да се държиш. Мак не желаше да вдигне очи, а на всичко отгоре тези полупокойници се хващаха за коленете им, за да се спасят от ужасното друсане. Гай най-сетне не издържа и ритна дебелака с върха на ботуша под ребрата, но това не помогна — онзи продължи да се хваща. Ротмистърът зави още веднъж, рязко натисна спирачките и колата бавно, внимателно навлезе в кариерата. Офицерът изключи двигателя и изкомандва: „Излизай!“

Беше вече около деветнайсет часа, над кариерата бе паднала лека вечерна мъгла, ерозиралите каменни стени светеха с розов оттенък. Някога тук бяха добивали мрамор. А на кого е притрябвал сега мрамор?

Работата отиваше към края си. Мак продължаваше да се държи като идеален войник: нито едно излишно движение, лицето му бе равнодушно и безизразно, а очите — устремени към началството, в очакване на заповед. Дебелият се държеше добре, с достойнство. С него явно нямаше да имат грижи. А виж, жената съвсем се скапа. Трескаво стискаше юмруци, притискаше ги към гърдите си и отново ги отпускате. Гай си помисли, че сигурно ще изпадне в истерия, но едва ли ще се наложи да я влачат към мястото на екзекуцията.

Господин ротмистърът запали цигара, погледна небето и каза на Мак:

— Води ги по тая пътека. Като стигнеш пещерите, сам ще прецениш къде да ги изправиш. Когато свършиш, непременно ги провери и при необходимост ги довърши с контролен изстрел. Знаеш ли какво е контролен изстрел?

— Тъй вярно — вдървено произнесе Мак.

— Лъжеш, не знаеш. Стреля се в главата. Действай, кандидате. Ще се върнеш тук вече редник.

Жената изведнъж каза:

— Ако между вас има поне един човек... съобщете на майка ми... Село Патици, номер две... това е съвсем близо... Тя се казва...

— Не се унижавай — басово я посъветва дебелият.

— Тя се казва Или Тадер...

— Не се моли — повиши глас дебелакът и господин ротмистърът, без да замахва го удари с юмрук в лицето. Мъжът млъкна, хвана се за бузата и с омраза го погледна.

— Действай, кандидате — повтори офицерът.

Мак се обърна към осъдените и направи подканващо движение с автомата. Те тръгнаха по пътеката. Жената се обърна и още веднъж извика:

— Село Патици, номер две, Или Тадер!

С насочен автомат Мак бавно вървеше подир осъдените. Ротмистърът отвори вратата, седна зад кормилото, изпъна крака и каза:

— Така, ще почакаме четвърт час.

— Тъй вярно, господин ротмистър — машинално отговори Гай. Той гледаше подир Мак дотогава, докато цялата група не се скри зад розовеещата издатина. „На връщане трябва да купим водка — помисли си той. — Нека се напие. Казват, че помага.“

— Можеш да пушиш, капрале — разреши офицерът.

— Благодаря, господин ротмистър, аз не пуша.

Другият се изплю надалече през зъби.

— Не се ли боиш, че ще се разочароваш от приятеля си?

— Съвсем не — каза нерешително Гай. — Въпреки че, с ваше позволение, много съжалявам, че му се падна жената. Той е планинец, а там, у тях...

— Той е толкова планинец, колкото и ние с теб — каза господин ротмистърът. — И не е работата в жените... Впрочем, ще видим. С какво се занимавахте, когато ви повикаха?

— Пеехме хорово, господин ротмистър.

— И какво именно пеехте?

— Планински песни, господин ротмистър. Той знае много.

Ротмистърът излезе от колата и се заразхожда мълчаливо напред-назад. След десетина минути започна да си подсвирква „Гвардейски

марш“. Гай чакаше изстрелите; такива не се чува и той започна да се безпокои. Да избягат от Мак е немислимо. Да го обезоръжат е още по-невъзможно. Но тогава защо не стреля? Може би ги е повел по-далече от обичайното място? Там мирише доста, гробарите обикновено не заравят дълбоко, а Мак има прекалено силно обоняние... Той само заради гнусливостта си е способен да измине пет километра повече.

— Гледай ти... — каза ротмистърът и спря. — Това е всичко, капрал Гаал. Боя се, че няма да дочакаме твоето приятелче. И боя се, че за последен път те наричам капрал.

Гай с изумление го погледна. Господин ротмистърът се ухили.

— Е, какво зяпаш? Какво се пулиш като теле в железница? Твоят приятел избяга, дезертира, той е страхливец и изменник! Разбра ли, редник Гаал?

Гвардеецът беше поразен. Не толкова от думите на ротмистъра, колкото от тона му. Офицерът беше във възторг. Той тържествуваше. Изглеждаше така, сякаш беше спечелил бас. Гай машинално погледна към кариерата и изведнъж видя Мак. Той се връщаше сам и носеше автомата в ръка за ремъка.

Ротмистърът видя Мак, слиса се и пресипнало възкликна:

— Массаракш!

Замълчаха и гледаха как Мак се приближава бавно, леко стъпвайки по натрошения чакъл, със спокойно, добродушно лице със странни очи. В главата на Гай настъпи бъркотия: нали изстрели не се чува. Нима ги е удушил, или ги е пребил с приклад?

Мак така да убие жената? Не, глупости... Но нали нямаше стрелба...

На пет крачки от тях младежът спря и, гледайки ротмистъра в лицето, хвърли автомата в краката му.

— Сбогом, господин ротмистър — рече той. — Пуснах онези нещастници, сега искам и аз да си отида. Ето ви оръжието, ето ви дрехите...

Той се обърна към приятеля си и, разкопчавайки колана, каза:

— Гай, това е мръсна работа. Те са ни лъгали.

Смъкна ботушите и униформата си, сгъна я и остана така, както Гай го беше видял за първи път на южната граница — почти гол, само по сребристи шорти, дори без обувки. Приблужи се до колата и

постави вързопа върху предния капак. Гай се ужаси. Погледна господин ротмистъра и се изплаши още повече.

— Господин ротмистър! — извика той. — Недейте! Той е полудял! Отново...

— Кандидат Сим! — ревна Чачу, с ръка върху кобура. — Веднага влезте в колата! Арестуван сте.

— Не — каза Мак. — Само така ви се струва. Аз съм свободен. Дойдох за Гай. Да вървим, Гай! Лъгали са те тези мръсници. Преди само се съмнявах, но сега съм сигурен. Да вървим.

Гай завъртя глава. Искаше нещо да каже, да обясни, но нямаше време и думи. Офицерът извади пистолета и кресна:

— Кандидат Сим! В колата!

— Ще дойдеш ли? — попита Мак.

Гай отново завъртя глава. Гледаше пистолета в ръката на господин ротмистъра и мислеше само едно, и знаеше само едно — Мак сега ще бъде убит. И не разбираше какво трябва да направи.

— Добре — каза Мак. — Аз ще те намеря. Ще узная всичко и ще те намеря. Твоето място не е тук... Целуни Рада.

Обърна се и тръгна, все така леко стъпвайки по чакъла с боси крака, сякаш бе с ботуши, а Гай, треперещ като в треска, мълчаливо гледаше широкия му триъгълен гръб, чакаше изстрела и дупката под лявата лопатка.

— Кандидат Сим — каза господин ротмистърът, без да повишава глас — Заповядвам ви да се върнете. Ще стрелям.

Мак спря и отново се обърна към него.

— Така ли? — попита той. — По мен? Защо? Впрочем, няма значение... Дайте тук пистолета.

Онзи държеше оръжието до бедрото си и насочи дулото към Мак.

— Броя до три — каза той. — Влизай в колата, кандидате. Едно!

— Я дайте пистолета — каза Мак, като протегна ръка и тръгна към него.

— Две!

— Не! — изкрещя Гай.

Господин ротмистърът стреля. Мак вече беше близо.

Гай видя как куршумът се заби в рамото на приятеля му и как той се олюля, сякаш се беше блъснал в препятствие.

— Глупак! — възкликна Мак. — Дайте тук оръжието, злобен глупак!

Той не спря. Вървеше срещу ротмистъра, протегнал ръка към револвера, и от дупката в рамото изведнъж плисна кръв. А Чачу издаде странен скърцащ звук, отстъпи и много бързо три пъти подред стреля в широките мургави гърди. Изстрелите отхвърлиха Мак назад, той падна на гръб, веднага скочи, отново рухна, приповдигна се и господин ротмистърът, присядайки от напрежение, изстреля по него още три куршума. Мак се преобърна по корем и застина.

Всичко се завъртя пред очите на Гай и той приседна на стъпалото на колата. Краката не го държаха. В ушите му още звучеше отвратителното плътно хрущене, с което куршумите се забиваха в тялото на този странен и обичан от него човек. После дойде на себе си, но още малко поседя, не смеейки да се изправи на крака.

Мургавото тяло на Мак лежеше сред бяло-розовите камъни, самото то неподвижно като камък. Офицерът стоеше на предишното си място и, държейки в готовност пистолета, жадно пушеше. Към Гай не поглеждаше, изсмука цигарата до края, до самите устни, опари се, хвърли фаса и направи две крачки към убития. Но втората крачка беше много къса. Чачу така и не посмя да се приближи повече. Произведе контролен изстрел от десетина метра, но не улучи. Гай видя как каменни късчета се разхвърчаха до главата на Мак.

— Массаракш — изсъска господин ротмистърът и започна да пъха пистолета в кобура.

Прибира го дълго, все не успяваше да закопчае кобура, а после се доближи до Гай, хвана го с осакатената си ръка за мундира, рязко го изправи и шумно дишайки в лицето му, произнесе провлачено като пиян.

— Добре. Ще си останеш капрал. Но в Гвардията повече нямаш работа... Ще напишеш рапорт за прехвърляне в армията. Хайде в колата.

„ТУК МИРИШЕ ЛОШО...“

— Тук мирише лошо — каза Папа.

— Така ли? Не усещам — рече Свекъра.

— Смърди, смърди — потвърди с отвращение Девера. — На нещо гнило. Като на сметище.

— Сигурно стените са изгнили — реши Папа.
— Вчера видях нов танк — каза Тъста. — „Вампир“, идеално се затваря херметически. С термична бариера до хиляда градуса.
— Те сигурно още при покойния император са изгнили — каза Папа.
— Той утвърди ли? — попита Шурея Тъста.
— Да — потвърди Шурея.
— Десет машини в денонощие произвеждат вече — похвали се Свекъра.
— Заради вашите танкове скоро без гащи ще останем — каза Девера с отвращение.
— По-добре без гащи, отколкото без танкове — възрази Тъста.
— Както си беше полковник, така си остана такъв — заяде се Девера. — На тебе ти дай с танкове да си играеш...
— Зъб ме боли — каза замислено Папа. — Страннико, нима е толкова трудно да се измисли безболезнен начин на зъболечение?
— Можем да помислим — отвърна Странника.
— Ти по-добре помисли за тежките системи — сърдито рече Шурея.
— И за тях може да се помисли — съгласи се Странника.
— Хайде днес да не разговаряме за тежките системи — предложи Папа. — Не е време за това.
— Според мен точно сега е време — възрази Шурея. — Пандейците докараха на хонтийската граница още една дивизия.
— Теб какво те засяга това? — с отвращение попита Девера.
— Най-пряко ме засяга — отвърна Шурея. — Обмислям следния вариант: ако пандейците се намесят в хонтийския конфликт и бързичко поставят там свой човек, ще се получи един обединен фронт от петдесет милиона срещу нашите четирийсет.
— Аз бих дал повече пари, за да се намесят в конфликта — рече Девера. — Казвам ви, че който закачи Хонти, е загубил.
— Зависи как го направи — тихо промърмори Свекъра. — Ако е деликатно, с малки сили и без да се увлича — удря и отстъпва, щом те престанат да се карат...
— В края на краищата какво ни трябва? — попита Тъста. — Или обединените хонтийци, или нашите хонтийци или мъртвите хонтийци... Във всеки случай без нападение няма да минем. Ще се

договорим да нападнем, а останалото са вече подробности... За всеки вариант вече имаме изготвени планове.

— Явно си решил да ни оставиш без гащи — заяде се Девера. — Държиш да го направиш, само и само да има ордени. Защо ти е обединена Хонти, като можем да имаме разединена Пандея?

— Пристъп на детективско бълнуване — отбеляза Шурея, без да се обръща конкретно към някого.

— Не е смешно — каза Девера. — Аз не предлагам нереални варианти. Ако го казвам, значи имам основания.

— Едва ли имаш сериозни причини — меко възрази Свекъра. — Просто те съблазняват евтините решения, разбирам те, но северния проблем с малко средства няма да решиш. Там не вървят превратите. Девера, който беше преди теб, разедини Хонти, а сега се налага ние да я обединяваме. Превратите са си преврати, но така можем и до революция да я докараме. При тях не е като при нас.

— Ти защо мълчиш, Умнико? — попита Папа. — Нали си ни Умник.

— Когато говорят Отците, благоразумните деца мълчат — отговори Умника и се усмихна.

— Хайде, говори.

— Аз не съм политик — заяви Умника. Всички се засмяха, Тъста дори се задави. — Наистина, господа, няма нищо смешно. Аз действително съм само един тесен специалист. И като такъв мога само да съобщя, че по мои данни армейското офицерство е настроено в полза на войната.

— Така ли? — учуди се Папа и го погледна втренчено. — И откъде знаеш?

— Прости ми, Папа, но сега моментът е много удобен за атака, защото превъоръжаването на армията завършва.

— Добре де, добре — каза Папа добродушно. — После с теб ще поговорим за това.

— Не е необходимо после да обсъждате — възрази Свекъра. — Тук всички сме свои и специалистът е длъжен да изкаже мнението си. Държим на това.

— Заговорихме за специалисти — каза Папа. — Защо не виждам Дърдавеца?

— Той инспектира планинския отбранителен пояс — обясни Тъста. — Но неговото мнение ни е известно. Страхува се за армията, сякаш тя е негова собственост.

— Да — каза Папа. — Планините са сериозно нещо. Шурей, ти ли ми каза, че в Гвардията са разкрили един планински шпионин? Да, мили господа, Северът си е Север, но на изток имаме планини, а зад тях е океанът. Със Севера ще се справим някак си... Искате да воювате? Може, макар че... Колко време ще е нужно, Страннико?

— Около десет дни.

— Значи пет-шест дни може да се повоюва...

— Планът за дълбоко нахлуване предвижда разгром на Хонти за осем денонощия — съобщи Тъста.

— Планът е добър — одобри Тъста. — Ами добре, да решаваме тогава... Струва ми се, че ти, Страннико, си против нахлуването?

— Това не ме засяга.

— Добре — каза Папа. — Остани против. Девере, да се присъединим ли към болшинството?

— А! — възкликна Девера с отвращение. — Правете каквото искате... Той се изплаши от революцията.

— Папа! — каза Свекъра тържествено. — Знаех си, че ще бъдеш с нас!

— Че как иначе! — каза Папа. — Закъде съм без вас? Спомням си, че имах в хонтийското генерал-губернаторство някакви медни рудници. Интересно ми е какво е станало с тях? Да, Умнико! Сигурно трябва да се погрижим и за общественото мнение. Ти вероятно вече си измислил нещо, нали си Умник.

— Разбира се, Папа, всичко е готово.

— Някакво покушение ли е? Или нападение срещу кула? Още сега върви и подготви материалите до нощес, а ние тук ще обсъдим сроковете.

— Какво искаше да ни съобщиш за Мехура, Страннико?

ЧАСТ ТРЕТА

ТЕРОРИСТ

Съпровождащият каза тихо: „Чакайте тук“ и изчезна, скри се между храстите — зад дърветата. Максим седна на едно пънче в средата на полянката, пъхна ръце дълбоко в джобовете на брезентовия панталон и зачака. Гората беше стара, неподдържана, младите дръвчета я задушаваша, древните сбръчкани дънери лъхаха на гнило. Беше влажно. Максим потръпваше, повдигаше му се, искаше да поседи на слънце, да си погрее рамото.

От храстите наблизко някой го гледаше, но той не му обръщаше внимание — следяха го още от селото и той нямаше нищо против. Щеше да е странно, ако му бяха повярвали веднага.

На полянката излезе малко момиченце, облечено в огромна кърпена блуза, с кошница в ръка. Втренчи се в Максим и без да откъсва от него любопитни очи, мина, като се препъваше в тревата. Някакво зверче, подобно на катеричка, се мярна между храстите, светкавично се покатери на дървото, погледна надолу, изплаши се и изчезна. Беше тихо, само далече неравномерно тракаше машина и режеше тръстика в езерото.

Човекът в храстите не си отиваше, пронизваше гърба му с недоброжелателен поглед. Това беше неприятно, но трябваше да свиква. Отсега нататък винаги щеше да е така. Обитаемият остров се опълчи срещу него, стреляше по него, следеше го и не му вярваше. Максим задряма. В последно време често се унасяше в неподходящи моменти. Заспиваше, събуждаше се, пак заспиваше. Не се опитваше да се бори с това: така искаше организмът му, а той си знае най-добре. Това ще мине, само не бива да се съпротивлява.

Прошумоляха стъпки и съпровождащият каза: „Вървете след мен.“

Максим стана, без да вади ръце от джобовете си, и тръгна след него, гледайки краката му, обути в меки мокри ботуши. Навлязоха в гората и започнаха да обикалят, описвайки кръгове и сложни криви, постепенно приближавайки до нечие жилище, до което, ако се вървеше направо от полянката, беше съвсем близо. После съпровождащият

реши, че достатъчно е объркал Максим, и тръгна направо през ветровала. Като човек от града вдигаше толкова шум и трясък, че младежът дори престана да чува стъпките на онзи, който се прокрадваше след тях.

Когато ветровалът свърши, Максим видя полянка и полегнала дървена къща със заковани прозорци. Ливадката беше обрасла с висока трева, но личеше, че са минавали хора, и то съвсем скоро. Бяха стъпвали внимателно, стараейки се всеки път да стигнат до къщата по различен маршрут. Придружителят отвори скърцащата врата и двамата влязоха в тъмния задушен пруст. Човекът, който беше вървял след тях, остана отвън. Съпровождащият с мъка отвори капака на мазето и каза: „Елате, по-внимателно...“

В тъмното Максим не виждаше добре. Слезе по дървената стълба.

В мазето беше тъмно, сухо, имаше хора, които седяха около дървена маса и смешно се пулеха, опитвайки се да видят Максим. Миришеше на току-що загасена свещ. Изглежда не искаха той да види лицата им. Позна само двама: Орди, дъщерята на старата Или Тадер, и дебелия Мемо Грамену, който седеше досами стълбата с картечница на коленете. Горещо изгърмя капакът на мазето и някой каза:

— Кой сте вие? Разкажете ни за себе си.

— Мога ли да седна?

— Да, разбира се. Елате насам, към моя глас. Ще стигнете до пейка.

Максим седна до масата и огледа съседите си. Освен него около нея имаше още четирима. Отдясно седеше Орди, а говореше набитият широкоплещест човек отсреща. Той неприятно приличаше на ротмистър Чачу.

— Разказвайте! — подкани го той.

Младежът въздъхна. Никак не му се искаше да започва запознанство с лъжа, но нямаше начин.

— Не помня своето минало — каза той. — Казват, че съм планинец. Може би. Не помня... Казвам се Максим, по фамилия Камерер. В Гвардията ме наричаха Мак Сим. Помня се от момента, когато ме задържаха в гората при Синята змия...

С лъжата беше приключено и по-нататък тръгна по-лесно. Той разказваше, като се стараеше да бъде кратък и в същото време да не

пропусне това, което му се струваше важно.

— ... Отведох ги колкото може по-навътре в кариерата, заповядах им да бягат и, без да бързам, се върнах. Тогава ротмистърът ме застреля. През нощта дойдох на себе си, измъкнах се от кариерата и скоро допълзях до някакво пасбище. През деня се криех в храстите и спях, а през нощта се промъквах до кравите и пиех мляко. След няколко дни ми стана по-добре. Взех от пастирите някакви парцали, добрах се до село Патици и намерих там Или Тадер. Останалото ви е известно.

Известно време всички мълчаха. После човек, приличащ на селянин и с дълга до раменете коса, каза:

— Не разбирам как така не си спомняш предишния живот. Струва ми се, че такова нещо не е възможно. Нека Доктора каже.

— Възможно е — кратко каза той. Беше слаб, измъчен и въртеше лула в ръцете си. Изглежда, много му се пушеше.

— Защо не избягахте заедно с осъдените? — попита широкоплещестият.

— Там остана Гай — каза Максим. — Надявах се, че ще дойде с мен...

После замълча, спомняйки си бледото отчаяно лице на приятеля си, и страшните очи на ротмистъра, и горещите удари в гърдите и корема, и усещането за безсилие и обида.

— Това беше глупаво, разбира се — каза той. — Но тогава още не разбирах.

— Участвали ли сте в операции? — попита отзад дебелият Мемо.

— Вече разказах.

— Повторете!

— Взех участие в една операция, когато бяха задържани Кетшеф, Орди, вие и още двама, които отказаха да съобщят имената си. Единият имаше протеза.

— Как си обяснявахте тази прибързаност на вашия ротмистър? За да получи право на изпитание с кръв, кандидатът трябва да е участвал поне в три операции.

— Не знам. Мога само да кажа, че той ми нямаше доверие. Сам не разбирам защо ме прати да разстрелвам...

— А той всъщност защо стреля по вас?

— Мисля, че се изплаши. Аз исках да му отнема пистолета...

— Не разбирам — каза дългокосият. — Не ви се е доверявал. За проверка ви пратил да екзекутирате...

— Почакайте, Лесничей — каза Мемо. — Всичко това са празни приказки. Докторе, на ваше място бих го прегледал. Нещо не вярвам много на тая история с ротмистъра...

— Аз не мога да преглеждам на тъмно! — раздразнено каза Доктора.

— Запалете светлина — посъветва ги Максим. — Аз и в тъмното ви виждам.

Настъпи мълчание.

— Как така ни виждате? — попита широкоплещестият.

Максим сви рамене:

— Виждам ви.

— Що за глупост? — каза Мемо. — Е добре, какво правя сега, щом ме виждате?

Максим се обърна.

— Насочили сте към мен — тоест, струва ви се, че е към мен, а всъщност е към Доктора — лека картечница. Вие сте Мемо Грамену, аз ви познавам. На дясната буза имате драскотина, преди я нямаше.

— Никталопия^[1] — промърмори Доктора. — Хайде да запалим светлина. Глупаво е. Той ни вижда, а ние него — не. — Напипа пред себе си кибрит и взе да пали клечките една след друга — чупеха се.

— Да — каза Мемо. — Разбира се, че е глупаво. Оттук той или ще излезе наш, или няма да излезе изобщо.

— Позволете... — Максим протегна ръка, взе от Доктора кибрита и запали свещта.

Всички присвиха очи, закривайки се от светлината. Доктора веднага запали лулата си и каза:

— Събличайте се.

Максим смъкна брезентовата блуза. Всички се втренчиха в гърдите му. Доктора излезе иззад масата, приближи се до него и започна да го върти на различни страни, като го опипваше със здравите си студени пръсти. Беше тихо. После дългокосият каза с някакво съжаление:

— Красиво момче. Синът ми беше... също...

Никой не му отговори; той тежко се изправи, потърси нещо в ъгъла, с усилие измъкна и сложи на масата голяма оплетена дамаджана. После извади три чаши.

— Можем да пием поред. Ако някой иска да хапне, има кашкавал. И лук също...

— Почакайте, Лесничей — раздразнено каза широкоплещестият. — Отместете дамаджаната си, нищо не виждам... Е, Докторе?

Доктора още веднъж опипа Максим със студени пръсти, обви се в дим и седна на мястото си.

— Я ми налейте, Лесничей — каза той. — В такива случаи човек трябва да пийне нещо... Обличайте се — обърна се той към Максим. — И не се хилете като тиква. Ще трябва да ви задам няколко въпроса.

Максим се облече. Доктора отпи от чашата, намръщи се и попита:

— Кога, казвате, че са стреляли във вас?

— Преди четиридесет и седем дни.

— С какво, казвате, че са стреляли?

— С пистолет. Армейски пистолет.

Доктора пак отпи, пак се намръщи и произнесе, обръщайки се към широкоплещестия:

— Залагам си главата, че в този юначага действително са стреляли с армейски пистолет, при това от много близко разстояние, но не преди четиридесет и седем дни, а най-малко преди сто четиридесет и седем... Къде са куршумите? — изведнъж попита той.

— Те излязоха и аз ги изхвърлих.

— Слушайте, как ви беше... Мак! Вие лъжете. Признайте си как е станало това?

Максим леко захапа долната си устна.

— Казвам ви истината. Вие просто не знаете колко бързо нарастват нашите рани. Аз не лъжа.

Той помълча.

— Впрочем, лесно е да ме проверите. Порежете ми ръката. Ако раната не е дълбока, тя ще зарасне за десет-петнадесет минути.

— Вярно е — каза Орди. Тя заговори за пръв път. — Това го видях сама. Той белеше картофи и си поряза пръста. След половин час беше останал само бял белег, а на другия ден вече нямаше нищо.

Мисля, че наистина е планинец. Гел разказваше за древната планинска медицина — умеели да лекуват раните със заклинания.

— Ах, планинска медицина... — каза Доктора и отново се обви в облак дим. — Е, добре, да допуснем... Наистина, порязаният пръст е едно, а седем куршума от упор — съвсем друго, но да допуснем... Това, че раните са зараснали толкова бързо, не е най-чудното. Бих искал да ми се обясни друго. В младежа има седем дупки. И ако те бяха наистина от пистолетни куршуми, то най-малко четири от тях — забележете, всяка поотделно! — биха били смъртоносни.

Лесничея изохка и молитвено сплете ръце.

— Какво става, по дяволите? — попита широкоплещестият.

— Не, вие ще трябва да ми повярвате — каза Доктора. — Куршум в сърцето, куршум в гръбнака и два в черния дроб. Плюс обща силна загуба на кръв. Плюс неизбежно заразяване. Плюс отсъствието на каквито и да било следи от квалифицирана лекарска помощ. Массаракш, достатъчен е бил и един куршум в сърцето.

— Какво ще кажете за всичко това? — попита широкоплещестият.

— Той греши — каза Максим. — Определи всичко вярно, но греши: за нас тези рани не са смъртоносни. Виж, ако ротмистърът ме беше улучил в главата... но той не ме уцели там. Разбирате ли, Докторе, вие дори не можете да си представите колко са жизнени сърцето и черният дроб.

— М-да — каза Доктора.

— Едно е ясно — произнесе широкоплещестият. — Едва ли биха пратили при нас толкова груба работа. Та те знаят, че имаме лекари.

Настъпи дълго мълчание. Максим търпеливо чакаше. „А аз щях ли да повярвам? — мислеше той. — Сигурно да. Но изглежда въобще съм прекалено лековерен за този свят. Макар и не колкото преди. Например не ми харесва Мемо. През цялото време се бои от нещо. Седи с картечница сред своите и се страхува. Странно. Впрочем, него може би го е страх от мен. Сигурно се опасява, че пак ще му отнема картечницата и ще му изкълча пръстите. Е, може би е прав. Повече няма да позволя да гърмят по мен. Много е гадно, когато стрелят по теб...“ Той си спомни ледената нощ в кариерата, мъртвото фосфоресциращо небе, студената лепкава локва, в която лежеше. „Не, достатъчно. Вече ми стига. Сега по-добре аз да стрелям...“

— Аз му вярвам — изведнъж каза Орди. — Неговите обяснения са нелогични, но това е само защото той е странен човек. Такава история не може да се измисли, би било прекалено нелепо. Ако не му вярвах, щях да го гръмна веднага, щом чуех такава история. Но той трупа нелепост върху нелепост. Може би е ненормален. Възможно е... Но не е провокатор... Аз съм за него — добави тя след кратко мълчание.

— Добре, Птицо — каза широкоплещестият. — Помълчи засега... Вие явихте ли се на комисията в Департамента на общественото здраве? — обърна се той към Максим.

— Да.

— Признаха ли ви за годен?

— Разбира се.

— Без ограничения?

— В картоната ми пишеше просто: „Годен“.

— Какво мислите за Бойната гвардия?

— Сега мисля, че това е безмозъчно оръдие в нечии ръце. Най-вероятно в ръцете на тия прословути Неизвестни Отци. Но много неща още не са ми ясни.

— А какво мислите за Неизвестните Отци?

— Мисля, че това е върхушката на военната диктатура. Това, което зная за тях, е доста противоречиво. Може да имат благородни цели, но средствата им са... — Максим поклати глава.

— Какво мислите за дегенератите?

— Мисля, че терминът е неточен. Мисля, че сте заговорници. Доста смътно си представям вашите цели. Но ми харесаха хората, които видях сам. Всички те ми се сториха честни и, как да ви кажа... не са глупави и действат съзнателно.

— Така — каза широкоплещестият. — Получавате ли болки?

— В главата ли? Не, не получавам.

— Защо се интересуваш за това? — попита Лесничея. — Ако получаваше, той нямаше сега да седи тук.

— Точно това искам да разбера — защо той седи тук? — отвърна широкоплещестият. — Защо дойдохте при нас? Желаете да вземете участие в нашата борба?

Максим поклати глава.

— Не бих се изразил точно така, защото няма да е истина. Искам да разбера. Сега съм по-скоро с вас, отколкото с тях, но и за вас зная прекалено малко.

Всички се спогледаха.

— При нас така не става, миличък — каза Лесничея. — Или си наш, и тогава грабваш оръжието и отиваш да се биеш. Или не си наш, и тогава, прощавай, ние ще те... сам разбираш... теб... къде, в главата трябваше, нали?

Отново настъпи мълчание. Доктора тежко въздъхна и изчука лулата си в пейката.

— Рядък и тежък случай — обяви той. — Имам предложение. Нека той ни поразпита... Нали имате въпроси, Мак?

— Да, аз дойдох да питам — отзова се Максим.

— Той има много въпроси — потвърди с усмивка Орди. — Мира не даваше на майка ми. Пък и на мен.

— Питайте — подкани го широкоплещестият. — Вие, Докторе, ще отговаряте. А ние ще послушаме.

— Кой са Неизвестните Отци и какво искат? — започна Максим.

Всички се размърдаха — явно не очакваха такъв въпрос.

— Неизвестните Отци — каза Доктора — са анонимна група от най-опитни интриганти, остатъци от партията на превратаджиите, съхранили се след двайсетгодишна борба за власт между военните, финансистите и политиците. Имат две цели — една главна и една основна. Главната е да удържат властта. Основната — да извлекат от тази власт максимум полза. Сред тях има и незлобливи хора, те получават удовлетворение от съзнанието, че са благодетели на народа. Но болшинството са грабители, безделници, садисти и властолюбци... Удовлетворен ли сте?

— Не — каза Максим. — Вие просто ми казахте, че те са тирани. Всичко това аз и сам го подозирах... Интересува ме тяхната икономическа програма. Идеологията. Базата, на която се опират.

Отново се спогледнаха. Лесничея с отворена уста гледаше Максим.

— Икономическата им програма... — каза Доктора. — Вие искате от нас прекалено много. Ние сме практики, а не теоретици. А на кого се опират, ще ви кажа. На щиковете. На невежеството. На умората на нацията. Те няма да построят справедливо общество, те не искат и

да мислят за такова. Нямаат никаква икономическа програма, нищо нямаат, освен щикове. И нищо друго не искат освен властта... За нас най-важното е, че те жадуват да ни унищожат. Иначе казано, ние се борим за живота си...

Той раздразнено започна да тъпче лулата си.

— Аз нямам намерение да обиждам никого — каза Максим. — Просто искам да се ориентирам... Тирания, властолюбие. Само по себе си това не означава много.

Той с удоволствие щеше да изложи на Доктора основата на теорията за историческите последователности, но не му достигнаха думи. И без това от време на време му се налагаше да минава на руски. — Добре. Но вие казахте справедливо общество. Това какво е? И какво искате вие? Към какво се стремите, освен към запазване на живота си? И кои сте вие?

Лулата на Доктора шумолеше и трещеше, тежка смрад се разнасяше от нея из помещението.

— Позволете на мен — каза изведнъж Лесничей. — Нека аз да му кажа... Ти, мили мой, такова... Не знам как е у вас в планината, но тук, у нас, хората обичат да живеят... Как така — освен, казваш, запазването на живота? А на мен може би нищо друго не ми и трябва? Ти какво мислиш, че това е малко? Я какъв храбрец се извъди! Ти поживей като мен в мазе, когато имаш дом, жена, семейство и всички са се отrekli от теб... Остави тия работи!

— Почакайте, Лесничей — прекъсна го широкоплещестият.

— Ами нека той почака! Виж го ти! Общество му дай, бази там всякакви...

— Почакай, чичо — помоли Доктора. — Не се сърди. Нали виждаш, човекът нищо не разбира... Вижте — обърна се той към Максим, — нашето движение е много разнородно. Нямаме единна политическа програма, а не можем и да имаме — ние убиваме, защото нас ни убиват. Това трябва да разберете. Запомнете го. Всички ние сме смъртници, малко шансове имаме да оцелеем. И цялата политика при нас всъщност е изместена от биологията. Да оцелеем — ето целта ни. Така че не ни е до база. И ако сте дошли с някаква социална програма, нищо няма да постигнете.

— Но какъв е всъщност проблемът? — попита Максим.

— Смятат ни за дегенерати. Откъде е тръгнало това, днес никой вече не помни. Но на Неизвестните Отци им е изгодно да ни преследват — това отвлича народа от вътрешните проблеми, от корупцията на финансистите, които грабят пари за военни поръчки и за строеж на кули.

— Това вече е нещо — каза Максим. — В основата на всичко отново са парите. Значи Отците служат на тях. Кого още прикриват?

— Отците никому не служат. Те са парите. Те са всичко. И между другото са нищо, защото са анонимни и непрекъснато се гризат взаимно... Да можеше да поговори с Глигана — обърна се Доктора към широкоплещестия. — Щяха да намерят общ език.

— Добре, за Отците аз ще поговоря с Глигана. А сега...

— С него вече никой няма да говори — злобно каза Мемо. — Разстреляха го.

— Това е едноръкият — поясни Орди. — Впрочем да, вие би трябвало да знаете...

— Зная — каза Максим. — Но него не го разстреляха. Осъдиха го на каторга за превъзпитаване.

— Не може да бъде — каза широкоплещестият. — Глигана? На каторга?

— Да — потвърди Максим. — Осъдиха на смърт Гел Кетшеф, Глигана на каторга, а един, който отказа да съобщи името си, го взе цивилният. Предполагам, в контраразузнаването.

И отново всички замълчаха. Доктора отпи от чашата. Широкоплещестият седеше, подпрял глава върху ръцете си. Лесничея от време на време горестно изпъшкваше и жалостиво гледаше Орди. А тя, стиснала устни, беше забила поглед в масата. Това беше мъка и Максим съжаляваше, че е заговорил на тази тема. Беше истинска мъка, и само Мемо в ъгъла не толкова тъгуваше, колкото се страхуваше... „На такива не трябва да се дават картечници — помисли Максим. — Тоя ще вземе да ни избие всички...“

— Е добре — каза широкоплещестият. — Имате ли още въпроси?

— Имам много — бавно каза Максим. — Но се страхувам, че в една или друга степен всичките са нетактични.

— Нищо, може и нетактични.

— Добре, последен въпрос. Какво общо имате с кулите ПБЗ? С какво ви пречат те?

Всички неприятно се засмяха.

— Ама че глупак — рече Лесничея. — Но пък се репчи — база му дайте...

— Това не е ПБЗ — каза Доктора. — А нашето проклятие. Те изобретиха излъчване, с помощта на което създадоха понятието „дегенерат“. Повечето хора, като вас например, не забелязват това излъчване, сякаш то изобщо не съществува. А нещастното малцинство поради някакви особености на организма изпитва при облъчването адски болки. Единици от нас могат да търпят болките, други не издържат и започват да крещят, трети губят съзнание, а някои полудяват или умират... Кулите не са противобалистична защита, такава защита изобщо не съществува, пък и не е нужна, защото нито Хонти, нито Пандея имат балистични ракети и авиация. На тях изобщо не им е до това, защото вече четвърта година са в гражданска война... Та кулите са излъчватели. Те се включват два пъти в денонощието в цялата страна и ни ловят, докато лежим сковани от болка. Плюс установките с локално действие в патрулните коли... плюс самоходните излъчватели... плюс изненадващите лъчеви удари нощем... Ние няма къде да се скрием, екрани не съществуват, полудяваме, самоубиваме се, правим глупости от отчаяние, измираме...

Доктора млъкна, хвана чашата и на един дъх я изпразни. После яростно започна да смуче лулата, като кривеше лице.

— Да-а, а си живеехме преди... — тъжно каза Лесничея. — Гадове — добави той след кратко мълчание.

— Безсмислено е да му разказвате това — внезапно каза Мемо. — Та той не знае какво е, не може да си представи какво значи всеки ден да чакаш поредния сеанс...

— Добре — каза широкоплещестият. — Щом няма представа, значи няма смисъл да се говори. Птица се изказа за него. Кой друг е „за“ или „против“?

Лесничея отвори уста, но Орди го изпревари:

— Искам да обясня защо съм „за“. Първо, аз му вярвам. Това вече го казах и може би не е толкова важно, засяга само мен. Но този човек притежава способности, които могат да бъдат полезни за всички.

Той умее да лекува не само своите, но и чуждите рани... Много по-добре от вас, Докторе, не искам да ви обидя, но...

— Какъв лекар съм аз? — каза Доктора. — По съдебна медицина...

— Но това още не е всичко — продължи Орди. — Той умее да премахва болката.

— Как така? — попита Лесничея.

— Не знам как го прави. Масажира слепоочията, шепне нещо и болката минава. Два пъти страдах, когато бях у майка ми, и двата пъти той ми помогна. Първия път не особено, но все пак не загубих съзнание, както обикновено. А втория път съвсем нямаше болки...

И изведнъж всичко се промени. Преди малко бяха съдии, преди малко решаваха, както им се струваше, въпроса за неговия живот или смърт, и ето че съдниците изчезнаха, останаха измъчени, обречени хора, които изведнъж почувстваха надежда. Гледаха го, сякаш очакваха, че той още сега, незабавно ще унищожи кошмара, който ги терзаше ежеминутно, всеки ден и всяка нощ много години подред... „Е, какво... — помисли си Максим — тук поне ще бъда нужен, за да лекувам, а не за да убивам...“ Но кой знае защо тази мисъл не му достави никакво удовлетворение. „Кулите — помисли си той. — Каква гадост... Как може да се измисли такова нещо? Трябва да бъдеш садист, за да го изобретиш...“

— Вие наистина ли умеете? — попита Доктора.

— Какво?

— Да премахвате болката...

— Да премахвам... Да.

— Как?

— Не мога да ви обясня. На мен не ми стигат думи, а на вас знания... Но не разбирам: нима нямате медикаменти, някакви болкоуспокояващи препарати?

— За това не помагат никакви лекарства... Освен в смъртоносна доза.

— Слушайте — каза Максим, — аз, разбира се, съм готов да премахвам болката... ще се постарая... Но това не е изход! Трябва да се търси масово средство... Имате ли химици?

— Ние имаме всичко — натърти широкоплещестият. — Но тази задача не се решава така, Мак. Ако имаше решение, държавният

прокурор нямаше да се измъчва от болки като нас. Ако не друг, той поне щеше да си намери лекарство. А сега преди всеки редовен сеанс той се напива и кисне в горещата вана.

— Нима държавният прокурор е дегенерат? — озадачено попита Максим.

— Според слуховете да — сухо каза широкоплещестият. — Но ние се отдалечихме от темата. Птицо, приключи ли? Искате ли някой да каже още нещо?

— Чакай, Генерале — отвърна Лесничей. — Какво излиза? Че той е наш благодетел, а? Ти и на мен ли можеш да ми премахнеш болките? Че такъв човек цена няма, аз него от мазето няма да го пусна! Прощавайте, но такива мъки изпитвам, че не се трае. Може би той и хапчета ще ни измисли? Нали ще откриеш, а?... Не, господа, приятели мои, такъв човек трябва да се пази...

— Тоест ти си „за“ — каза Генерала.

— Тоест, аз съм толкова „за“, че само да посмее да го пипне някой!...

— Ясно. Вие, Докторе?

— Аз щях да съм „за“ и без това — промърмори Доктора, като пуфкаше с лулата. — Моето впечатление е същото, като и на Птица. Засега той още не е наш, но ще стане. Иначе не може. За ония във всеки случай не подхожда. Прекалено е умен.

— Добре — каза Генерала. — Вие, Копито?

— Аз съм „за“ — потвърди Мемо. — Полезен човек е.

— Добре — рече Генерала — И аз съм „за“. Много се радвам за вас, Мак. Вие сте симпатично момче и много щеше да ми е жал да ви убивам... — той погледна часовника си. — Хайде да хапнем. Скоро ще започне сеансът и Мак ще ни покаже своето изкуство. Налейте му бира, Лесничей, и дайте от вашето прехвалено сирене... Копито, вървете да смените Зеления — той не е ял от сутринта.

[1] Намалване на зрението на тъмно. — Бел.ред. ↑

За последното съвещание преди операцията Генерала събра всички в замъка на Двуглавия кон. Това бяха обрасли с пълзящи растения и трева развалини на извънградски музей, разрушен в годините на войната, диво и уединено място, което гражданите не посещаваха поради близостта на маларийното блато, а сред местните жители то се ползваше с лошата слава на свърталище на крадци и бандити. Максим и Орди дойдоха пеш. Зеления пристигна с мотоциклет и докара Лесничея. Генерала и Мемо Копитото вече чакаха в старата канализационна тръба, излизаща право пред блатото. Генерала пушеше, а мрачният Мемо яростно пъдеше комарите с ароматна пръчица.

— Носиш ли? — попита той Лесничея.

— Винаги — отговори Лесничея и извади от джоба си тубичка с репелент.

Всички се намазаха и Генерала откри съвещанието.

Мемо разстла схемата и отново повтори хода на операцията. Всички вече го знаеха наизуст. В един часа през нощта групата се промъква до теленото заграждение и поставя удължени заряди. Лесничея и Мемо действат поединично — съответно откъм север и откъм запад. Двойката на Генерала и Орди — от изток. Максим и Зеления — откъм юг. Взривовете се извършват едновременно точно в един часа. В същия момент Генерала, Зеления, Мемо и Лесничея нахлуват в пробивите със задачата да дотичат до бункера и да хвърлят вътре гранати. Веднага щом огънят от бункера се прекрати или отслабне, Максим и Орди с магнитни мини тичешком отиват до кулата и подготвят взрива, като предварително хвърлят в бункера още по две гранати за по-голяма сигурност. После включват детонаторите, взимат ранените — само ранените! — и бягат на изток през гората, към селището, където близо до синурния знак ще чака Малкия с мотоциклет. Тежко ранените се натоварват на мотоциклета, леко ранените и здравите бягат пеш. Явка — къщичката на Лесничея. На

явката се чака не повече от два часа, след което всички напускат в обичайния ред. Въпроси има ли? Няма? Това е всичко.

Генерала хвърли фасата, бръкна в пазвата си и извади флаконче с жълти таблетки.

— Внимание — каза той. — По решение на щаба операцията частично се променя. Началото на операцията се пренася в 22.00 ч.

— Массаракш! — каза Мемо. — Що за новости?

— Не ме прекъсвайте — каза Генерала. — Точно в десет часа започва вечерният сеанс. Няколко секунди преди него всеки от нас ще вземе по две такива таблетки. После всичко продължава по стария план с едно изключение: Птица ще настъпва с гранатомета заедно с мен. Всички мини ще бъдат у Мак, той ще взриви кулата сам.

— Е как така? — замислено попита Лесничей, разглеждайки схемата. — Тая работа аз не я разбирам. Двадесет и два часа — тогава е вечерният сеанс... Аз, прощавайте, като легна, няма и да стана, като чувал ще се въргалям... Мен, прощавайте, и с кол не можете ме вдигна...

— Един момент — каза Генерала. — Повтарям пак: точно в десет часа без десет секунди всички ще вземат това болкоуспокояващо. Разбрахте ли, Лесничей? Ще вземете болкоуспокояващо. Така че към десет часа...

— Аз тия хапчета ги знам — рече Лесничей. — Две минути облекчение, а после съвсем откачаш... знаем, пробвали сме.

— Тези таблетки са нови — търпеливо обясни Генерала. — Те действат пет минути. Ще успеем да дотичаме до бункера и да хвърлим гранатите. Останалото ще свърши Мак.

Настъпи мълчание. Размишляваха. Бавно съобразяващият Лесничей се чешеше по главата, прехапал долната си устна. Виждаше се как идеята бавно стига до съзнанието му, той често-често замига, остави на мира косата си, огледа всички с просветнал поглед и се плесна по коленете. Чудесен чичко беше, добряк, наранен от живота, без да научи нещо за него. Не му беше нужно нищо друго, освен да го оставят на мира, да му позволят да се върне при семейството си и да сади цвекло. Хубави пари изкарваше, добър стопанин беше, макар и млад. Цялата война бе прекарал в окопите и повече се бе страхувал от своя капрал, отколкото от атомните бомби. Онзи бе също селянин като него, но хитър и голям подлец. Силно обикна Максим, за цял живот му

беше благодарен, задето му излекува старата фистула на коляното и оттогава повярва, че докато Максим е с тях, нищо лошо не може да им се случи. Целия този месец Максим живя в мазето му и всеки път, когато си лягаха, Лесничея му разказваше една и съща приказка, но всеки път с различен край: „Живяла едно време в блатото жаба, толкова глупава, че никой не можел да си представи колко, и почнала тя, глупавата...“ Максим съвсем не можеше да си го представи в кървав бой, макар да му бяха казали, че Лесничея е опитен и безпощаден боец.

— Новият план дава следните преимущества — говореше Генерала. — Първо, по това време не ни очакват и ще използваме предимството на внезапното нападение. Второ, предишният план е разработен отдавна и доста голяма е опасността да е известен на противника. Сега ние го изпреварваме. Вероятността за успех се увеличава.

Зеления през цялото време кимаше одобрително. Хищното му лице светеше със злорадо удоволствие, ловките дълги пръсти се свиваха и разпускаха. Той много обичаше всякакви неочаквани събития — беше човек на риска. Миналото му беше тъмно. Крадец и убиец, отгледан от крадци, възпитан от крадци, сирак, криминален престъпник, лежал в затвора, откъдето избягал. Нагло и неочаквано. Както и всичко, което правеше. Опитвал да се върне към кражбите, но времената се променили, старите приятелчета не искали да търпят дегенерат между тях, щели да го предадат. Той отново избягал, крил се по селата, докато го намерил покойният сега Гел Кетшеф. Зеления беше умен и фантазьор, смяташе, че земята е плоска, а небето твърдо, и именно поради своето невежество, подклаждано от буйната фантазия, беше може би единственият човек на Обитаемия остров, който като че ли подозираше, че Максим не е планинец. („Виждам съм ги аз тези планинци, всякакви съм ги виждал. Ние по природа всички сме еднакви, и в затвора, и на свобода.“) Предполагаше, че Максим е пришълец от невероятни места, иззад небесната твърдина, например. Той никога не казваше това открито, но правеше намеци и се отнасяше към него с почитание, преминаващо в подмазване. „Ти ще ни станеш главатар — говореше той — и тогава аз под твое командване ще се разгърна...“ Как и накъде възнамеряваше да се разгръща, беше съвършено неясно, само едно беше ясно: че Зеления много обича

всякакви рисковани авантюри и Максим не харесваше дивата му първобитна жестокост.

Приличаше на петниста маймуна, опитомена и насъскана срещу панцерните вълци.

— Това не ми харесва — мрачно каза Мемо. — Чиста авантюра е. Без подготовка, без проверка... Да, това не ми се нрави.

На Мемо Грамену, по прякор Копито на смъртта, никога нищо не му харесваше. Никога нищо не го удовлетворяваше и винаги от нещо се страхуваше. Криеха миналото му, защото в съпротивата отначало заемал твърде висок пост. После попаднал в лапите на контраразузнаването и по чудо останал жив — осакатен от мъченията, бил спасен от съседите си по килия, които организирали бягството му. След това по законите на съпротивата бил изключен от щаба, въпреки че не предизвиквал никакви подозрения. Бил назначен за помощник на Гел Кетшеф, два пъти участвал в нападения срещу кули, лично унищожил няколко патрулни коли, проследил и собственоръчно застрелял командира на една от бригадите на Гвардията, беше известен като човек с фантастична смелост и отличен картечар. Вече се готвели да го направят ръководител на група в някакво градче на югозапад, но точно тогава групата на Гел била заловена. Както и преди, Копитото не беше под подозрение, дори го назначиха за ръководител на нова група, но изглежда през цялото време чувстваше, че го гледат накриво и това беше напълно възможно: в съпротивата не обичаха хора, на които прекалено много им върви. Беше мълчалив, придирчив, добре познаваше законите на конспирацията и изискваше безусловно изпълнение дори на най-незначителните. На общи теми никога с никого не разговаряше, занимаваше се само с работите на групата и успя да я снабди с всичко: с оръжие, с продукти, с пари, с добра мрежа от явки, и дори с мотоциклет. Не питаеше особена любов към Максим, който не знаеше причините, но не искаше да пита: Мемо не беше от онези, с които е приятно да споделяш. Може би се дължеше на това, че Максим единствен чувстваше вечния му страх — на останалите не можеше да им дойде наум, че мрачният Копито на смъртта, разговарящ на равна нога с представителите на Щаба, един от създателите на съпротивата, терорист до мозъка на костите си, може да се бои от нещо.

— Не разбирам подбудите на щаба — продължаваше Мемо, размазвайки с отвращение по шията си нова порция репелент. — Знам този план едва ли не от сто години. Сто пъти искаха да го пробват и сто пъти се отказваха, защото той ни обрича на почти сигурна смърт. Докато няма излъчване, ние все още имаме шанс в случай на неуспех поне да се измъкнем и да се опитаме да ударим на друго място. А така, при първата грешка всички ще загинем.

— Не си съвсем прав, Копито — възрази Орди. — Сега имаме Мак. Ако се провали нещо, той ще съумее да ни измъкне и може би дори ще успее да взриви кулата.

Тя лениво пушеше, загледана в далечното блато: бе спокойна, на нищо не се учудваше и беше готова на всичко. У хората предизвикваше плахост, защото виждаше в тях само повече или по-малко ефективни машини за изстребление. Цялата беше като на длан — нито в миналото, нито в настоящето, нито в бъдещето ѝ имаше тъмни и неясни петна. Произлизаше от интелигентно семейство, баща ѝ беше загинал през войната, майка ѝ и досега работеше като учителка в село Патици, самата Орди също била преподавателка, докато не я изгонили от училището като дегенератка. Тя се укривала, опитала се да избяга в Хонти, срещнала на границата Гел, който нелегално превозвал оръжие. Именно той я направил терористка. Отначало работела от чисто идейни съображения — борила се за справедливо общество, където всеки има свободата да мисли и върши това, което иска и може, но преди седем години контраразузнаването открило следите ѝ, отвлякло детето ѝ като заложник, за да я застави да предаде себе си и мъжа си. Щабът не ѝ разрешил да се яви: тя знаеше прекалено много. За детето си нищо повече не беше чувала и го смяташе за мъртво, въпреки че тайно не вярваше в това и вече седем години я движеше преди всичко омразата. Смъртта на мъжа си понесе удивително спокойно, макар че много го обичаше. Явно още дълго преди ареста тя просто бе свикнала с мисълта, че към нищо в този свят не следва да се привързваш прекалено силно. И сега беше като Гел пред съда — жив мъртвец, но много опасен мъртвец.

— Мак е новак — мрачно каза Мемо. — Кой може да гарантира, че няма да се обърка, оставайки сам? Грешка е да се разчита на това момче. Смешно е да се отхвърля стария, добре обмислен план само защото имаме новака Мак. Аз казах и повтарям: това е авантюра.

— Абе остави тая работа, началство — каза Зеления. — Такава ни е работата. — Ако питаш мен дали ще е стария, или новия план — все е авантюра. Че как иначе? Без риск не може, а с тия хапчета рискуваме по-малко. Ония, дето пазят кулата, ще се шашнат, когато в десет часа ги нападнем. По това време сигурно къркат водка и пеят песни. Като им се нахвърлим, може и автоматите да не са им заредени и самите те да се въргалят пияни... Не, харесва ми. Нали, Мак?

— Аз, такава, също... — каза Лесничея. — Разсъждавам така: щом такъв план дори за мене е изненадващ, то за гвардейците ще е съвсем... Вярно казва Зеления, че ще се шашнат... Пък и пет минути по-малко ще се мъчим, а там току-виж Мак срутил кулата и край... Ама това ще е хубава работа! — възкликна той, сякаш озарен от нова идея. — Никой преди нас не е взривявал кули, всички само се перчат и ние ще сме първи... И докато ремонтират тая кула, колко време ще мине? Поне месец ще поживеем човешки... без тия гадни пристъпи...

— Боя се, че не ме разбрахте, Копито — каза Генерала. — В плана нищо не се променя, ние само нападаме неочаквано, усилваме атаката за сметка на Птица и донякъде променяме реда на отстъплението.

— А ако ти се страхуваш, че Мак няма да може да ни измъкне всичките — все така лениво произнесе Орди, загледана в блатото, — то не забравяй, че ще му се наложи да мъкне един, най-много двама, а той е силно момче.

— Да — каза Генерала, докато я гледаше, — това е вярно...

Този мъж беше влюбен в Орди. Освен Максим никой не виждаше това, но той знаеше, че тази любов е стара, безнадеждна, започнала още преди смъртта на Гел, а сега беше станала още по-отчайваща, ако това изобщо бе възможно. Генерала не беше генерал. Преди войната бе работил в завод на конвейер, после попаднал в школата за младши офицери, воювал като капрал и излязъл от войната с чин ротмистър. Добре познаваше ротмистър Чачу, имаше с него неясни сметки за оправяне (заради безредици в някакъв полк веднага след войната) и отдавна, но безуспешно го преследваше. Беше в щаба на Съпротивата, но често взимаше участие в операции като добър боец и знаец командир. Да работи в Съпротивата му харесваше, но не си представяше какво ще прави след победата. Впрочем той и не вярваше в нея. Войник по рождение, той лесно се приспособяваше към

всякакви условия и никога не прогнозираше за повече от десет-двайсет дни напред. Собствени идеи нямаше, нещичко беше възприел от едноръкия, нещичко беше заимствал от Кетшеф, нещичко му бяха внушили в Щаба, но централно място в съзнанието му заемаше онова, което му бяха набили в школата за младши командири. Затова в теориите си той изказваше странна смесица от възгледи: властта на богатите трябва да се свали (това от Глигана, който очевидно беше нещо като социалист или комунист), начело на държавата да се поставят инженери и техници (това от Кетшеф), градовете да се разрушат и да се живее в единство с природата (от някакъв щабен мислител-буколист) и всичко това може да се постигне само чрез безпрекословно подчинение на заповедите на висшестоящите командири и с по-малко приказване на отвлечени теми! Два пъти Максим бе имал сблъсъци с него. Беше му свършено неясно защо трябва да се разрушават кулите, да се губят смели другари, време, средства, оръжие, когато след десет-двайсет дни съоръжението отново ще бъде възстановено и всичко ще е както преди, с тази разлика, че населението на околните села с очите си ще се убеди какви гнусни дяволи са дегенератите. Генерала така и не успя да му обясни както трябва смисъла на диверсионната дейност. Дали криеше нещо, или сам не разбираше защо е нужна тя, но всеки път повтаряше едно и също: заповедите не се обсъждат, всяко нападение срещу кулите е удар по врага, хората не бива да се възпират от активни действия, иначе омразата им ще отслабне и вече няма да има за какво да живеят... „Трябва да търсим Центъра! — настояваше Максим. — Трябва да съсредоточим всички сили и да го ударим! Що за умници са вашите в Щаба, щом не разбират толкова просто нещо?“ „Щабът знае какво прави — тежко отвърщаше Генерала, като вирваше брадичка и високо вдигаше вежди. — В нашето положение дисциплината е преди всичко, и дай да работим без селско своеволие, Мак, всяко нещо с времето си. Ще получиш и своя Център, ако доживееш...“ Впрочем към Максим той се отнасяше с уважение и охотно прибегваше до услугите му, когато лъчевите удари го поразяваха в мазето на Лесничея...

Все едно, аз съм против — упорито каза Мемо. — А ако ни посрещнат с огън? Ако не успеем за пет минути, а ни потрябват шест? Планът е безумен. И винаги е бил такъв.

— Ние използваме за пръв път удължени заряди — каза Генерала, с усилие откъсвайки погледа си от Орди. — Но дори и ако използваме предишните способности за преминаване през бодливата тел, съдбата на операцията се решава за три-четири минути. Ако успеем да ги изненадаме, ще ни остане една или дори две минути в запас.

— Две минути са много време — каза Лесничея. — За две минути с голи ръце ще ги издуша. Само да стигнем...

— Да стигнем... да-а... — с някаква зловеща мечтателност провлачи Зеления. — Нали, Мак?

— Нищо ли не искаш да кажеш, Мак? — попита Генерала.

— Вече ви казах. Новият план е по-добър от стария, но въпреки това е лош. Позволете да свърша всичко сам. Рискувайте.

— Стига за това — раздразнено каза Генерала. — Край. Някакви съществени забележки имаш ли?

— Не — рече Максим.

Съжаляваше, че отново е започнал този разговор.

— Откъде се появиха новите таблетки? — изведнъж попита Мемо.

— Предишните са — каза Генерала, — но Мак успя малко да ги подобри.

— Ах, Мак значи...

Копито произнесе тези думи с такъв тон, че на всички им стана неловко. Думите му можеха да бъдат разбрани така: новак, при това не съвсем наш, дошъл от страната на ония — не мирише ли тук на засада, такива неща са ставали...

— Не — отсече Генерала. — Идеята е на Щаба. Благоволи да се подчиниш, Копито!

— Аз се подчинявам — каза Мемо, повдигайки рамене. — Против съм, но се подчинявам. Къде ще се дядна...

Максим тъжно ги гледаше. Бяха напълно различни хора. В обикновени условия навярно не би им дошло наум, че нещо може да ги събере заедно: бивш фермер, бивш престъпник, бивша учителка... Те имаха само едно общо нещо — бяха обявени за врагове на обществото, по някаква идиотска причина бяха омразни на всички и целият огромен репресивен апарат на държавата бе насочен срещу тях. Това, което възнамеряваха да направят, беше безсмислено; само след няколко часа повечето от тях ще бъдат мъртви, а в света нищо няма да се

промени; само тези, които ще останат живи, в най-добрия случай ще получат кратка почивка от адските болки, но те ще бъдат изранени, измъчени от бягството, ще ги преследват с кучета, ще бъдат принудени да се крият в задушни дупки, а после всичко ще започне отначало. Беше глупаво да им съдейства, но да ги напусне беше подло. И той беше принуден да избере първото. А може би тук, в техния свят, въобще не е възможно иначе и ако искаш да направиш нещо, ще трябва да минаваш през глупост, през безсмислено пролята кръв, а може би и през подлостта. Жалък човек... глупав човек... подъл човек... А какво друго можеш да очакваш от човека в такъв жалък, глупав и подъл свят? Трябва само да помни, че глупостта е следствие от безсилието, а то произтича от невежеството, от незнанието за правия път... Но не е възможно сред хилядите пътища да не се намери поне един верен! „По един път вече минах — мислеше Максим, — но той не беше верният. Сега трябва да мина и по този, макар отсега да е ясно, че и той не е правилният. И може би още много пъти ще ми се налага да вървя по грешни пътища и да попадам в задънени улици. Но пред кого се оправдавам всъщност? И защо? Те ми харесват, аз мога да им помогна — ето всичко, което ми трябва да знам днес...“

— Сега ще се разотидем — каза Генерала. — Копито ще върви с Лесничея, Мак — със Зеления, аз — с Птица. Среца в девет нула-нула при синурния знак, ще вървите само през гората, избягвайте пътеките. Двойките да не се разделят, всеки отговаря за всеки. Вървете. Първи да тръгнат Мемо и Зеления.

Той събра фасовете върху парче хартия, зави ги и ги пхна в джоба си.

Лесничея разтри коленете си.

— Кокалите ме болят — съобщи той. — На дъжд е. Хубава нощ ще бъде, тъмна...

От края на гората до телената ограда трябваше да пълзят. Отпред лазеше Зеления, влачеше пръта с удължения заряд и едва чуто псуваше бодлите, които се забиваха в ръцете му. Максим се мъкнеше след него и придърпваше чувала с магнитните мини. Небето беше покрито с облаци, ръмеше. Тревата беше мокра, още в първите минути те прогизнаха до кости. През дъжда не се виждаше нищо. Зеления се ориентираше по компас и нито веднъж не се отклони — опитен човек... После силно замириса на мокра ръжда и Максим видя три реда бодлива тел, а зад нея неясната решетеста грамада на кулата. Повдигайки глава, различи близо до основите ѝ ниско съоръжение с правоъгълни очертания. Това беше бункерът, в който седяха трима гвардейци с картечница. През шумоленето на дъжда едва доловимо долитаха гласовете им, после там запалиха кибритена клечка и слаба жълта светлина озари дългата амбразура.

Зеления, псувайки шепнешком, пъхаше пръта под оградата. „Готово — прошепна той. — Изтегляме се.“ Те отпълзяха на десетина крачки и зачакаха. Стиснал в ръка шнура на детонатора, Зеления гледаше светещите стрелки на часовника. Тресеше го. Максим, който също трепереше, го чуваше как трака със зъби и сподавено въздиша. Бръкна в чувала и пипна мините — бяха грапави и студени. Дъждът се усили, шумът му заглушаваше вече всички звуци. Зеления застана на четири крака. През цялото време шепнеше нещо — като че се молеше или псуваше. „Е, гадове!“ — възкликна той високо и рязко дръпна дясната ръка. Чу се пукането на капсулата, съскане, и пред тях изригна изпод земята облак от ален пламък, и също такъв облак изригна далече вляво, гърмът ечна в ушите им, посипа се гореща мокра земя, разкъсана тлееща трева, някакви нажежени парченца. Зеления се хвърли напред, закрепя с чужд глас и изведнъж стана светло като ден, ослепително светло. Максим стисна очи, вътрешно изстина, в главата му се мярна мисъл: „Всичко пропадна“, но изстрели нямаше, бе тихо, не се чуваше нищо освен шумолене и съскане.

Когато Максим отвори очи, видя през ослепителната светлина сивия бункер, широкия проход в бодливата тел и някакви хора, много мънички и самотни на огромното празно пространство около кулата. Те тичаха мълчаливо с всички сили към бункера, спъваха се, падаха, отново скачаха и продължаваха да бягат. После прозвуча жален стон и Максим видя Зеления, който седеше в тревата малко зад оградата, хванал главата си с ръце и се клатеше напред-назад. Максим се хвърли към него, откъсна ръцете му от лицето, видя изцъклените му очи и пяната на устните му... А изстрели все нямаше. Мина сякаш цяла вечност, а бункерът мълчеше.

И изведнъж гръмна познатият боен марш.

Максим повали по гръб Зеления, бръкна с една ръка в джоба си и се зарадва, че недоверчивият Генерал за всеки случай даде и на него болкоуспокояващи хапчета. Разтвори сгърчената уста на Зеления и пъхна таблетките дълбоко в хъркащото гърло. После хвана автомата му и се обърна, търсейки източника на светлината, защото има толкова светлина, не трябваше да е толкова светло... Изстрели все още нямаше, самотните хора продължаваха да бягат, единият беше съвсем близо до бункера, вторият малко изоставаше, а третият, който тичаше отдясно, изведнъж падна и се претърколи през глава. „Когато в боя влизат гвардейските колони!...“ — се носеше от бункера, а светлината струеше някъде отгоре, от десетина метра височина — навярно от кулата, от която сега се виждаха само пет или шест ослепителни бялосини диска. Максим вдигна автомата, натисна спусъка и саморъчно правеното малко, неудобно, непривично оръжие заподскача в ръцете му. И сякаш в отговор, в амбразурата на бункера засвяткаха червени пламъчета, а той още не беше улучил нито един от ослепителните кръгове. Зеления изтръгна автомата от ръцете му, хвърли се напред и веднага падна, препъна се на равно място...

Тогава Максим легна и запълзя обратно към чувала си. Забързано трещяха автомати, кънтящо и страшно лаеше картечница, най-сетне избухна граната, втора, после две наведнъж и картечницата млъкна, чуваха само автоматите, отново загърмяха взривове, някой нечовешки заквича — и стана тихо. Максим хвана чувала и хукна.

Над бункера се вдигаше стълб от дим, миришеше на изгоряло и барут, наоколо беше светло и пусто, само черен прегърбен човек блуждаеше край самия бункер, придържайки се с ръка за стената.

Добра се до бункера, хвърли нещо вътре и се строполи. Чу се взрив, амбразура се озари с червена светлина и отново всичко утихна...

Максим се спъна и едва не падна. След няколко крачки отново залитна и чак тогава забеляза, че от земята стърчат дебели къси, скрити в тревата колчета... „Ето какво било... Ето значи как е тук... Ако Генерала ме беше пуснал сам, аз веднага щях да осакатей и с двата крака и сега щях да лежа мъртъв върху тези гнусни, ехидни колчета... Самохвалко... Невежа...“ Кулата беше вече съвсем близо. Той тичаше и гледаше под краката си, беше сам и не му се искаше да мисли за останалите.

Дотича до огромната желязна подпора на кулата и хвърли чувала. Искаше му се още сега да прилепи тежката грапава пита към мокрия метал, но трябваше първо да огледа бункера... Желязната врата беше открената, от нея излизаха лениви огнени езичета, на стъпалата лежеше гвардеец. Тук Максим нямаше работа. Заобиколи бункера и намери Генерала, който седеше, облегнат на бетонната стена. Очите му бяха безизразни и младежът разбра, че срокът на действие на таблетките е минал. Огледа се, вдигна го на ръце и се отдалечи от кулата. На двайсетина крачки от нея се бе проснала Орди с граната в ръка. Лежеше по очи, но Максим веднага разбра, че е мъртва. Започна да търси по-нататък и откри Лесничея, също мъртъв. И Зеления беше убит. Нямаше друг жив, до когото да положи Генерала.

Вървеше по полето, хвърляйки черна сянка, беше зашеметен от всички тези смърти, макар и само преди минута да мислеше, че е бил готов за тях; нямаше търпение да се върне и да взриви кулата, за да завърши това, което бяха започнали, но първо трябваше да провери как е Копито. Откри Мемо до самата ограда. Беше ранен и явно се беше мъчил да допълзи до оградата, докато не бе загубил съзнание. Максим положи Генерала до него и отново затича към кулата. Странно му беше от мисълта, че сега тези нещастни двеста метра могат да бъдат изминати спокойно и без никаква опасност.

Започна да слага мини по подпорите, по две на всяка за по-сигурно. Бързаше. Имаше време, но Генерала губеше кръв, Мемо също, а някъде по шосетата вече се носеха камиони с гвардейци. Гай сигурно беше вдигнат по тревога и сега се друсаше по паважа до Панди, а в околните села хората вече се бяха събудили, мъжете хващаха пушки и брадви, децата плачеха, а жените проклинаха

кървавите шпиони, заради които нямаха нито спокойствие, нито сън. Максим чувстваше как мократа тъмнина наоколо оживява, раздвижва се, става страшна и опасна...

Детонаторите бяха нагласени за пет минути, той ги включи поред и хукна обратно към Генерала и Мемо. Нещо го смути, спря, потърси с поглед и разбра: Орди. Бегом, гледайки пред краката си, за да не се спъне, се върна при нея, вдигна на рамо лекото ѝ тяло и отново затича към оградата, към северния пробив, където се измъчваха от болки Генерала и Мемо, но след малко щяха да престанат. Той се спря и се обърна към кулата.

Ето че се изпълни безсмислената мечта на терористите. Бързо, една след друга изтрещяха мините, дим обви основата на кулата, ослепителните светлини изчезнаха, стана непрогледно тъмно и в тъмнината нещо заскърца, загърмя, разтреса земята, подскочи с дрънчене и отново разтърси околността.

Погледна часовника си. Беше десет и седемнайсет. Очите му свикнаха с тъмнината, отново различаха разкъсаната бодлива тел и кулата. Тя лежеше встрани от горящия бункер, разперила разкривените си от взривовите подпори.

— Кой е тук? — изхърка Генерала и се размърда.

— Аз — каза Максим. Наведе се. — Трябва да бягаме. Къде сте ранен? Можете ли да вървите?

— Чакай — каза Генерала. — А кулата?

— Взривих я — произнесе Максим.

Орди лежеше на рамото му и той не знаеше как да каже за нея.

— Не може да бъде — каза Генерала и се приповдигна. — Массаракш! Нима наистина?... — той се засмя и легна отново. — Слушай, Мак, аз нещо не мога да съобразявам... Колко е часът?

— Десет и дваисет!

— Значи е вярно... Ние я довършихме... Браво, Мак... Чакай, кой е тук до мен?

— Копитото — отговори Максим.

— Диша. Чакай, кой още е жив? Кого носиш?

— Орди — с труд измънка Максим.

Няколко секунди Генерала мълча.

— Орди... — нерешително произнесе той и стана, олюлявайки се. — Орди — повтори и докосна с длан бузата ѝ.

Известно време мълчаха. После Мемо дрезгаво попита:

— Колко е часът?

— Десет и двадесет и две — каза Максим.

— Къде сме?

— Трябва да бягаме.

Генерала се обърна и тръгна към пробива. Максим се наведе, вдигна тежкия Мемо на другото си рамо и го последва. Догони го, но мъжът спря.

— Само ранените — каза той.

— Аз мога и двамата.

— Изпълнявай заповедта. Само ранените.

Протегна ръце и стенийки от болка, свали тялото на Орди от рамото на Максим. Не можа да я удържи и веднага я положи на земята.

— Само ранените — каза той със странен глас. — Бегом... марш!

— Къде сме — попита Мемо. — Кой е тук? Къде сме?

— Дръжте се за колана ми — каза Максим и затича.

Мемо извика и се отпусна. Главата му се люшкаше, ръцете също, краката му удряха Максим по гърба. Генерала, дишайки шумно и дрезгаво, тичаше по петите му, хванал колана.

Тичешком навлязоха в гората. Мокри клони зашибаха лицето на Максим. Той отбягваше дърветата, изскачащи отпред, прескачаше появяващите се внезапно пънове — това се оказа по-трудно, отколкото предполагаше. Вече не беше същият като преди, и въздухът не беше същият, и въобще всичко беше не както трябва, всичко беше неправилно, всичко беше ненужно и безсмислено. Отзад оставаха прекършени храсти и кървава следа, и миризма. Пътищата отдавна вече са блокирани, кучетата опъват каишките си, ротмистър Чачу, с пистолет в ръка, крещейки команди, тромаво тича по асфалта, прескача канавката и пръв нахлува в гората. Отзад остава глупавата повалена кула, обгорените гвардейци и тримата мъртви, вече вкочанени другари, а тук имаше двама ранени, полумъртви, нямащи почти никакви шансове — и всичко заради една кула, една глупава, безсмислена, мръсна, ръждива кула, една от хилядите... „Повече на никого няма да позволя да прави такива глупости. Не, ще им кажа: видях толкова кръв да се пролива за купчина безполезно ръждиво желязо, един млад глупав живот за ръждиво желязо, един стар глупав живот за жалката надежда поне няколко дни да поживее човешки, и

една разстреляна любов — дори не за желязо, дори не за надежда... Ако искате просто да оцелеете, ще им кажа, защо тогава толкова просто, толкова евтино умираете?... Массаракш, аз повече няма да им позволя да умират, а ще ги науча да живеят! Какъв тъпак съм, защо се съгласих на това, как можах да им позволя да извършат това?!“

Той стремглаво изскочи на черния път, носейки Мемо на рамо, влачейки Генерала под мишница, и се огледа. Малкия вече тичаше откъм синурния знак, мокър, миришец на пот и страх.

— Това ли са всички? — попита с ужас и Максим му беше благодарен за този ужас.

Те домъкнаха ранените до мотоциклета, пъхнаха Мемо в коша, сложиха Генерала на задната седалка и Малкия го привърза с колан към себе си. В гората още беше тихо, но Максим знаеше, че това не значи нищо.

— Напред — каза той. — Не спирай, пробивай...

— Знам — каза Малкия. — А ти?

— Ще се постарая да ги отвлека. Не бой се, ще им се изплъзна.

— Безнадеждно е — тъжно каза Малкия, ритна стартера и мотоциклетът запърпори. — Поне кулата съборихте ли? — извика той.

— Да — каза Максим и Малкия потегли.

Останал сам, няколко секунди стоя неподвижно, после се втурна обратно в гората. На първата попаднала му полянка смъкна куртката си и я хвърли в храстите. После бегом се върна на пътя и известно време тича с всички сили в посока на града, спря, откачи от колана си гранатите, разхвърля ги по пътя, промъкна се през храстите, стараяйки се да прекърши повече клонки, хвърли зад тях носната си кърпа и едва тогава побягна през гората, настройвайки се на равния ловен бяг, с който му предстоеше да измине десет или петнадесет километра.

Тичаше, без да мисли за нищо, само следеше да не се отклонява от югозападната посока и избираше местата, където да стъпи. Два пъти пресече пътища, първия път — един пуст селски, втория — Курортното шосе, където също нямаше никой, но там за пръв път чу кучешки лай. Не можа да определи какви са тези кучета, но за всеки случай направи голяма обиколка и след час и половина се оказа сред магазините на градската разпределителна гара.

Светеха фенери, жално свиреха локомотиви, сновяха хора. Тук навярно още не знаеха нищо, но не биваше да продължава да тича —

можеха да го вземат за крадец. Той забави крачка, а когато край него тежко се повлече към града товарен влак, скочи на първата платформа с пясък, залегна и така стигна чак до бетоновия завод. Там скочи, отърси пясъка, зацапа ръцете си с малко мазут и започна да мисли какво да прави по-нататък.

Да се промъква до къщата на Лесничея нямаше никакъв смисъл, а това беше единствената близка явка. Можеше да се опита да пренощува в село Патици, но това беше опасно — ротмистър Чачу знаеше този адрес и освен това на Максим му беше страшно да си представи как ще се появи пред старата Или и ще ѝ разкаже за смъртта на дъщеря ѝ. Нямаше къде да отиде. Влезе в мизерна нощна кръчмичка, посещавана от работници, хапна кренвирши, изпи чаша бира, подремна, облегат на стената. Клиентите бяха като него — мръсни и уморени работници, приключили смяната и изпуснали последния трамвай. Присъниха му се Рада и Гай — помисли си, че навярно е в хайката — това е добре. А Рада го обича и ще го приеме, ще му даде да се преоблече и измие. У тях трябва да е останал костюмът, който му беше дал Фанк... А сутринта ще замине на изток, за да намери втората явка... Той се събуди, хвърли на масата омачкана банкнота и излезе.

По улиците нямаше хора, видя само портиера, който седеше на табуретката си във входа на блока и спеше. Максим внимателно мина край него, качи се по стълбите и позвъни така, както звънеше винаги. Вътре беше тихо, после нещо скръцна, чуха се стъпки и вратата се откряна. Той видя Рада.

Тя не извика, защото се задъха и притисна длан към устата си. Максим я прегърна, притисна я и я целуна, имаше чувството, че се е върнал в своя дом, където отдавна са престанали да го очакват. Затвори зад себе си вратата, двамата тихо влязоха и Рада веднага заплака. В стаята всичко беше като преди, само дето го нямаше неговото диванче, а на леглото седеше Гай по пижама и слисано се взираше в Максим с изплашени и учудени очи. Така минаха няколко минути, Максим и Гай се гледаха, а Рада плачеше.

— Массаракш — най-сетне каза безпомощно Гай. — Ти жив ли си? Не си ли мъртъв?

— Здравей, приятелю — каза гостът — Жалко, че си вкъщи. Не исках да те подвеждам. Ако кажеш, ще си отида веднага.

И в същия миг Рада силно се вкопчи в ръката му.

— Не! — задавено изплака тя. — За нищо на света! Никъде няма да отиваш... Нека се опита... Тогава и аз...

Гай отметна одеялото, стъпи на пода и се приближи до Максим. Докосна раменете му, ръцете, изцапа се с мазут, потърка челото си и също го изцапа.

— Нищо не разбирам... — каза той. — Ти си жив... Откъде се взе? Рада, стига си ревала... Да не си ранен? Ужасно изглеждаш... ето, кръв...

— Не е моя — каза Максим.

— Нищо не разбирам — повтори Гай. Слушай, та ти си жив! Рада, иди стопли вода! Събуди дъртия пръч и му кажи да даде водката...

— Спокойно — каза Максим. — Не вдигайте шум, преследват ме.

— Кой? Защо? Ама че глупост... Рада, дай му да се преоблече!... Мак, ти седни, седни... Или може би искаш да легнеш? Как се получи така? Как така си жив?

Максим внимателно приседна на ръба на стола, сложи ръце на коленете си, за да не изцапа нещо. За последен път гледаше двамата като приятели, усещайки дори известно любопитство какво ще стане. После каза:

— Ами че аз сега съм държавен престъпник, приятели. Току-що взривих една кула.

Не се учуди, че веднага го разбраха, мигновено се сетиха за каква кула става дума и не задаваха въпроси. Рада само стисна ръце, без да откъсва поглед от него, а Гай изпъшка, с обичайния си жест се почеса, отмести очи и каза с досада:

— Глупак. Решил да отмъсти, видите ли... На кого, бе? Ех, смахнат си беше и такъв си остана. Като дете... Добре. Нищо не си казал, нищо не сме чули. Добре... Нищо не искам да знам. Рада, иди стопли вода. И не вдигай шум, не буди хората... Събличай се — строго каза той на Максим. — Изцапал си се като прасе, къде си се завирал?

Максим стана и започна да се съблича. Хвърли мръсната мокра риза (Гай видя белезите от куршумите и шумно преглътна), с отвращение смъкна безобразно мокрите ботуши и панталона. Дрехите бяха с черни петна и щом се освободи от тях, почувства облекчение.

— Е, това е чудесно — каза той и отново седна. — Благодаря ти, Гай. Аз няма да остана дълго, само до сутринта, после ще си отида...

— Портиерът видя ли те? — мрачно попита домакинът.

— Не, спеше.

— Спал бил... — каза Гай със съмнение. — Той, знаеш ли... Е, може пък наистина да е спал. Нали все някога трябва да спи...

— Защо си в къщи?

— Градска отпуската.

— Каква градска отпуската? Сега сигурно цялата Гвардия е извън града...

— Ами аз вече не съм гвардеец — каза Гай с крива усмивка. — Изритаха ме от Гвардията, Мак. Сега съм всичко на всичко армейски капрал, уча селяндурите кой крак е ляв, кой десен. Като ги обуча — хайде на хонтийската граница, в окопите... Такива ми ти работи, Мак.

— Заради мен ли? — тихо попита Максим.

— Ами, как да ти кажа... Общо взето, да.

Спогледаха се. Гай отмести очи. Максим изведнъж помисли, че ако Гай сега го издаде, сигурно ще се върне в Гвардията, в своята задочна офицерска школа. Сети се, че само преди някакви си два месеца такава мисъл изобщо не би му дошла в главата. Стана му неприятно, прииска му се още сега, незабавно да си отиде, но в този момент дойде Рада и го повика в банята. Докато се миеше, тя му стопли ядене, свари чай, а брат ѝ седеше на предишното място, подпрял лице върху юмруците си, и на лицето му беше изписана мъка. Не питаше нищо, изглежда се страхуваше да не чуе нещо страшно, нещо, което ще пробие последната линия на отбраната му, ще пререже последните нишки, които все още го съединяват с Максим. И Рада не задаваше никакви въпроси, навярно не ѝ беше до това. Тя не сваляше очи от него, не пускаше ръката му и от време на време изхлипваше — страхуваше се, че той, любимият, изведнъж ще изчезне... Ще си тръгне и никога вече няма да се появи. И тогава Максим, който се досети, че има малко време, остави недопитата чаша и започна да разказва.

Как му помогнала майката на една държавна престъпничка, как се срещнал с дегенератите, кои са те всъщност и защо са „дегенерати“. Обясни какво представляват кулите, каква дяволска, отвратителна измишльотина са те. Разказа за това, което беше станало тази нощ, как

хората тичаха срещу картечницата и падаха един след друг, как рухна отвратителната купчина мокро желязо и как той носеше мъртвата жена, на която бяха отнели детето и бяха убили мъжа...

Рада слушаше жадно, Гай в края на краищата също се заинтересува, дори започна да задава ехидни, зли, глупави и жестоки въпроси. Максим разбра, че той не вярва на нищо, че самата мисъл за коварството на Неизвестните Отци отскача от съзнанието му като вода от мазнина, че му е неприятно да слуша всичко това и той едва се съдържа да не прекъсне Максим. И когато гостът свърши, той каза с неприятна усмивка:

— Добре са те забаламосали.

Максим погледна Рада, но тя отмести очи и, хапейки устните си, нерешително произнесе:

— Не знам... Може наистина да е съществувала една такава кула... Негодници има дори в градския съвет. А Отците просто не знаят, не им докладват и те не знаят. Разбираш ли, Мак, това, което разправяш просто не може да бъде... Тези кули са за балистична защита...

Тя говореше с тихо замиращо гласче, явно не искаше да го обиди, умоляващо го гледаше в очите, галеше рамото му. Гай внезапно освирепя и започна да говори, че това е глупаво, че Максим просто не си представя колко такива кули има в страната, колко се строят ежегодно, ежедневно... Нима всички тези милиарди се хвърлят в нашата бедна страна само за да може два пъти дневно да причиняват неприятности на жалка шепа изроди?! „Само за охрана колко пари отиват“ — добави той след кратка пауза.

— За това вече мислих — каза Максим. — Навярно наистина не е толкова просто. Но хонтийските пари тук нямат нищо общо... И аз самият видях, че когато кулата падна, на всички тях им олекна. А що се отнася до ПБЗ... Разбери, Гай, за противовъздушна защита кулите са прекалено много. За да се защити въздушното пространство, са нужни много по-малко. И за какво е притрябвала ПБЗ на южната граница? Нима дивите изроди имат балистични ракети?

— Те имат много неща — каза злобно Гай. — Нищо не знаеш ти, а на всичко вярваш... Прощавай, Мак, но ако това не беше ти... Всички сме прекалено доверчиви — горчиво добави той.

Максим повече не искаше да спори и изобщо да разговаря на тази тема. Започна да разпитва как живеят, къде работи Рада, защо не е почнала да учи, какво прави чичо им, как са съседите... Девойката се оживи, започна да разказва, после се сепна, събра мръсните съдове и отиде в кухнята. Брат ѝ се почеса с две ръце, погледна към тъмния прозорец, после се реши и започна сериозен мъжки разговор.

— Ние те обичаме — каза той. — И аз, и Рада, макар че си човек неспокоен и заради теб животът ни тръгна не както трябва. Но работата е там, че Рада се отнася към теб не просто добре, не те обича просто така, разбираш ли, а... как да ти кажа... е, ти усещаш... харесваш ѝ, през цялото време все плачеше за теб, а първата седмица дори се разболя. Тя е хубаво момиче, добра домакиня, много мъже я заглеждат, и нищо чудно... Не знам как ти се отнасяш към нея, но бих искал да те посъветвам. Остави тия глупости, не са за теб, не са за твоя акъл, сам ще загинеш и на много невинни хора ще объркаш живота... Умряла работа е това. По-добре си върви обратно в планините, намери своите, ако с главата не си спомниш, сърцето ще ти подскаже къде ти е родината... Там никой няма да те търси, ще си подредиш живота — ела тогава пак, вземи Рада и всичко ще бъде чудесно. А може би ние дотогава и с хонтийците ще свършим, ще притиснем по-здраво Пандея, ще настъпи най-после мир и ще заживеем като хора...

Максим го слушаше и си мислеше, че ако наистина беше планинец, навярно така и щеше да постъпи: ще се върне в родината си и кротко ще заживее с младата си жена, ще забрави за всички тези ужаси, за сложностите. Не, нямаше да забрави за тях, а щеше да организира такава отбрана, че чиновниците на Отците да не смеят да си покажат носа там, а ако се появят гвардейци, ще се бие пред родния праг до последния дъх... „Само че аз не съм планинец. Нямам какво да правя в планините, моята работа е тук, и нямам намерение да търпя всичко това... Рада? Е какво, Рада... Ако наистина ме обича, ще ме разбере, ще трябва да ме разбере... не искам да мисля за това сега, не искам да обичам, не е време за любов...“

Той се замисли и не веднага осъзна, че в дома нещо се е променило. Някой ходеше в коридора, някой шепнешком разговаряше зад стената. Изведнъж отвън се чу шум, момичето отчаяно извика: „Мак!“ — и млъкна, сякаш ѝ бяха запушили устата. Той скочи и се хвърли към прозореца, но вратата се отвори и на прага се появи

смъртнобледата Рада. Разнесе се познатата казармена миризма, затропаха, без да се прикриват повече, подковани ботуши, блъснаха Рада вътре и след нея нахлуха хора с черни униформи. Панди с озверяло лице насочи към него автомат, а ротмистър Чачу, хитър както винаги и умен както винаги, държеше девойката за рамото и опираше в нея дулото на пистолета.

— Не мърдай! — кресна той. — Ако мръднеш, ще стрелям!

Максим замря. Нищо не можеше да направи, трябваша му най-малко две десети от секундата, може би една и половина, но на този убиец му стигаше и една...

— Ръцете напред! — кресна Чачу. — Капрале, белезници! Двойни! По-живо, массаракш!

Панди, когото Максим на занятията неведнъж беше хвърлял през рамо, много предпазливо се приближи, като откачаше от колана си тежка верига. Зверското изражение на лицето му се смени със загриженост.

— Ти внимавай — каза той на Максим. — Ако нещо, ротмистърът веднага ще... такава... любовта ти, де...

Той заключи стоманените гривни на ръцете на Максим, приклепна и окова краката му. Младежът вътрешно се усмихна. Вече знаеше какво ще направи след малко. Но подцени Чачу. Ротмистърът не пусна Рада. Всички заедно слязоха по стълбите, заедно седнаха в камиона. Ротмистърът нито за секунда не отмести пистолета. После блъснаха окования Гай в колата. До разсъмване беше още далече, продължаваше да ръми, размазаните светлини едвам осветяваха нощната улица. На пейките в каросерията с тропане се настаняваха гвардейците, огромни мокри кучета мълчаливо се дърпаха от каишките и нервно, със скимтене, се прозяваха. А във входа, облегат на рамката на вратата, седеше портиерът със скръстени на корема ръце. Дремеше.

Държавният прокурор се отпусна на облегалката на креслото, лапна няколко сушени ягоди и отпи глътка лечебна вода. Стисна клепачи, притисна с пръсти уморените си очи и се вслуша. Зданието на Двореца на Правосъдието беше празно, в прозореца монотонно барабанеше нощният дъжд, не се чуваха сирени и скърцане на спирачки, не тропаха и не бръмчаха асансьорите. Нямаше никой, с изключение на тихия като мишка нощен референт, който зад високата врата в приемната скучаеше в очакване на нареждания. Прокурорът бавно отвори очи и през плуващите цветни петна се вгледа в креслото за посетители, изработено по специална поръчка. „Ще трябва да взема креслото. И масата също, вече свикнах с нея... Всъщност ще бъде жалко да си тръгна оттук — за десет години свикнах с това топло местенце... И за какво ми е да си отивам? Колко странно е устроен човекът: когато пред него има стълба, той непременно иска да се изкатери чак до върха. А там е студено, духат много вредни за здравето течения, да паднеш оттам е смъртоносно, стъпалата са хлъзгави и е опасно, ти прекрасно го знаеш и въпреки това се катериш, пълзиш с изплезен език... Лазиш напук на обстоятелствата, пълзиш напук на всички съвети, напук на съпротивата на враговете ти, напук на собствените ти инстинкти, на здравия разум, на предчувствията — пълзиш, пълзиш, пълзиш... Който не пълзи нагоре, пада надолу, това е вярно. Но и този, който пълзи, също пада...“

Звънът на вътрешния телефон прекъсна мислите му. Той взе слушалката, намръщи се с досада и попита:

— Какво има? Зает съм.

— Ваше превъзходителство — прошепна референтът. — Един човек, който се представи като Странник, звъни по защитената линия и настоятелно моли да ви свържа...

— Странника ли? — прокурорът се оживи. — Свържете ме!

В слушалката изпука и познатият глас произнесе с твърд пандейски акцент:

— Здравей, Умнико. Много ли си зает?

— За теб не.

— Трябва да поговорим.

— Кога?

— Сега, ако може.

— Аз съм на твое разположение — каза прокурорът. — Заповядай.

— Ще бъда при теб след десет-петнайсет минути.

Прокурорът остави слушалката и известно време седя неподвижно, като пощипваше долната си устна. „Появи се, значи — помисли си той. — И пак като гръм от ясно небе. Массаракш, колко пари пропилях заради този човек, може би повече, отколкото за всички останали, взети заедно, а знам за него по-малко, отколкото за всички останали, взети поотделно. Опасна и непредсказуема личност е. Развали ми настроението...“ Той сърдито погледна документите, разхвърляни по бюрото, небрежно ги събра на купчина и ги пъкна в чекмеджето. „Колко време го нямаше?... Да, два месеца. Както винаги. Изчезна неизвестно къде, два месеца от него ни вест, ни кост и изведнъж цъфна... Не, с този дявол трябва да се направи нещо, не може иначе... Добре, но за какво съм му притрябвал? Какво всъщност стана през тия два месеца? Видяха сметката на Хитреца... Едва ли това го интересува. Той го презираше... Впрочем, той гледа отвисоко на всички... По неговата линия нямаше нищо, пък и едва ли щеше да дойде при мен за такава глупост — щеше да отиде при Папа или при Свекъра... Може би е напипал нещо любопитно и иска да се съюзим? Дай Боже, дай Боже... Въпреки че на негово място аз не бих сключвал съюз с никого... Да не би заради процеса?... Едва ли, процесът няма нищо общо. Впрочем, стига съм гадал, да взема по-добре нужните мерки.“

Извади секретното чекмедже и включи всички записващи устройства и скрити камери. „Тази сцена ще бъде запазена за потомството. Е, Страннико, къде си?“ От възбуда се изпоти, побиха го тръпки и за да се успокои, пъкна в устата си няколко ягоди, затвори очи и започна да брой. Когато стигна до седемстотин, вратата се отвори и, като отмести референта встрани, в кабинета влезе този дангалак, този студен шегаджия, надеждата на Отците, ненавиждан и обожаван, всяка секунда увисващ на косъм и никога не падащ, кльошав, прегърбен, с кръгли зелени очи и големи стърчащи уши,

облечен с вечната си идиотска куртка до коленете, плешив като яйце, този магьосник, създател, гълтач на милиарди... Прокурорът се изправи. Пред този човек не беше нужно да се преструва и да говори измъчени слова.

— Здравей, Страннико. Да се похвалиш ли дойде?

— С какво? — попита гостът, седна в известното кресло и нелепо вирна колене. — Массаракш! Всеки път забравям за това дяволско устройство. Кога ще престанеш да издевателстваш над посетителите си?

— На посетителя трябва да му е неудобно — каза поучително домакинът. — Посетителят трябва да бъде смешен, иначе какво ще ми е удоволствието от него? Ето, сега те гледам и се забавлявам.

— Знам, ти си весел човек — каза Странника. — Само че хуморът ти е нещо много посредствен... Между другото, ти също можеш да седнеш.

Прокурорът откри, че още стои прав. Както винаги, Странника бързо изравни резултата. Магистратът седна, настани се по-удобно и отпи от лечебната гадост.

— И тъй? — попита той.

Гостът пристъпи направо към въпроса.

— В твоите нокти — делово каза той — е попаднал човек, който ми трябва. Някой си Мак Сим. Ти си го осъдил на превъзпитание, помниш ли?

— Не — искрено каза домакинът. Чувстваше известно разочарование. — А кога съм го осъдил? По кое дело?

— Скоро, по онова за взривяването на кулата.

— А, спомням си... е, и какво?

— Това е — каза Странника. — Той ми трябва.

— Чакай малко — с досада каза прокурорът. — Не аз водех процеса и не мога да помня всеки осъден.

— Пък аз мислех, че там всички са били твои хора.

— Не, само един беше мой, останалите бяха истински терористи... Как каза, че му е името?

— Мак Сим.

— Мак Сим... — повтори прокурорът. — А, да! Този, планинският шпионин... Помня. Там с него се беше случила някаква странна история — бяха го застреляли, но неуспешно.

— Да, струва ми се.

— Някакъв много як... Да, нещо ми докладваха за него... А за какво ти е притрябвал?

— Това е мутант — каза Странника. — Ментограмите му са интересни, нужен ми е за работата.

— Аутопсия ли ще му правиш?

— Възможно е. Моите хора го забелязаха отдавна, още когато с него работеха в Специалното студио, но после избяга...

Прокурорът, силно разочарован, натъпка устата си с ягоди.

— Добре — каза той. — Е, а твоите работи как са?

— Както винаги прекрасно — отговори Странника. — Твоите също, както разбрах. Успя все пак да подлееш вода на Дърдавеца. Поздравявам те... Та кога ще получа моя Мак?

— Още утре ще пратя телеграма, след пет-шест дни ще го доставят.

— Нима го отстъпваш даром?

— Просто услуга — каза прокурорът. — А ти какво можеш да ми предложиш в замяна?

— Първия защитен шлем.

Прокурорът се усмихна:

— И Световното светило с него. Впрочем имай предвид: първият защитен шлем не ми е нужен. Нужен ми е единственият... Между другото, вярно ли е, че на твоето ведомство са възложили разработката на насочен излъчвател?

— Може би — каза Странника.

— Слушай, а за какъв дявол ни е притрябвал? Малко ли неприятности си имаме? Да беше задържал тая работа, а?

Гостът се озъби:

— Боиш ли се, Умнико?

— Да — каза прокурорът. — А ти не се ли страхуваш? Или си въобразяваш, че твоята любов с Тъста е за вечни времена? Та той с твоя собствен излъчвател ще те...

Странника отново се озъби:

— Убеди ме. Разбрахме се — той стана. — Аз сега отивам при Папа. Нещо да му предам?

— Той ми е сърдит. Това ми е ужасно неприятно.

— Добре. Ще му предам.

— Шегите са си шегите — каза прокурорът, — а ти би могъл да кажеш думичка в моя защита...

— Ти си нашият умник — каза Странника с гласа на Папа. — Ще опитам.

— Той поне доволен ли е от процеса?

— Отде да знам! Аз току-що пристигнах.

— Ето, това разбери... А за твоя... как беше? Чакай да си запиша...

— Мак Сим.

— Така. Та за него аз още утре...

— Бъди здрав — каза Странника и излезе.

Прокурорът мрачно го изпрати с поглед. „Да, мога само да му завиждам. Това се казва положение! Единственият, от когото зависи защитата ми. Късно е да съжалявам, но може би следваше да се сближа с него. Но как да се сприятелиш с такъв? Нищо не му трябва, той и бездруго е най-важният, всички от него зависим, всички за него се молим... Ах, колко хубаво би било да го хвана за гърлото! Защо не поиска нещо истинско! А то, възпитаник му притрябвал, голямата ценност... Ментограмите му, виждате ли, му били интересни... Този затворник е планинец, а Папа в последно време нещо много често говори за планините. Може би си струва да се заема... Кой знае какво ще излезе, ако стане война, а Папа си е Папа... Массаракш, и без това днес повече няма да мога да работя...“ Той каза в микрофона:

— Кох, какво имате за осъдения Сим? — и изведнъж си спомни.

— Вие, струва ми се, бяхте написали за него някаква справка...

— Тъй вярно, ваше превъзходителство — прошепна референтът.

— Имах честта да обърна внимание на ваше...

— Дайте я тук. И донесете още вода.

Той остави слушалката и веднага на вратата се появи безплътният като сянка референт. Пред прокурора върху масата легна дебела папка, тихо издрънча стъкло, избълбука вода и до нея изникна пълна чаша. Прокурорът отпи, докато оглеждаше папката.

„Извлечение от делото на Мак Сим (Максим Камерер). Подготвил референт Кох“. „Ама че е дебела, ега ти извлечението...“ Той отвори папката и взе първата пачка подшити листове.

Показания на ротмистър Тоот... Показания на подсъдимия Гаал... Ескизи на някакъв граничен район на Юг... „Никакви други

дрехи нямаше върху него. Речта му приличаше на членоразделна, но бе абсолютно неразбираема. Опитът да се заговори с него на хонтийски не даде резултат...“ Ох, тези гранични ротмистри! Хонтийски шпионин на южната граница... „Рисунките, направени от задържания, ми се сториха майсторски и удивителни...“ Е, на Юг има много удивителни неща. За съжаление. И обстоятелствата около появяването на този Сим не блестят особено на фона на всички други южни чудеса... Въпреки че, разбира се... Но ще видим...

Прокурорът остави документите, избра две по-едри ягоди, пхна ги в устата си и взе следващия лист. „Заклучение на експертната комисия от Института по тъкани и облекло... Ние, долуподписаните...“ Хм... така... така... „... изследвахме с всички достъпни нам лабораторни методи тъканта на облеклото, изпратено ни от Департамента на Правосъдието... («Ама че глупости») и стигнахме до следното заключение: 1. Посоченият предмет се явява къс панталон, четвърти номер, втори ръст, който може да бъде носен както от мъже, така и от жени. 2. Кройката на панталона не може да бъде отнесена към никакъв известен стандарт и всъщност не може да бъде назована кройка, защото панталонът не е ушит, а е изработен по неизвестен нам начин. 3. Шортите са направени от мека еластична тъкан със сребрист цвят, която всъщност не може да бъде наречена тъкан, защото дори изследването с микроскоп не откри никаква структура. Материалът е негорим, непромокаем и притежава извънредна здравина. Химическият анализ...“ Странен панталон. Негов ли е? Прокурорът взе тънко подострения молив и написа на полето: „За референта! Защо не давате съпровождащо обяснение? Чий е панталонът? Откъде е?“ Така. А изводите? Формули... пак формули... массаракш, пак формули... Аха! „... Технологията не е известна както у нас, така и в другите цивилизовани държави (по довоенни данни).“

Магистратът остави заключението. Е, панталонът... Добре. Панталонът си е панталон. Какво има по-нататък? „Акт за медицинско освидетелстване“. Любопитно. Какво, той ли има такова кръвно налягане?... Охо, това се казват бели дробове!... Моля? Следи от четири смъртоносни ранявания!... Това вече е мистика. Аха... „Виж показанията на свидетеля Чачу и обвиняемия Гаал“. Седем куршума, виж ти! Хм... Има известно разминаване в показанията: Чачу твърди, че е стрелял при самоотбрана, а този Гаал твърди, че Сим само е искал

да отнеме пистолета на Чачу. Е, това не е моя работа. Два куршума в черния дроб — прекалено много е за нормален човек... Така-а, навива монети на тръбичка... тича с човек на раменете... А, да, това вече го четох. Спомням си, че на това място си помислих, че момчето е много яко, а такива обикновено са глупави. А това какво е? Ааа, стар приятел. Извлечение от сведението на агент №711. „... вижда съвсем ясно през дъждовна нощ, може дори да чете в пълна тъмнина (различава предмети, вижда израза на лицето на разстояние до десет метра), притежава много чувствителен нюх и вкус — различава членовете на групата по миризмите им от петдесет метра, различава напитки в запушени съдове, ориентира се по посоките на света без компас, с голяма точност определя времето без часовник. Присъствах на следната случка: купихме и сварихме риба, но той ни забрани да я ядем, твърдейки, че е радиоактивна. След проверка с дозиметър рибата действително се оказа радиоактивна. Обръщам внимание на факта, че лично той изяде тази риба, като каза, че за него не е опасна и наистина остана здрав, въпреки че излъчването надхвърляше три пъти санитарната норма — почти 77 единици.“

Прокурорът се облегна назад. Не, това вече е прекалено. Да не би да е безсмъртен, а? Очевидно за Странника всичко това е интересно. Да видим какво има по-нататък. Ето един сериозен документ. „Заклучение на Специалната комисия към Департамента за обществено здраве. Обект: Мак Сим. Липсва реакция към бяло излъчване. Противопоказания за служене в специалните войски няма.“ Аха. Това е, когато е постъпвал в Гвардията. Бяло излъчване, массаракш... палачи, да ги вземат дяволите! Значи това е тяхната експертиза за целите на следствието. „Беше подложен на бяло излъчване с различна интензивност, включително максимална, но не показва никаква реакция. Реакцията на «А» излъчване е нулева в двата смисъла. Реакцията на «Б» излъчване също е нулева. Забележка: считаме за свой дълг да отбележим, че този обект (Мак Сим е на около 20 години) представлява опасност предвид възможни генетични изменения. Препоръчваме пълна стерилизация или унищожаване...“ Охо! Тия не се шегуват.

Кой им е шеф сега? А, Любителя. Да, не се шегува, не се шегува, каквото и да говорят. Спомням си, че Жребчето-Веселяк разказваше чудесен виц по този повод... Массаракш, забравил съм го... Хубаво е,

когато няма никой около теб. Ето сега ще си хапна ягодка, ще си пийна водица... Ама че гадост, но казват, че помага... Добре. Какво има понататък?

Охо, той и там е успял да мине! Я да видим, я да видим... Сигурно пак реакцията е нулева. „След подлагане на форсирани методи подследственият Сим не даде показания. Съгласно параграф 12, забраняващ причиняването на видими физически повреди върху подсъдими, на които предстои явяване на открит съдебен процес, бяха приложени само: А. Дълбока иглохирургия с проникване до нервните възли (реакцията му е парадоксална, той заспива). Б. Химическа обработка на нервните възли с алкалоиди и основи (реакцията е аналогична). В. Светлинна камера (реакция няма, изпитваният е учуден). Г. Паротермична камера (загуба на тегло без неприятни усещания). С това се наложи да бъдат прекратени форсираните методи.“ Бр-р-р! Ама че документ! Да, Странника е прав: този е някакъв мутант. Нормалните хора не могат да издържат всичко това... Да, чувал съм, че се срещат сполучливи мутации, рядко наистина... Това обяснява всичко, освен панталона впрочем. Панталоните, доколкото зная, не мутират...

Той взе следващия лист. Оказа се безинтересен: показание на директора на Специалното студио при Управлението по телевизия и радио. Глупаво заведение. Записват бълнуванията на всякакви психопати за забавление на почтената публика. Помня, това студио го измисли Калу Мошеника, който сам беше малко шантав... Виж ти, запазили са студиото!

Мошеника отдавна го няма, а откачената му идея процъфтява... От показанията на директора следва, че Сим е бил образцов обект, и е крайно желателно да бъде доставен обратно. Стоп, стоп, стоп! „Предаден на разположение на Департамента за специални изследвания по нареждане номер еди-кой си, от еди-коя си дата...“ Ето го нареждането, подписано от Фанк... Прокурорът почувства някакво слабо озарение. Ти, нещо тука, Страннико... Не, няма да бързам с изводите. Той преброи до трийсет, за да се успокои, и взе следващия документ, по-точно доста дебела купчина листа: „Извлечение от акта на Специалната етнолингвистична комисия по проверка на предположението за планинския произход на М. Сим.“

Започна да чете разсеяно, все още мислейки за Фанк и за Странника, но неочаквано се заинтригува. Това беше любопитно изследване, в което се сливаха в едно и се обсъждаха всички доноси, показания и свидетелства на очевидци, така или иначе засягащи въпроса за произхода на Мак Сим — антропологически, етнографски, лингвистични данни и техният анализ, резултати от изучаването на фонограмите, ментограмите и собственоръчните рисунки на подследствения. Всичко това се четеше като роман, макар че изводите бяха много оскъдни и предпазливи. Комисията не можеше да причисли М. Сим към нито една от известните етнически групи, обитаващи континента. (Подчертаваше се особеното мнение на известния палеоантрополог Шапшу, който беше открил в черепа на подследствения сходство, но не идентично с черепа на така наречения Древен Човек, обитавал Архипелага преди повече от сто и петдесет хиляди години). Комисията потвърждаваше пълната психическа нормалност на подследствения в настоящия момент, но допускаше, че в близкото минало той може да е страдал от някаква форма на амнезия, плюс интензивно заместване на истинската памет с лъжлива. Беше извършен лингвистичен анализ на записите, останали в архива на Специалното студио, и се стигна до извода, че езикът, на който тогава е говорил подследственият, не може да бъде причислен към нито една група от известните съвременни и мъртви езици. По този повод комисията допускаше, че този език навярно е плод на въображението на подследствения (т.нар. „рибешки език“), още повече че понастоящем същият, по собственото му твърдение, не го помни. Комисията се въздържа от определени изводи, но допускаше, че в лицето на М. Сим имат работа с някакъв мутант от неизвестен досега тип... „Добрите идеи идват в умните глави едновременно“ — със завист помисли прокурорът и бързо прегледа „Особеното мнение на члена на комисията професор Порумоваруи.“ Ученият, сам планинец по произход, напомняше за съществуването някъде в планината на полулегендарната страна Зартак, населена от племето на Птицеловците, които досега са останали извън полезрението на етнографията, и на които цивилизованите планинци приписват владенето на магически науки и способността да летят във въздуха без всякакви приспособления. Според слуховете Птицеловците са извънредно високи, притежават огромна физическа сила и

издръжливост, а кожата им е с кафяво-златист оттенък. Всичко това невероятно съвпада с физическите особености на подследствения — прокурорът повъртя молива над мнението на професор Пору... и така нататък... остави го настрана и каза високо:

— Това мнение май ще обясни панталона, негоримия панталон.

Той изяде една ягода и прегледа следващия лист. „Извлечение от стенограмата на съдебния процес“. Това защо е притрябвало?

ОБВИНИТЕЛЯТ: Надявам се, няма да отричате, че сте образован човек?

ОБВИНЯЕМИЯТ: Аз имам образование, но в историята, социологията и икономиката се ориентирам зле.

ОБВИНИТЕЛЯТ: Недейте да скромничите. Позната ли ви е тази книга?

ОБВИНЯЕМИЯТ: Да.

ОБВИНИТЕЛЯТ: Чел ли сте я?

ОБВИНЯЕМИЯТ: Естествено.

ОБВИНИТЕЛЯТ: С каква цел вие, намирайки се под следствие в затвора, решихте да прочетете монографията „Сензорното изчисление и съвременната физика“?

ОБВИНЯЕМИЯТ: Не разбирам... За удоволствие, за развлечение, ако предпочитате...

ОБВИНИТЕЛЯТ: Струва ми се, на съда е ясно, че само много образован човек ще чете толкова специално изследване за развлечение и удоволствие...

„Що за глупост? Защо ми пробутват това? Какво има по-нататък? Массаракш, пак от процеса...“

ЗАЩИТНИКЪТ: Знаете ли какви средства отделят Известните Отци за преодоляване на детската престъпност? ОБВИНЯЕМИЯТ: Не ви разбирам добре. Какво означава „детска престъпност“? Престъпления срещу деца? ЗАЩИТНИКЪТ: Не. Престъпления, извършвани от деца.

ОБВИНЯЕМИЯТ: Не разбирам. Деца не могат да извършват престъпления... „Хм, забавно!... Какво има в края?“ ЗАЩИТНИКЪТ: Надявам се, че успях да демонстрирам пред съда наивността на моя подзащитен, достигаща до житейски идиотизъм. На него са му неизвестни понятията „детска престъпност“, „благотворителност“, „социална осигуровка“...

Прокурорът се усмихна и остави листа. Ясно. Наистина странно съчетание: математика и физика за удоволствие, а елементарни неща не знае. Направо професор чудак от някой глупав роман...

Прокурорът прегледа още няколко листа. „Не разбирам, Мак, какво толкова държиш на това момиче... как му беше името... Рада Гаал. Любовна връзка между вас няма, с нищо не си й задължен, пък и нямате с нея нищо общо: той глупак, обвинителят, напразно се мъчи да я причисли към съпротивата... А се създава впечатление, че когато човек я държи под прицел, може да те накара да правиш всичко, каквото поиска. Много полезно качество за нас, а за теб много неудобно... Така-а, общо взето всички тези показания водят до това, че ти, брат, си роб на думата си и въобще не си гъвкав човек. Политически деец от теб няма да излезе. Не е и нужно... Хм, снимките... Виж какъв си бил. Приятно лице, много приятно...

Очите ти са малко странни... Къде са те снимали? На подсъдимата скамейка... Я го виж ти, свеж, бодър, с ясни очи, непринудена поза. Къде са те научили да седиш толкова изящно и въобще така да се държиш — подсъдимата скамейка е като креслото ми, на нея трудно ще седиш непринудено. Интересно човече... Впрочем, глупости, не това е най-важното.“

Прокурорът се измъкна иззад бюрото и започна да се разхожда напред-назад в кабинета. Нещо сладко гъделичкаше мозъка му, възбуждаше го и го подтикваше... Какво намерих в тази папка?... Струва ми се важно... Невероятно важно... Фанк? Да, това е показателно, защото Странника използва своя Фанк само за много важни, за свръхважни работи. Но това е само потвърждението, а кое е главното? Панталона?

Глупости... А! Да-да-да. Това май не беше в папката. Той вдигна слушалката.

— Кох, какво имате относно нападението над конвоя?

— Преди четиринайсет денонощия — веднага зашушна референтът, сякаш четеше предварително подготвен текст — в осемнадесет часа и тридесет и три минути беше извършено нападение над полицейските коли, превозващи подсъдимите по дело номер 6981–84 от зданието на съда до градския затвор. Атаката беше отбита, в престрелката един от нападателите беше ранен и умря, без да дойде в съзнание. Трупът не е разпознат, делото за нападението е прекратено.

— Чия работа е?

— Това не можа да се изясни. Официалната съпротива няма нищо общо.

— Предположения?

— Може би са действали терористи, които са се опитали да освободят подсъдимия Дек Поту по прякор Генерала, известен с тесните си връзки с лявото крило...

Прокурорът хвърли слушалката. Е, всичко е възможно. И всичко може да не е така... Я да прелистим пак. Южната граница, ротмистърът е глупак... Панталона... Тича с човек на раменете... Радиоактивната риба, 77 единици... Реакция към „А“ излъчване... Хемообработка на нервните възли... Стоп! Реакция към „А“ излъчване. „Реакцията към «А» излъчване е нулева в двата смисъла.“

Нулева. И в двата смисъла. Прокурорът притисна длан към разтуптяното си сърце. Идиот! НУЛЕВА И В ДВАТА СМИСЪЛА!

Той отново сграбчи слушалката.

— Кох! Веднага подгответе специален куриер с охрана. Отделен вагон за юг... Не! Вземете моята електромотриса... Массаракш! — той пъкна ръка в чекмеджето и изключи всички регистриращи апарати. — Действайте!

Все още притиснал лявата ръка към сърцето си, извади от калъфа лична бланка и започна бързо да пише:

„Държавна важност. Съвършено секретно. До генерал-коменданта на Специалния Южен окръг. Под пълна лична отговорност за срочно безпрекословно изпълнение. Незабавно да се предаде под опеката на приносителя на настоящото възпитаникът Мак Сим, дело № 6983. След момента на предаването осъденият Мак Сим да се счита за

изчезнал безследно, за което да се подготвят съответните документи. Държавен прокурор...”

Той грабна втора бланка: „Заповед. С настоящото заповядвам на всички чиновци на военната, гражданската и железопътната администрация да оказват на преносителя на документа, който е специален куриер на държавната прокуратура с придружаваща охрана, съдействие по категория ЕКСТРА. Държавен прокурор...”

Допи чашата, напълни я отново и вече бавно, обмисляйки всяка дума, започна третата бланка: „Скъпи Страннико! Получи се глупава история. Както току-що се изясни, интересуваният те материал е изчезнал безследно, както доста често се случва в южните джунгли...”

ЧАСТ ЧЕТВЪРТА
ВЪЗПИТАНИК

Началният изстрел разби веригата му и за пръв път от над двадесет години то напусна отгпкания коловоз, вряза се, къртейки парчета бетон, в гората и започна бавно да се завърта на място, стоварвайки с пращене широкото си чело върху храстите, отблъсквайки от себе си тръпнещите дървета. И когато се показва необятното мръсно чело с люлеещи се на ръждясалите нитове железни листове, Зеф акуратно и точно, така че, пази Боже, да не улучи реактора, изстреля фугасен заряд в двигателя — в мускулите му, в сухожилията му, в нервните му възли — и то закънтя с железен глас, изхвърли от вътрешностите си кълбо нажежен дим и спря завинаги. Но в нечистите му бронирани недра нещо още живееше, някакви оцелели нерви продължаваха да изпращат ненужни сигнали, да се включват и в същия миг да се изключват аварийните системи. Съскаха и плюеха пяна. То цялото още трепереше, едва-едва дращеше с оцелялата верига; страшно и безсмислено, като коремче на смачкана оса се вдигаше и спускаше над издъхващия дракон олющената решетеста тръба на ракетната установка. Няколко секунди Зеф погледа тази агония, после се обърна и тръгна към гората, влачейки гранатомета за ремъка. Максим и Глигана тръгнаха след него и излязоха на тиха полянка, която Зеф сигурно си беше набелязал още на идване. Легнаха в тревата и Зеф каза: „Хайде да изпушим по една.“

Той сви цигара на едноръкия, даде му огънче и също запали. Максим лежеше, опрял брадичка върху ръцете си, и между редките дървета гледаше как умираше железният дракон — жално дрънчеше с някакви последни зъбчатки, със свистене изпускаше от раздраните си вътрешности струи радиоактивна пара.

— Така и само така — каза Зеф с наставнически тон. — А ако правиш другояче, ще ти откъсна ушите.

— Защо? — попита Максим. — Аз исках да го спра.

— Затова — отговори Зеф, — защото гранатата можеше да рикошира в ракетата, и отивахме на кино.

— Аз целех веригата.

— А трябва да стреляш в челото — каза Зеф и дръпна от цигарата. — И въобще, докато си новак, не си пъхай гагата никъде пръв. Освен ако аз те помоля. Разбра ли?

— Да — каза Максим.

Всички тия поучения на Зеф не го интересуваха. И самият Зеф не го интересуваше особено. Интересуваше го Глигана. Но той, както винаги, равнодушно мълчеше, опрял протезата си върху издрания корпус на минотърсача. Всичко беше както обикновено. И всичко беше не така, както се искаше на Максим.

Когато преди седмица новопристигналите възпитаници бяха строени пред бараките, Зеф направо отиде при Максим и го взе в своя сто и четиринайсети сапъорски отряд. Максим се зарадва. Той веднага позна огнената брада и квадратната набита фигура. Стана му приятно, че са го познали в тази тълпа, където никой не го беше грижа за останалите и никой от никого не се интересуваше. Освен това Максим имаше всички основания да предполага, че Зеф — бившият знаменит психиатър Алу Зеф, образован и интелигентен човек, нямащ нищо общо с криминалната сбирщина, с която беше натъпкан арестантският вагон — някак си е свързан със съпротивата. А когато Зеф го заведе в бараката и му посочи място на наровете до едноръкия Глиган, Максим реши, че съдбата му окончателно е определена. Но скоро разбра, че греши. Глигана не пожела да разговаря. Той изслуша бързия тих разказ на Максим за съдбата на групата, за взрива на кулата, за процеса, между прозевките неопределено промърмори: „Какви ли не работи стават...“, легна и се обърна на другата страна. Максим се почувства измамен и тогава на нара се качи Зеф. „Добре се наплюсках преди малко“ — съобщи той на Максим, и без всякакъв преход започна нахално и с примитивна натрапчивост да подпитва за имена и явки. Може някога да е бил знаменит учен, образован и интелигентен човек, може би дори имаше някакво отношение към съпротивата, но сега правеше впечатление на обикновен сит провокатор, който от нямане какво да прави е решил преди лягане да обработи глупавия новобранец. Максим с мъка се отърва от него, а когато Зеф изведнъж сито и доволно захърка, още дълго лежа с отворени очи, спомняйки си колко пъти са го лъгали тук хората и обстоятелствата.

Нервите му вече не издържаха. Спомни си процеса, явно подготвен още преди групата да получи заповед да нападне кулата,

писмените доноси на някакъв мерзавец, който знаеше за тях всичко и може би дори беше член на групата, филма, заснет от кулата по време на нападението, и своя срам, когато на екрана видя себе си, стрелящ с автомат по прожекторите, осветяващи сцената на този страшен спектакъл... В плътно затворената барака беше отвратително задушно, хапеха паразити, възпитаниците бълнуваха, а в отсрещния ъгъл на светлината на саморъчна свещ няколко криминални играеха на карти и дрезгаво си крещяха един на друг.

А на следващия ден гората също измами Максим. Тук не можеше да се стъпи, без да се натъкнеш на желязо, на мъртво ръждясало желязо, на тайно мърдащо, целещо се желязо, готово всяка минута да убива, на движещо се желязо, сляпо и тъпо разравящо останките от пътищата. Земята и тревата дъхаха на ръжда, в дъното на овразите се събираха радиоактивни локви, птиците не пееха, а пресипнало виеха като в предсмъртна мъка, нямаше животни, нямаше дори горска тишина — ту отляво, ту отдясно гърмяха и трещяха взривове, между клоните се кълбеше сивкав дим, а поривите на вятъра донасяха рев на износени двигатели...

И така тръгна: ден-нощ, ден-нощ. През деня отиваха в гората, която всъщност беше някогашен укрепен район. Буквално бе натъпкана с автоматични бойни устройства, самоходни оръдия, ракети на вериги, огнепръскачки, газохвъргачки — и всичко това не беше умряло за изтеклите повече от двацет години, продължаваше да живее своя ненужен механичен живот, продължаваше да се цели, насочва, да изригва олово, огън, смърт. И всичко това трябваше да бъде задушено, взривено, убито, за да се разчисти трасето за строеж на нови кули. Нощем Глигана продължаваше да мълчи, а Зеф отново и отново досаждаше на Максим с разпити и биваше ту праволинеен до глупост, ту невероятно хитроумен и ловък. И имаше груба храна, и звучаха странните песни на възпитаниците, и гвардейците биеха някого по лицето, и два пъти на ден всички в бараките и в гората се гърчеха от лъчеви удари, а вятърът люлееше обесени бегълци...

Ден-нощ, ден-нощ...

— Защо искахте да го спрете? — изведнъж попита Глигана.

Максим бързо седна. Това беше първият въпрос, който му задаваше едноръкият.

— Искях да видя как е направен.

— Да не смятате да бягате?

Максим хвърли поглед към Зеф и каза:

— Е, не, защо? Все пак е танк, бойна машина...

— А за какво ви е притрябвала бойна машина? — попита Глигана. Държеше се така, сякаш рижият провокатор отсъстваше.

— Не знам — призна Максим. — Над това трябва още да помисля. Много такива ли има тук?

— Много — намеси се рижият провокатор. — И машини има много, и глупаци достатъчно... — той се прозина. — Колко пъти вече се опитваха. Пъхнат се вътре, поровят се, поровят се и се откажат. А един глупак — такъв като тебе — взе, че хвъркна във въздуха.

— Нищо, аз няма да хвъркна — студено каза Максим. — Тази машина не е от сложните.

— А за какво ви е все пак? — попита едноръкият. Той пушеше, легнал по гръб, хванал цигарата в изкуствените си пръсти. — Да речем, че я оправите. После какво?

— Ще пробива през моста — каза Зеф и се изхили.

— А защо не? — попита Максим. Направо не знаеше как да се държи. Този рижият като че ли все пак не е провокатор. Массаракш, какво изведнъж се лепнаха за него?

— Не можете да стигнете до моста — каза едноръкият. — Трийсет и три пъти ще ви застрелят по пътя. Дори да стигнете, ще видите, че мостът е вдигнат.

— А по дъното на реката?

— Реката е радиоактивна — каза Зеф и плю. — Ако беше нормална река, нямаше да има нужда от никакви танкове. Преплувай я където искаш, бреговете не се охраняват. — Той отново плю. — Впрочем, в такъв случай щяха да се охраняват... Така че не размахвай ръце, младежо. След като си попаднал тук задълго, приспособявай се. Ако свикнеш, ще оживееш. А ако не слушаш възрастните, още днес може да се видиш със Световното светило...

— Да се избяга не е трудно — каза Максим. — Аз мога да избягам още сега, веднага...

— Я го виж ти! — възкликна Зеф.

— ... и ако имате намерение все така да си играете на конспирация... — продължи Максим, като демонстративно се обърна само към Глигана, но Зеф отново го прекъсна:

— Аз имам намерение да изпълня днешната норма — заяви той и стана. — Иначе няма да ни дадат да кльопаме. Хайде!

Тръгна напред, клатушкайки се между дърветата, а Максим попита едноръкия:

— Нима и той е политически?

Мъжът бързо го изгледа и отговори:

— Не, разбира се! От къде на къде.

Те тръгнаха подир Зеф, стараейки се да стъпват стъпка в стъпка. Максим вървеше последен.

— За какво е тук тогава?

— За неправилно пресичане на улицата — отговори едноръкият и Максим изгуби желание да разговаря.

Не бяха изминали и стотина крачки, когато Зеф изкомандва: „Стой!“ — и работата започна. „Легни!“ — изкрещя Зеф. Те се хвърлиха по лице върху земята, а дебелилото дърво пред тях с протяжно скърцане се завъртя, подаде се тънко оръдейно дуло, което помръдна наляво-надясно, прицелвайки се, после нещо забръмча, чу се щракане и от черната дупка лениво изпълзя облаче жълтеникав дим. „Скапано се е“ — делово каза Зеф и стана пръв, отърсвайки панталона си. Взривиха дървото с оръдието. После имаше минно поле, после хълмкапан с картечница, която не беше развалена и дълго ги притискаше към земята, трещейки така, че кънтеше цялата гора; после имаше истинска джунгла от бодлива тел, едвам се промъкнаха, а когато все пак я преодоляха, по тях откриха огън някъде отгоре, всичко наоколо експлодираше и гореше. Максим нищо не разбираше, едноръкият мълчаливо и спокойно лежеше по корем, а Зеф стреляше с гранатомета по небето и изведнъж закрещя: „Бегом след мен!“ — и те хукнаха, а там, където бяха току-що, избухна пожар. Зеф сипеше страшни проклетия, едноръкият се подсмиваше. Навлязоха в гъсталака, но изведнъж нещо засвири, засъска, между клоните се събраха зелени облаци отровен газ и отново трябваше да бягат, да се промъкват през храстите, Зеф отново сипеше страшни проклетия, а на едноръкия мъчително му се повдигаше...

Най-сетне Зеф се измори и обяви почивка. Запалиха огън и Максим, като най-младши, се зае с обяда — супа от консерви, която трябваше да се сvari в същото онова котле. Зеф и едноръкият —

изпоцапани, изподрани — лежаха наблизно и пушеха. Глигана изглеждаше съвсем измъчен; беше вече стар и му беше най-тежко.

— Не мога да си представя — каза Максим — как сме успели да загубим войната при такова количество техника на квадратен метър.

— От къде на къде сме я загубили? — лениво попита Зеф.

— Не сме я спечелили — каза Максим. — Победителите не живеят така.

— В съвременната война няма победители — отбеляза едноръкият. — Тази война я загубиха всички. Спечелиха само Неизвестните Отци.

— На тях също не им е лесно — каза Максим, бъркайки супата.

— Да — сериозно рече Зеф. — Заради безсънните нощи и мъчителните размисли за съдбините на народа... Уморени и добри, всевиждащи и всеразбиращи... Массаракш, отдавна не съм чел вестници и вече забравих как бе по-нататък...

— Верни и добри — поправи го едноръкият. — Отдали се изцяло на прогреса и борбата с хаоса.

— Отвикнах вече от такива разговори — призна Зеф. — Тук при нас повечето са мутри и дебеловрати... Ей, момче, как те викаха...

— Максим.

— Да бе, вярно. Ти, Мак, бъркай повече. Мисли му, ако загори.

Максим бъркаше. После Зеф заяви, че е достатъчно, няма вече сили да чака. В пълно мълчание изядоха супата. Максим чувстваше, че нещо се е променило, нещо ще бъде казано днес. Но след обяда едноръкият отново легна и заби поглед в небето, а Зеф с нечленоразделно мърморене взе котлето и започна да обира дъното с хлебна коричка. „Да можеше да застреляме нещо... — мърмореше той. — Празен ми е стомахът, като че ли не съм ял... само ми се събуди апетитът...“ Чувствайки се неловко, Максим се опита да почне разговор за възможността да се ловува по тия места, но никой не подхвана. Едноръкият лежеше със затворени очи, изглежда, че спеше, а Зеф изслуша до края съображенията на Максим и само промърмори: „Какъв лов, бе, всичко тук е заразено, радиоактивно...“ И също се просна по гръб.

Младежът въздъхна, взе котлето и се промъкна към близкото ручейче. Водата беше прозрачна, изглеждаше чиста и вкусна, така че му се прииска да пийне и той загреба с шепя. Уви, котлето тук не

биваше да се мие, нямаше и смисъл да пие: ручейчето беше радиоактивно. Максим приклезна, остави съдинката до себе си и се замисли.

Отначало кой знае защо се сети как Рада миеше съдовете след ядене и никога не му позволяваше да ѝ помага под нелепия предлог, че това е женска работа. Спомни си, че тя го обича, и се почувства горд, защото досега нито една жена не го беше обичала. Много му се прииска да я види, но веднага с крайна непоследователност си помисли — добре, че я няма. Тук не е място за нея, не е място дори за най-лошите мъже, тук трябва да се докарат двадесет хиляди киберчистачи, или може би просто тази гора трябва да се анихилира заедно с всичко в нея и на нейно място да се отгледа нова — весела или дори мрачна, но чиста.

После му дойде наум, че е изпратен тук завинаги и се учуди на наивността на онези, които го заточиха и си въобразиха, че доброволно ще живее тук и на всичко отгоре ще им помага да строят в тая гора лъчеви кули. В арестантския вагон разправяха, че горите се простират стотици километри на юг, а военна техника се среща дори и в пустинята... „Не, тук няма да остана. Массаракш, вчера събарях тези кули, а днес да разчиствам място за тях, как пък не! Стига ми! До гуша ми дойде от глупости.“

„Глигана ми няма доверие. На Зеф се доверява, на мен — не. А аз нямам доверие на Зеф и, струва ми се, напразно. Сигурно изглеждам на Глигана също така достатъчно подозрителен, както ми се струва Зеф на мен. Е добре, едноръкият не ми вярва, значи отново съм сам. Мога, разбира се, да се надявам на среща с Генерала или Копитото, но това е твърде малко вероятно. Без съмнение мога да опитам да събера група от непознати, но — массаракш! — хайде да бъда честен пред себе си — не ставам за такава работа. Засега не ставам. Прекалено съм доверчив... Чакай, нека си изясня задачата. Какво искам всъщност?“

Няколко минути той изясняваше задачата. Получи се следното: трябва да свали Неизвестните Отци. Ако са военни, нека да служат в армията, а ако са финансисти, нека се занимават с финанси, каквото и да значи това. Да се състави демократично правителство — той повече или по-малко имаше представа какво означава демократично правителство и дори си даваше сметка, че републиката ще бъде поначало буржоазно-демократична, тя няма да реши всички проблеми,

но ще прекрати беззаконието и няма да прави безсмислени разходи за кули и за подготовка на война. Впрочем той честно си призна, че си представя ясно само първата част от своята програма — свалянето на тиранията. Какво ще стане по-нататък, си представяше доста смътно. Нещо повече: дори не беше сигурен, че широките народни маси ще подкрепят идеята му за преврат. Неизвестните Отци бяха абсолютно нагли лъжци и мерзавци, но неясно защо се ползваха сред народа с несъмнена популярност. „Добре де, няма да гледам толкова надалече. Нека да видя какво стои между мен и дебелия вратове на Неизвестните Отци. Първо, въоръжените сили, добре дресираната Гвардия и армията, за която зная само, че някъде там, в една наказателна рота (странен термин!), служи Гай. Второ, и което е по-съществено, самата анонимност на Неизвестните Отци. Кой са те? Къде да ги търся? Откъде са се взели, къде се намират, как стават такива? Опита се да си спомни как е било на Земята по времето на революциите и диктатурите... Массаракш! Помня само възловите дати, най-главните имена, най-общата разстановка на силите, а са ми нужни подробности, аналогии и прецеденти... Например фашизмът. Как е било тогава? Помня, че беше гадно да чета и слушам за него. Имаше някакъв Гилмар, отворителен като паяк кръвопиец. Чакай де, значи това не е било анонимно правителство... Да, много малко неща си спомням. Но това е било толкова отдавна и е било толкова гнусно, и кой би предположил, че ще се забъркам в такава каша? Да бяха тук чичковците от Галактическата сигурност или от Института по експериментална история, бързо биха си изяснили положението. Дали да не опитам да конструирам предавател?“ Тъжно се засмя, като си спомни, че веднъж вече е мислил за предавател тук, в този район при това. Не, очевидно трябва да разчита само на себе си. Добре. Срещу армията има само едно оръжие — друга армия. Срещу анонимността и загадъчността — разузнаване. Много просто.

„Във всеки случай трябва да се махна оттук. Ще се опитам да събера някаква група, но ако не стане, ще избягам сам. И обезателно с танк.

Тук има оръжие за сто армии... Поизносено е, наистина, двайсет години са това, пък е и автоматично, но трябва да опитам да го приспособя... Нима Глигана няма да ми повярва?“ — помисли той почти с отчаяние, взе котлето и затича обратно към огъня. Зеф и

Глигана не спяха, а лежаха глава до глава и нещо тихо, но разпалено спореха. Когато видя Максим, Зеф бързо каза „Стига!“ и стана. Вирна риждата си брада, опули очи и закрещя:

— Къде се влачиш бе, массаракш! Кой ти разреши да се отдалечаваш? Трябва да работим, че няма да ни дадат кльопачка, трийсет и три массаракша!

И тогава Максим побесня. Като че ли за пръв път в живота си той изкрещя по човек с пълен глас:

— Да ви вземат дяволите, Зеф! Вие не можете ли да мислите за друго, освен за плюскане? Цял ден все това чувам от вас — плюскане, плюскане, плюскане! На, изплюскайте моите консерви, като сте умрели от глад!

Той блъсна котлето в земята, грабна раницата и започна да пъха ръце в ремъците ѝ. Приседналият от акустичния удар Зеф го гледеше поразен със зяпнали уста, после се закиска така, че цялата гора закънтя. Едноръкият му пригласяше — това се виждаше, но не можеше да се чуе. Максим не издържа и също се засмя малко смутено.

— Массаракш! — изхърка накрая Зеф. — Това се казва гласище!... Не, приятелю — обърна се той към Глигана — ти помни какво ти казах. Впрочем, казах вече: стига... Стани! — кресна той. — Напред, ако искате... хм... да плюскате довечера.

И толкоз. Покрещяха, посмяха се, станаха сериозни и тръгнаха по-нататък. Максим с ожесточение обезвреждаше мини, изкъртваше от гнездата им картечниците, отвинтваше бойните глави на зенитните ракети, стърчащи от отворените люкове; отново имаше огън, съскащи струи сълзотворен газ, отвратителна смрад от разлагащи се животински трупове, разстреляни от автоматите. Бяха станали още по-мръсни, по-озлобени, по-окъсани, а Зеф хъркаше към Максим: „Напред, напред! Ако искаш да плюскаш — напред!“, а едноръкият беше вече съвсем измъчен и едва се влачеше далече зад тях, опирайки се на минотърсача като на патерица...

За тези часове Зеф окончателно омръзна на Максим, който дори се зарадва, когато червенобрадият изведнъж изрева и шумно потъна вдън земя. Младежът избърса потта от изцапаното си чело с мръсния си ръкав, бавно се приближи и спря на ръба на мрачна тясна дупка, скрита в тревата. Тя бе дълбока, непрогледна, лъхаше на студ и влага, нищо не се виждаше, чуваше се само някакво хрущене, дрънчене и

неясни ругатни. Накуцвайки, Глигана се приближи, също надникна вътре и попита: „Той там ли е? Какво прави вътре?“

— Зеф! — извика Максим и се наведе. — Къде сте?

Отдолу прокълтня:

— Слизайте тук! Скачайте, меко е...

Максим погледна към едноръкия, но той поклати глава:

— Не е за мен това. Скачайте вие, а аз после ще ви спусна въже.

— Кой е тук? — изведнъж закрещя Зеф. — Ще стрелям, массаракш!

Максим седна на ръба на пукнатината, отблъсна се и скочи. Почти веднага затъна до колене в някаква рохкава маса. Зеф беше някъде наблизко. Максим затвори очи и няколко секунди поседя, привиквайки към тъмнината.

— Ела насам, Мак, тук има някой — крещеше Зеф. — Глигане! Скачай!

Мъжът отговори, че е уморен като куче и с удоволствие ще поседи горе.

— Както искаш — каза Зеф. — Но според мен това е Крепостта. После ще съжаляваш...

Едноръкият отговори неясно, гласът му беше слаб и, изглежда, пак му се повдигаше, не му беше до Крепостта. Максим отвори очи и се огледа. Седеше върху купчина пръст в средата на дълъг коридор с грапави циментови стени. Дупката в тавана беше или вентилационен отвор, или нещо друго. Зеф стоеше на двадесетина крачки от него и също се оглеждаше, като шареше с фенерчето наоколо.

— Какво е това тук? — попита Максим.

— Че отде да знам? — заядливо отговори Зеф. — Може да е някакво скривалище. А може да е Крепостта. Знаеш ли какво представлява Крепостта?

— Не — отговори Максим и започна да се смъква от купчината.

— Не знаеш... — разсеяно каза Зеф. Постоянно се оглеждаше, шареше с фенерчето по стените. — Какво знаеш тогава... Массаракш, преди малко тук имаше някой.

— Човек ли?

— Не знам. Промъкна се край стената и изчезна... А Крепостта, приятелче, е такова нещо, че ние бихме могли за един ден да си свършим цялата работа. А, стъпки...

Той клекна. Максим приклекна до него и видя верига от стъпки върху праха до стената.

— Странни следи — каза той.

— Да, приятелю — Зеф се огледа. — Такива и аз не съм виждал.

— Като че ли някой е вървял на юмруци — каза Максим, сви юмрук и го отпечата до една от стъпките.

— Наистина прилича — с уважение призна Зеф и насочи фенерчето в дълбочината на коридора. Там нещо слабо трептеше и отразяваше светлината — завой или стена. — Ще отидем ли да погледнем?

— Тихо — каза Максим. — Мълчете и не мърдайте.

В подземие то цареше влажна, плътна тишина, но в коридора имаше нещо живо. Имаше някой там, отпред — Максим не можеше да определи точно къде и на какво разстояние — стоеше, притискайки се до стената — някой дребен, излъчващ слаба и непозната миризма, който ги наблюдаваше и беше недоволен от тяхното присъствие. Това беше нещо съвсем неизвестно и с неуловими намерения.

— Непременно ли трябва да ходим там? — попита Максим.

— Добре би било.

— Защо?

— За да видим — може би това все пак е Крепостта... Ако сме я намерили, тогава, приятелю мой, всичко ще бъде съвсем друго. Аз не вярвам в Крепостта, но щом говорят, откъде да знаеш... Не може пък всички да лъжат...

— Там има някой — каза Максим. — Не мога да разбера кой.

— Нали? Хм... Ако това е Крепостта, тук според легендите живеят остатъците от гарнизона или... Седят, разбираш ли, тук и не знаят, че войната е свършила. В разгара на войната те се обявили за неутрални, разбираш ли, затворили се и обещаваха, че ще взривят целия континент, ако някой се напъха при тях...

— А могат ли?

— Ако това е Крепостта, могат всичко. Да-а... Нали горе през цялото време има взривове, стрелба. Много с възможно да смятат, че войната още не е свършила. Някакъв принц или херцог командвал тук... Хубаво ще е да се срещне човек с него, да си поприказва...

Максим отново се вслуша.

— Не — каза той уверено. — Там няма нито принц, нито херцог. Това е някакво животно, или... Не, не е животно... Или?

— Какво „или“?

— Вие казахте, че тук има или остатъци от гарнизона, или?...

— Ааа, не, това са глупости, женски приказки... Сега ще видим.

Зеф зареди гранатомета, вдигна го и тръгна напред, като осветяваше с фенерчето. Максим крачеше до него. Няколко минути вървяха по коридора, после стигнаха до стена и завиха надясно.

— Вдигате много шум — каза Максим. — Там става нещо, а вие така сумтите...

— Че какво, да не дишам ли? — мигновено настръхна Зеф.

— И вашето фенерче ми пречи.

— Че как така пречи? Нали е тъмно?

— Аз виждам на тъмно — каза Максим, — а заради фенерчето нищо не мога да различа... Добре, аз ще тръгна напред, а вие стойте тук. Иначе нищо няма да разберем.

— Е, както искаш — произнесе Зеф с необичайно колеблив глас.

Максим отново затвори очи, отдъхна си от несигурната светлина, приведе се и тръгна покрай стената, като се стараеше да не вдига никакъв шум.

Неизвестният беше някъде наблизко. Максим се приближаваше към него с всяка крачка. Коридорът нямаше край. Отдясно се появиха врати, всички железни и заключени. Имаше течение. Въздухът беше леко влажен, лъхаше на мухъл и на миризмата на живия и топъл неизвестен. Отзад предпазливо шумолеше Зеф, който се страхуваше да не изостане. Почувствал това, Максим вътрешно се усмихна. Той се разсея буквално за секунда, но през това време непознатият изчезна. Максим спря в недоумение. Неизвестният току-що беше отпред, съвсем близо, а сега за миг сякаш се разтвори във въздуха и също така мигновено се появи съвсем близо зад гърба им.

— Зеф! — извика Максим.

— Да! — звънко се обади брататият. Максим си представи как неизвестният стои между тях и върти глава в посока към гласовете.

— Той е между нас — каза Максим. — Да не вземете да стреляте.

— Добре — каза Зеф след кратко мълчание. — Нищо не виждам. Как изглежда той?

- Не знам — отговори Максим. — Мек е.
— Животно ли е?
— Не прилича.
— Нали каза, че виждаш на тъмно?
— Виждам, но не с очи! Помълчете малко.
— Не с очи... — промърмори Зеф и затихна.

Съществото постоя, пресече коридора, изчезна и след някое време отново се появи отпред. „И на него му е интересно“ — помисли си Максим. Той се мъчеше да предизвика у себе си симпатия към това същество, но нещо му пречеше — може би неприятното съчетание на неживотински интелект с животинска външност. Отново тръгна напред. Създанието отстъпваше, запазвайки постоянна дистанция.

— Какво става? — попита Зеф.

— Все същото — отговори Максим. — Може би то ни води нанякъде или ни подмамва.

— Как мислиш, ще се справим ли?

— То не се кани да ни напада. На него също му е интересно.

Той замълча, защото неизвестният отново изчезна и в същия миг Максим почувства, че коридорът е свършил. Озоваха се в голямо помещение. Все пак беше прекалено тъмно и почти нищо не виждаше. Чувстваше присъствието на метал, стъкло, ръжда, имаше и ток с високо напрежение. Няколко секунди стоя неподвижно, после се ориентира къде е ключът за осветлението, посегна към него, но в този момент съществото се появи отново. При това не беше само. Придружаваше го второ — подобно, но не абсолютно същото. Стояха до същата стена, до която и Максим; той чуваше дишането им — беше често и влажно. Максим замря, надявайки се, че ще дойдат по-близо, но те не се приближиха. Тогава той с всички сили сви зениците си и натисна ключа.

Изглежда веригата не беше в ред — лампите светнаха само за част от секундата, някъде с трясък изгърмяха бушони и светлината отново угасна, но Максим успя да види, че неизвестните същества са дребни, на големина колкото едро куче, стоят на четири крака, покрити са с тъмна козина и имат големи тежки глави. Очите им не можа да види. Странните създания незабавно изчезнаха, сякаш не ги е имало.

— Какво става при теб — разтревожено попита Зеф. — Какви са тия пламвания?

— Включих осветлението — отговори Максим. — Елате насам.

— А оня къде е? Ти зърна ли го?

— Почти не го видях. Приличат все пак на животни. Като кучета — с големи глави.

По стените се замяха отблясъците на фенерчето. Зеф говореше, идвайки:

— А, кучета значи... Знам. Живеят тук, в гората, такива. Живи не съм ги виждал наистина, но застреляни много пъти...

— Не — каза Максим със съмнение, — все пак не са животни.

— Зверове са, зверове — каза Зеф. Гласът му звънко закънтя под високия свод. — Напразно се изплашихме с теб. Аз вече мислех, че са вампирите... Массаракш! Ами че това е Крепостта!

Той спря в средата на помещението, зашари с фенерчето по стените, по редовете циферблати, по разпределителните пултове. Блестеше стъкло, никел, избеляла пластмаса.

— Е, моите поздравления, Мак. Намерихме я с теб въпреки всичко. Само дето не вярвах. Напразно... А това какво е? Аха... Ами че това е електронен мозък, и всичко е под напрежение! Ах, дявол го взел, сега да беше тук Ковача. Слушай, а ти от тия работи нищо ли не разбираш?

— От кои именно? — попита Мак и се приближи.

— Ето, от цялата тая механика... Ами че това е пулт за управление! Ако се оправим с него, целият свят е наш! Всичката оная техника горе се управлява оттук! Ах, да можехме да се оправим, массаракш!

Максим му взе фенера, сложи го така, че светлината да се разсейва в помещението, и се огледа. Навсякъде имаше трупана от години прах, а на масата в ъгъла, върху постлана изгнила хартия, имаше чиния, изцапана с нещо черно, а до нея лежеше вилица. Максим мина край пултовете, докосна потенциометрите, опита се да включи електронната машина, хвана някаква ръчка, но дръжката ѝ остана в пръстите му...

— Едва ли — каза накрая той. — Едва ли оттук може да се управлява нещо кой знае какво. Първо, всичко е прекалено просто, това е по-скоро или станция за наблюдение, или някоя контролна подстанция... Всичко тук е спомагателно... И машината е слаба, не стига дори за управление на десетина танка... И второ, всичко се

разпада, не можеш нищо да пипнеш. Ток има, наистина, но напрежението е по-ниско от нормалното, а реакторът сигурно е съвсем износен... Не, Зеф, нещата не са толкова прости, колкото ви изглеждат.

Той изведнъж видя стърчащи от стената дълги тръби, завършващи с гумени наочници, придърпа алуминиевия стол, седна и допря очи до окулярите. За негово учудване оптиката се оказа в превъзходно състояние, но много необичайно беше това, което видя — един съвършено непознат пейзаж: бяло-жълта пустиня, пясъчни дюни, скелет от някакво метално съоръжение... там духаше силен вятър, струйки пясък се стичаха по дюните, мътният хоризонт се издигаше като стени на чаша...

— Я погледнете — каза той на Зеф. — Къде е това?

Зеф опря гранатомета до пулта, приближи се и погледна.

— Странно — каза той, като помълча. — Това е пустиня, която, приятелю, е на близо четиристотин километра оттук — отдръпна се от окуляра и вдигна очи към Максим: — Колко труд са вложили в това нещо мерзавците... А каква полза? Ето на, вятър духа из пясъците, а каква природа беше това! Мен преди войната, когато бях хлапе, ме водеха там на курорт.

Той стана, взе фенерчето и горчиво каза:

— Да вървим. Тук с теб нищо няма да разберем. Ще се наложи да чакаме, докато хванат и пратят при нас Ковача. Само че него сигурно няма да го пратят тук, а направо ще го разстрелят... Е, тръгваме ли?

— Да — отговори Максим, докато разглеждаше странните стъпки на пода. — Това тук ме интересува много повече.

— И напразно — каза Зеф. — Какви ли не зверове се мотаят тук.

Той нарами гранатомета и тръгна към изхода на залата. Озъртайки се към стъпките Максим го последва.

— Гладен съм — каза Зеф.

Закрачиха по коридора. Максим предложи да разбият една от вратите, но според Зеф това беше излишно.

— С това нещо трябва да се заемем сериозно — каза той. — Няма защо да си губим времето, още не сме си отработили нормата, а и тук трябва да се дойде със знаещ човек.

— На ваше място — възрази Максим — не бих разчитал много на Крепостта. Първо, тук всичко е изгнило и второ, тя вече е заета.

— От кого, бе? А, ти пак за кучетата! И ти си като другите. Ония дрънкат за вампири, а ти...

Зеф млъкна. В коридора закънтя гърлен възглас, многократно се отрази от стените и затихна. И веднага някъде отдалече се отзова друг такъв глас. Това бяха много познати звуци, но Максим не можеше да си спомни къде ги е чувал.

— Ето значи кой викал нощем! — каза Зеф. — А мислехме, че са птици...

— Странен вик.

— Дали е странен — не знам — възрази Зеф, — ама е страшничък. Нощем, като се развикат из цялата гора, душата ми слиза в петите. Що приказки се разправят за тия викове... Имаше тук един рецидивист, хвалеше се, че знаел уж този език. Превеждаше.

— И какво превеждаше?

— А, глупости. Че какъв език е това?

— А този рецидивист къде е?

— Изядоха го — каза Зеф. — Той беше строител, а групата им се заблуди в гората. Момчетата умрели от глад, знаеш как е...

Свиха наляво и далече пред тях се появи мътно и бледо петно светлина. Зеф угаси фенерчето и го скри в джоба си. Сега той вървеше напред, така че, когато спря рязко, Максим едва не се блъсна в него.

— Массаракш — промърмори Зеф.

На пода, напъряко на коридора, лежеше човешки скелет.

Зеф свали гранатомета и се огледа.

— Това преди го нямаше — произнесе той.

— Да — каза Максим, — сложили са го току-що.

Зад тях, в дълбочината на подземиеото, изведнъж се чу цял хор от гърлени протяжни вопли. Те се смесваха с ехото. Звучеше така, като че ли хиляди гърла вият. Сякаш скандираха някаква странна дума от четири срички. Максим почувства подигравка, предизвикателство, насмешка. После хорът млъкна също така внезапно, както беше започнал. Зеф шумно си пое въздух и отпусна оръжието. Максим отново погледна скелета.

— Според мен това е намек — каза той.

— И според мен — изръмжа Зеф. — Да се махаме по-бързо.

Скоро стигнаха до отвора в тавана, качиха се върху купчината пръст и видяха над себе си разтревоженото лице на Глигана. Той

лежеше по очи на ръба на дупката, спуснал вътре въже с примка.

— Какво става при вас? — попита той. — Вие ли виехте?

— Ще ти разкажем — каза Зеф. — Закрепил ли си въжетото?

Те се изкатериха горе. Зеф сви за себе си и за едноръжкия цигари, запали своята и известно време мълча, сякаш се мъчеше да си обясни видяното.

— Добре — каза накрая. — С една дума това е Крепостта. Там има пултове, компютър и други подобни. Всичко е в плачевно състояние, но енергия има. И ние ще извлечем полза от това, трябва само да намерим хора, които разбират... По-нататък... — той смукна от цигарата, широко отвори уста и пусна кълбо дим като развален газомет. — По-нататък, съдейки по всичко, там живеят кучета. Помниш ли, аз ти разправях за такива едни, с огромни глави. Те виеха... А като се замисля, може и да не са били те, защото, виждаш ли... как да ти кажа... Докато с Мак се разкарвахме вътре, някой сложи в коридора човешки скелет. Това е.

Едноръжкият погледна първо него, после Макс.

— Да не са били мутанти? — попита той.

— Възможно е — каза Зеф. — Аз лично никого не видях, а Мак твърди, че е видял кучетата... но не с очи. С какво ги видя бе, Мак?

— И с очи ги видях — каза Максим. — И искам да добавя между другото, че там няма никого освен тия кучета. Щях да знам. И тия песове не са това, за което ги мислите. Не са животни.

Глигана не каза нищо. Стана, нави въжетото, окачи го на колана си и отново седна до Зеф.

— Дявол знае — промърмори Зеф, — може и да не са животни... Тук всичко е възможно. На Юг сме...

— А може би именно тези кучета са мутантите? — попита Максим.

— Не — каза Зеф. — Мутантите са просто много уродливи хора. И са деца на обикновени хора. Мутанти... изобщо знаеш ли какво е това?

— Зная — каза Максим. — Но въпросът е колко далече е могла да отиде мутацията.

Известно време всички мълчаха и размишляваха. После Зеф каза:

— Е, щом си толкова образован, стига бърборене. Стани! — той се изправи. — Малко остана, но времето не чака. А ми се плюска... — той намигна на Максим — ... направо патологично. Знаеш ли какво значи „патологично?“

Максим отговори, че знае, и те тръгнаха.

Оставаше да разчистят само югозападната четвърт на квадрата, но на никой не му се работеше. Преди време тук вероятно беше експлодирало нещо много мощно. От старата гора бяха останали само полуизгнили рухнали дънери и обгорели пънове, срязани като с бръснач, а на тяхно място вече се надигаше рядка млада горичка, почвата беше почерняла, овъглена и размесена с ръжда. Никаква техника не би могла да оцелее след такъв взрив и Максим разбра, че не за работа ги е довел тук Зеф.

От храсталака се подаде небръснат човек с мръсен арестантски комбинезон. Максим го позна — първия срещнат от него абориген, партньора на Зеф, вместилището на мировата скръб.

— Почакайте — каза Глигана, — аз ще поговоря с него.

Зеф заповяда на Максим да седне там, където е застанал. Той също седна и започна да се преобува, като си тананикаше бандитския романс „Аз момче съм храбро, знае ме махалата.“ Глигана се приближи до „вместилището на скръб“, двамата се скриха в храстите и започнаха шепнешком да разговарят. Максим ги чуваше прекрасно, но нищо не разбираше, защото говореха на някакъв жаргон, разпозна само повторената няколко пъти дума „поща“. Скоро престана да се вслушва. Чувстваше се уморен, мръсен: днес отново бе имал прекалено много безсмислена работа, прекалено много беше вдишвал разни гадости, беше получил прекалено много рентгени. И отново за този ден не можа да направи нищо истинско, нищо нужно, никак не му се връщаше в бараката.

После „вместилището на скръб“ изчезна, Глигана се върна, седна на един пън срещу Максим и каза:

— Е, хайде да си поговорим.

— Всичко наред ли е? — запита Зеф.

— Да — отговори Глигана.

— Казвах ти — произнесе Зеф, докато разглеждаше срещу светлината партенката си — имам нюх за такива като него.

— И така, Мак — каза Глигана, — ние ви проверихме, доколкото това е възможно при нашето положение. Генерала гарантира за вас. От днес ще се подчинявате на мен.

— Много се радвам — криво се усмихна Мак. Искаше му се да каже: „За вас пред мен Генерала не е гарантирал“, но само добави: — Слушам ви.

— Генерала съобщава, че не се страхувате нито от радиацията, нито от излъчвателите. Вярно ли е?

— Да.

— Значи вие можете всеки момент да преплувате Синята змия и това няма да ви навреди?

— Вече ви казах, че мога още сега да избягам оттук.

— На нас не ни е нужно да бягате... Значи, както разбирам, патрулните коли също не са страшни за вас?

— За самоходните излъчватели ли говорите? Не, не са.

— Много добре — каза Глигана. — Тогава задачата ви в близко време е да бъдете свързочник. Когато ви заповядам, ще преплувате реката и ще изпратите от най-близката поща телеграмите, които ще ви дам. Разбрахте ли?

— Това разбирам — бавно каза Максим. — Не разбирам друго...

Глигана го гледаше, без да мига — сух, жилав, осакатен старец, студен и безпощаден боец от четирийсет години. Боец, може би още от пелени, страшно и възхитително създание на свят, в който ценността на човешкия живот е нулева. Човек, който не познава нищо освен борбата, няма нищо освен нея, отрича всичко, освен нея. И в неговите внимателни присвити очи Максим четеше съдбата си за близките няколко години.

— Кажете.

— Искам да се разберем още сега — твърдо каза Максим. — Не желая да действам слепешката. Нямам намерение да върша неща, които според мен нямат смисъл и са ненужни.

— Например? — попита Глигана.

— Аз зная какво значи дисциплина. Известно ми е, че без дисциплина цялата ни работа не би струвала нищо. Но смятам, че дисциплината трябва да бъде разумна, подчиненият трябва да е сигурен, че заповедта не е безсмислена. Заповядвате ми да бъда свързочник. Аз съм готов да бъда такъв, годен съм за много повече, но

щом това е нужно, ще бъда свързочник. Но аз трябва да знам, че телеграмите, които ще изпращам, няма да бъдат причина за гибелта на хора, които и без това са нещастни...

Зеф вирна брадата си, но Глигана и Максим го спряха едновременно.

— Беше ми заповядано да взривя кула — продължи Максим. — Не ми обясниха за какво е нужно това. Аз виждах, че това е глупава и смъртоносна авантюра, но изпълних заповедта. Загубих трима другари, а след това се оказа, че всичко е било капан, поставен от държавната прокуратура. И ви заявявам: стига! Вече нямам намерение да нападам кулите. Нещо повече, възнамерявам всячески да възпрепятствам операции от подобен род.

— Глупак! — възкликна Зеф.

— Защо? — попита Максим.

— Почакайте, Зеф — прекъсна го Глигана. Продължаваше да гледа Максим. — С други думи, Мак, вие искате да знаете всички планове на Щаба.

— Да. Не желая да работя слепешком.

— Ти, братко, си голям нахалник! — обяви Зеф. — Направо нямам думи, братле, за да опиша нахалството ти! Слушай, Глигане, той ми харесва. Да, вярно око имам.

— Вие искате да ви имаме прекалено голямо доверие — каза Глигана. — Трябва да го заслужите с обикновена работа.

— И това означава да взривявам глупавите ви кули? Наистина, аз съм само от няколко месеца в съпротивата, през цялото време все това слушам — кулите, та кулите... А аз не искам да взривявам кули, това е безсмислено! Искам да се бия срещу тиранията, глада, разрухата, корупцията, лъжата... Разбирам, че кулите ви мъчат, просто физически ви мъчат... Но дори срещу тях действате определено глупаво. Съвсем очевидно е, че кулите са ретранслатори, следователно трябва да ударим Центъра, а не да ги взривяваме една по една.

Глигана и Зеф заговориха едновременно.

— Откъде знаете за центъра? — попита Глигана.

— И къде ще го намериш тоя център? — попита Зеф.

— Това, че трябва да има център, е ясно за всеки поне малко грамотен инженер — презрително каза Максим. — А как да го намерим — ето задачата, с която трябва да се заемем. Не да се

хвърляме срещу картечниците, не да губим хора напразно, а да търсим центъра...

— Първо, всичко това и без теб го знаем — каза Зеф, който започна да се ядосва. — И второ, массаракш, никой не е загинал напразно! На всеки поне малко грамотен инженер, сополанко сополив, трябва да му е ясно, че с унищожаването на няколко кули ние нарушаваме системата от ретранслатори и можем да освободим цял район. Затова трябва да умеем да взривяваме кулите. И ние се учим да правим това.

Разбираш ли, или не? И ако още веднъж посмееш, массаракш, да кажеш, че нашите момчета гинат напразно...

— Почакайте — каза Максим. — Пуснете ме. Ще освободите района, а после?

— Всякакви сополанковци се мъкнат тук и разправят, че гинем напразно! — каза Зеф.

— А после? — настояваше Максим. — Гвардейците ще докарат самоходни излъчватели и край!

— Как пък не! — възкликна Зеф. — За това време населението ще мине на наша страна и на ония ще им е малко трудно. Едно са десетина така наречени „дегенерати“ и съвсем друго — десет хиляди, сто хиляди озверели селяни.

— Зеф, Зеф! — предупредително се обади Глигана.

Брадацият нетърпеливо му махна с ръка да мълчи.

— Десетки хиляди озверели селяни, които ще разберат и за цял живот ще запомнят, че двацет години най-безсрамно са ги мамили...

Глигана махна с ръка и се обърна.

— Чакайте, чакайте — каза Максим. — Какви ги приказвате? От къде на къде изведнъж ще разберат? Ами че те ще ви разкъсат на парчета. Та нали те смятат, че това е противобалистична защита...

— А ти какво смяташ? — със странна усмивка попита Зеф.

— Е, аз знам. Разказвали са ми.

— Кой?

— Доктора... и Генерала... Защо, това тайна ли е?

— Може би достатъчно сме говорили на тая тема? — каза Глигана тихо.

— А защо да е достатъчно? — също тихо и някак много интелигентно възрази Зеф. — Защо всъщност да е достатъчно? Ти

знаеш какво мисля аз по този въпрос. Знаеш защо седя тук и защо ще остана тук до края на живота си. А аз знам какво мислиш ти. Тогава защо „достатъчно“? И двамата сме убедени, че за това трябва да се крещи по всички кръстопътища, а когато се стигне до работа, изведнъж си спомняме за дисциплината и започваме да играем по свирката на всички тия вождове, либерали, просветители, на тези неуспели Отци... А сега пред нас е това момче. Нима и такива като него не трябва да знаят?

— Може би именно такива не трябва да знаят — все така тихо каза Глигана.

Без да разбира, Максим гледаше ту единия, ту другия. Двамата изведнъж някак бяха престанали да приличат на самите себе си, сякаш повехнаха. В Глигана вече не се чувстваше онази стоманена твърдост, в която си бяха чупили зъбите толкова прокуратури и полеви съдилища. Зеф изгуби бохемската си вулгарност, а вместо нея се появи някаква тъга, някакво скрито отчаяние, някаква обида... Сякаш изведнъж си бяха спомнили нещо, за което е трябвало да забравят и те честно са се старали да го забравят.

— Аз ще му разкажа — каза Зеф. Той не искаше разрешение и не се съветваше. Просто съобщаваше. Глигана мълчеше и Зеф започна да говори.

Това, което разказа, беше чудовищно — и само по себе си, и затова, че не оставяше място за повече съмнения. През цялото време, докато говореше тихо, спокойно, с вежливи паузи, когато Глигана добавяше къси реплики, през цялото време Максим с всички сили се мъчеше да намери поне някакво противоречие в тази нова система на света. Но усилията му бяха напразни. Картината се очертаваше стройна, проста, безнадеждно логична и обясняваше всички известни на Максим факти, без да пренебрегва нито един. Това беше най-голямото и най-страшното откритие от всички, които бе направил на Обитаемия остров.

Излъчването на кулите не беше предназначено за дегенератите. То действаше върху нервната система на всяко човешко същество на тая планета. Физиологичният му механизъм не беше известен, но същността му се свеждаше до това, че облъчваният мозък губеше способност за критически анализ на действителността. Мислещият човек се превръщаше в човек вярващ, при това вярващ фанатично,

въпреки набиващата се в очите реалност. На човек, намиращ се в обсега на излъчването, можеше да бъде внушено с най-елементарни средства каквото и да е и той приемаше внушението като светла и единствена истина, беше готов да живее за нея, да страда за нея, да умира в нейно име.

А незабележимото, вездесъщо, всепроникващо лъчение присъстваше винаги. Непрестанно го излъчваше огромна мрежа от кули, оплела цялата страна. Като гигантска прахосмукачка то изсмукваше от десетките милиони души най-малкото съмнение в онова, за което тръбяха вестниците, книгите, радиото, телевизията, което твърдяха учителите в училищата и офицерите в казармите, неоновите реклами над улиците, което се провъзгласяваше от амвоните на църквите. Неизвестните Отци насочваха волята и енергията на милионните маси накъдето им скимне. Внушаваха им да ги обожават, можеха да предизвикват и предизвикваха люта ненавист към вътрешните и външни врагове, при желание можеха да изпратят милиони за пушечно месо и милиони щяха да отидат да умират възторжено, можеха да накарат милиони да се избиват един друг в името на каквото и да е, можеха, стига да им хрумне, да предизвикат масова пандемия от самоубийства... Те можеха всичко.

А два пъти в денонощието — в десет сутринта и в десет вечерта, гигантската прахосмукачка се включваше с пълна мощност. За половин час хората изобщо преставаха да бъдат хора. Всички подсъзнателни напрежения, натрупани поради несъответствието между внушеното и реалността, се освобождаваха в пристъпа на трескав ентузиазъм, във възторжения екстаз на раболепието и преклонението. Тези лъчеви удари напълно потискаха рефлексите и инстинктите и ги заменяха с чудовищния комплекс за преклонение и дълг пред Неизвестните Отци. В такова състояние облъчваният напълно губеше способността да разсъждава и действаше като робот, получил заповед.

Опасност за Отците можеха да представляват само хора, които поради някакви физиологически особености бяха невъзприемчиви към излъчването. Наричаха ги „дегенерати“. Постоянното излъчване изобщо не им действаше, а лъчевите удари им причиняваха само непоносими болки. Изродите бяха сравнително малко, някъде около един процент, но те бяха единствените хора с ясно съзнание в това царство на сомнамбули. Само те запазваха способността да оценяват

трезво обстановката, да възприемат света такъв, какъвто е, да го изменят и да го управляват. И най-гнусното беше това, че именно те осигуряваха на обществото неговия управляващ елит, наречен Неизвестните Отци. Всички те бяха дегенерати, но далече не всички дегенерати бяха Неизвестни Отци. И онези, които не бяха успели да влязат в елита, или не бяха поискали, или не знаеха, че съществува такъв елит, биваха обявявани за врагове на държавата и с тях постъпваха по съответния начин.

Максим чувстваше такова отчаяние, сякаш изведнъж бе открил, че Обитаемият остров в действителност е населен не с хора, а с кукли. Нямаше на какво да се надява. Планът на Зеф за превземане на някакъв що-годе значителен район изглеждаше просто авантюра. Имаха работа с огромна машина, прекалено проста и прекалено огромна, за да могат да се надяват да я разрушат с малки сили. В страната липсваше сила, способна да освободи огромния народ, който нямаше и представа, че не е свободен, който, според израза на Глигана, беше изпаднал от хода на историята. Тази машина беше неуязвима отвътре и устойчива към всякакви дребни смущения. При частично разрушаване незабавно се самовъзстановяваше. При раздразнение тя мълниеносно и по един и същ начин реагираше, без да се безпокои за съдбата на отделните си елементи. Единствена надежда даваше мисълта, че машината има Център, пулт за управление, мозък. Теоретично този Център можеше да бъде разрушен и тогава машината щеше да замре в състояние на неустойчиво равновесие, да настъпи момент, когато можеше да бъде направен опит да се тръгне по друг път, светът да бъде върнат върху релсите на историята. Но местоположението на Центъра се пазеше в дълбока тайна, пък и кой ще тръгне да го разрушава? Това не ти е нападение срещу кула. Това е операция, изискваща огромни средства, и преди всичко армии от хора, невъзприемчиви към излъчване или прости, леснодостъпни защитни средства. Но нямаше и не се предвиждаше нищо подобно. Няколкото стотин хиляди дегенерати бяха раздробени, разделени, преследвани, много от тях въобще се отнасяха към категорията на така наречените легални. Дори и да има начин да бъдат обединени и въоръжени, Неизвестните Отци биха унищожили тази мъничка армия, просто пращайки срещу нея самоходни излъчватели, включени на пълна мощност.

Зеф отдавна беше замълчал, а Максим все седеше с отпусната глава, ровейки с някаква пръчка черната пръст. Зеф се изкашля и неловко каза:

— Да, приятелю. Ето какво е истинското положение.

Изглежда той вече съжаляваше, че е разказал как всъщност стоят нещата.

— На какво се надявате тогава? — попита Максим.

Зеф и Глигана мълчаха. Младежът вдигна глава, видя лицата им и прошепна:

— Извинявайте... аз... такава... Прощавайте.

— Ние трябва да се борим — с равен глас произнесе Глигана. — Ние се борим, и ще се борим. Зеф ви съобщи една от стратегиите на Щаба. Съществуват и други, също толкова уязвими за критика и практически досега неизпробвани... Разбирате ли, всичко при нас сега е в период на формиране. Зряла теория на борбата не може да се създаде току-така отведнъж, на празно място...

— Кажете — бавно произнесе Максим, — това излъчване... еднакво ли действа върху всички народи от вашия свят?

Глигана и Зеф се спогледаха.

— Не разбирам — каза Глигана.

— Питам дали има някъде народ, в който да се намерят поне няколко хиляди души като мен?

— Едва ли — отвърна Зеф. — Освен може би при тия... мутантите... Массаракш, не се обиждай, Мак, но ти си явен мутант. Щастлива мутация, шанс едно на милион...

— Аз не се обиждам — каза Максим. — Мутантите значи... Те са по-нататък, на юг, нали?

— Да — отговори Глигана. Гледаше втренчено Максим.

— А какво всъщност има там? — попита младежът.

— Гора, после пустиня...

— И мутанти?

— Да, полузверове. Полудели диваци... Слушайте, Мак, оставете тая работа.

— Виждали ли сте ги някога?

— Виждал съм само мъртви — каза Глигана. — Понякога ги ловят в гората и ги бесят пред бараките за повдигане на духа.

— За какво?

— За шията! — кресна Зеф. — Глупак! Това са зверове! Те са неизлечими и по-опасни от всеки звяр! Нали съм ги виждал, ти такива неща не си и сънувал...

— А защо разширяват натам мрежата от кули? Да ги опитомят ли искат?

— Оставете, Мак — каза Глигана. — Безнадеждно е. Те ни мразят... А впрочем, правете каквото искате. Ние никого не държим насила.

Настъпи мълчание. После, някъде далече зад гърбовете им, се разнесе познато дрънчащо ръмжене. Зеф се приповдигна.

— Танк... — замислено каза той. — Да взема да го убия? Това е близо, осемнайсети квадрат... Не, утре.

Максим изведнъж се реши:

— Аз ще се заема с него. Вървете, ще ви догоня.

Зеф със съмнение го погледна.

— Ще се справиш ли? — Да не хвъркнеш във въздуха...

— Мак — каза едноръкият, — помислете!

Зеф, който гледаше Максим, изведнъж се ухили.

— Ето значи за какво ти трябвал танк! Хитро момче! Не-е, не можеш ме излъга. Добре де, върви, ще запазя вечерята ти. Като се откажеш — идвай... Да, но имай предвид, че много от танковете са минирани, рови внимателно... Хайде, Глигане. Той ще ни догони.

Глигана понечи да каже още нещо, но Максим вече беше станал и крачеше към просеката. Не искаше повече да разговаря. Вървеше бързо, без да се обръща, хванал гранатомета под мишница. Сега, когато решението беше взето, чувстваше облекчение, предстоящата работа зависеше само от неговото умение и ловкост.

Малко преди разсъмване Максим изкара танка на шосето и го обърна на юг. Можеше направо да тръгне, но излезе от отсека за управление, скочи на разкъртения бетон и приседна на ръба на канавката, като бършеше с трева изцапаните си ръце. Ръждивата грамада мирно боботеше, вирнала към сумрачното небе острия връх на ракетата.

Беше работил цяла нощ, но не чувствуваше умора. Аборигените строяха здраво, машината се оказа в прилично състояние. Никакви мини, разбира се, нямаше, затова пък имаше ръчно управление. Ако някой се бе взривявал на такива машини, това бе ставало или поради износеност на конструкцията, или поради пълно техническо невежество. Реакторът наистина даваше не повече от двадесет процента мощност, ходовата част се оказа доста износена, но Максим беше доволен — вчера дори и на толкова не се надяваше.

Беше около шест сутринта, съвсем се съмна. Обикновено по това време възпитаниците биваха нахранени набързо, строявани в колони и подгонени на работа. Отсъствието на Максим, разбира се, вече беше забелязано и напълно възможно беше да са го записали като беглец. Впрочем, може би Зеф е измислил някакво обяснение — изкълчил си е крака, ранен или нещо от този сорт.

В гората стана тихо. „Кучетата“, които цяла нощ си бяха подвиквали, мирясаха, сигурно се бяха скрили в подземията и се хилеха там, потривайки лапи, спомняха си как са наплашили вчера двуногите... „С тези «кучета» ще трябва да се заема както трябва, но засега се налага да ги оставим в тила. Интересно, възприемат ли те излъчването, или не? Странни същества...“ През нощта, докато той бърникаше в мотора, двама през цялото време стърчаха зад храстите, тихомълком го наблюдаваха, а после дойде трети и се изкатери на едно дърво, за да вижда по-добре. Максим се показа от люка, махна му с ръка, а после на шега възпроизведе, доколкото можа, четириричната дума, която вчера скандираше хорът. Оня на дървото страшно се разсърди, засвятка с очи, настръхна с цялата си козина и започна да

крещи гърлено някакви оскърбления. Двамата в храстите изглежда бяха шокирани от това, защото си отидоха и повече не се върнаха, а третият още дълго не слезе и все не можеше да се успокои: съскаше, плюеше, правеше се, че иска да го нападне, зъбеше се с редки бели резци. Махна се чак сутринта, когато разбра, че Максим няма намерение да влезе в честен двубой. Едва ли са разумни в човешкия смисъл, но все пак са интересни същества и навярно са организирана сила, щом са успели да изпъдят от крепостта военния гарнизон начело с принц-херцога... Колко малко информация има тук, само слухове и легенди... Да можеше сега да се измие, целият се оплеска с ръжда. Пък и от реактора изтича радиация, от която кожата му гори. Ако Зеф и едноръкият се съгласят да пътуват, трябва да го покрие с три-четири плочи от бордовата броня.

Далече в гората нещо избухна, ехото отекна — сапъорите смъртници започваха работния си ден. Безсмислица, безсмислица... Отново нещо се взриви, залая картечница, трака дълго, после утихна. Стана съвсем светло, денят обещавахе да бъде ясен, по небето нямаше облаци, беше равномерно бяло като светецко мляко. Бетонът на шосето блестеше, покрит с роса, само около танка беше сухо, защото бронята излъчваше нездрава топлина.

После от храстите край пътя излязоха Зеф и Глигана, видяха танка и ускори крачка. Максим стана и тръгна към тях.

— Жив си! — каза брадатият вместо поздрав. — Така и предполагам. Твоята каша, братле, такова... нямаше в какво да я сипя, де. Но хляб ти донесох, лапай.

— Благодаря — каза Максим и взе крайшника.

Глигана стоеше облегнат на минотърсача и го гледаше.

— Яж и се изпарявай — каза Зеф. — Там дойдоха за теб, братле. Според мен те викат за допълнително разследване.

— Кой? — попита Максим и престана да дъвче.

— Е, не ни се представи. Дангалак, някакъв униформен, целият в ордени. Крещеше така, че целият лагер го чу: защо те нямало. Без малко да ме застреля... А аз само му се пуля и докладвам — тъй и тъй, значи, загина на минното поле със смъртта на храбрите, тялото не е намерено...

Той обиколи около танка и каза: „Ама че боклук...“ Седна до шосето и започна да си свива цигара.

— Странно — каза Максим и замислено отхапа от крайшника. —
Защо? На допълнително следствие?

— Може би това е Фанк? — тихо попита Глигана.

— Фанк ли? Той е среден на ръст, с квадратно лице, кожата му се
лющи...

— Къде ти! — каза Зеф. — Тоя беше такава яка върлина, пъпчив,
глупак на глупаците. От Гвардията, с една дума.

— Не е бил Фанк.

— Може би по заповед на Фанк? — предположи Глигана.

Максим сви рамене и лапна последната коричка.

— Не зная. Преди мислех, че Фанк има нещо общо със
съпротивата, но сега просто не знам какво да мисля.

— Тогава по-добре ще е наистина да заминете — посъветва го
Глигана. — Макар че, да ви кажа честно, не знам кое е по-лошо —
мутантите или тоя гвардейски офицер...

— Добре де, нека върви — каза Зеф. — Като свързочник за теб
явно няма да работи, а така поне ще донесе някаква информация от
Юг... ако остане жив.

— Вие няма да тръгнете с мен, разбира се — предположи
Максим.

Сакатият поклати глава:

— Не. Желая ви успех.

— Тая ракета я хвърли — посъветва го Зеф. — Ще се взривиш с
нея. И ето какво. По пътя ще срещнеш две застави. Ще ги минеш леко,
само не спирай. Те са главно срещу заплахи от юг. А виж, после ще
стане лошо. Ужасна радиация, нищо за плюскане, мутанти, а по-
нататък — пустиня, безводие.

— Благодаря — каза Максим. — Довиждане.

Той скочи на веригата, отвори люка и се промъкна в горещия
полумрак. Вече беше сложил ръце върху лостовете, когато си спомни,
че е останал още един въпрос. Подаде се навън:

— Слушайте, защо криете истинското предназначение на кулите
от редовите членове на съпротивата?

Зеф се намръщи и плю, а Глигана тъжно каза:

— Защото мнозинството в щаба се надяват някога да вземат
властта и да използват кулите по същия начин, но за други цели.

— Какви други? — попита Максим.

— За възпитаването на масите в духа на доброто и взаимната любов — отвърна Глигана.

Няколко секунди се гледаха в очите. Зеф, обърнал гръб, старателно си свиваше цигара. После Максим каза: „Пожелавам ви да останете живи.“

И се върна при лостовете. Танкът загърмя, задрънча, изпраща с вериги и тръгна напред.

Беше му трудно да управлява машината. Нямаше седалка за водача, а купчината трева и клони, която нахвърля през нощта, бързо се разпадаше. Обзорът беше лош, не можеше да развие добра скорост — при тридесет километра в час двигателят започваше да гърми, да се задавя и да воня ужасно. Наистина проходимостта на този атомен изрод все още бе прекрасна. Беше му все едно дали има път, или не. Изобщо не забелязваше храстите и малките ями, смилаше повалените дървета на стърготини. С лекота тъпчеше младите дръвчета, прорасли през пукнатините на бетона, а над дълбоките и пълни с черна вода ями пропълзяваше, като че ли пръхтеше от удоволствие. Прекрасно следваше курса. Дори беше трудно да го объркаш.

Шосето беше доста право, в танка бе мръсно и задушно. Максим фиксира лоста за газта и удобно се настани на ръба на люка, под ракетната стойка. Танкът препускаше напред, сякаш именно това беше истинският му курс, зададен от древната програма. В него имаше нещо простовато и самодоволно. Максим, който обичаше машините, дори го потупа по бронята в знак на одобрение.

Можеше да се живее. Отляво и отдясно гората пълзеше назад, моторът равномерно боботеше, радиацията тук, горе, почти не се чувстваше. Ветрецьт беше сравнително чист и приятно охлаждаше горещата кожа. Максим вдигна глава и погледна люлеещия се нос на ракетата. Май действително щеше да е по-добре да я изхвърли. Нямаше да избухне, наистина, отдавна се беше „скапала“ — той я изследва още през нощта, но тежеше сигурно към десет тона, какъв е смисълът да я мъкне със себе си? Танкът си пълзеше напред, а Максим затърси механизма за закрепване. Намери го, но всичко беше ръждясало, трябваше да се потруди доста: през това време машината на два пъти излизаше от пътя на завоите и започваше с гневен вой да изкъртва дърветата. Максим бе принуден бързо да слиза при лостовете, да успокоява железния глупак и отново да го извежда на пътя. Но в

края на краищата механизмът поддаде, ракетата тежко се залюля, падна на пътя и бавно се изтърколи в канавката. Танкът подскочи, тръгна по-леко и в този момент Максим видя първата заставка.

В края на гората стояха две големи палатки и фургон, димеше полева кухня. Двама голи до кръста гвардейци се миеха — единият поливаше на другия с манерка. По средата на пътя стоеше часовой с черно наметало и гледаше танка, а вдясно стърчаха два стълба, съединени с греда, от която висеше нещо дълго и бяло и почти докосваше земята. Максим влезе в танка, за да не се вижда кариерията му комбинезон, и подаде само главата си навън. Полуголите гвардейци престанаха да се мият и също загледаха танка. Чули дрънченето на веригите, от палатките и фургона излязоха още няколко души, един от които с офицерски мундир. Бяха много учудени, но не разтревожени, офицерът посочи танка, каза нещо и всички се засмяха. Когато машината се изравни с часовой, последният му викна нещо, което не се чу от шума на мотора, в отговор Максим извика: „Всичко е наред, стой си на мястото!“ Часовоят също не чу нищо, но лицето му изрази удовлетворение. След като пропусна танка, той отново излезе на средата на шосето и застана в предишната поза. Беше ясно, че всичко се е разминало.

Младежът обърна глава и видя отблизо онова, което висеше от гредата. Гледа го секунда, после бързо приседна, стисна клепачи и без всякаква нужда хвана лостовете. „Не биваше да гледам. Кой дявол ме накара да се обърна, щях да си пътувам и сега нищо нямаше да знам...“ Той се принуди да отвори очи. „Не — помисли си, — трябва да гледам. Да привиквам. И да узнавам повече. Няма защо да си обръщам главата... Нямам право, щом съм се заел с такава работа. Сигурно беше мутант, смъртта не може да обезобрази човека до такава степен. Животът осакатява. Той ще съсипе и мен, и няма къде да се дяна, и не трябва да се съпротивлявам, трябва да свиквам. Може би пред мен има стотици километри пътища, обсипани с бесилки...“

Когато отново се подаде от люка и погледна назад, вече не се виждаше нито заставата, нито самотната бесилка край пътя. Колко хубаво щеше да е, ако сега си отиваше вкъщи... вървиш, вървиш, стигаш до къщата, там са мама, татко, приятелите... Пристигнеш, събудиш се, измиеш се, после разкажеш страшния сън за Обитаемия остров... Той се опита да си представи Земята, но нищо не излезе,

беше странно да си мисли за това, че някъде има чисти весели градове, много хора, добри и умни, и всички се доверяват един на друг. Няма ръжда, не смърди лошо, няма радиация, черни униформи, груби скотски лица, страшни легенди, омесени с още по-страшна истина. Изведнъж му мина мисълта, че и на Земята е могло да се случи същото нещо и сега той би бил като всички наоколо — излъган, раболепен и предан невежа. „Ти си търсеше работа — помисли си той. — Ето, сега имаш — трудна и мръсна, но едва ли някъде някога ще намериш друга толкова важна работа...“

Отпред на шосето се показва някакъв механизъм, който бавно пълзеше в същата посока — на юг. Беше малък верижен трактор, влачещ зад себе си ремарке, натоварено с метална ажурна конструкция. В откритата кабина седеше човек с кариран торбест гащеризон и пушеше лула. Той равнодушно огледа танка, Максим и обърна глава. „Каква е тая конструкция? — помисли си младежът. — Контурите ѝ са ми познати...“ После изведнъж съобрази, че това е секция от кула. „Сега да взема да я блъсна в канавката, че да мина два-три пъти отгоре ѝ...“ Той се огледа и изразът на лицето му явно никак не се хареса на водача на трактора, който изведнъж спря машината и стъпи на веригата, сякаш се готвеше да побегне. Максим се обърна напред.

След десетина минути той видя втората застава. Това беше аванпостът на огромната армия роби в карирани комбинеزони, а може би не роби, а най-свободните в страната хора. Представляваше две временни бараки с блестящи цинкови покриви, полегат изкуствен хълм, на който се издигаше сив нисък бункер с черни амбразури. Над него вече стърчаха първите секции на кула, около хълма стояха кулокранове, трактори, търкаляха се безредно железни секции. Гората на няколкостотин метра вдясно и вляво от шосето беше изсечена, на откритото пространство работеха хора с карирани дрехи. Зад къщичките се виждаше дълга ниска барака. Пред нея бяха прострени на въжета сиви парцали. Малко по-далече от шосето стърчеше дървена куличка с площадка, по която се разхождаше часови в армейска униформа и дълбока каска, а до него стоеше картеница на тринога. Под кулата се тълпяха други войници, които изглеждаха като хора, изнемогващи от комари и скука. Всички пушеха.

„Е, тук също ще мина безпрепятствено — помисли си Максим, — тук е краят на света и никой от никого не се интересува.“

Но грешеше. Войниците престанаха да отпъждат комарите и загледаха танка. После един от тях, мършав и много познат, оправи каската на главата си, излезе на средата на шосето и вдигна ръка. „Ти... напразно... така... — със съжаление помисли Максим. — Аз съм решил, че ще мина оттук и ще го направя.“ Той слезе долу при лостовете, настани се по-удобно и сложи крак върху педала на газта. Войникът на шосето продължи да стои с вдигната ръка. „Сега ще дам газ — помисли си Максим — двигателят ще изреве както трябва и той ще отскочи... А ако не отскочи — помисли той с внезапно ожесточение, — какво пък — на война, като на война.“

И изведнъж позна войника. Пред него беше Гай — отслабнал, посърнал, брадясал, в широк войнишки гащеризон. „Гай — прошепна Максим. — Приятелю... Какво да те правя сега?“

Той свали крака от педала, танкът забави ход и спря. Гай отпусна ръка и без бързане тръгна насреща. И тогава Максим дори се засмя от радост. Всичко се получаваше чудесно. Той отново се приготви.

— Ей! — с началнически тон кресна Гай и почука с приклад по бронята. — Кой си ти, бе?

Максим мълчеше и тихичко се смееше.

— Има ли там някой? — в гласа на Гай се появи несигурност.

После подкованите му токове загърмяха по бронята, левият люк се отвори и Гай надникна вътре. Видя Максим, отвори уста и в този момент Максим го хвана за гащеризона, дръпна го към себе си, повали го върху клоните под краката си и го притисна. Танкът страшно изрева и се понесе напред. „Ще повредя двигателя“ — помисли Максим. Гай се дърпаше и мяташе, каската се смъкна върху лицето му, той не виждаше нищо и риташе, слепешком, мъчейки се да измъкне изпод себе си автомата. Вътрешността изведнъж се изпълни с гръм и дрънчене — очевидно по танка отзад стреляха с автомати и картечници. Това беше безопасно, но неприятно и Максим с нетърпение следеше как се приближава стената от дървета, все по-близо... близо... Първите храсти... Някакъв човек отскочи... И ето, наоколо е гора, куршумите вече не рикошират по бронята, шосето е чисто на стотици километри напред.

Гай най-после успя да измъкне автомата, но Макс му смъкна каската и видя потното озъбено лице. Засмя се, когато яростта, ужасът и жаждата за убийство върху това лице се смениха с израз, отначало на объркване, след това на изумление и накрая на радост. Гай помръдна устни — изглежда каза „Массаракш!“ Максим остави лостовете, дръпна към себе си своя мокър, отслабнал, брадясал другар, прегърна го, притисна го до себе си, после го пусна и, хванал раменете му, каза: „Гай, приятелю, толкова се радвам!“

Решително нищо не се чуваше. Максим погледна през обзорния процеп: шосето беше все така право, тогава отново фиксира газта и излезе горе, като помъкна подир себе си и Гай.

— Массаракш! — каза смачканият Гай. — Пак ти!

— Не се ли радваш? Аз ужасно се радвам! — Максим едва сега разбра колко не му се е искало да пътува на Юг сам.

— Какво значи това? — извика Гай. Първата му радост беше отминала, той с безпокойство се оглеждаше наоколо. — Накъде! Защо!?

— На Юг! — извика Максим. — До гуша ми дойде твоята гостоприемна родина!

— Избягали?!

— Да!

— Ти си полудял! На теб ти подариха живота!

— Кой ми е подарил живота? Животът е мой, принадлежи ми!

Беше трудно да разговарят, трябваше да викат и някак неволно вместо дружески разговор се получаваха караница. Максим скочи в люка и намали газта. Танкът тръгна по-бавно, вече не ревеше и не дрънчеше толкова силно. Когато Максим се измъкна обратно, Гай седеше нацупен и решителен.

— Аз съм длъжен да те върна — обяви той.

— А аз съм длъжен да те измъкна оттук — контрира Максим.

— Не разбирам. Ти съвсем си полудял. Оттук е невъзможно да се избяга. Трябва да се върнем... Массаракш, ти пък не можеш да се върнеш, ще те разстрелят... А на Юг ще ни изядат... Вдън земя да потънеш с твоята лудост! Кой ли дявол ме свърза с теб!

— Почакай, не викай толкова — каза Максим. — Хайде да ти обясня...

— Не желая да слушам каквото и да е! Спри машината.

— Ама почакай малко! — уговаряше го Максим. — Ще ти разкажа...

Но Гай не желаше да слуша. Той настояваше тази незаконно отвлечена машина да бъде върната обратно в зоната. Два, три, четири пъти нарече Максим „глупак“. Възклицанието „массаракш!“ заглушаваше мотора. Положението, массаракш, е ужасно и безизходно, массаракш! Отпред, массаракш, ни чака сигурна смърт. Зад нас, массаракш, също. Максим винаги е бил тъпак и психопат, массаракш, но последната му постъпка, массаракш, май наистина ще е последна, массаракш и массаракш...

Максим не го прекъсваше. Той изведнъж съобрази, че излъчването на последната кула очевидно свършва някъде тук, и най-вероятно вече не се усеща; последната застава би трябвало да се намира на самата граница на полето. Нека се накрещи момчето, на Обитаемия остров думите нищо не значат. „Ругай, ругай, а пък аз ще те измъкна, няма какво да правиш там... Трябва да започна с някого, нека ти бъдеш първият. Не искам да си кукла, дори и това да ти харесва...“

След като наруга Максим до насита, Гай скочи вътре и се опита да спре машината. Не успя и се качи пак горе, вече с нахлупена каска, много мълчалив и делови. Явно възнамеряваше да скочи и да се върне обратно. Беше много сърдит. Тогава Максим го дръпна за панталона, застави го да седне до него и започна да обяснява положението.

Той говори повече от час, прекъсвайки само когато танкът трябваше да завие. Разказваше, а Гай слушаше. Отначало се опитваше да го прекъсва, канеше се да скочи в движение, но Максим говореше и говореше, повтаряше едно и също отново и отново, обясняваше, втълпяваше, разубеждаваше. В края на краищата Гай започна да се вслушва, после се замисли, оклюма, пъкна ръце под каската и силно се почеса. Сетне изведнъж сам мина в настъпление и заразпитва Максим: откъде му е станало известно всичко това, как ще докаже, че всичко това не е лъжа, как може да вярва, след като всичко това е явна измишльотина. Максим го сразяваше с факти, а когато те не достигаха, се кълнеше, че говори истината, а когато и това не помагаше, наричаше Гай дърво, кукла, робот. А танкът все пътуваше и пътуваше на юг, и все по-дълбоко навлизаше в страната на мутантите.

— Добре — вбесен каза Максим. — Сега ще проверим всичко. По моите сметки ние отдавна вече сме излезли от обсега на

излъчването, а сега е около десет без десет. Какво правите в десет часа?

— В десет нула-нула — проверка — мрачно каза Гай.

— Именно. Строявате се в стройни редици и започвате бясно да ревете тъпите си химни, изпълнени с ентузиазъм. Помниш ли?

— Този ентузиазъм е в сърцата ни — заяви Гай.

— Той е бил набит в тъпите ви глави — възрази Максим. — Нищо, сега ще проверим какъв ентузиазъм имаш в сърцето си. Колко е часът?

— Без седем — мрачно каза Гай.

Известно време пътуваха мълчешком.

— Е? — попита Максим.

Гай погледна часовника и с несигурен глас запя: „Бойната гвардия с тежки стъпки...“ Максим го гледаше с насмешка. Гай се запъна и обърка думите.

— Стига си се пулил — сърдито каза той. — Пречиш ми. И изобщо, какво е това пеене извън строя?

— Недей — каза Максим. — Ти и извън строя си крещял по същия начин. Да ви гледам двамата с чичо Каан беше страшно. Единият реве „Бойна гвардия“. Другият се дере: „Слава на Отците“. Че и Рада! Къде е твоята готовност да колиш и бесиш в името на Отците?

— Стига! Да не си посмял да говориш така за Отците. Дори и да е истина всичко, което разправяш, това значи само, че някой ги е измамил.

— И кой ги е измамил?

— Е-е... малко ли са...

— Значи Отците не са всемогъщи?

— Не желая повече да разговарям на тази тема — обяви Гай.

Той оклюма, сгърби се, лицето му още повече се отпусна, очите му помътняха, долната устна увисна. Максим изведнъж си спомни Фища Луковицата и Кетри Красавеца от арестантския вагон. Те бяха нещастни наркомани, свикнали да употребяват силни наркотици. Страшно се измъчваха без своите отрови, нищо не ядяха, по цели дни седяха точно така, с мътни очи и увиснала долна устна...

— Нещо боли ли те?

— Не — унило отговори Гай.

— Какво си се накокошинил тогава?

— Ами така, нещо... — Гай дръпна яката си и вяло завъртя глава — лошо ми е нещо... Да взема да легна, а?

Без да дочака отговор, той се пъкна в люка и полегна върху клоните, сви се на кълбо. „Виж ти — помисли Максим. — Нещата не били толкова прости, колкото си мислех...“ Той се разтревожи. „Гай не получи лъчев удар, ние излязохме от обсега преди близо два часа... А той цял живот живее с това излъчване... Може би липсата му е вредна за него? Да не вземе да се разболее? Ама че гадост...“ Той гледаше през люка бледото лице. Все повече го обхващаше страх, накрая не издържа, скочи вътре, спря двигателя, измъкна Гай навън и го положи на тревата край пътя.

Гай спеше, мърмореше нещо насън, силно потръпваше. После започна да трепери, да се гърчи, свиваше се, като че ли искаше да се сгрее, пъкнаше длани под мишниците си. Максим сложи главата му върху коленете си, притисна с пръсти слепоочията му и се постара да се съсредоточи. Отдавна не му се беше налагало да прави психомасаж. Главното беше да се отвлече от всичко наоколо, да се съсредоточи, да включи болния в своята здрава система. Така седя десетина или петнадесет минути, а когато се опомни, видя, че на Гай му е по-добре. Лицето му бе порозовяло, дишането беше станало равно и повече не мръзнеше. Максим му направи възглавница от трева, поседя известно време, пъдейки комарите, после си спомни, че им предстои още дълго да пътуват, а защитата на реактора пропуска. За Гай това е опасно, трябва да се измисли нещо. Стана и се върна при танка.

Наложил се да поработи доста, докато успее да свали от ръждясалите нитове няколко листа от бронята на танка, после наби тези листове върху керамичната преграда, отделяща реактора и двигателя от отсека за управление. Оставаше му да закрепил последния лист, когато изведнъж почувства чуждо присъствие. Внимателно се подаде от люка... и усети, че всичко в него изстива и се напруга.

На шосето, на десетина крачки пред танка, стояха трима души, но Максим не можа да осъзнае веднага, че това са хора. Наистина, те бяха облечени, двама от тях държаха на раменете си прът, от който висеше с окървавената си глава надолу неголямо копитно животно, подобно на елен. На шията на третия, през пилешките му гърди, висеше тежка винтовка със странни очертания. „Мутантите — помисли Максим. — Ето ги мутантите...“ Всички разкази и легенди,

които някога бе чувал, изведнъж изплуваха в паметта му и станаха много правдоподобни. Одират кожата на живи хора... канибали... диваци... зверове. Той стисна зъби, скочи върху бронята и се изправи в цял ръст. Тогава онзи с винтовката смешно пристъпи на кривите си къси крачка, но не мръдна от мястото си. Само вдигна ръка с два дълги пръста с много стави, силно изсъска и произнесе със скърцащ глас:

— Искаш ли да ядеш?

Максим с труд помръдна устни и отговори:

— Да.

— Няма ли да стреляш? — заинтересува се човекът с пушката.

— Не — каза Максим и се усмихна. — В никакъв случай.

Гай седеше зад грубо скована маса и чистеше автомата си. Беше около десет и четвърт сутринта. Светът бе сив, безцветен, сух. Нямаше в него място за радост, нямаше място за живот. Всичко беше мътно и болезнено. На Гай не му се искаше да мисли, да вижда, да чува, дори да спи. Искаше му се просто да положи глава на масата, да отпусне ръце и да умре. Просто да умре — и толкоз.

Стаичката беше малка, с един-единствен прозорец без стъкло, гледащ към огромна, затрупана с развалини, обрасла с див храсталак сиво-кафява пустош. Тапетите по стените бяха избелели, на места отлепени и сгърчени може би от горещина, може би от старост. Паркетът се беше разсърнал и в единия ъгъл овъглен. За предишните обитатели на тази стая напомняше само голямата фотография под пукнатото стъкло, на която при внимателно вглеждане човек можеше да различи някакъв възрастен господин с глупави бакенбарди и смешна шапка, приличаща на ламаринена чиния.

Да можеше да не вижда всичко това, да можеше сега да хвърли топа или да завие като последното бездомно куче, но Максим беше заповядал: „Чисти!“

„Всеки път — заповядваше Максим, почуквайки с каменен пръст по масата, — всеки път, щом те стегне шапката, сядай и чисти автомата...“ Значи трябва да чисти. Максим е това все пак. Ако не беше той, отдавна щеше да легне и да умре. Толкова пъти го беше молил: „Не ме изоставяй, докато мине, поседи и ме лекувай.“ Не. Каза, че трябва вече сам да се справям, че излъчването не е смъртоносно, ще мине, непременно ще мине, но трябва да се насиля, трябва да се справя...

„Добре де — вяло помисли Гай. — Ще се справя. Максим е това все пак. Не човек, не творец, не бог, а Максим...“ И още нещо му каза тогава: „Повече злост! Щом те сполети, спомняй си откъде ти е това, кой те е научил и защо, и трупай омраза. Скоро ще ти потръбва: ти не си единствен, вие сте четиридесет милиона, все такива отровени и оглупели...“

Трудно е да повярвам, массаракш, цял живот съм в строя, винаги знаехме кое как е, всичко беше просто, всички бяхме заедно, толкова хубаво беше да си като всички. Но на, той дойде, накара ме да го обикна, провали ми кариерата, накрая направо ме хвана за яката, обърна ме с лице назад към родното гнездо, към най-скъпото и ми показва, че то е боклук, гнусота, мерзост и лъжа... И като погледнеш, наистина — навсякъде грозота. Като се сетя за себе си, ми се повдига, като си спомня момчетата, ми се повръща, а от господин ротмистъра Чачу ми се гади!“

Гай яростно вкара на мястото му затвора и щракна с фиксатора. Отново го налегна вялост, апатия и не му достигна воля да постави пълнителя. Лошо, ле-ле колко е лошо...

Кривата скърцаща врата се отвори, в стаята надникна малка делова муцунка — общо взето щеше да е дори симпатична, ако не бяха плешивият череп и възпалените клепачи без мигли. Беше Танга, момиченцето на съседите:

— Чичо Мак заповяда да отидете на площада! Там вече всички се събраха, само вас чакат!

Гай я изгледа мрачно, погледна мършавото телце в рокличка от грубо зебло, ненормално тънките като сламки ръчички, покрити с кафяви петна, кривите, с подпухнали колене крачета и почувства, че му прилошава. Засрами се от своето отвращение към детето. То не е виновно, че е такова... Той отмести очи.

— Няма да дойда. Предай им, че се чувствавам зле. Болен съм.

Вратата скръцна и когато Гай вдигна очи, момиченцето вече го нямаше. Той с досада хвърли автомата върху койката, отиде до прозореца и надникна. Момиченцето със страшна скорост вдигаше прах по долчинката между останките от стени по бившата улица. След нея се затича някакъв дребосък, покуцука няколко крачки, спъна се, падна, полежа малко, после ревна с ужасен бас. Иззад развалините изскочи майка му. Гай побърза да се отдръпне, тръсна глава и се върна до масата. „Не, не мога да свикна. Лош човек съм, както излиза... Ох, дами падне на мушката тоя, дето е виновен за всичко това, бих бил много точен. Но все пак защо не мога да свикна? Господи, що нещо видях за тоя месец — ще ми стигне за сто кошмара...“

Мутантите живееха на малки общини. Някои бяха чергари, ловуваха, търсеха по-добри места, търсеха път към Север, който да

заобикаля гвардейските картечници и опасните области, където те полудяваха и умираха на място от пристъпи на чудовищно главоболие. Други живееха постоянно във фермите и селцата, оцелели след боевете и взрива на трите атомни бомби, една от които беше избухнала над този град, а другите две в околностите му. Там сега имаше километрични празни пространства, покрити с блестяща като огледало шлака. Водещите уседнал живот сееха дребна изродена пшеница, окопаваха странните си градини, където домати бяха колкото ягоди, а ягодите колкото домати, развъждаха някакъв ужасяващ добитък, дето да те е страх да го гледаш, а камо ли да го ядеш. Жалък народ бяха тези мутанти, диви южни изроди, за които се разказваха небивалици, самият Гай ги беше приказвал. Бяха тихи, болнави, изродени карикатури на хора. Нормални бяха само старците, но от тях много малко бяха останали живи, всички те боледуваха, обречени на скорошна смърт. Техните деца и внуци също изглеждаха обречени. Много деца се раждаха, но почти всички умираха или при раждането, или в първите месеци. Тези, които оцеляваха, бяха слаби, непрекъснато страдаха от различни недъзи, бяха страшно уродливи, но изглеждаха тихи, послушни, умни. Изобщо добри хора се оказаха мутантите, гостоприемни, мирни... Само да ги гледа човек беше невъзможно. Дори и Максим отначало потръпваше, но бързо свикна, той е господар на чувствата си...

Гай пъкна пълнителя в автомата, опря буза върху дланта си, замисли се. Да, Максим...

Наистина, този път Максим бе подхванал явно безсмислена работа. Решил бе да организира мутантите, да ги въоръжи и да изтласка Гвардията като начало поне зад Синята змия. Смешна работа, ей Богу! Ами че те едва ходят, много от тях умират просто така — вдигне чувал с жито и умре на място. А той иска да ги поведе срещу Гвардията. Пък и са необучени, слаби, къде ти... Дори и да събере онези... разузнавачите им. На тая цялата „армия“, ако е без Максим, един ротмистър ѝ стига, а ако е с Максим — един ротмистър с ротата си. Максим изглежда вече сам разбира това. Но цял месец тича от село на село, от община на община, уговаря старците и уважаваните хора — ония, на които се подчиняват общините. Обикаляше и мен мъкнеше навсякъде, не можеше да миряса. Не искат да тръгнат старците, и

разузнавачите си не пускат... И сега на това събрание... Няма да отида.

Светът стана по-светъл. Заобикалящата го действителност вече не предизвикваше такова отращение, кръвта по-бързо потече по вените му, размърдаха се някакви смътни надежди, че днешното събрание ще се провали. Максим ще дойде и ще каже: „Стига, повече няма какво да правим тук“, и те ще тръгнат по-нататък, на юг, където, както разправят, също живеят дегенерати-мутанти, но не толкова страшни, повече приличали на хора, не толкова болни. Казват, че те там имат нещо като държава, дори армия. Може би с тях ще успеем да направим нещо заедно... Наистина, там всичко е радиоактивно, защото казват, че били хвърляни бомба след бомба, специално за заразяване. Имало такива специални бомби...

Спомнил си за радиацията, Гай бръкна в раницата и извади кутийка с жълти таблетки, глътна две, намръщи се от пронизващата им горчивина. Ама че гадост, но без тях не може, тук също всичко е заразено. А в пустинята сигурно ще трябва да ги гълтам с шепа... Слава Богу, ако не беше принц-херцогът, щеше да ми е спукана работата без тия хапчета... Юнак е дядката, не се обърква, не се отчайва в тоя ад, лекува, помага, извършва визитации, организираше цяла фабрика за лекарства. Той казваше, че страната на Отците е само парченце, отрязък от бившата наша велика империя. По-рано столицата е била друга, на триста километра по на юг. Разправяше, че величествените ѝ развалини и досега стърчат...

Вратата се отвори. В стаята влезе сърдитият Максим — гол, само по едни черни шорти, жилест и явно много ядосан. Като го видя, Гай се нацупи и се загледа през прозореца.

— Хайде, не лъжи — упрекна го той. — Да тръгваме.

— Не искам — каза Гай. — По дяволите! Повръща ми се, невъзможно ми е.

— Глупости — възрази Максим, — това са прекрасни хора и много те уважават. Не ставай хлапе.

— Е, чак пък да ме уважават...

— И още как! Тия дни принц-херцогът молеше да останеш тук. „Аз, вика, скоро ще умра, тук трябва да ме замести истински човек.“

— Чак пък да го заместя... — промърмори Гай, но почувства как пряко волята си се размеква вътрешно.

— И Бошку не ме оставя на мира, притеснява се да се обърне направо към теб. „Нека, вика, Гай остане тук, ще ни учи, ще ни защитава, добри деца ще възпитава...“ Нали знаеш как говори Бошку?

Гай се изчерви от удоволствие, изкашля се и каза, като още се мръщеше и гледаше през прозореца:

— Е добре, де... Автомата да го взимам ли?

— Вземи го — каза Максим. — Всичко се случва...

Гай сложи оръжието под мишница и те излязоха от стаята. Гай отпред, Максим по петите му. Слязоха по изгнилата стълба, прекрчиха купчината деца, които играеха в прахта пред прага, и тръгнаха по улицата към площада... Улица, площад... Само понятия. Колко ли хора тук са загинали за миг? Казват, че преди това е било голям, красив град, пълен с театри, музеи, цирк, организирали са се кучешки надбягвания, а църквите били особено красиви и от цял свят идвали туристи да ги разглеждат. А сега наоколо цари разруха. На мястото на цирка има блато с крокодили, някогашното метро сега е царство на вампири и нощно време е опасно да излизаш навън. Погубиха страната, гадовете. Не стига, че са избили и осакатили хората, ами на всичко отгоре развъдили всякакви гадини, дете никога не ги е имало тук. Пък и не само тук...

Принц-херцогът разказваше, че преди войната в тази гора живеели зверове, подобни на кучета — забравих как се казваха — умни били и много добри, всичко разбирали, направо удоволствие било да ги дресиращ. И започнали, разбира се, да ги обучават за военни цели: да минават пред танка и да проверяват за мини, да прибират ранените, да занасят при противника зарази и всякакви подобни глупости. После се намерил някакъв умник, разшифровал езика им, оказало се, че имат свой език, при това доста сложен, обичали да подражават и гърлата им са устроени така, че някои могли дори да се научат да говорят като хора — не целия език, разбира се, но запомняли по петдесет-седемдесет думи. Изобщо чудесни животни били, можели сме да дружим с тях, да се учим едни от други, да си помагаме — видът им измирал... А вместо това ги научили да воюват, да се промъкват при противника и да разузнават. После започнала войната, на никой не му било до тях, пък и до нищо на света. И те се превърнали във вампири. Също мутанти, но не човешки, а животински — много опасни същества. В Специалния Южен окръг дори беше

издадена заповед за борба с тях, а принц-херцогът директно казва: с всички ни е свършено, тук само вампири ще живеят...

Гай си спомни как веднъж в гората Бошку и ловците застреляха елен, преследван от вампири, и започна бой. Но мутантите за бой стават ли? Гръмнаха по един път с дядовите си пушкала, хвърлиха ги, седнаха и закриха очите си с ръце, за да не виждат как ще ги разкъсват. И Максим се обърка, трябва да се признае... Тоест, не че се обърка, а някак си... не му се искаше да се бие. Е, и ми се наложи да се бия вместо всички. И като изпразних пълнителя, ги почнах с приклада. Хубаво, че вампирите бяха само шестима. Двама убихме, един избяга, а останалите трима, ранени и зашеметени, вързахме и решихме сутринта да ги водим в селото да ги ексекутираме. А през нощта, гледам, Максим тихичко стана и отиде при тях. Поседя малко, полекува ги, както той си знае, с налагане на ръце, после ги развърза и те, нали не са глупаци, духнаха да бягат, не ги видяхме повече. Питам го: „Защо бе, Мак, защо така?“ „И аз не знам — вика, — но чувствам, че не бива да ги убиваме. Нито хората, нито тях... Това — каза, никакви кучета не са, и никакви вампири...“

Пък и да бяха само те! Ами какви прилепи се развъдиха! Като тия, дето прислужват на Магьосника... Та това е хвърчащ ужас, а не прилеп! Ами кой нощем трополи из селата и краде деца? При това дори не влиза в къщата, а спящите деца, без да се събуждат, сами излизат при него... Да речем, че това е измишльотина, но нещичко аз и сам съм виждал. Спомням си, като че беше вчера: поведе ни принц-херцогът да ни покаже най-близкия вход на Крепостта. Отидохме. Беше една такава мирна полянка, зелена, с хълмче, а под хълмчето — пещера. А като се вгледахме — Господи, Боже мой! — цялата поляна пред входа бе затрупана с мъртви вампири, бяха поне двацет и без нито една рана, нито капка кръв по тревата. И най-странното бе, че Максим ги разгледа и каза: „Не са мъртви, само са парализирани, като че ли някой ги е хипнотизирал... Пита се: кой?“ Не, страшни места са тук. Из тях човек само денем може да върви, и то с повече предпазливост. Да не беше Максим, така щях да си плюя на петите, да побягна оттук. Но ако говорим честно, къде бих избягал? Наоколо само гори, пълни с гадини, танкът потъна в блатото... При своите да избягам? На пръв поглед е много естествено при своите, но какви „свои“ са ми те сега? Като се позамисля, те са изроди, кукли, правилно

казва Максим. След като ги управляват като машини, това хора ли са? Не, но и това тук не е за мен. Противно ми е...

Те излязоха на площада, огромно празно пространство, в средата на което грозно чернееше някакъв полуразтопен паметник на някакъв забравен деец, завиха към една оцеляла къщичка, където обикновено хората се събираха, за да обменят слухове, да се посъветват относно посевите или лова, или пък просто да поседят, да подремят, да послушат разказите на принц-херцога за старите времена.

В голямата чиста стая вече се бяха събрали хора. Нямахше нито един, когото на човек да му се иска да гледа. Дори принц-херцогът, човек, а не мутант, беше осакатен: цялото му лице бе обгорено и в белези. Влязоха, поздравиха се, седнаха в кръга, направо на пода. Бошку, който седеше до печката, свали чайника и наля на всички по чашка хубав силен чай, но без захар. Гай взе чашката си, която бе необикновено красива, безценна, от кралските сервизи, и я постави пред себе си, опря приклада на автомата на пода, облегна чело върху ръбестото дуло и затвори очи, за да не вижда никого.

Принц-херцогът откри събранието. Никакъв принц и никакъв херцог не беше той. Едно време е бил главен хирург на Крепостта. Когато я засипани с атомни бомби, гарнизонът се разбунтувал, вдигнал бяло знаме (по него своите веднага изстреляли термоядрена). Войниците разкъсали на парчета истинския принц. Увлекли се, избили всички офицери, после се сепнали, че няма кой да командва, а без командири не може, защото войната продължавала. Противникът атакувал, своите атакували, а от войниците никой не знаел плана на Крепостта. Получил се гигантски капан, а на всичко отгоре избухнали бактериологични бомби. Чумата започнала. С една дума, получило се така, че половината гарнизон се разбягал, кой накъдето види, от останалата половина три четвърти измрели, а командването на останалите поел главният хирург. По време на бунта войниците не го закачали, нали все пак бил лекар. Някак се беше получило така, че едни го наричаха принц, други херцог, а Максим за по-точно го наричаше принц-херцог.

— Братя! — каза бившият доктор. — Трябва да обсъдим предложенията на нашия приятел Мак. Те са много важни. Колко са ценни можем да преценим дори и по това, че самият Магьосник дойде при нас и може би ще ни говори...

Гай вдигна глава. Вярно — в ъгъла, облегнат на стената, седеше Магьосника. Да го гледа човек беше страшно, а да не го гледа — невъзможно. Той беше изключителна личност. Дори Максим го гледаше някак отдолу нагоре и казваше на Гай: „Магьосника е голяма фигура, братле.“ Мъжът беше нисък на ръст, набит, чист, с къси, но силни ръце и крака, и общо взето не чак толкова уродлив. Във всеки случай думата „уродлив“ не подходеше за него. Черепът му беше огромен, покрит с гъсти твърди коси, приличащи повече на сребриста козина, имаше малка уста със странно свити устни, сякаш все се канеше да свирне през зъби; лицето му беше по-скоро слабо, но с торбички под очите, а самите очи бяха дълги и тесни, с вертикални зеници, като на змия. Говореше малко, рядко се появяваше сред хората, живееше в едно мазе в най-отдалечения край на града, но се ползваше с огромен авторитет поради изумителните си способности. Първо, той беше много умен и знаеше всичко, макар да беше само на около двадесет години и не беше напуснал града. Когато възникваха някакви въпроси, всички идваха при него за съвет. Като правило той не отговаряше, което означаваше, че въпросът е дреболия: както и да го решиш, все тая. Но ако беше жизненоважно — за времето или кога какво да се сее — винаги даваше съвет и никога не грешеше, при него ходеха само старейшините; обикновено те мълчаха и не казваха какво е ставало там, но се носеха слухове, че дори и когато дава съвети, Магьосника не отваря уста. Погледне само и веднага разбираш какво трябва да правиш. Второ, той имаше власт над животните. Никога не искаше от общината нито храна, нито дрехи; всичко му доставяха животните, различни животни — и насекоми, и зверове, и жаби. А главни прислужници му бяха огромните прилепи, с които той, според слуховете, можеше дори да разговаря и те го разбираха и слушаха. Разправяха още, че той знае неизвестното. Да го разбереш беше невъзможно. Според Гай това беше просто безсмислено натрупване на думи — черен и празен Свят преди възникването на Световното светило, мъртъв леден Свят след угасването на Световното светило, безкрайна пустиня с множество Световни светила... Никой не можеше да обясни какво точно означава това, а Мак само поклащаше глава и възхитено мърмореше: „Какъв интелект!“

Магьосника седеше, без да гледа никого, на рамото му неловко пристъпваше от крак на крак сляпа нощна птица. От време на време

Магьосника вадеше от джоба си някакви парченца и ги пъхаше в клюна ѝ, тогава тя замираще за секунда, вдигаше глава и като че ли с мъка преглъщаше, изпъвайки шия.

— Това са много важни предложения — продължи принц-херцогът, — затова ви моля да слушате внимателно, а ти Бошку, миличък, вари по-силен чай, защото, както виждам, някои вече почват да дремят. Не бива да спим, не бива. Съберете малко сили, може би сега се решава съдбата ви...

Събралите се одобрително замърмориха. Издърпаха от стената един с перде на окоето, който се канеше да подремне, и го сложиха да седне на първия ред.

— Аз такова, нищо... — мърмореше той. — Аз само така, малко. Аз такова, искам да кажа да говорите по-кратко, че то, докато стигнете края, ще съм забравил началото...

— Хубаво — съгласи се принц-херцогът. — Щом искате по-кратко, така ще бъде. Войниците ни изтласкват на юг, в пустинята. Не ни щадят и не преговарят с нас. От семействата, които опитаха да проникнат на север, никой не се върна. Изглежда са загинали. Това означава, че след десет-петнайсет години нас окончателно ще ни натикат в пустинята, а там всички ще загинем без храна и вода. Казват, че и в пустинята живеят хора. Аз не вярвам в това, но много от уважаемите старейшини вярват и твърдят, че тези обитатели на пустинята са също така жестоки и кръвожадни, както и войниците. А ние сме хора миролюбиви и не умеем да се сражаваме. Мнозина от нас измират и сигурно няма да доживеем до окончателния край, но сега ние управляваме народа си и трябва да мислим не само за себе си, но и за децата си. Бошку! Дайте чай на многоуважавания Хлебар. Струва ми се, че заспива.

Събудиха Хлебаря, пъхнаха в петнистата му ръка гореща чаша; той се опари, засъска, а принц-херцогът продължи:

— Нашият приятел Мак предлага изход. Той идва при нас от страната на войниците. Тях той също ненавижда и казва, че от тях не можем да чакаме пощада, там те всички са излъгани от тираните си и горят от желание да ни унищожат. Мак искаше отначало да ни въоръжи и поведе на бой, но се убеди, че сме слаби и не можем да воюваме. Тогава той реши да се добере до обитателите на пустинята — той също вярва, че ги има. Искане да се споразумее с тях и да ги поведе

срещу войниците. Какво се иска от нас? Да благословим тази инициатива, да пуснем обитателите на пустинята през нашите земи и да ги осигурим с продоволствие, докато трае войната. Още нещо предлага нашият приятел Мак: да му разрешим да събере всички наши разузнавачи. Онези, които се съгласят, той ще обучи да воюват и ще ги поведе на Север, за да вдигне там въстание. Ето, накратко така стоят нещата. Сега трябва да решим и аз ви моля да се изкажете.

Гай хвърли поглед към Максим. Приятелят Мак седеше, подвил крак под себе си, огромен, кафяв, неподвижен като скала, дори не като скала, а като гигантски акумулатор, готов всеки момент да отприщи своя заряд. Гледаше към най-далечния ъгъл, към Магьосника, но почувства погледа на Гай и обърна глава към него. Гай изведнъж си помисли, че приятелят му вече не е онзи, предишният. Спомни си, че отдавна не се е усмихвал със знаменитата си ослепително идиотска усмивка, че отдавна не е пял планинските си песни, че очите му са изгубили предишната ласкавост и добродушна ехидност, станали са твърди, като че ли стъклени. Сякаш това вече не е Максим, а ротмистър Чачу. Гай си спомни още, че приятелят му отдавна е престанал да тича насам-натам като весел любопитен пес, станал е сдържан, в него се е появила някаква суровост, целенасоченост и делова съсредоточеност, все едно се бе прицелил в някаква видима само за него мишена... Много, много се измени приятелят Мак, откак изпразниха в него пълнителя на тежкия армейски пистолет. Преди той съжаляваше всички и всеки, а сега не жалеше никого. Е, какво, може би именно така и трябва... Но страшна работа бе замислил той, касапница ще има, голяма касапница...

— Нищичко не разбрах — обади се един плешив изрод, който не беше тукашен, ако се съди по облеклото му. — Какво иска той? Варварите да дойдат тук? Ами че те ще ни избият всичките. Какво, да не мислите, че не ги познавам? Ще ни изтрепят до крак, един жив няма да оставят.

— Те ще дойдат с мир — каза Мак — или изобщо няма да дойдат.

— По-добре хич да не идват — каза плешивият. — С варварите по-хубаво да си нямаш вземане-даване. Дето се вика, по-добре е да излезеш срещу войнишките картечници. Все пак от своя ръка ще загинеш, колкото и да е, баща ми беше войник от Крепостта...

— Това е вярно, разбира се — замислено се обади Бошку. — Но пък от друга страна, варварите могат и да изгонят войниците, а нас да не ни закачат. Това пък ще бъде съвсем добре.

— Е как така няма да ни закачат? — възрази она с пердето. — Откак се помним, всички ни нападат, а сега отведнъж тия няма да го правят?

— Ама нали той ще се споразумее с тях — поясни Бошку. — Не закачайте горските, и толкоз! Недейте да идвате...

— Кой? Кой ще се разбере? — попита Хлебаря и завъртя глава.

— Мак. Мак ще се договори...

— Ааа, Мак... Е, ако Мак се разбере, тогава може и да не ни закачат...

— Да ти дам ли чай? — попита Бошку. — Нещо заспиваш, Хлебарю.

— Абе не ти ща чая.

— Хайде, пийни де, една чашка само. Толкова ли е трудно?

Она с пердето изведнъж стана.

— Аз ще си ходя. Нищо няма да излезе от тая работа. Те и Мак ще убият, и нас няма да пощадят. За какво ще ни жалят? Все едно, след десетина години с нас е свършено. В моята община вече две години не се раждат деца. Да си доживеем спокойно до смъртта и толкоз. Така че сами решавайте, както си знаете. Все ми е едно.

Той излезе — крив, тромав, спъна се на прага.

— Да, Мак — каза Пиявицата, поклащайки глава. — Прощавай, ама ние на никого не вярваме, как може да вярваме на варварите? Те живеят в пустиня — пясък ядат, пясък пият. Страшни хора са, от железна тел усукани, ни могат да плачат, ни да се смеят. Какво сме ние за тях? Мъх под краката. Ето, ще дойдат, ще изтрепят войниците, ще се настанят тук, ще изгорят гората, разбира се... За какво им е гората, те си обичат пустинята. И с нас пак е свършено. Не, не вярвам. Не вярвам, Мак. Празна работа си намислил.

— Да — каза Хлебаря. — Не ни трябва тая работа, Мак. Похубаво ни остави да си измрем спокойно, не ни закачай. Ти мразиш войниците, искаш да ги съкрушиш, но ние какво сме ти криви? Ние никого не мразим. Съжали ни, Мак. Та нас никой никога не ни е съжالياвал. И ти, макар че си добър човек, също не ни съжالياваш... Нали, Мак?

Гай отново погледна към Максим и смутено отмести очи.

Максим се изчерви до сълзи, наведе глава и закри с ръка лицето си.

— Не е вярно — каза той. — Жал ми е за вас. Но не само за вас. Аз...

— Не-е, Мак — настойчиво продължи Хлебаря. — Ти САМО нас пожали. Та ние сме най-нещастните хора в света и ти добре, знаеш това. Забрави омразата си. Пожали ни и край...

— А за какво да ни съжالياва? — обади се Леската, омотан до очите в мръсни бинтове. — Той е войник.

Кога войниците са ни съжالياвали? Не се е родил още такъв войник.

— Приятели, приятели — строго каза принц-херцогът. — Мак е наш доброжелател. Той иска да унищожи враговете ни...

— Но ето какво ще стане всъщност — разсъждаваше плешивият, който не беше тукашен. — Нека да предположим, че варварите ще победят войниците. Ще ги избият, ще срутят проклетите им кули, ще превземат целия Север. Нека. Не ни е жал. Нека се колят. Но ползата за нас каква е? Тогава съвсем сме свършени: на Юг варвари, на Север също варвари, над нас все същите варвари. Ние не сме им нужни, а щом е така — под ножа! Това едно... Сега да предположим, че войниците избият варварите. Ще ги отблъснат, а войната ще се пренесе през нас към юг. Тогава какво? Пак сме свършени: на Север войници, на Юг войници, над нас войници. Е, а ние познаваме войниците.

Събранието зашумя, забръмча, че ето на, правилно говори плешивият; човекът още не беше свършил.

— Дайте ми да довърша, де! — възмути се той. — Какво шумите? Това още не е всичко. Можем да допуснем, че войниците ще избият варварите, варварите — войниците. Като че ли тогава ще можем да си живеем. Ама на, пак не се получава. Защото има още и вампири. Докато войниците са живи, вампирите се крият, страх ги е от куршумите, нали на войниците е заповядано да избиват вампирите. Ако войниците изчезнат, тогава с нас съвсем ще е свършено. Ще ни изядат вампирите и кокал няма да оставят.

Тази мисъл страшно порази събранието.

— Вярно говори! — разнесоха се гласове. Виж какви умни глави имало при блатата... — Да, братя, забравихме ние за вампирите... А те

не спят, чакат своето. Не ни трябва нищо, Мак, нека да си върви, както е вървяло досега... Двайсет години как да е преживяхме, и още дваайсет някак ще изкараме, а после току-виж и още...

— И разузнавачите не бива да му даваме! — повиши глас плешивият. — Малко ли неща искат и те самите... Те и в къщи не се прибират. Ето Шестопръстия денува и ноцува от оная страна. Да те е срам да го кажеш — граби там, пие... Те са си добре, не ги е страх от проклетите кули, главите не ги болят. А обществото какво да прави без тях? Дивечът бяга на Север. Кой ще го гони от Север към нас, ако ги няма разузнавачите? Не бива да ги даваме! Трябва и да ги стегнем хубаво, съвсем са се разпуснали. Вършат убийства оттагък, отвличат и изтезават войници, като че ли не са хора... Няма да ги пускаме! Съвсем ще се разглежат.

— Няма да ги пускаме, няма — потвърди събранието. — Как ще караме без тях? Родили сме ги, хранили сме ги, гледали сме ги, възпитали сме ги, а те своето си знаят, все гледат бели да правят...

Плешивият най-сетне миряса, седна си на мястото и започна жадно да гълта изстиналия чай. Събранието също се успокои, утихна. Старците седяха неподвижно и се стараеха да не гледат към Максим.

Бошку произнесе, като кимаше унило:

— Как може, бе, толкова нещастен е животът ни! Отникъде спасение не иде! И на кого какво сме направили?

— Раждали са ни напразно, това е — каза Леската. — Без да мислят са ни раждали, не навреме... — той подаде празната чаша. — И ние раждаме напразно. За смърт. Да, да, за смърт...

— Равновесието... — произнесе изведнъж някакъв силен дрезгав глас. — Вече ви говорих за това, Мак. Вие не поискахте да ме разберете...

Неясно беше откъде идва гласът. Всички мълчаха със скръбно наведени глави. Само птицата на рамото на Магьосника пристъпваше, отваряйки и затваряйки жълтия си клюн. Магьосника седеше неподвижно, със затворени очи и стиснати тънки сухи устни.

— Но сега, надявам се, вие разбрахте — продължи гласът. — Вие искате да нарушите това равновесие. Добре, може би това е по силите ви. Но пита се — защо? Някой молил ли ви е за това? Както виждате, не. Какво ви мотивира тогава?

Птицата настръхна, пъхна глава под крилото си, а гласът продължаваше да звучи. Тогава Гай разбра, че говори самият Магьосник, без да помръдва устни, без да трепне с нито един мускул на лицето си.

Това беше много страшно, и не само за Гай, но и за всички събрали се, дори за принц-херцога. Единствен Максим гледаше Магьосника мрачно и с някакво дръзко предизвикателство.

— Нетърпението на разтревожената съвест! — провъзгласи Магьосника. — Вашата съвест е разглежена от постоянното внимание към нея, тя започва да стене при най-малкото неудобство и разумът ви почтително се прекланя пред нея, вместо да ѝ се скара и да я постави на мястото ѝ. Съвестта ви е възмутена от съществуващото положение на нещата и разумът ви послушно и трескаво търси начин да промени това положение. Но равновесието си има свои закони. Те възникват от стремежите на огромни човешки маси и могат да се променят единствено заедно с промяната на тези стремежи. И така, от една страна, имаме стремежите на огромни човешки маси, а от друга — вашата съвест, възплъщението на вашите стремежи. Вашата съвест ви тласка към промяна на положението, на нещата, тоест към нарушение на законите на равновесието, определени от стремежите на масите, с други думи, към промяна на стремежите на милионите хора по образ и подобие на вашите стремежи. Това е смешно и антиисторическо. Вашият замъглен и зашеметен от съвестта разум е загубил способността да отличава реалното благо за масите от въображаемото, продиктувано от съвестта ви. А разумът трябва да се поддържа чист. Ако не искате или не можете, толкова по-зле за вас. И не само за вас. Вие ще кажете, че в света, от който сте дошли, хората не могат да живеят с нечиста съвест. Ами тогава престанете да живеете. Това също не е лош изход — и за вас, и за другите.

Магьосника замълча. Всички глави се обърнаха към Максим. Гай не можа да схване добре за какво ставаше дума. Изглежда това беше отглас от някакъв стар спор. И също беше ясно, че Магьосника смята Максим за умен, но капризен човек, който действа повече според прищевките си, отколкото според необходимостта. Това беше обидно. Максим, разбира се, беше странна личност, но не щадеше себе си и винаги желаше доброто на всички и не от някакъв каприз, а от най-дълбоко убеждение. Разбира се, четиридесетте милиона души,

опиянени от излъчването, не искаха никакви промени, но нали са опиянени, това е несправедливо...

— Не мога да се съглася с вас — студено каза Максим. — Съвестта със своята болка поставя задачи, разумът ги изпълнява. Съвестта създава идеалите, разумът търси пътя към тях. Това е и функцията на разума — да търси пътища. Без съвестта разумът работи само за себе си, следователно на празен ход. Що се отнася до противоречията между моите стремежи и тези на масите... Съществува определен идеал: човек трябва да бъде свободен духовно и физически. В този свят масите още не съзнават този идеал и пътят към него е тежък. Но все някога трябва да се започне. И аз имам намерение да започна сега.

— Вярно — неочаквано леко се съгласи Магьосника. — Съвестта действително създава идеали. Но идеалите затова се наричат идеали, защото се намират в поразително несъответствие с действителността. И когато хладният, спокоен разум започне да работи, той търси средства за постигането на идеалите и се оказва, че тези средства не се вметват в рамките на тези идеали и рамките трябва да се разширят, съвестта леко да се разтегне, приспособи и поправи. Аз всъщност само това искам да ви кажа, само това повтарям: не трябва да глезите съвестта си, трябва по-често да я подлагате на прашното течение на новата действителност и да не се страхувате, ако върху нея се появят петънца и груба коричка... Впрочем, вие и сам разбирате това. Просто още не сте се научили да наричате нещата с истинските им имена. Но и на това ще се научите. Ето, вашата съвест провъзгласи задача: да се смъкне тиранията на Неизвестните Отци. Разумът пресмята и дава съвет: доколкото тиранията не може да се взриви отвътре, трябва да я ударим отвън, да хвърлим срещу нея варварите... Нека горските жители бъдат стъпкани, нека коритото на Синята змия се задръсти от трупове, нека започне голяма война, която може би ще доведе до сваляне на тираните — всичко е в името на благородния идеал. „Е, какво пък, казва съвестта с недоволна гримаса, ще трябва малко да загрубея заради великото дело...“

— Массаракш... — изсъска Максим. Така почервенял и зъл Гай никога не го беше виждал. — Да, массаракш, да! Всичко е така, както казвате! А какво остава да се направи? Зад Синята змия милиони хора са превърнати в ходещи пънове.

— Правилно, правилно — каза Магьосника. — Друг е въпросът, че всъщност вашият план е негоден: варварите ще се разбият в кулите и ще отстъпят, а горките ни разузнавачи общо взето не са годни за нищо сериозно. Наистина, в рамките на същия план вие бихте могли да се свържете с Островната империя например... Не става дума за това. Страхувам се, че вие изобщо сте закъснели, Мак!... Само не мислете, че ви уговарям да се откажете. Аз виждам добре: вие сте сила, Максим. И вашата поява тук сама по себе си означава неизбежно нарушаване на равновесието на силите в нашия мъничък свят. Действайте. Само нека вашата съвест не ви пречи да мислите ясно и нека вашият разум не се стеснява да измести съвестта, когато е нужно. И още нещо ви съветвам да помните: не знам как е във вашия свят, но в нашия нито една сила не остава дълго време без господар. Винаги се намира някой, който ще се опита да я опитоми — незабелязано или под благовиден предлог... Това е всичко, което исках да ви кажа.

Магьосника се изправи с неочаквана пъргавина, птицата на рамото му приседна и разпери криле. Той се плъзна на късите си крака покрай стената и изчезна зад вратата. Почти веднага подир него един по един събралите се започнаха да се разотиват с пъшкане, пухтене, нищо не разбрали от казаното, но явно доволни от това, че всичко ще си остане като преди, че Магьосника не разреши опасния замисъл. Съжали ни, защити ни и сега можем да си доживеем живота, нали пред нас е вечност от десетина години, че и повече може би. Последен изкуцука Бошку с празния си чайник и в стаята останаха само Гай и Мак с принц-херцога, а в ъгъла дълбоко спеше Хлебаря, изтощен от умствени усилия. В главата на Гай беше мътилка, в душата също. Само едно разбираше: „Мой нещастен живот — през първата ти половина бях кукла, дърво в нечии ръце, а втората половина явно ще трябва да преживея като скитник без родина, без приятели, без утрешен ден...“

— Разочарован ли сте, Мак? — попита с виновен глас принц-херцогът.

— А, не, не особено — отзова се Максим. — По-скоро обратното, чувствавам облекчение. Магьосника е прав, моята съвест още не е готова за такива замисли. Навярно още ще трябва да поскитам, да погледам. Да потренирам съвестта си... — той някак неприятно се засмя. — Какво можете да ми предложите, принц-херцог?

Старецът се изправи с пъшкане и, разтривайки схванатите си хълбоци, тръгна из стаята.

— Първо, не ви съветвам да навлизате в пустинята — каза той. — И да има варвари там, и да няма, вие не ще намерите нищо подходящо за вас. Може би си струва по съвета на Магьосника да установите контакт с островитяните, макар че, Бог ми е свидетел, нямам представа как може да стане това. Навярно трябва да отидете до морето и да започнете оттам... Ако островитяните също не са мит и ако... и ако изобщо поискат да разговарят с вас. Най-правилно ми се струва да се върнете обратно и да действате сам. Спомнете си какво ви каза Магьосника — вие сте сила. А всеки се старее да впрегне силата за свои цели. Историята на нашата империя познава много случаи, когато дръзки и силни самотници са достигали до трона. Наистина именно те са създали най-жестоките традиции на тиранията, но вас това не ви засяга, вие не сте такъв и едва ли ще станете. Ако правилно съм ви разбрал, не се надявате на масово движение, а това означава, че вашият път не е този на гражданската война. И изобщо не войната е пътят. Вие трябва да действате сам, като диверсант. В края на краищата сте прав: системата на кулите трябва да има център. И властта над Севера е в ръцете на онзи, който владее този център. Трябва добре да запомните това.

— Страхувам се, че това не е за мен — бавно произнесе Максим. Не мога още да кажа защо, но чувствам, че не е за мен. Не искам да владеея Центъра. В едно сте прав — аз нямам какво да правя нито тук, нито в пустинята. Тя е много далече, а тук нямам на кого да се опра. Но ми предстои да науча още много: съществуват още Пандея, Хонти, съществуват планините, съществува някъде Островната империя... Чували ли сте за белите подводници? Не? А аз да, Гай също, и ние с него познаваме човек, който ги е виждал и се е сражавал с тях. Така че те умеят да се бият... Е, добре... — Максим скочи. Няма какво да се бавим. Благодаря ви, принц-херцог, вие ни помогнахте много. Да тръгваме, Гай!

Те излязоха на площада и спряха до полуразтопения паметник. Гай се оглеждаше с тъга. Наоколо, в тежката мараня, трептяха жълтите развалини, беше задушно, смрадливо, но вече не му се искаше да си отива отгук, от това страшно, но вече близко място, и отново да се влачи през горите, поверил себе си на волята на всички онези тъмни

случайности, които причакват човека на всяка крачка... Да можеше сега да се върне в стаичката си, да поиграе с плешивичката Танга, да ѝ направи най-сетне обещаната свирка от празна гилза, да не се скъпи, массаракш, да изгърми във въздуха един патрон за бедното момиченце...

— Накъде все пак имате намерение да тръгнете? — попита принц-херцогът, като се предпазваше от праха със своята износена и избеляла шапка.

— На запад — отговори Максим. — Към морето. Далече ли е оттук?

— Триста километра... — замислено произнесе старецът. — И ще трябва да вървите през силно заразени места... Слушайте, а може би да направим така? — Той дълго мълча, Гай започна вече нетърпеливо да пристъпва от крак на крак, но Максим не бързаше, чакаше.

— Ех, за какво ми е той всъщност? — най-сетне въздъхна възрастният мъж. — Честно казано, аз го пазех за себе си, мислех, ако стане съвсем лошо, ако нервите ми откажат, да се кача на него и да се върна вкъщи, а там, ако ще да ме разстрелят. Но сега вече е късно.

— Самолет ли? — бързо попита Максим, като гледаше с надежда принц-херцога.

— Да. „Планински орел“. Говори ли ви нещо това име? Не, разбира се... А на вас, младежо? Също не... Някога беше знаменит бомбардировач, господа. Личният на Негово Императорско Височество принц Кирну, с Четири Златни знамена, наименуван бомбардировач „Планински орел...“ Спомням си, че като войници ни караха да го зубрим. „Редник еди-кой си! Назови по име личния бомбардировач на Негово Императорско Височество!“ И редникът декламираше... Да... Та аз го запазих. Първо исках с него да евакуирам ранените, но те бяха прекалено много. После всичките умряха... Е, какво ще ви разправам. Вземете го, миличък. Летете. Има гориво да обиколите половината свят...

— Благодаря — каза Максим. — Благодаря ви, принц-херцог. Никога няма да ви забравя.

— Мен какво... — произнесе старецът. — Не заради себе си го давам, я... А пък ако успеете да направите нещо, миличък, преди всичко не забравяйте тези тук.

— Ще успея — каза Максим. — Ще се получи, массаракш!
Трябва да стане! И аз никого никога няма да забравя.

Гай никога досега не беше летял на самолет. Всъщност съзираше такава машина за пръв път в живота си. Полицейски вертолети и щабни летящи платформи беше виждал неведнъж, а един път дори взе участие във въздушна хайка: натовариха тяхната секция на хеликоптер и я стовариха до шосето, по което препускаше тълпа възпитаници, разбунтували се заради лошата храна. От този въздушен полет Гай пазеше най-неприятни спомени: апаратът летеше много ниско, тресеше се и се люлееше така, че вътрешностите му се обръщаха наопаки, и на всичко отгоре ревът на витлото, вонята на бензин и пръскащите отвсякъде фонтани машинно масло го подлудяваха...

Но работата тук беше друга.

Личният на Н.И.В. бомбардировач „Планински орел“ смая въображението му. Това беше наистина чудовищна машина, той не можеше да си представи, че е способна да се издигне във въздуха. Нейното ребресто тясно тяло, украсено с многобройни златни емблеми, беше дълго като улица. Страшно и величествено се разпростираха исполинските криле, под които можеше да се укрие цяла бригада. Те бяха нависоко, но перките на шестте огромни витла почти докосваха земята. Самолетът стоеше на три колела, всяко с височина няколко човешки ръста — две подпирала носовата част, на третото лежеше опашката. Към блестящата стъклена кабина, намираща се на главозамайваща височина, водеше като сребриста нишка алуминиева стълбичка. Да, това беше истински символ на старата империя, символ на великото минало, символ на предишното могъщество, разпростряло се над целия континент. Гай, вдигнал глава, стоеше на отслабналите си крака, тръпнейки от благоговение. Думите на приятеля му Мак го поразиха като гръм:

— Ама че сандък, массаракш! Извинете, принц-херцог, не исках да кажа това...

— Друг няма — сухо отговори старецът. — Между другото това е най-добрият бомбардировач в света. Навремето Негово Императорско Височество извършваше на него...

— Да, да, разбира се — побърза да се съгласи Максим. — Аз просто от изненада...

В пилотската кабина възхищението на Гай достигна своя предел. Тя беше изцяло стъклена. Пълна с огромно количество непознати прибори, невероятно удобни меки кресла, непонятни лостове и приспособления, снопове разноцветни проводници, странни, невиджани шлемове, лежащи в готовност... Принц-херцогът бързо обясняваше нещо на Мак, сочеше му приборите, докосваше лостовете. Мак разсеяно мърмореше: „Да, да, ясно“, а Гай, когато сложиха да седне в креслото, за да не пречи с автомата на коленете, за да не би, не дай Боже, да одраска нещо, пулеше очи и безсмислено въртеше глава.

Самолетът стоеше в стар продънен хангар на края на гората. Пред него в далечината се простираше равно сиво-зелено поле, без нито една трапчинка, хълмче или храстче. На около пет километра зад полето отново започваше гора, а над всичко това висеше бялото небе, което оттук, от кабината, изглеждаше съвсем близко, като че ли можеше да се докосне с ръка. Гай беше много развълнуван. Не помнеше вече как се сбогуваха със стареца. Принц-херцогът приказваше, Мак — също; като че ли се смееха, после дядката заплака, сетне вратичката хлопна... Гай изведнъж откри, че е завързан с широки колани към креслото, а Максим бързо и уверено щрака с някакви лостчета и клавиши.

Светнаха циферблатите на пултовете, чу се пукот, ауспусите загърмяха, кабината ситно затрепери, всичко наоколо се изпълни с тежък грохот. Далече долу, сред полегалите храсти и сякаш струящата се трева, принц-херцогът хвана с две ръце шапката си и започна да отстъпва. Гай се обърна и видя, че перките на гигантските витла са изчезнали, слели се в огромни мътни кръгове — и изведнъж широкото поле се раздвижи и все по-бързо запълзя срещу тях... Изчезна принц-херцогът, хангарът също, имаше само стремително летящо насреща поле, ужасно друсане и гръмотевичен рев. Гай с труд обърна глава и с ужас откри, че гигантските криле плавно се люлеят и малко остава да се отчупят, но в този момент друсането изчезна, полето под крилата пропадна надолу и някакво меко, разслабващо усещане прониза Гай от главата до петите. Под самолета вече нямаше поле, нямаше гора; всъщност гората се беше превърнала в черно-зелена четка, в огромно

кърпено и прекърпвано одеяло, бавно пълзящо назад. Тогава Гай разбра, че всъщност лети.

Изпълнен с възторг, той погледна Максим. Приятелят му седеше в небрежна поза, положил лявата си ръка върху подлакътника на креслото, а с дясната едва забележимо помръдваше най-големия и явно най-важен лост. Очите му бяха присвити, устните смръщени, сякаш си подсвиркваше. Да. Това беше велик човек. Велик и непостижим. „Навярно той може всичко — помисли си Гай. — Ето, управлява тази свръхсложна машина, която вижда за пръв път в живота си. Та това не е някакъв танк или камион, а самолет, легендарна машина, аз изобщо не знаех, че такива са се запазили... А той я управлява като играчка, сякаш цял живот е летял из въздушните пространства. Направо не ми го побира умът: като че ли много неща ги вижда за пръв път и въпреки всичко моментално се ориентира и прави точно това, което трябва. Пък и само с машините ли? Не само машините го признават за господар. Ако поиска, и ротмистър Чачу ще се прегръща с него... Магьосника, дето те е страх да го гледаш, и той го признаваше за равен... Принц-херцогът, учен човек, главен хирург, аристократ, може да се каже, веднага почувства в него нещо такова, висше... Такава машина му подари, довери му се... А пък аз исках да жена за него Рада. За какво му е тя? Мимолетно увлечение, нищо повече. На него му трябва някоя графиня или принцеса, да речем... А виж, с мен дружи... И ако поиска сега да се хвърля оттук — какво пък, много е възможно да се хвърля, защото това е Максим... Колко неща видях и разбрах благодарение на него, за цял живот не можеш да видиш и научиш толкова... И колко още ще науча и ще видя...“

Максим почувства погледа, възторга, предаността му, обърна се към него и широко се усмихна, както едно време. Гай с труд се удържа да не хване силната мургава ръка и да я целуне с благодарност. „О, повелителю мой, защитнико мой, гордост моя, заповядвай ми, аз съм пред теб, тук съм, готов съм, хвърли ме в огъня, съедини ме с пламъка... Срещу хиляди врагове, срещу зинали гърла, срещу милиони куршуми... Къде са твоите врагове, къде? Къде са тези тъпи, отворителни хора в гадни черни мундири? Къде е злобното офицерче, което посмя да вдигне ръка срещу теб? О, мерзавецо черен, с нокти ще те разкъсам, гърлото ще ти прегриза... но не сега, не... Той ми заповядва нещо, моят повелител, нещо иска от мен... Мак, Мак,

умолявам те, върни ми твоята усмивка, защо вече не се усмихваш? Да, да, аз съм глупав, не те разбирам, не те чувам, толкова силно реве твоята послушна машина... ах, ето каква била работата, массаракш, какъв съм идиот, шлемът, разбира се... Да, да, сега, аз разбирам, това е шлемофон, както в танковете... Слушам те, велики! Заповядвай! Не, не искам да се опомня! Не, нищо не ми става, просто аз съм твой, аз искам да умра за теб, заповядай нещо... Да, да, аз ще мълча, ще си затворя устата... Това ще разкъса дробовете ми, но аз ще мълча, щом заповядваш... Кула ли? Каква кула? А, да, виждам я... Тези черни гадове, подли канибали, детеубийци, те са нацвъкали кули навсякъде, но ние ще ги пометем, ще минем с железни ботуши през тях, ще ги стъпчем с огън в очите... — Насочи, насочи своята послушна машина към тази гнусна кула... — Дай ми бомба, ще скоча с нея и ще улуча, ще видиш! Бомба, дай ми бомба! В огъня! О!... О-О! О!!!“

Гай с усилие си пое въздух и дръпна яката на комбинезона си. В ушите му звънеше, пред очите му всичко плуваше и се поклащаше. Светът беше в мъгла, но тя бързо се разсейваше, всички мускули го боляха, нещо неприятно дереше гърлото. После видя лицето на Максим — тъмно, мрачно, с някаква твърдост. Изплува и изчезна споменът за нещо сладостно, но кой знае защо му се прииска да застане мирно и да тракне с токове. Впрочем Гай разбираше, че това е неуместно, че Максим е сърдит.

— Нещо лошо ли направих? — попита виновно той и предпазливо се огледа.

— Не ти, аз направих — отговори Максим. — Съвсем забравих за тази гадост.

— За кое?

Максим се върна в креслото си, сложи ръка върху лоста и отново загледа напред.

— За кулите — каза той накрая.

— За кои кули?

— Завих прекалено много на север — обясни Максим. Получихме лъчев удар.

Гай почувства срам.

— Химна ли пях? — попита той.

— По-лошо. Нищо, занапред ще внимаваме.

С чувство за огромно неудобство Гай отвърна поглед; мъчително се напрягаше да си спомни какво е правил. Загледа се в света долу. Не видя никаква кула, нито, разбира се, хангара, нито полето, от което излетяха. Там пълзеше все същото парцалено одеяло, виждаше се реката като мътно метално змийче, изчезващо в неясната мъглица пред тях — там, нагоре, където трябваше да се издига като стена морето... „Какви съм ги дрънкал? — мислеше Гай. — Сигурно е било нещо страхотно глупаво, щом Максим е толкова недоволен и разтревожен. Массаракш, да не би да са се върнали гвардейските ми навици и аз някак да съм го оскърбил?... Къде е тая проклета кула? Добър случай да хвърлим бомба върху нея...“

Самолетът изведнъж се разтресе. Гай си прехапа езика, а Максим хвана лоста с две ръце. Нещо не беше наред, нещо се бе случило... Гай разтревожен се огледа и с облекчение откри, че крилото си е на мястото и витлата се въртят. Тогава погледна нагоре. В беззвучното небе бавно се разпукваха някакви въгленочерни петна. Като капки туш във вода.

— Какво е това?

— Не знам — отвърна Максим. — Странна работа... — той произнесе две непознати думи, после със запъване каза: — Атака на... небесни камъни. Глупости, не е възможно. Вероятността е 0,00... Аз, какво, да не би да ги привличам?

Той отново произнесе непознати думи и замълча.

Гай искаше да попита какво е това „небесни камъни“, но в този момент с ъгълчето на око си забеляза някакво странно движение вдясно долу. Вгледа се. Над мръснозеленото одеяло бавно се издвухваше тежка и жълтеникава купчина. Той не можа веднага да разбере, че това е дим. После в недрата на облака нещо проблесна, нагоре се плъзна дълго черно тяло, в същия момент хоризонтът страшно се наклони и се изправи като стена. Гай се вкопчи в подлакътниците. Автоматът падна от коленете му и се плъзна по пода. „Массаракш! — изсъска в слушалките гласът на Максим. — Ето какво било това! Ама че съм глупак!“ Хоризонтът отново се изравни. Гай потърси с поглед жълтия облак дим, не го намери, загледа напред и изведнъж видя право по курса как над гората се издига фонтан от разноцветни пръски, отново като хълм се изду жълтеникав облак, блесна огън, дълго черно тяло отново бавно се издигна в небето и изведнъж се пръсна в ослепително

бяло кълбо. Гай закри очите си с ръце. Бялото кълбо бързо помръкна, наля се с чернилка и се разплу като гигантско петно. Подът отново започна да пропада, Гай широко отвори уста, мъчеше се да си поеме въздух, за секунда му се стори, че съдържанието на стомаха му ще изскочи навън. В кабината стана тъмно, разкъсаният черен дим се плъзна срещу тях и встрани, хоризонтът отново се наклони, гората беше съвсем близо, вляво. Гай стисна очи и се сви в очакване на удар, болка, гибел — не стигаше въздух, всичко наоколо се тресеше и потръпваше. „Массаракш... — съскаше гласът на Максим в слушалките. — Трийсет и три пъти массаракш...“

И в този момент нещо кратко и яростно изтрещя по стената до тях, сякаш някой стреляше с картечница от упор, твърда ледена струя шибна лицето, отнесе шлема му и Гай се сви, закривайки главата си от рева на насрещния вятър. „Край — помисли си той. — Стрелят по нас. Сега ще ни свалят и ние ще изгорим“. Но нищо не се случи. Самолетът се разтресе още няколко пъти, пропадна в някакви ями и отново изплува, после ревът на моторите изведнъж замлъкна и настъпи страшна тишина, пълна със съскащия вой на вятъра, нахлуващ през пробойните.

Гай почака малко, внимателно повдигна глава, като се стараеше да не подлага лицето си на ледените струи. Максим беше тук. Седеше в напрегната поза, хванал лоста с две ръце, и поглеждаше ту приборите, ту напред. Мускулите под кафявата му кожа се бяха издули. Бомбардировачът летеше някак странно, с неестествено вирнат нос. Моторите не работеха. Гай погледна крилото и замря. То гореше.

— Пожар! — закрещя той и се опита да скочи. Коланите не го пуснаха.

— Седи спокойно! — каза през зъби Максим, без да се обръща.

Гай се овладя и загледа напред. Аеропланът летеше съвсем ниско. Бързата смяна на черни и зелени петна заслепяваше очите. А пред тях вече се надигаше блестящата стоманеносива повърхност на морето.

„Ще се разбием, по дяволите — помисли Гай със замиращо сърце. — Проклет да е принц-херцогът с проклетия си бомбардировач, огризка от империята, щяхме да си вървим спокойно и без проблеми, а сега, ето на, ще изгорим, или ако не изгорим, ще се

разбием, или ако не се разбием, ще се удавим... На Максим какво му е, той ще си възкръсне, а с мен е свършено... Не искам.“

— Не се дърпай — каза Максим. — Дръж се здраво... Сега...

Гората долу изведнъж свърши. Гай видя носещата се право срещу него вълниста стоманеносива повърхност и затвори очи...

Удар. Пращене. Ужасно съскане. Отново удар. И още един. Всичко отива по дяволите, всичко загива, край... Гай крещи от ужас. Някаква огромна сила го подхваща и се мъчи да го изтръгне от креслото заедно с коланите, заедно с всички вътрешности... разочаровано го праща обратно, наоколо всичко пращи и се чупи, вони на изгоряло и пръска възтопла вода. После затихва. В тишината се чува плисък и ромолене. Нещо съска и се пропуква, подът бавно се залюлява. Май че вече може да отвори очи и да види как е там, на оня свят...

Гай зърна Максим, който, надвесен над него, разкопчаваше коланите му.

— Можеш ли да плуваш?

„Аха, значи сме живи.“

— Мога.

— Тогава да вървим.

Гай внимателно се изправи, очакваше остра болка в разбитото и осакатено тяло, но то се оказа в ред. Самолетът тихо се поклащаше върху леките вълни. Лявото крило го нямаше, дясното още се люлееше на някаква надупчена метална ивица. Точно срещу носа се издигаше бряг — очевидно при кацането аеропланът се бе извъртял рязко.

Максим пое автомата, метна го на рамо и отвори вратата. В кабината веднага нахлу вода, ужасно завоня на бензин, подът под краката им започна бавно да се накланя.

— Напред! — изкомандва Максим и Гай, промъквайки се край него, послушно се хвърли във водата.

Потъна целият, изплува, плюе и заплува към брега. Той беше близо — твърд бряг, по който можеш да ходиш и падаш без опасност за живота. Максим безшумно пореше водата до него. Массаракш, той и плува като риба, сякаш се е родил във водата... Гай пръхтеше и с всички сили работеше с ръце и крака. Беше много тежко да се плува в комбинезон и ботуши. Зарадва се, когато докосна с крак пясъчното дъно. До брега оставаше още много, но той се изправи и тръгна,

загребвайки пред себе си в мръсната и покрита с маслени петна вода. Максим продължаваше да плува, изпревари го и пръв излезе на полегатия пясъчен бряг. Когато Гай с клатушкане се приближи до него, той стоеше разкрячен и гледаше морето. Гай също погледна. Там се разливаха множество черни петна.

— Провървя ни — промърмори Максим. — Пуснаха най-малко десетина.

— Десетина какво? — попита Гай, докато се потупваше по ухото, за да изтръска водата.

— Ракети... Съвсем бях забравил за тях... Двайсет години са ни причаквали, докато прелетим, и ни дочакаха... И как само не се сетих!

Гай недоволно помисли, че също можеше да се досети за това, но не го направи. А можеше още преди два часа да каже: „Как я виждаш тая работа, Мак, да летим, когато гората е пълна с ракетни шахти? Не, принц-херцог, благодаря ви, но по-хубаво сам си летете на своя бомбардировач...“ Той погледна към морето. „Планински орел“ беше потънал почти изцяло, изпочупената опашка жалко стърчеше от водата.

— Добре — каза Гай. — Както разбирам, до Островната империя сега не можем да се доберем. Какво ще направим сега?

— Преди всичко — отговори Максим — ще вземем лекарството. Извади го.

— Защо? — попита Гай, който никак не обичаше таблетките на принц-херцога.

— Водата е силно радиоактивна. Цялата ми кожа гори. Дай наведнъж по четири таблетки, не, дори по пет.

Гай побърза да извади един от флаконите, изсипа върху дланта си десет жълти топчета и двамата си ги поделиха.

— А сега да тръгваме — каза Максим. — Вземи си автомата.

Гай нарами оръжието, изплю острата горчилка, натрупана в устата и, като затъваше в пясъка, тръгна подир Максим по брега. Беше горещо, комбинезонът изсъхна бързо, само ботушите още жвакаха. Максим крачеше бързо и уверено, сякаш със сигурност знаеше накъде трябва да върви, въпреки че наоколо не се виждаше нищо освен морето отляво, обширният плаж отпред и отдясно, високите дюни на километър от водата, зад които от време на време се появяваха върховете на дърветата в гората.

Изминаха около три километра. Гай през цялото време мислеше накъде всъщност вървят и къде се намират. Не искаше да разпитва, а да разбере сам, но припомняйки си всички обстоятелства, можа да съобрази само, че някъде напред трябва да е устието на Синята змия, значи вървят на север — неизвестно накъде и неизвестно защо... Скоро му омръзна да разсъждава. Придържайки оръжието, като подтичваше, догони Максим и попита какви са всъщност плановете им.

Приятелят му с готовност отговори, че определени планове нямат и им остава само да се надяват на случайността. Нека се надяват, че някоя от белите подводници ще се приближи до брега и те ще стигнат до нея преди гвардейците. Но доколкото очакването на такъв случай сред сухите пясъци е съмнително удоволствие, трябва да се опитат да стигнат Курорта, който би трябвало да е някъде наблизо. Самият град, разбира се, е разрушен отдавна, но почти сигурно е, че изворите са се запазили и все пак ще имат покрив над главите си. Ще пренощуват в града, а после ще видят. Може би ще се наложи да прекарат на брега десетки дни.

Гай предпазливо забеляза, че този план му се струва малко странен. Максим веднага се съгласи и с надежда в гласа попита дали няма в запас някакъв друг, по-умен план. Гай отвърна, че, за съжаление, няма, но че не трябва да забравят за гвардейските танкови патрули, които, доколкото си спомня, навлизат по крайбрежието доста дълбоко на юг. Максим се намръщи. Това не е никак добре. Трябва да бъдат нащрек, за да не ги изненадат неподготвени. После започна да разпитва Гай за тактиката на патрулите. След като разбра, че танковете наблюдават не толкова брега, колкото морето, и че от тях могат да се укрият лесно, като залегнат сред дюните, се успокои и започна да си подсвирква непознат марш.

Под звуците на тази мелодия изминаха още около два километра, а Гай все мислеше как да се държат, ако патрулът все пак ги забележи. Не след дълго изложи съображенията си пред Максим:

— Ако ни открият — каза той, — ще ги излъжем, че са ме отвлекли дегенерати, а ти си ги подгонил и си ме спасил. После сме се лутали из гората и най-сетне днес сме излезли тук...

— А какво ще ни даде това? — попита Максим без особен ентузиазъм.

— Ще ни даде това — сърдито изръмжа Гай, — че няма да ни пречукат на място, най-малкото.

— Е, не — твърдо каза Максим, — повече няма да позволя да стрелят нито в мен, нито в теб...

— Ами ако е танк? — с възхищение попита Гай.

— Какво като е танк? Голяма работа...

Той помълча известно време и изведнъж замислено каза:

— Знаеш ли, всъщност никак няма да е лошо да отвлечем танк.

Гай видя, че тая мисъл му е допаднала много.

— Идеята ти е чудесна, Гай — каза Максим. — Точно така ще направим. Ще отвлечем танк. Веднага, щом се появят, стреляй с автомата във въздуха. Аз слагам ръце зад гърба си, а ти под конвой ме водиш при тях. Там вече грижата е моя. Но внимавай, дръж се настрана, не ми се пречкай, и най-вече не стреляй повече...

Гай се запали от тази идея и веднага предложи да тръгнат по дюните, за да се виждат отдалече. Речено-сторено. Качиха се на дюните. И веднага видяха бялата подводница.

Зад дюните се откри малък плитък залив, подводницата се извисяваше над водата на стотина метра от брега. Всъщност тя съвсем не приличаше на подводница, още повече пък на бяла. Гай отначало сметна, че това или е трупът на някакво исполинско двугърбо животно, или скала с причудлива форма, неизвестно по каква причина издигаща се от пясъците. Но Максим веднага разбра какво е това. Той дори предположи, че подводницата е изоставена, че е стояла тук поне няколко години и е затънала в пясъка.

Така се и оказа. Когато стигнаха залива и слязоха до водата, Гай видя, че дългият корпус и двете кулички са покрити с ръждиви петна, бялата боя е олющена, артилерийската площадка е изкривена встрани и дулото на оръдието гледа към водата. В корпуса зееха черни дупки с окадени краища — разбира се, там не можеше да е останало нищо живо.

— Сигурен ли си, че това е именно бяла подводница? — попита Максим. — Виждал ли си я преди?

— Според мен е тя — отговори Гай. — Не съм служил по крайбрежието, но ни показваха снимки, ментограми... описваха ги... Имаше дори ментофилм — „Танковете в бреговата отбрана“... Тя е, да. Както разбирам, щорм я е отнесъл в залива, тя е заседнала и точно

тогава се е появил патрулт... Виждаш ли как са я надупчили? Корпусът ѝ е направен на решето...

— Да, така изглежда — промърмори Максим, докато се оглеждаше. — Ще отидем ли да я видим?

Гай се смути.

— По принцип може, разбира се... — неуверено каза той.

— Защо, какво има?

— Абе как да ти кажа...

Наистина, как да му каже? Капрал Серембеш, опитен боец, един път разправяше в тъмната казарма след вечерна проверка и отбой, че ужким на белите подводници служат не обикновени моряци, а мъртви, които отслужват втора служба, а някои страхливци, които са загинали от страх, си дослужват... Мотаят се морските демони по дъното, ловят удавници и комплектуват от тях екипажи... Ама да разкажеш такова нещо на Мак ще ти се присмее, въпреки че тук няма нищо за смях... Или например редник Лепту, разжалван офицер, когато биваше пиян, просто казваше: „Всичко това, момчета, са глупости. Дегенератите, мутантите и радиацията са нищо — можеш да ги преживееш, можеш да се справиш с тях, но главното, момчета — молете се на Господа да не попаднете на бяла подводница. По-добре човек да се удави веднага, отколкото дори и с една ръка да я докосне, тъй казвам аз...“ Никой не знаеше за какво е разжалван Лепту, но преди той беше служил на крайбрежието като командир на стражеви катер...

— Разбираш ли — развълнувано каза Гай, — има разни суеверия, всякакви легенди... Аз тях няма да ти ги разправам, но например ротмистър Чачу казваше, че всички тия подводници са заразени и е забранено да се качваш на тях... Дори казват, че имало такава заповед — разбитите подводници...

— Добре — каза Максим. — Ти стой тук, а аз ще отида. Ще видим какви зарази има там.

Гай не успя да каже и една дума, само отвори уста, а Максим вече беше скочил във водата. Гмурна се и толкова дълго не се появи на повърхността, че Гай дори затаи дъх, докато го чакаше. Чернокосата глава се появи до олющения борд точно до пробойната. Ловко и без усилия, като муха по стена, кафявата фигура се изкатери върху наклонената палуба, метна се върху носовата надстройка и изчезна. Гай трескаво си пое въздух, потъпка на място и започна да се разхожда

напред-назад край водата, без да сваля очи от мъртвото ръждясало чудовище.

Беше тихо, дори вълните не шумоляха в тоя мъртъв залив. Празно бяло небе, безжизнени бели дюни, всичко е сухо, горещо, застинало. Гай с омраза погледна ръждивия скелет. „Ама че късмет: другите служат с години и никакви подводници не срещат, а пък аз... И как можах да се реша на такава работа?... Все заради Максим... При него на думи всичко толкова добре излиза, че като че ли няма за какво и да мислиш, да се страхуваш... А може би не се боях затова, защото си представях подводницата жива, бяла, спретната, на палубата — моряци в бяло... А това тук е железен труп... И мястото е такова едно мъртво, дори вятър няма... А имаше вятър, си спомням: докато вървахме, духаше в лицето освежителен ветрец...“ Гай тъжно се огледа наоколо, седна на пясъка, сложи до себе си автомата и започна нерешително да смъква десния си ботуш. „Ама че тишина!... Ами ако той изобщо не се върне? Глътна го тая желязна мърша, и дъх не остана от него... пу-пу-пу...“

Той трепна и изгърва ботуша: дълъг страшен звук се понесе над залива — вой или квичене, сякаш дяволите деряха грешна душа с ръждиви ножове. О, Господи, ами че просто изскърца железният люк, пантите са били ръждясали... Уф, наистина, чак се изпотих! Отвори люка, значи сега ще се покаже... Не, не се показва... Няколко минути Гай, източил шия, гледаше към подводницата, вслушваше се. Тишина. Предишната страшна тишина, дори още по-страшна след този ръждясал вой... А може би той, такова... не е отворил люка, а го е затворил? Или сам се е затворил?... Пред очите на Гай изплува видение: тежката желязна врата сама се затваря зад Максим, стоманеното резе само се заключва... Гай облиза пресъхналите си устни, преглътна без слюнка, после извика: „Ей, Мак!“ Не се получи вик, само някакво хъркане... Господи, поне някакъв звук да имаше!... „Ехе-хей!“ — отчаяно закрещя той. „Е-ей...“ — мрачно откликнаха дюните и отново стана тихо.

Тишина. И вече нямаше сили да крещи...

Без да сваля очи от подводницата, Гай напипа автомата, спусна с треперещи пръсти предпазителя и, без да се цели, даде по залива кратък откос. Оръжието пропука късо, безсилно, като в памук. Над гладката вода се издигнаха фонтанчета, появиха се кръгове. Гай вдигна

дулото по-високо и отново натисна спусъка. Този път се получи по-звучно: куршумите загърмяха по метала, свирнаха рикошети, закънтя ехо. И нищо. Съвсем нищичко. Повече нито звук, сякаш той е сам, сякаш е бил и винаги ще бъде сам. Сякаш е попаднал тук неизвестно как, сякаш в кошмарен сън е бил донесен в това мъртво място, без да може да се събуди, без да може да се опомни. Ще остане тук завинаги сам.

Без да съзнава какво върши, както си беше с един ботуш, Гай влезе във водата, крачеше първо бавно, после по-бързо, накрая затича, вдигайки високо крака, до кръста във водата, като хлипаше и псуваше гласно. Ръждивата грамада се приближаваше. Гай ту пристъпваше, загребвайки водата, ту започваше да плува, добра се до борда, опита да се изкатери, но не успя. После заобиколи подводницата откъм кърмата, вкопчи се в някакви въжета, изкатери се, като си издра ръцете и коленете на палубата и спря, облян в сълзи. Беше му съвършено ясно, че е загинал. „Е-ей!“ — извика той със сподавен глас.

Палубата беше празна, върху надупченото желязо бяха полепнали сухи водорасли, сякаш бе обрасло със сплъстена козина. Носовата надстройка надвисваше над главата му като огромна петниста гъба, отстрани върху бронята зееше широка дупка с неравни краища. Като дрънчеше с ботуша по желязото, Гай я заобиколи и видя още влажните железни скоби, водещи нагоре, праметна автомата на рамо и се закатери. Това продължи дълго, цяла вечност, в задушна тишина, към неминуемата смърт, изкатери се и замря на четири крака. Чудовището вече го чакаше, люкът зееше широко отворен, сякаш сто години не се е затварял, дори пантите са ръждясали — заповядайте, моля! Гай пропълзя до черното разтворено гърло и надникна... Зави му се свят, приз ля му. От желязната паст напираше плътна тишина, застояла, ферментирала години и години. И Гай изведнъж си представи как там, в жълтата гниеща светлина, притиснат от тоновете на тази тишина, не на живот, а на смърт се бие сам срещу всички добрият приятел Мак, сражава се с последни сили и крещи:

„Гай! Гай!“, а тишината със зловна усмивка лениво поглъща тези викове без остатък и все напират, смазва Мак под себе си, задушават го, притиска го. Това беше непоносимо и Гай се пхна в люка.

Той плачеше и бързаше, в края на краищата се спъна и се затъркаля надолу, прелетя няколко метра и падна върху пясък. Беше в

железен коридор, мътно осветен с редки прашни лампички, на пода под шахтата за всичките тези години се беше натрупал тънък слой пясък. Гай скочи — още бързаше, още се боеше да не закъснее — и хукна накъдето му виждат очите с вик: „Тук съм, Мак... Ида... ида...“

— Какво си се развикал? — недоволно попита Мак, подавайки се като че ли от стената. — Какво се е случило? Пръста ли си поряза?

Гай спря и отпусна ръце. Беше почти готов да припадне, трябваше да се облегне на преградата. Сърцето бясно биеше, ударите му гърмяха в ушите като барабан, гласът не му се подчиняваше. Максим известно време го гледаше с учудване, после, изглежда, разбра, измъкна се в коридора — вратата на отсека отново изскърца пронизително — и се приближи до него, хвана раменете му, разтърси го, после го притисна до себе си, раздруса го отново и няколко секунди Гай в блажено забвение притискаше лице до гърдите му, постепенно идвайки на себе си.

— Аз мислех... че теб тук... че ти тук... че теб...

— Нищо, нищо — нежно каза Максим. — Аз съм виновен, трябваше да те повикам веднага. Но тук има странни неща, разбираш ли?

Гай се отдръпна, изтри с мокър ръкав лицето си и едва сега почувства срам.

— Теб все те нямаше и нямаше — сърдито каза той, като гледаше настрана. — Аз те виках, стрелях... Толкова ли беше трудно да отговориш?

— Массаракш, нищо не съм чул — виновно се оправда Максим. — Разбираш ли, тук има великолепен радиоприемник... Дори не знаех, че у вас се правят толкова мощни.

— Приемник, приемник — мърмореше Гай, докато се вмъкваше през откренатата врата. — Едва не откачих заради теб, а ти тук се забавляваш... Какво има тук?

Намираха се в доста обширно помещение с изтъркан килим на пода, от трите овални абажура на тавана светеше само един. В средата имаше кръгла маса и наредени кресла около нея. По стените висяха някакви странни снимки в рамки, картини, парцали, остатъци от кадифена тапицерия. В ъгъла виеше и пращеше голямо радио. Гай никога не беше виждал такова нещо.

— Това е нещо като каюткомпания — каза Максим — Ти обиколи, погледай, има какво да се види.

— А екипажът?

— Никой няма. Нито живи, нито мъртви. Долните помещения са пълни с вода. Мисля, че всички са там...

Гай с учудване го погледна. Максим отмести очи, лицето му беше загрижено.

— Трябва да ти кажа — произнесе той, — че май ни провървя, дето не долетяхме до Империята. Ти се огледай, огледай...

Той приседна до радиото и започна да върти копчетата, а Гай се озърна, не знаеше с какво да започне, после отиде до стената и заразглежда окачените снимки. Известно време не можеше изобщо да разбере що за снимки са това. После съобрази, че са рентгенови. Гледаха го еднакво неясни озъбени черепи. Върху всяка снимка имаше написано нещо нечетливо, сякаш някой бе раздавал автографи. Членовете на екипажа? Някакви знаменитости? Гай сви рамене. Чичо Каан може би щеше да разбере нещичко тук, а ние сме хора прости...

В отдалечения ъгъл видя голям пъстър плакат, красив, с трицветен печат... Малко плесенясал наистина... На плаката бе изобразено синьо море, от него излизаше, стъпил с единия крак на брега, оранжев красавец в непозната униформа, много мускулест и с непропорционално малка глава, поставена на мощна шия. В едната си ръка стискаше свитък с неразбираем надпис, а с другата забиваше в сушата пламтяща факла. От нейния пламък някакъв град бе обхванат от пожар. В огъня се гърчеха гнусно уродливи човешки фигурки, десетина от тях панически бягаха на всички страни. В горната част имаше написано нещо с големи оранжеви букви. Буквите бяха познати, но съчетанията им образуваха абсолютно непроизносими думи.

Колкото повече Гай гледаше плаката, толкова по-малко му харесваше. Кой знае защо си спомни за плаката в казармата: на него беше изобразен черен орел гвардеец, също с много малка глава и могъщи мускули, смело отрязващ с гигантска ножица главата на страшен оранжев змей, подаващ се от морето. Спомни си, че на остриетата на ножиците имаше нещо написано: на едното — „Бойна гвардия“, на другото — „Нашата славна армия“. „Аха! — каза си Гай и хвърли последен поглед към плаката. — Ще видим тая работа... Ще

видим, массаракш, кой кого ще опърли!“ Обърна гръб на плаката и замря.

От изящната лакирана полица гледаше със стъклени очи познато квадратно лице с рус перчем над веждите, със забележим белег на лявата буза... Ротмистър Пудураш, национален герой, командир на рота в Бригадата на Незабравимите мъртъвци, потопил единадесет бели подводници и загинал в неравен бой. Бюстът му, увенчан с букет от безсмъртничета, стоеше на видно място на всички плацове, а главата му, изсъхнала, с жълта мъртва кожа, кой знае защо беше тук. Гай отстъпи. Да, това беше съвсем истинска глава. А ето още една — непознато лице с остри черти... И още една... И още...

— Мак! Видя ли?

— Да.

— Това са глави. Истински глави...

— Виж албумите на масата — каза Максим.

Гай с усилие отмести поглед от страшната колекция, обърна се и нерешително се приближи до масата. Радиото крещеше нещо на непознат език, чуваше се музика, пращяха смущения, и отново някой говореше с кадифен, многозначителен, авторитетен глас...

Гай взе първия попаднал му албум и отвори твърдата, облепена с кожа корица. Портрет. Странно дълго лице с пухкави бакенбарди, висящи от бузите до раменете, косата над челото беше избръсната, носът приличаше на кука, очертанията на очите бяха странни. Неприятно лице, не можеш да си го представиш усмихнато. Непозната униформа, някакви медали или значки в два реда. Ама че тип... Навярно важна клечка. Гай отгърна страницата. Същият човек в компания с други на мостика на бялата подводница, все така мрачен, макар останалите да се хият. На заден план се виждаше нещо като крайбрежна улица, някакви непознати постройките, мътни силуети на странни дървета... Следващата страница. Дъхът на Гай секна: горящ „дракон“ с накривена настрани оръдейна кула, от отворения люк виси тялото на гвардееца танкист, наблизко още две тела едно върху друго, а над тях стои разкрячен същият тип с пистолет в отпуснатата ръка, с шапка, подобна на островръх калпак. Димът от „дракона“, гъст и черен, се стелеше над познати места: по същия този бряг, по пясъчния плаж и по дюните отзад... Гай целият се напрегна, докато отгръщаше страницата, и не напразно: видя тълпа мутанти, двадесетина души,

всичките голи, цял куп изроди, вързани с едно въже. Няколко делови пирати с калпаци и димящи факли, а отстрани пак тоя тип — явно нещо заповядва, протегнал дясната си ръка, лявата лежи върху дръжката на кортика. Какви ужасни изроди, да те е страх да ги гледаш... Но нататък стана още по-страшно.

Куп мутанти, но вече изгорели. Същият тип стои отстрани, мирише цветенце и, обърнал гръб на труповете, разговаря с друг...

Огромно дърво в гората, цялото накачено с обесени. Висят — кой за ръцете, кой за краката, но не бяха изроди. Един бе с кариран комбинезон на възпитаник, друг с черна гвардейска куртка.

Горяща улица, на паважа се търкаля жена с бебе.

Старец, вързан за стълб. Лицето му е изкривено, крещи със затворени очи. Онзи тип е тук, разбира се, и с внимателно изражение проверява медицинска спринцовка...

И отново обесени, горящи, овъглени мутанти, възпитаници, гвардейци, рибари, селяни, мъже, жени, старци, дечица. А онзи е залегнал зад една тежка картечница и се усмихва... Панорамна снимка: линията на плажа, четири горящи танка на дюните, на преден план две черни фигурки с вдигнати ръце... Стига. Гай захлопна и хвърли албума, поседя няколко секунди, после изпсува и събори всички албуми на пода.

— С тия ли искаш да се договаряш, бе? — изкрещя той към гърба на Максим. — При нас ли искаш да ги доведеш?! Тоя палач?! — Той скочи към албумите и ги изрита.

Максим изключи радиото.

— Стига си беснял. Повече нищо не искам. И няма защо да крещиш на мен, щом вие сте си виновни, проспали сте света си, массаракш, оскотели сте като животни! Какво да правя с вас сега?

Той изведнъж се оказа до Гай, хвана го за реверите.

— Какво да правя с вас сега? Какво? Не знаеш ли? Казвай!

Гай мълчешком въртеше глава, слабо се отбраняваше. Максим го пусна.

— И сам зная — мрачно каза той. — Никого не бива да довеждам. Навсякъде са зверове... Срещу тях самите трябва да се праща... — Той взе от пода един албум и започна трескаво да го прелиства, като говореше: — Какъв свят сте съсипали! Какъв свят! Погледни какъв свят!

Гай надникна над ръката му. В този албум нямаше никакви ужаси, бяха просто цветни снимки на разни изумително красиви и ясни пейзажи — сини заливи, потънали в пищна зеленина, ослепително бели градове над морето, водопад в планински каньон, някаква великолепна автострада и поток от разноцветни коли, древни замъци и снежни върхове над облаците; някой весело лети със ските по снежен планински склон, смеещи се момичета играят в морския прибор.

— Къде е всичко това сега? — попита Максим. — Къде го дяхахте? Продадохте го за желязо, така ли? Ех, вие... — Той хвърли албума на масата.

— Хайде да тръгваме.

Ядно натисна вратата, която се отвори със скърцане, и закрачи по коридора. Когато излязоха на палубата, попита:

— Искаш ли да ядеш?

— Тъх... — отговори Гай.

— Хубаво — каза Максим. — След малко ще ядем. Да тръгваме.

Гай пръв излезе на брега, веднага си смъкна ботуша, съблече се и сложи дрехите си да съхнат. Максим продължаваше да плува и той с тревога го следеше: прекалено дълбоко се гмуркаше приятелят Мак и прекалено дълго оставаше под водата. Не бива така, опасно е, как ли му стига въздухът? Накрая все пак излезе, като влачеше за хрилете огромна риба. Тя сякаш изобщо не можеше да разбере как тъй са я хванали с голи ръце? Максим я хвърли по-далече от водата и каза:

— Струва ми се, че тази става за ядене. Почти не е радиоактивна. Сигурно също е мутант. Вземи хапчетата, а аз сега ще я приготвя. Може да се яде сурова, сега ще те науча — това се казва „сасими“. Не си ли ял така? Дай ножа...

Нахраниха се със „сасими“: не беше лошо, можеше да се яде и легнаха голи върху горещия пясък. Максим дълго мълча, после попита:

— Ако сега попаднем в ръцете на патрулите и се предадем, къде биха ни пратили?

— Как къде? Теб — на мястото на отбиване на наказанието, мен — на мястото на отбиване на службата... Защо?

— Това сигурно ли е?

— Какво по-сигурно? Инструкцията е на самия генерал-комендант. Защо питаш?

— Сега ще отидем да търсим гвардейците — каза Максим.

— Танк ли ще отвличаме?

— Не. По твоята легенда. Ти си бил отвлечен от дегенерати, а каторжникът те е спасил.

— Да се предадем? — Гай седна. — Как така?... И аз ли? Обратно в излъчването?

Максим мълчеше.

— Ами че аз пак ще стана глупак... — безпомощно рече Гай.

— Не — отвърна Максим. — Тоест, да, разбира сено вече няма да е като преди... Ще вярваш в друго, в правилното. Това, разбира се, също е... Но все пак е по-добре.

— Но защо? — отчаяно извика Гай. — Защо ти е всичко това?

Максим прекара длан по лицето си.

— Виждаш ли, приятелю Гай, започнала е война. Дали ние сме нападнали хонтийците, дали те нас... С една дума война...

Гай с ужас го гледаше. Война... Ядрена... Рада... Господи, защо е всичко това? Пак всичко отначало, пак глад, мъка, бежанци...

— Трябва да бъдем там — продължаваше Макс. — Мобилизацията вече е обявена, всички са призовани в армията, дори нашего брата възпитаниците амнистират и ни пращат в строя... и трябва да бъдем заедно, Гай. Ти нали си наказан. Хубаво би било, ако попадна при теб — да си ми началство...

Гай почти не го слушаше. Вкопчил пръсти в косата си, той се полюляваше и си повтаряше: „Защо, защо, проклети бъдете!... Трийсет и три пъти проклети бъдете!...“

Максим го разтърси за рамото.

— Хайде, стегни се! — твърдо заповяда той. — Не се вкисвай. Сега ни предстои да се бием, няма време за отпускане. — Той стана и отново потърка лицето си. — Наистина, с вашите окаяни кули... Но войната е ядрена... Массаракш, никакви кули няма да им помогнат...

„ПОБЪРЗАЙТЕ, ФАНК, ПОБЪРЗАЙТЕ!“

— По-бързо, Фанк, по-бързо! Закъснявам.

— Слушам. Рада Гаал... е изведена от ведомството на господин държавния прокурор и се намира в нашите ръце.

— Къде е?

— Във вила „Кристален лебед“. Смятам за свой дълг още веднъж да изразя съмнение в разумността на тази акция. Едва ли някаква жена ще ни помогне да се справим с Мак. Такива жени се забравят лесно и Мак...

— Смятате ли, че Умника е по-глупав от вас?

— Не, но...

— Той знае ли кой е отвлякъл жената?

— Страхувам се, че да.

— Е, добре, нека знае... За това толкоз. По-нататък какво има?

— Сенди Чичаку се е срещнал с Дърдавеца, който очевидно ще се съгласи да го срещне с Тъста, при условие...

— Стоп. Кой Чичаку? Челото Чик?

— Да.

— Работите на нелегалните сега не ме интересуват. Приключихте ли по делото, Мак? Тогава слушайте. Тази дяволска война обърка всичките ми планове. Заминавам и ще се върна след тридесет-четиридесет дни.

През това време, Фанк, вие трябва да приключите с Мак. Когато се върна, той трябва да бъде тук, в тази сграда. Дайте му някаква длъжност, нека работи, не ограничавайте свободата му, но му внушете — много, много меко, че от поведението му зависи съдбата на Рада... В никакъв случай не им позволявайте да се срещнат... Покажете му института, запознайте го с това, над което работим... в разумни граници, разбира се. Разкажете му за мен, опишете ме като умен, добър, справедлив човек, голям учен. Дайте му статиите ми... освен свършено секретните... Намекнете му, че съм в опозиция на правителството. У него не трябва да възниква и най-малкото желание да напусне института. Аз свърших. Имате ли въпроси?

— Да. Охрана да има ли?

— Не. Това е безсмислено.

— Наблюдение?

— Много внимателно... Не, по-добре недейте. Да не го подплашите. Важно е той да не поиска да напусне института... Массаракш, и точно сега ли трябваше да заминавам!... Е, това ли е всичко?

— Последен въпрос, Страннико, извинете.

— Да?

— Кой е той все пак? За какво ви е нужен?

Странника стана, доближи се до прозореца и каза, без да се обръща:

— Аз се страхувам от него, Фанк. Това е много, много, много опасен човек.

На двеста километра от хонтийската граница, когато ешелонът задълго заседна на маневрените линии на някаква невзрачна мръсна гаричка, новоизпеченият редник втори разряд Зеф, след като се договори с часовоя, изтича до колонката за вряла вода и се върна с един транзистор. Съобщи, че на гарата цари чудовищна бъркотия, товарят се едновременно две бригади, генералите били заети да се карат и той се смесил с тълпата на ординарците, адютантите и вестовоите и свил от един от тях този транзистор.

Обитателите на вагона посрещнаха това съобщение с доволен патриотичен рев. Четирийсет човека веднага се скупчиха около Зеф.

Дълго време не можеха да се настанят, някой някого тресна по зъбите, за да не се пъха където не трябва. Всички се псуваха и се оплакваха един от друг, докато накрая Максим изрева: „Тихо, боклуци!“ и всички се успокоиха. Зеф пусна транзистора и започна да лови станциите поред.

Веднага се изясниха любопитни неща. Първо, оказа се, че войната още не е започнала и радиостанцията „Гласът на Отците“, съобщаваща за кръвопролитни сражения през последната седмица на наша територия, лъже най-безогледно. Не бяха ставали никакви кръвопролитни сражения. Хонтийската патриотична лига ужасено крещеше на целия свят, че ония бандити, ония узурпатори, така наречените Неизвестни Отци, са се възползвали от гнусната провокация на своите шпиони в лицето на прословутата Хонтийска уния на справедливостта и сега съсредоточават бронираните си орди по границите на многострадалната Хонти. На свой ред Хонтийската уния на справедливостта проклрнаше Хонтийските патриоти, тия платени агенти на Неизвестните Отци, с най-грозни думи и обстоятелствено разказваше как някой си с превъзхождаща сила изтикал нечии изтощени от предишните боеве поделения зад граница и не им дава възможност да се върнат обратно, което обстоятелство послужило за повод на Неизвестните Отци за варварското нахлуване, което следва да се очаква всяка минута. И Лигата, и Унията с почти

еднакви изрази считаха за свой дълг да предупредят наглия агресор, че ответният удар ще бъде съкрушителен, и мъгляво намекваха за някакви атомни капани.

Пандейското радио рисуваше ситуацията с много спокоен тон и без никакво притеснение обяви, че Пандея я устройва всякакво развитие на този конфликт. Частните радиостанции на Хонти и Пандея развличаха слушателите си с весела музика и цинични викторини, а двете правителствени радиостанции на Неизвестните Отци непрекъснато излъчваха репортажи от митингите на Ненавистта, смесвайки ги с маршове. Зеф хвана някакви предавания на езици, които само той знаеше, и събщи, че княжество Ондол все още съществува. И нещо повече — продължава да извършва разбойнически нападения над остров Хазалг. (Нито един човек във вагона, освен Зеф, никога преди не беше чувал за такова княжество и за такъв остров.) Но основното, което запълваше ефира, бяха невъобразимите караници между командирите на части и съединения, които се напъваха да се промъкнат до Главния плацдарм по двете износени железопътни линии.

— Пак не сме готови за война, массаракш — отбеляза Зеф, изключвайки радиото, и така откри събеседването.

Не се съгласиха с него. Болшинството бяха на мнение, че разполагат с огромни сили и скоро с хонтийците ще бъде свършено. Криминалните смятаха, че най-важно е да преминат границата, а там всеки ще бъде господар на себе си и всеки превзет град ще им бъде даван за три дни. Политическите затворници, тоест дегенератите, гледаха на нещата по-мрачно, не очакваха от бъдещето нищо добро и направо заявяваха, че ги пращат като пушечно месо, за да взривяват атомни мини, че никой от тях няма да остане жив, така че ще е добре, ако се доберат до фронта и там някъде да залегнат, за да не ги открият. Гледните точки на спорещите бяха до такава степен противоположни, че истински разговор не можа да се получи. Патриотичният диспут скоро се изроди в еднообразни псувни по адрес на смрадливите тиловащи, които второ денонощие не им пращат нищо за плюскане — нищо чудно, ако са откраднали вече цялата водка. По тази тема наказаните бяха готови да говорят по цели нощи, затова Максим и Зеф се измъкнаха от тълпата и се изкатериха на наровете си, криво сковани от нерендосани дъски.

Зеф беше гладен и зъл, нагласи се да подремне, но Максим не му позволи.

„После ще спиш — строго каза той. — Утре може би вече ще сме на фронта, а досега за нищо конкретно не сме се разбрали.“ Зеф изръмжа, че няма за какво да се разбират, утрото е по-мъдро от вечерта, че Максим не е сляп и трябва да вижда в какво блато са се оказали, че с тия хорица, с тия крадци и счетоводители брашно няма да смелиш. Максим възрази, че още не става дума за брашно. Досега не му е ясно за какво е тази война, на кого е нужна, затова нека Зеф бъде така добър да не спи, когато разговарят с него, а да сподели съображенията си. Брадатият обаче нямаше намерение да бъде любезен и не криеше това. Откъде накъде, массаракш, да бъде такъв, когато умира от глад и когато насреща му е младеж с жълто около устата, неспособен на елементарни умозаклучения, и на всичкото отгоре иска да вдига революция... Той мърмореше, прозяваше се, пренавиваше си партенките, псуваше, но подканван, ободряван и побутван от Максим, в края на краищата се разприказва и изложи представите си за причините на тая война.

Според него имаше най-малко три възможни причини. Може би те действаша всички заедно, а може би преобладаваше само една. А може би съществуваше четвърта, за която още не се е сетил. Преди всичко е икономиката. Данните за икономическото състояние на страната Отците пазят в най-строга тайна, но на всеки е ясно, че положението е отчайващо, а когато икономиката се скапе, най-добре е да разпалиш война, за да запустиш всички усти наведнъж. Глигана, добре подкован по въпроса за влиянието на икономиката върху политиката, беше предсказал тази война още преди няколко години. Кулите са си кули, но нищетата си е нищета. Не можеш дълго да внушаваш на гладния, че е сит; психиката му няма да издържи, а да управляваш луд народ, не е особено удоволствие, особено като се има предвид, че лудите не се влияят от излъчването... Друга възможна причина е идеологията. Държавната идеология в страната на Отците е построена върху заплахата отвън. Отначало това беше просто лъжа, измислена, за да озапти следвоенната слободия, после онези, които я измислиха, напуснаха сцената, а техните наследници вярват и искрено смятат, че Хонти си точи зъбите за нашите богатства. Ако се пресметне, че Хонти е бивша провинция на старата империя,

провъзгласила независимостта си в тежки времена, към това трябва да се добавят и колониалните идеи. И накрая, една възможна причина е от вътрешнополитически характер. Трябва да се има предвид, че вече много години продължава враждата между Департамента за обществено здраве и военните. Тук вече — кой когото изяде. Департаментът за обществено здраве е страшна, ненаситна организация, но ако военните действия тръгнат повече или по-малко успешно, господа генералите ще хванат тая организация в ноктите си. Наистина, ако пък от войната не излезе нищо, самите господа генерали ще попаднат в нейните нокти, затова не може да се изключи и възможността, че цялата тая авантюра не е нищо друго освен хитроумна провокация на Департамента за обществено здраве. Между другото, точно така изглежда всичко, като се съди по безпорядъка, който цари навсякъде, а също така по факта, че вече цяла седмица крещим по целия свят, а военните действия, оказва се, още не са започнали. Може би, массаракш, няма и да започнат...

Когато Зеф стигна до това място, буферите загърмяха и задрънчаха, вагонът се разтресе, отвън се чува викове, свирки, тропане. Ешелонът на наказателната танкова бригада тръгна. Криминалните зареваха песента си: „И пак не ни дават ни плюскане, ни водка...“

„Добре — каза Максим. — Всичко, което разправяш, изглежда съвсем правдоподобно. А как си представяш хода на войната, ако тя все пак започне? Какво ще стане тогава?“ — Зеф агресивно изръмжа, че не е генерал, и без всякакъв преход започна да разказва как си представя всичко. Оказа се, че за времето на кратката почивка между края на световната и началото на гражданската война хонтийците са успели да преградят пътя на своя бивш сюзерен с мощна линия от минирани с атомни бомби полета. Освен това хонтийците несъмнено имат атомна артилерия, а техните политици са имали в главите си достатъчно ум да не употребят всички тия богатства по време на гражданската война, а да ги запазят за противника. Така че картината на нахлуването изглежда по следния начин: „На острието на Стоманения плацдарм ще бъдат строени три или четири наказателни танкови бригади, ще ги подпрат отзад с армейски корпуси, а зад армейците ще пуснат заградителни отряди от гвардейци с тежки танкове, оборудвани с излъчватели. Дегенератите като мен ще се

понесат напред, за да се спасят от лъчевия удар, армейците и криминалните ще хукнат напред в пристъп на лъчев ентусиазъм, а отклоненията от тази норма (които неизбежно ще възникнат) ще бъдат унищожавани от гвардейските мерзавци. Ако хонтийците не са глупаци, веднага ще открият огън с далекобойната артилерия по гвардейците, но да се надяваме, че са глупаци и в суматохата ще се заемат със самоизстребление — Лигата ще връхлети върху Унията, а Унията ще захапне задника на Лигата. През това време нашите доблестни войски ще проникнат дълбоко в територията на врага и ще започне най-интересното, което ние, за съжаление, вече няма да видим. Нашият славен брониран поток ще загуби компактността си и ще плъзне из страната, като неумолимо ще започне да излиза от зоната на излъчвателите. Ако Максим не е лъгал за Гай, откъсналите се веднага ще получат лъчево опиянение, което ще бъде толкова по-силно, колкото по-мощна енергия гвардейците хвърлят по време на пробива...“

— Массаракш! — закрещя Зеф. — Още сега виждам как тия кретени излизат от танковете, лягат на земята и молят да ги застрелят. И добрите хонтийски войници, озверели от това безобразие, разбира се, няма да им откажат...

Влакът набираше скорост, вагонът силно се люлееше. В отсрещния ъгъл криминалните играеха на зарове, лампата под тавана се клатеше, на долните нарове някой бърбореше монотонно — навярно се молеше. Вонеше на пот, на мръсотия и на екскременти. Цигареният дим лютеше в очите.

— Мисля, че в Генералния щаб си дават сметка за всичко това — продължи Зеф, — и затова няма да има никакви стремителни нахлувания, а само вяла позиционна война. Хонтийците, колкото и да са глупави, някога ще съобразят каква е работата и ще започнат да унищожават излъчвателите... Въобще не знам какво ще става — заключи той. — Не знам дори ще ни дадат ли плюскане утре сутринта. Боя се, че няма — от къде на къде, ще кажат...

Те помълчаха. После Максим попита:

— Сигурен ли си, че сме постъпили правилно? Че нашето място е тук?

— Заповед на Щаба — изръмжа Зеф.

— Заповедта си е заповед, но и ние имаме глави на раменете си. Може би по-правилно беше да избягаме с Глигана. Може би в столицата щяхме да сме по-полезни.

— Може би да. А може би не. Ти чу, че Глигана разчита на атомните бомбардировки... Тогава много кули ще бъдат разрушени, ще се образуват свободни райони... Ами ако няма бомбардировки? Никой нищо не знае, Мак. Аз много добре си представям каква бъркотия цари сега в Щаба... Десните се перчат, от правителството скоро ще полетят глави и всичката тая паплач ще хукне към освободилите се места... — Той се замисли, като чешеше брадата си. — Глигана дрънкаше за бомбардировки, но според мен не затова избяга в столицата. Добре го познавам аз, той отдавна мечтае да се добере до ония „вождове“... Така че много е възможно и в нашия Щаб да хвъркнат нечии глави...

— Значи и в Щаба е бъркотия... — бавно каза Максим. — Също не са готови.

— Как могат да бъдат готови? — възрази Зеф. — Едни мечтаят да унищожат кулите, други — да ги запазят... Съпротивата не е политическа партия, а гювеч, салата от скариди...

— Да, зная, че е салата... — каза Максим.

Съпротивата не беше политическа партия. Специфичните обстоятелства бяха разединили Щаба на две непримирими групи: отявлени привърженици на кулите и техни върли противници. Всички бяха в една или друга степен опозиционери на съществуващия режим, но по много различаващи се подбуди!

Имаше биологисти, на които им бе абсолютно все едно дали на власт е Папа — най-едрият потомствен финансист, глава на цял клан от банкери и индустриалци, или Демократичният съюз на представителите на трудещите се слоеве на обществото. Те искаха само проклетите кули да бъдат сринати и да могат да живеят по човешки, както се изразяваха те, тоест постарому, както преди войната. Имаше аристократи, оцелели остатъци от привилегированите класи на старата империя, все още въобразяващи си, че всичко това е едно продължително недоразумение, че народът е верен на законния наследник на императорския престол (огромен унил човек, алкохолизиран и страдащ от кръвоизливи от носа) и че тези нелепи кули са престъпна рожба на Е. И. В. — изменил на клетвата на професорите от Академията на науките, че пречат на нашия добър и

простодушен народ да манифестира своята искрена, добра, простодушна преданост към своя законен владетел. За окончателното унищожаване на кулите бяха революционерите — местните комунисти и социалисти, такива като Глигана, теоретически подготвени и закалени още в предвоенните класови битки. За тях унищожението на кулите беше само необходимо условие за връщане към естествения ход на историята, сигнал за началото на редица революции, които да доведат в крайна сметка към справедливо обществено устройство. Към тях принадлежаха и бунтарски настроените интелектуалци като Зеф или покойния Гел Кетшеф — просто честни хора, смятащи идеята на кулите за отвратителна и опасна и водеща човечеството в задънена улица.

За запазването на кулите бяха вождистите, либералите и просветителите. Вождистите — най-дясното крило на съпротивата — бяха според израза на Зеф „просто банда от властолюбци, драпащи за правителствени кресла“, и то не без успех: някой си Клау Мошеника, промъкнал се в Департамента на пропагандата, е бил навремето виден лидер на фашистката групировка. Тези политически бандити бяха готови бясно, без да подбират средства, да се бият против всяко правителство, ако то е съставено без тяхно участие.

Либералите бяха по принцип против кулите и Неизвестните Отци. Обаче най-много се страхуваха от гражданска война. Те бяха национални патриоти, извънредно загрижени за славата и могъществото на държавата, които се страхуваха, че унищожаването на кулите ще доведе до хаос, до всеобщо обругаване на светините и към безвъзвратен разпад на нацията. Бяха в съпротивата, защото всички до един бяха привърженици на парламентарната форма на управление. Що се отнася до просветителите, те несъмнено бяха честни, искрени и умни хора. Ненавиждаха тиранията на Отците, бяха категорично против използването на кулите за манипулиране на масите, но ги смятаха за могъщо средство за възпитанието на народа. Съвременният човек по природа е дивак и звяр, казваха те. Нужни са много векове за възпитанието му по класическите методи. Да изгориш в човека звяра, да задушиш в него животинските инстинкти, да го научиш на доброта, любов към ближния, да ненавижда невежеството, лъжата, снобизма — ето това е благородна задача и с помощта на кулите тя може да бъде изпълнена за едно поколение.

Комунистите бяха изключително малобройни, почти всички бяха избити по време на войната и преврата. Никой не приемаше сериозно аристократите, либералите бяха прекалено пасивни и често сами не знаеха какво искат. По тези причини най-влиятелните и най-масовите групировки в съпротивата бяха биологистите, вождистите и просветителите. Те нямаха почти нищо общо помежду си и съпротивата нямаше нито единна програма, нито единна стратегия, нито единна тактика.

— Да, салата — повтори Максим. — Жалко. Надявах се, че съпротивата все пак има намерение някак да използва войната... трудностите, възможната революционна ситуация...

— Съпротивата нищо не знае — мрачно каза Зеф. — Откъде да знаем какво е това война с излъчватели зад гърба?

— Пукнат грош не струвате — не се съдържа Максим.

Зеф мигновено побесня:

— Слушай, ей! Я по-кратко! Кой си ти, че да ни определяш цената, бе? Откъде се взе, массаракш, че да искаш от нас това или онова? Бойна задача ли искаш? Моля! Да видиш всичко, да останеш жив, да се върнеш и да доложиш. Какво, вижда ти се много лесно, така ли? Прекрасно! Толкова по-добре за нас... Стига. Остави ме на мира, массаракш. Искам да спя.

Той демонстративно се обърна с гръб към Максим и изведнъж кресна на играчите:

— Ей, вие, гробокопачите! Я всички по наровете си!

Максим легна по гръб, сложи ръце под главата си и се загледа в ниския таван на вагона. По него пълзеше нещо. Тихо и злобно се псуваха гробокопачите, които се настаняваха за спане. Съседът отляво стенеше и викаше насън — беше обречен и спеше може би за последен път в живота си. И всички хъркащи, сумтящи, въртящи се наоколо спяха навярно за последен път. Светът беше мътножълт, задушен, безнадежден. Колелата тракаха, локомотивът виеше, от малкото прозорче с решетка дъхаше на дим и сажди, а зад него се носеше мрачната, безнадеждна страна, страна на безпросветни роби, страна на обречените, страна на ходещите кукли...

„Всичко е изгнило тук — мислеше Максим. — Нито един жив човек. Нито една ясна глава. И аз отново съм в задънена улица, защото се надявах на някого или на нещо... Но се оказа, че на никого не мога

да разчитам. Само на себе си. А колко струвам сам? Поне дотолкова познавам историята. Сам човек не може нищо... Може би Магьосника е прав. Да се оттегля ли? Спокойно и студено от висотата на моето знание, на неминуемото бъдеще да съзерцавам как кипи и се топи суровината, как се надигат и падат наивните неловки борци, да следя как времето изковава от тях меча и го потапя за закаляване в потоците кървава кал... Не, не мога. Дори да мисля в такива категории е неприятно... Страшна работа е обаче установеното равновесие на силите. Но нали Магьосника каза, че и аз съм сила? А щом има конкретен враг, значи има опорна точка за тази сила... Тук ще ме пречукат — помисли си той изведнъж. — Непременно. Но не утре. — строго си каза той. — Това ще се случи, когато се проявя като сила, не по-рано. Че и тогава ще видим... Центъра, Центъра. Ето какво трябва да се търси, ето накъде трябва да се насочи организацията. И аз ще им покажа пътя. Те ще се заемат с истинска работа... Ти ще се заемеш с истинска работа, приятелю. Виж го как хърка. Хъркай, хъркай, утре аз ще те измъкна... Добре, хайде да спим. Кога ли ще имам възможност да поспя човешки? В голяма просторна стая, на чисти чаршафи... Какъв е тоя обичай тук да спят много пъти на едни и същи чаршафи?... Да, на чисти чаршафи, а преди лягане да прочета хубава книга, после да премахна стената към градината, да угася светлината и да заспя... А сутринта по време на закуска да разкажа на татко за този вагон... На мама не бива да разказвам, разбира се... Мамо, имай предвид, че съм жив, всичко с мен е наред и утре нищо няма да ми се случи... И влакът все върви, отдавна не сме спирали, изглежда някъде са съобразили, че без нас войната не може да започне... Как се чувства Гай в капралския вагон? Сигурно дивашки — сега имат ентусиазъм. Отдавна не съм мислил за Рада... Не. Сега не е време... Е, добре, Максим, жалко пушечно месо, заспивай.“ Той си заповяда и веднага заспа.

В съня си видя слънцето, луната, звездите. Всички наведнъж, такъв чуден сън беше.

Не ги оставиха да спят дълго. Влакът спря, тежката врата със скърцане се плъзна встрани и мощен глас изрева: „Четвърта рота! Ставай!“ Беше пет часа сутринта, развиделяваше се, имаше мъгла, ръмеше ситен дъждец. Хората от наказателната рота, които конвулсивно се прозяваха и трепереха от студ, вяло започнаха да се

измъкват от вагона. Капралите, разбира се, вече бяха тук, злобно и нетърпеливо дърпаха хората за краката, смъкваха ги на земята, удряха шамари на особено флегматичните и крещяха: „Строй се по екипажи! Мирно!... Къде се вреш, говедо?... От кой взвод си? Ей, мутро, колко пъти да ти повтарям?... Къде се бутате? Хайде, живо, живо! Строявай се! Банда въшльовци!“

Как да е, строиха се по екипажи, застанаха пред вагоните. Някакъв нещастник, заблудил се в мъглата, тичаше, търсеше взвода си. Крещяха му от всички страни. Мрачният недоспал Зеф с вирната брада мрачно и отчаяно хриптеше: „Айде, айде, строявайте ни, ще ви покажем днес едно воюване...“

Някакъв капрал, минаващ наблизко, пътьом го фрасна по ухото. Максим веднага протегна крак — капралът се просна в калта. Екипажите доволно зацвилиха. „Бригада, мир-р-р-но!“ — кресна някакъв невидим.

Батальонните командири крещяха до пресилване, ротните подхванаха, взводните се разтичаха. Никой не застана мирно, хората свиваха рамене, пъхаха ръце в ръкавите си, подскачаха на място, щастливите богаташи пушеха, без да се крият; в строя разговаряха за това, че пак няма да дадат плюскане, така че ония да вървят по дяволите с тая война. „Бригада, свободно-о-о!“ — закрещя с мощния си глас Зеф. Екипажите с готовност тръгнаха кой накъдето види, но капралите отново се засуетиха. Изведнъж покрай вагоните затичаха в рядка редица гвардейци с блестящи черни плащове, с готови за стрелба автомати. И след тях, покрай вагоните, нахлуваше изплашена тишина, екипажите трескаво се строяваха и подравняваха, някои от затворниците по стар навик заставаха разкрячени, с ръце зад тила.

От тъмнината се разнесе тих, но отчетлив метален глас: „Ако някой мерзавец проговори, ще заповядам да стрелят.“ Всички замряха. Мъчително се заточиха изпълнените с очакване минути. Мъглата постепенно се разсейваше, появи се неугледната гарова постройка, мокрите релси, телеграфни стълбове. Отдясно пред бригадата изникна тъмна купчинка хора. Оттам се чуваха тихи гласове, някой раздражено кресна: „Изпълнявайте заповедта!“ Максим хвърли поглед назад — там неподвижно стояха гвардейци, които гледаха с подозрение и ненавист изпод качулките.

От групичката се отдели заоблена фигура в маскировъчен комбинезон. Беше командирът на наказателната бригада експолковникът от танковите войски Анипсу, разжалван и осъден за кражба на държавно гориво.

Той размаха бастунчето си, тръсна глава и започна:

— Войници!... Аз не сгреших, като ви нарекох войници, макар че всички ние — в това число и аз — сега сме обикновена измет. Бъдете благодарни, че днес ви разрешават да влезете в бой. След няколко часа почти всички ще изпукате, а това е хубаво. Но ония от вас, които оцелеят, ще заживеят славно. Войнишка дажба, водка и тям подобни... Сега ще заемем позицията и вие ще се качите в танковете си. Задачата е лесна — да изминете сто и петдесет километра... Вие сте пишман танкисти, сами го знаете, но затова пък всичко, което докопате, е ваше. Това ви казвам аз, вашият боен другар Анипсу. Път назад няма, но има път напред. Ако някой отстъпи, ще го изгоря на място. Това особено се отнася за водачите... Въпроси няма. Бригада! Надясно! Напред!... Строй се! Кютуци! Заповядах ви да се строите! Капрали, массаракш! Къде зяпате?... Стадо! Строй се по четирима... Капрали, стройте тия свини по четирима! Массаракш...

С помощта на гвардейците капралите успяха да строят бригадата в колона по четирима, след което отново беше дадена заповед „Мирно“. Максим се оказа съвсем близо до командира на бригадата. Експолковникът се оказа мъртво пиян. Беше се подпрял на бастуна си и въпреки това се олюляваше. От време на време тресеше главата си и разтриваше с длан свирепата си посивяла физиономия. Батальонните командири, също пияни, стояха зад него; единият се хилеше безсмислено, вторият с тъпо упорство се мъчеше да запали цигара, а третият се държеше за кобура и с кръвясали очи шареше по редиците. „Айде, айде... — бърбореше Зеф... — Ще ви покажем едно воюване...“

Максим раздражено го блъсна с лакът:

— Млъкни. Омръзна ми.

През това време до полковника се бяха доближили двама — един ротмистър с лула в уста и някакъв пълен цивилен мъж с дълго палто с вдигната яка и шапка. На Максим му се стори странно познат. Цивилният полугласно каза нещо на полковника, който неразбиращо обърна към него мътен поглед и едва успя да промърмори „Ъъ“.

Цивилният заговори отново, като посочи с глава през рамо колоната дисциплиаджии. Ротмистърът равнодушно пъхтеше с лулата си.

„Това пък защо?“ — кресна полковникът. Цивилният извади някакъв документ, но полковникът го избута встрани. „Не давам — каза той. — Всички до един трябва да пукнат...“ Цивилният настояваше. „Изобщо не ми пука — отговори полковникът. — И на Департамента ви плюя... Всички ще изпукат. Вярно ли казвам?“ — попита той ротмистъра, който не възрази. Цивилният хвана полковника за ръкава и така го дръпна, че онзи едва не падна въпреки бастуна си. Батальонният, който все се хилеше, избухна в идиотски смях. Лицето на полковника почерня от яд, той посегна към кобура и извади огромен армейски пистолет: „Броя до десет. Едно... две...“ Цивилният се изплю и тръгна край колоната, като се вглеждаше в лицата на дисциплиаджиите, а полковникът продължаваше да брои и когато стигна до десет, започна да стреля. Ротмистърът най-последно се разтревожи и го убеди да прибере оръжието. „Всички трябва да пукнат — обяви полковникът. Заедно с мен... Бр-р-и-гада! Слушай командата! Х-х-одом марш!“

И бригадата тръгна. По разбития от танкови вериги път дисциплиаджиите се спуснаха в заблатен овраг, завиха и започнаха да се отдалечават от железопътната линия. Тук взводните командири догониха колоната. Гай тръгна редом с Максим. Беше блед и отначало дълго мълча, въпреки че Зеф веднага го попита какво се чува. Оврагът постепенно се разширяваше, появиха се храсти, в далечината забелязаха очертанията на горичка. Край пътя стърчеше огромен тромав танк, някакъв невероятно стар, заровил веригите си в мократа канавка, съвсем неприличащ на танковете от бреговата охрана — беше с малък квадратен купол и малокалибрено оръдийце. Около танка се суетяха мрачни хора с омазнени куртки. Дисциплиаджиите вървяха не в крак с пъхнати в джобовите ръце, с вдигнати твърди яки. Мнозина предпазливо се оглеждаха наоколо — дали не могат да офейкат? Храстчетата бяха много съблазнителни, но по склоновете на оврага през всеки двеста-триста метра стърчаха черни фигури с автомати. Срещу тях пълзяха, попадайки в дупките по пътя, три цистерни. Шофьорите бяха мрачни и не поглеждаха към войниците. Дъждът се усилваше, настроението падаше. Вървяха мълчаливо, покорни като овце, и все по-рядко се оглеждаха.

— Слушай, взведен — промърмори Зеф, — изобщо ли няма да ни дадат кльопане?

Гай извади от джоба си един крайшник и го пъкна в ръката му.

— Толкоз — каза той. — До смъртта — толкоз.

Зеф пъкна крайшника в брадата си и започна отчетливо да работи с челюсти. „Това е лудост — помисли Максим. — Всички знаят, че отиват на сигурна смърт, и все пак отиват. Значи всеки си има някакъв план? Но те нищо не знаят за излъчването... Всеки си мисли някъде там, по пътя, да завие, да изскочи от танка, да залегне, пък глупаците нека настъпват... За излъчването трябва да се пишат позиви, да се крещи в обществени места, да се организират нелегални станции, въпреки че приемниците работят само на две честоти... Все пак, могат да се намесват в паузите. Не за кулите трябва да жертват хора, а за контрапропаганда... Впрочем, да оставим това за после, хайде да не се отвлечам. Сега трябва да забелязвам всичко. Да търся най-дребните възможности... На гарата нямаше танкове и оръдия, навсякъде само гвардейци. Това трябва да се има предвид. Оврагът е хубав, дълбок, а охраната навярно ще я снемат веднага, щом минем... Впрочем, какво за охраната — всички ще хукнат напред, когато включат излъчвателите...“ Той с невероятна яснота си представи как ще стане всичко. Включват излъчвателите. Танковете на дисципаджиите с рев се понасят напред. След тях като лавина тръгва армията. Цялата прифронтна полоса опустява... „Трудно ми е да си представя дълбочината на тази полоса, радиусът на действие на излъчвателите е неизвестен, но сигурно има два-три километра. В тази полоса няма да остане нито един човек с трезва глава. Освен мен.

... Не, няма да са само два-три километра. Повече, всички стационарни установки, всички кули, всички ще са включени, и сигурно на пълна мощност. Целият пограничен район ще полудее... Массаракш, какво ще правя със Зеф, той няма да издържи...“ Максим погледна към равномерно дъвчещата рижа брада на световната знаменитост. „Нищо, ще издържи. В краен случай ще трябва да помогна, макар че, страхувам се, няма да ми е до това. Пък не трябва да изпускам от очи и Гай... Да, доста работа ще имам. Добре. В този мътен водовъртеж ще си бъда пълен господар и никой няма да може и няма да иска да ме спре...“

Минаха горичката и веднага се разнесе слятото бучене на високоговорители, трясъкът на ауспуси, раздразнени викове. Пред тях по полегатия затревен склон стояха три реда танкове. Между тях се мотаеха хора и се стелеше сивкав дим. „Ето ги и нашите ковчези!“ — високо и весело произнесе някой отпред.

— Ти виж какво ни дават — каза Гай. — Довоенни машини, имперски боклук, консервени кутии... Слушай, Мак, ние какво, така ли просто ще изпукаме тук? Това е сигурна гибел...

— Колко има до границата? — попита Максим, изобщо какво има там, зад гребена?

— Равнина — отговори Гай. — Плоска като маса. Границата е на около три километра, после почват хълмове, които продължават до самата...

— Река няма ли?

— Няма.

— Оврази?

— Н-не... не помня. Защо?

Максим хвана ръката му и силно я стисна.

— Не падай духом, момче — каза той. — Всичко ще бъде наред.

Гай с отчаяна надежда го погледна отдолу нагоре. Очите му бяха хлътнали, скулите изпъкваха.

— Наистина ли? Пък аз не виждам никакъв изход. Взеха ни оръжието, вместо снаряди в танковете има гюлета. Картечници няма. Пред нас смърт, зад нас смърт...

— Аха — злорадо каза Зеф, докато си човъркаше зъбите. — Подмокри ли си гащичките? Това не ти е да избиваш зъбите на възпитаниците...

Колоната навлезе между танковете и спря. Стана трудно да се разговаря. Направо върху тревата бяха сложени огромните фунии на говорителите, кадифен магнетофонен глас внушаваше: „Там, зад гребена на падината, е коварният враг. Само напред. Само напред. Лостовете към себе си — и напред... Срещу врага. Напред. Там, зад гребена на планината, коварният враг... Лостовете към себе си и — напред...“ После гласът млъкна на половин дума, а вместо него закрещя полковникът. Той стоеше на радиатора на всъдехода си, батальонните го придържаха за краката.

— Войници! — крещеше полковникът. — Стига приказки! Всички в танковете! Първо водачите, защото за останалите не ми пука. Но ако някой остане... — Той извади пистолета си и го показва на всички. — Разбрахте ли, свине въшливи? Господа ротни командири, разведете екипажите по танковете им...

Започна блъсканица. Полковникът, олюлявайки се, продължаваше да крещи, но нищо не се чуваше, защото високоговорителите отново забърбориха, че врагът е пред тях. Всички се втурнаха към третия ред танкове, започна бой, във въздуха полетяха подковани обувки. Огромна сива тълпа щъкаше около танковете на задния ред. Някои машини потеглиха, от тях се посипаха хора. Полковникът съвсем посиня от напъване и накрая започна да стреля над главите. От гората изскочи черна верига от гвардейци.

— Хайде! — каза Максим, твърдо хвана за раменете Гай и Зеф и бегом ги поведе към крайната машина в първия ред — мрачна, петниста, с безсилно отпуснато оръдейно дуло.

— Почакай — объркано бърбореше Гай, докато се оглеждаше. — Ами че ние сме четвърта рота, ние трябва да сме ей там, във втори ред...

— Върви, върви — сърдито каза Максим, — на теб сигурно и взвод ти се командва?

— Войнишка закалка — каза Зеф. — Престани, мамичко...

Някой хвана Максим отзад за колана. Без да се обръща, той се опита да се освободи, но не можа. Огледа се. Зад него, здраво вкопчен с едната си ръка за колана му, а с другата държащ разкъравения си нос, се влачеше четвъртият член на екипажа — водачът, криминалният престъпник по прякор Кука.

— Аха — каза Максим. — Съвсем те бях забравил. Върви, върви, не изоставай...

Той недоволно отбеляза, че в суматохата е забравил за този човек, за който по плана беше предназначена немаловажна роля. В този момент затракаха гвардейските автомати, от бронята с мяукащ вой отскачаха куршуми, наложи се да се снижат и да тичат презглава. Максим зави зад крайния танк и спря.

— Слушай командата ми! — каза той. — Кука, пали. Зеф, в купола! Гай, провери долните люкове! Хубаво ги провери, главата ще ти откъсна!

Той обиколи танка, за да огледа веригите. Наоколо стреляха, крещяха, високоговорителите монотонно боботеха, но той си беше дал дума да не се отвлича и не се отвличаше, само отбеляза: „високоговорителите — Гай — да не забравя. Веригите бяха в сносно състояние, но водещите колела внушаваха безпокойство. Нищо, стават, няма да пътувам кой знае колко дълго...“ Изпод танка ловко изпъзля мръсният, с изподрани ръце Гай.

— Люковете са ръждясали! — извика той. — Аз не ги затворих, нека стоят отворени, нали е по-добре?

„Там, зад гребена на оврага, е коварният враг! — продължаваше магнетофонният глас. — Само напред. Само напред. Лостовете към себе си...“

Максим хвана Гай за яката и го дръпна към себе си.

— Ти ме обичаш, нали? — произнесе той и се втренчи в разширените му зеници: — Вярваш ми, нали?

— Да! — изпъшка Гай.

— Ще слушаш само мен. Никого другого. Всичко друго е лъжа. Само аз съм твой приятел, само аз, никой друг. Аз съм ти началник. Запомни. Заповядвам ти: запомни!

Смаяният Гай бързо-бързо кимаше и беззвучно повтаряше:

— Да, да. Само ти... Никой друг...

— Мак! — изкрещя някой в ухото му.

Максим се обърна. Пред него стоеше същият онзи, странно познат цивилен с дългото палто, но вече без шапка. Массаракш... Имаше квадратно лице с лющеща се кожа и червени отекли очи... Та това е Фанк! С кървава драскотина на бузата, разбита устна...

— Массаракш — крещеше Фанк, мъчейки се да надвика шума. — Да не сте оглушали? Познахте ли ме?

— Фанк, как попаднахте тук? Фанк изтри кръвта от устната си.

— Да тръгваме! — извика той. — По-бързо!

— Къде?

— По дяволите! Да тръгваме!

Той хвана Максим за комбинезона и го повлече. Младежът отблъсна ръката му.

— Ще ни убият! — изкрещя той. — Гвардейците! Фанк завъртя глава.

— Да вървим! Имам пропуск за вас! — но, като видя, че Максим не мърда, кресна: — Търся ви из цялата страна! Едва ви намерих! Тръгвайте незабавно!

— Не съм сам! — изкрещя Максим.

— Не разбирам!

— Не съм сам! Трима сме! Сам няма да тръгна!

— Не говорете глупости! Що за глупаво благородство! Животът ли ви е омръзнал? — Фанк се задави, хвана се за гърлото и се закашля.

Максим се озърна. Бледият Гай с треперещи устни го гледаше, държеше го за ръкава — беше чул всичко, разбира се.

В съседния танк двама гвардейци пребиваха с приклади един окървавен войник.

— Един пропуск! — пресипнало изкрещя Фанк. — Един! — той показва един пръст.

Максим извъртя глава:

— Трима сме! — и показва три пръста. — Без тях никъде не отивам!

От страничния люк се подаде рижата брада на Зеф. Фанк облиза устните си. Явно не знаеше какво да прави.

— Кой сте вие? — извика Максим. — За какво съм ви нужен?

Фанк бегло го погледна и се втренчи в Гай.

— Този с вас ли е? — изкрещя той.

— Даа! И онзи също!

В очите на Фанк се появи диво изражение. Той пхна ръка под палтото си, извади пистолет и го насочи към Гай. Максим с всички сили го удари по ръката отдолу, оръжието излетя високо във въздуха. Без още да е разбрал добре какво става, Максим го съпроводи със съсредоточен поглед. Фанк се преви, пхна повредената си ръка под мишница. Гай късо и точно, като на занятие, го удари по шията и Фанк падна по очи. До тях изведнъж се появиха гвардейци — озъбени, потни, изтощени от бяс.

— В танка! — кресна Максим на Гай, наведе се и хвана Фанк под мишниците. Мъжът беше пълен и едва успя да го пхнат през люка. Максим се гмурна след него, като получи прощален удар с приклад по задника. В танка беше тъмно и студено като в гробница, силно вонеше на нафта. Зеф издърпа Фанк от люка и го положи на пода.

— Кой е тоя?

Максим не успя да отговори. Куката, който досега дълго и безуспешно беше измъчвал стартера, най-сетне запали двигателя. Машината се разтресе и загърмя. Максим махна с ръка, промъкна се в купола и се подаде навън. Между танковете вече нямаше никой освен гвардейците. Всички мотори работеха, разнасяше се адски рев, гъст, задушен облак от изгорели газове покриваше склона. Някои танкове се движеха, на места от куполите стърчаха глави; войникът от съседния танк правеше някакви знаци на Максим, кривеше подпухналата си физиономия. Изведнъж той изчезна. Моторите изреваха с удвоена сила и всички танкове с дрънчене и тракане едновременно се понесоха напред и нагоре по склона.

Максим почувства, че някой го е хванал през кръста и го дърпа надолу. Наведе се и видя изцъклените видиотени очи на Гай. Както тогава в бомбардировача. Гай го хващаше с ръце, непрестанно бърбореше нещо, лицето му беше станало отвратително, в него нямаше вече нито момчешко веселие, нито наивна мъжественост — само безсмислие и готовност да бъде убиец. „Започна се — помисли Максим, докато се мъчеше с отвращение да отстрани нещастния младеж. — Започна се, започна се... пуснаха излъчвателите...“

Танкът, тресейки се, се катереше към гребена, буци пръст изхвърчаха изпод веригите. Отзад, през сивкавия дим, вече нищо не се виждаше, а пред тях изведнъж се откри сива глинеста равнина, в далечината се появиха плоските хонтийски хълмове. Без да забавя ход, бронираната лавина се понесе натам. Стройните редици изчезнаха, машините се надпреварваха, блъскаха се, въртяха се куполи... На един танк му изхвърча веригата, той се завъртя като пумпал и се преобърна, втората верига се скъса и като тежка блестяща змия излетя към небето. Водещите колела продължаваха бясно да се въртят. От дънните люкове се показаха две човечета в сиви униформи. Скочиха на земята и, размахвайки ръце, се втурнаха напред, напред, само напред, срещу коварния враг... Блесна огън, през дрънченето и рева, звънко отекна оръдеен изстрел. В отговор всички танкове започнаха да стрелят. От оръдията заизскачаха дълги червени езици, машините присядаха, подскачаха, обвиваха се в гъстия дим. След минута всичко се покри с черно-жълт облак. Максим все гледаше... и гледаше, безсилен да се откъсне от това грандиозно в своята престъпна нелепост зрелище,

търпеливо отблъскваше ръцете на Гай, който го дърпаше, зовеше, умоляваше, жадуваше да го прикрие с гърдите си от всички опасности... Хора, кукли, зверове... Хора.

После Максим се опомни. Време беше да поеме управлението. Смъкна се долу, мимоходом потупа Гай по рамото, хвана се за някакви метални скоби, огледа тесния люлеещ се сандък, едва не се задуши от нафтената воня, различи мъртвобледото лице на Фанк и обърнатите нагоре очи на Зеф, който се беше свил под сандъка със снарядите, отблъсна притискащия се към него Гай и се промъкна при водача.

Куката бе дръпнал лостовете към себе си и натискаше докрай педала на газта. Той пееше, крещеше с ужасен глас и Максим дори различи думите на „Благодарствената песен“. Сега трябваше някак си да го укроти, да заеме неговото място и да намери в този хаос удобен овраг или дълбока падина, или някакъв хълм, за да има къде да се укрият от атомните взривове... Но всичко стана не според плана му.

Още щом почна внимателно да разтваря юмруците на Куката, вцепенени върху лостовете, преданият Гай, видял, че онзи не се подчинява на господаря му, се промуши отстрани и силно удари обезумелия водач с огромен гаечен ключ в слепоочието. Куката омекна и изтърва лостовете. Максим побесня, отблъсна с всички сили Гай, но вече бе късно, нямаше време за страх или състрадание. Дръпна настрани трупа, седна и пое управлението.

През люка не се виждаше почти нищо: малък участък глинеста почва, по която растяха редки тревички, а нататък — плътна пелена от сив дим. Не можеше да види нищо в тази мъгла. Оставаше само едно — да забави ход и да се движи внимателно, докато навлязат сред хълмовете. Впрочем, да забавя ход също беше опасно. Ако атомните мини започнеха да избухват преди да се добере до хълмовете, можеше да ослепее и въобще можеха да изгорят... Гай се буташе ту отляво, ту отдясно, надничаше в лицето му, искаше заповеди. „Нищо, приятелче... — мърмореше Максим, като го избутваше с лакти — това ще мине... Всичко ще мине, всичко... Потърпи още малко...“ Гай виждаше, че му говори, ронеше сълзи от огорчение, че пак, както тогава в самолета, не чува нито дума.

Танкът се връза в гъста струя черен дим: отляво гореше машина. После трябваше рязко да завие, за да не налети върху мъртвец, смазан от вериги. Показа се от дима и веднага изчезна килнат граничен стълб,

зад него се мяркаха разкъсани, смачкани телени заграждения. От незабележимо окопче се показва за миг човек със странна бяла каска, яростно размаха вдигнатите си юмруци и веднага изчезна, сякаш потъна в земята. Димната пелена отпред постепенно се разсейваше, Максим видя тъмнокафявите кръгли хълмове съвсем наблизо и изкаляната задна част на някакъв танк, който пълзеше — кой знае защо — косо към общото движение, и още един горящ танк. Зави наляво, насочвайки се към дълбока, обрасла с храсти седловина между два хълма. Беше вече близо, когато отпред плисна огън и целият танк зазвъня от страшния удар. От изненада Максим даде пълна газ, храстите и облакът белезникав дим над тях се понесоха насреща, мярнаха се бели каски, изкривени от омраза лица, вдигнати юмруци, после под веригите нещо желязно затрещя, чупейки се. Максим стисна зъби, рязко сви вдясно и подкара танка по-далеч от това място, напърно на склона, силно наклонен, малко оставаше да се преобърне. Заобиколи хълма и най-сетне влезе в тесен овраг, в който растяха млади дръвчета. Тук реши да спре.

Отвори предния люк, подаде се до кръста и се огледа. Мястото беше подходящо — високи кафяви склонове заобикаляха танка от всички страни. Максим угаси двигателя. Гай веднага закрепя с дрезгав фалцет някакви глупости, нещо нелепо римувано, някаква самодейна ода в чест на най-великия и най-любим Мак. Такава песен би могло да съчини куче, ако се научеше да говори човешки език.

— Млъкни! — заповяда му Максим. — Измъкни тези хора навън и ги сложи да лежат до танка... Чакай, не съм свършил! Прави това внимателно, това са мои приятели, наши любими приятели...

— А ти къде отиваш? — с ужас попита Гай.

— Аз съм тук, наблизо.

— Не отивай... — захленчи Гай. — Или ми позволи да дойда с теб...

— Ти не ме слушаш... — строго каза Максим. — Прави каквото заповядах. И бъди внимателен, помни, че са наши приятели...

Гай занарежда нещо, но Максим вече не го слушаше. Измъкна се от танка и затича нагоре по склона на хълма. Някъде наблизо продължаваха да минават танкове, моторите пресипнало ръмжаха, дрънчаха вериги, нарядко гърмяха оръдия. Високо в небето изсвири

снаряд. Приведен, Максим изтича до върха, приклепна между храстите и още веднъж сам се похвали за сполучливия избор на мястото.

Долу, съвсем наблизно, имаше широк проход между хълмовете и по него, откъм покритата с дим равнина, се движеше плътен поток от танкове — ниски, мощни, с огромни плоски куполи и дълги оръдия. Това вече не бяха дисципаджиите — минаваше редовната армия. Няколко минути оглушалият и поразен Максим наблюдаваше това страшно и невероятно зрелище, наподобяващо сцена от исторически филм. Въздухът се люлееше и трептеше от неистовия грохот и рев, хълмът потръпваше под краката му като изплашено животно и въпреки това на Максим му се струваше, че танковете вървят в мрачно, застрашително мълчание. Прекрасно знаеше, че там, под броните пресипнало реват опиянените от ентусиазъм войници, но всички люкове бяха плътно затворени, сякаш всеки танк беше плътен слитък от неодолим метал... Когато последните танкове отминаха, Максим се обърна назад, погледна надолу и неговият танк, стоящ наклонен между дърветата, му се стори жалка ламаринена играчка, престаряла пародия на боен механизъм. Да, долу беше минала една Сила, за да се срещне с друга, още по-страшна, и когато си спомни за тази друга Сила, Максим побърза да се спусне в горичката.

Заобиколи танка и спря.

Те лежаха един до друг — пребледнелият до синьо Фанк, който приличаше на мъртвец, превитият, стенещ Зеф, вкопчил се с мръснобели пръсти в рижата си коса, и весело усмихнатият Кука с мъртви кукленски очи. Заповедта беше изпълнена с изключителна точност. Но самият Гай, целият изподран и окървавен, също лежеше малко по-далеч, отвърнал от небето обиденото си мъртво лице, с разперени ръце; около него цялата трева беше изпомачкана и от изпочупените храсти стърчаха нечии крака и ботуши. „Массаракш...“ — прошепна Максим, който с ужас си представи как преди няколко минути тук са се вкопчили не на живот, а на смърт две ръмжащи виещи кучета, всяко в името на своя господар...

В този момент оная, другата Сила, нанесе ответния удар.

Нещо резна очите на Максим. Изрева от болка, с всички сили стисна клепачи и падна върху Гай, вече разбрал, че приятелят му е мъртъв, но все още стараяйки се да го прикрие с тялото си. Това беше

чисто рефлекторно, той за нищо не успя да помисли, да почувства освен болката в очите; мозъкът му се изключи, още докато падаше.

Когато околният свят отново стана достъпен за човешко възприятие, съзнанието му отново заработи. Беше минало навярно много малко време, няколко секунди, но Максим дойде на себе си целият в пот, с пресъхнало гърло, в главата му звънеше, сякаш го бяха ударили с дъска по ухото. Всичко наоколо се бе променило, светът беше пурпурен, светът беше пълен с листа и изпочупени клони, светът беше пълен с нажежен въздух, от червеното небе падаха изтръгнати с корен храсти, горящи клонки, буци гореща суха земя. И беше болезнено, звънящо тихо. Навсякъде се търкаляха живите и мъртвите. На десетина крачки от него Гай лежеше по очи, засипан с листа.

Наблизо седеше Зеф, с една ръка продължаваше да се държи за главата, а с другата закриваше очите си. Фанк се бе търколил надолу и сега се гърчеше в някаква яма, триеше лицето си в земята. Танкът също беше отнесен по-надолу и извъртян. Облегнат на веригата, мъртвият Кука продължаваше весело да се усмихва...

Максим скочи, разхвърля струпаните клонки. Изтича до Гай, вдигна го, погледна стъклените му очи, притисна лице до бузата му, прокле и още три пъти прокле този свят, в който е толкова самотен и безпомощен, в който мъртвите завинаги остават мъртви, защото няма нищо, с което да ги съживи... После като че ли плака, удряше с юмруци земята, тъпчеше бялата каска, а когато Зеф започна протяжно да вие от болка, дойде на себе си и без да се огледа, без да чувства нищо, освен омраза и жажда да убива, отново закрета нагоре, към своя наблюдателен пост...

Тук също всичко беше променено. Нямаше вече храсти, спечената глина димеше и пропукуваше, обърнатият на север склон на хълма гореше. Пурпурното небе на север се сливаше с плътна стена от черно-кафяв дим, а над нея се носеха ярко оранжеви и като че ли мазни облаци. И натам, накъдето към пропуканата от удара небесна твърд се възнасяха хиляди и хиляди тонове нажежен прах, изпепелени до атоми надежди за оцеляване в тази адска пещ, разпалена от нещастни глупаци, натам подухваше от юг лек влажен ветреца. Максим погледна надолу към прохода между хълмовете. Беше празен, изровената от веригите и обгорената от атомния взрив глина димеше, хиляди пламъчета играеха по нея, тлееха листа и догаряха откъснати клонки.

А равнината на юг изглеждаше много широка и много пустинна, вече не я скриваха барутни газове, тя беше червена под червеното небе и по нея неподвижно чернееха самотни кутийки — разбитите и повредени танкове на дисципаджиите, и по нея вече се доближаваше към хълмовете рядка начупена верига от странни машини.

Те приличаха на танкове, но вместо артилерийски куполи имаха високи решетести конуси с мътен объл предмет на върха. Движеха се бързо, меко се поклащаха по неравностите и бяха не черни като танковете, не бяха и сиво-зелени като армейските ударни машини, а бяха жълти, ярко, весело жълти като гвардейските патрулни коли... Десният фланг на редицата вече не се виждаше зад хълмовете и Максим успя да преброи само осем излъчватели. Те се движеха с наглостта на господари на положението, влизаха в боя, но не смятаха за нужно нито да се прикриват, нито да се маскират; сякаш нарочно се показваха на всеобщо обзрение и с окраската си, и с уродливата си петметрова гърбица, и с липсата на нормално въоръжение. Тези, които ги управляваха, навярно се чувствуваха в пълна безопасност. Впрочем те едва ли мислеха за това, просто бързаха напред, шибяха с лъчевите бичове желязното стадо, което се носеше през ада, и навярно нищо не знаеха за тези бичове, не знаеха, че сами са шибани от тях... Максим видя как левофланговият излъчвател се насочва към оврага и тръгна срещу него надолу по склона.

Вървеше изправен с цял ръст. Знаеше, че ще трябва със сила да изтръгва черните преследвачи от тяхната желязна черупка, и го искаше. Никога през живота си не беше копнял за нищо повече от това да почувства под пръстите си жива плът... Когато слезе в оврага, излъчвателят вече беше съвсем близо. Жълтата машина се носеше насреща му, сляпо втренчена в него със стъкълцата на перископите, решетестият конус тежко се поклащаше в такт с клатушкането на корпуса и сега се виждаше, че на върха му се люлее сребристо кълбо, гъсто осеяно с дълги блестящи игли...

Танкът изобщо нямаше намерение да спира и Максим му отстъпи път, пропусна го, потича няколко метра успоредно с него и скочи върху бронята.

ЧАСТ ПЕТА
ЗЕМЕН ЖИТЕЛ

Държавният прокурор спеше леко и мъркането на телефона го събуди веднага. Без да отваря очи, той взе слушалката.

Мяукащият глас на нощния референт произнесе с извинителен тон:

— Седем часът и трийсет минути е, ваше превъзходителство.

— Да — каза прокурорът, без още да отваря очи. — Да. Благодаря ви.

Той запали лампата, отметна одеялото и седна. Известно време седя, забил поглед в мършавите си бледи крака, и с тъжно учудване размишляваше за това, че вече мина петдесетте години, но не помни един ден, в който да се е наспал. Непрекъснато някой му пречеше. Когато беше поручик, след пиянство го будеше онзи негодяй, вестовоят. Когато беше председател на извънредния трибунал, го будеше онзи глупак, секретарят, с неподписаните заповеди. Когато беше ученик, го будеше майка му и това беше най-неприятното. И всеки бе казвал: трябва! Трябва, ваше благородие... Трябва, господин председателю... Трябва, синчето ми... А сега той сам си вика „трябва“... Стана, наметна си халата, плисна в лицето си шепа одеколон, сложи си изкуствените зъби, огледа се в огледалото, докато си масажираше бузите, направи гримаса и отиде в кабинета.

На масата вече имаше чаша топло мляко, а под колосаната салфетка чинийка със солени бисквити. Това трябваше да се изпие и изяде като лекарство, но първо отиде до сейфа, отвори вратичката, извади зелената папка и я сложи на масата до закуската. Докато хрупаше бисквити и сърбаше мляко, внимателно разгледа папката, за да се убеди, че от вчера никой не я е отварял. „Колко много неща се промениха — помисли си прокурорът. Някакви си три месеца, а всичко е различно!“ Машинално погледна жълтия телефон, няколко секунди не можа да отмести поглед от него. Апаратът мълчеше — ярък, изящен като весела играчка, страшен като тиктакаща адска машина, която не можеш да обезвредиш...

Магистратът трескаво се вкопчи с две ръце в зелената папка, стисна очи. Почувства, че страхът нараства, побърза да се овладее. Не, така работите няма да тръгнат. Сега трябва да запази абсолютно спокойствие, да разсъждава съвсем безпристрастно... „Все едно нямам избор... Значи избираме риска... Добре де — рискът си е риск. Винаги го е имало и ще го има, трябва само да го сведа до минимум. Да, массаракш, до минимум! Вие като че ли не сте сигурен в това, Умнико? Ах, вие се съмнявате? Вие винаги се съмнявате, Умнико. Имате такова едно качество, браво на вас... Е, ще се постарая да разсея съмненията ви. Казвали ли са ви за човек на име Максим Камерер? Наистина ли? Така ви се струва. Никога преди не сте чували за този човек. Сега ще ви е за пръв път. Много ви моля, изслушайте ме и си съставете за него най-обективно, най-непредубедено мнение. За мен е много важно да знам какво наистина мислите, Умнико, защото от това, знаете ли, зависи целостта на кожата ми. На моята бледа и толкова скъпа кожа със сини жилчици...“

Той сдъвка последната бисквита и на един дъх допи млякото.

После каза гласно: „Да започвам.“

И отвори папката. „Миналото на този човек е неясно. И това, разбира се, е лошо начало за едно запознанство. Но ние с вас знаем не само как от миналото се извежда настоящето, но и как от настоящето се извежда миналото. И ако чак толкова ни потрябва миналото на нашия Мак, ние ще го изведем от настоящето. Това се нарича екстраполация... Нашият Мак започва сегашната си битност с това, че бяга от каторгата. Изведнъж. Неочаквано. Точно в момента, когато ние със Странника посягаме към него. Ето изпълнения с паника рапорт на генерал-коменданта, вопъл на класически идиот, който е извършил пакост и бърза да отърве наказанието: той в нищо не е виновен, направил всичко според инструкцията, той не знаел, че обектът доброволно е постъпил в отряда на сапъорите смъртници, а обектът постъпил там и загинал на минното поле. Не знаел... На нас със Странника също не ни беше известно. А трябваше да знаем! Обектът ни е непредсказуем човек, вие трябваше да очаквате от него нещо подобно, господин Умнико... Да, тогава това ме порази, но сега разбираме каква е работата: някой е разказал на нашия Мак за кулите. Той решил, че в Страната на Отците няма какво да прави повече и избягал на Юг, симулирайки смърт...“ Прокурорът подпря главата си с

ръка, вяло разтри челото си. „Да, тогава започна всичко... Това беше първата от цяла серия мои грешки: повярвах, че той е загинал. А как можех да се усъмня? Кой нормален човек ще бяга на Юг, при мутантите, към смъртта?... Всеки би повярвал. А виж, Странника не повярва.“

Прокурорът взе поредния рапорт. „Ох, тоя Странник! Умният, гениалният Странник... И аз трябваше да действам като него! Бях сигурен, че Мак е загинал: Югът си е Юг. А той наводни цялото Заречие със свои агенти. Ах, не се добрах до дебелия Фанк навремето, не го прикотках и този тлъст оплешивял шопар отслабна, докато се мотаеше из цялата страна. Все душеше, и търсеше, а неговата Кокошка пукна от малария на Шесто трасе, а Тапа Петел беше пленен от планинците, а после Петдесет и пети, за който и досега не знаем кой е бил — беше заловен от пиратите на самото крайбрежие, но успя да съобщи, че Мак се е появявал там. Предал се е на патрулите и е изпратен обратно в каторгата... Ето как постъпват хората, които имат глава на раменете: в нищо не вярват и никого не жалят. Ето така трябваше да постъпя тогава. Да изоставя всичко, да се заема само с Мак, защото още тогава разбирах каква страшна сила е той. Ала вместо това се захванах с Дърдавеца и загубих, после се свързах с тая идиотска война и също загубих... Сега отново щях да загубя, но ми провървя: Мак се появи в столицата, в бърлогата на Странника. Научих това преди самия Странник. Да, Страннико, да, Клепоушко, сега загуби ти. Точно сега ли трябваше да заминеш, а? И знаеш ли, Страннико, дори не ме огорчава обстоятелството, че отново не ми е известно къде и защо си заминал. Отпътувал си — хубаво. Ти, разбира се, във всичко се осланяш на твоя Фанк, а той ти докара Мак. Но се случи нещо неприятно: разболя се твоят Фанк след военните си приключения и сега лежи в безсъзнание в дворцовата болница. Той е важна фигура, а такива се лекуват само там! Сега ще бъда точен — той ще лежи там толкова, колкото аз намеря за добре. Теб те няма, Фанк го няма, а Мак е тук, и това е голям късмет...“

Прокурорът почувства радост, забеляза я и веднага я угаси.

„Пак емоции, массаракш... По-спокойно, Умнико. Ти се запознаваш с човек на име Мак и трябва да бъдеш много обективен. Още повече, че този нов Мак съвсем не прилича на предишния, вече е съвсем зрял и знае какво е това финанси и детска престъпност. Поумня

нашият Мак, по-суров стана... Ето, утвърди се в Щаба на съпротивата (поръчители са му Мемо Грамену и Алу Зеф). Като гръм от ясно небе им падна на главите предложението му да разкрият пред цялата съпротива истинското предназначение на кулите. Щабът изрева, но Мак успя да ги убеди! Заплаши ги, обърка ги, прие идеята и му възложи разработката ѝ... Той се ориентира бързо и вярно в обстановката. И те разбраха с кого си имат работа. Или просто почувстваха... Ето последният донос: фракцията на просветителите го е привлякла към обсъждането на програмата за превъзпитание и той се е съгласил с радост.

Веднага предложил цял куп идеи. Не са кой знае какви, работата не е там, в края на краищата, защото самото превъзпитание изобщо е идиотизъм. Важното е, че той вече не е терорист, нищо не иска да взривява, никого не иска да убива. Заел се е с политическа дейност, активно утвърждава авторитета си в щаба, произнася речи, критикува, стреми се нагоре; важното е, че има идеи, жадува да ги осъществи, а на вас именно това ви е нужно, господин Умнико...“

Прокурорът се облегна назад.

„И още нещо е нужно. Донесенията за начина му на живот. Много работи и в лабораторията, и вкъщи, но продължава да тъгува за онова момиче, Рада Гаал, спортува, почти с никого не дружи, не пуши, почти не пие, много е умерен в храненето. От друга страна, проявява открита склонност към разкош в бита, знае си цената: полагащата му се по щат кола приел като нещо естествено, изразил е недоволство от малката ѝ мощност и външна уродливост. Също така е недоволен и от двустайния си апартамент, смята го за тесен и лишен от елементарни удобства, украсил го е с оригинални картини и антикварни произведения на изкуството, за които е изхарчил почти целия си аванс... И така нататък. Добър материал, много добър... Между другото, колко пари има сега той, с каква сума разполага? Така-а, той е ръководител на тема в лабораторията по химически синтез... Получава заплатата си в син плик... има персонална кола... двустайно жилище на територията на Департамента за специални изследвания... Добре са го уредили. И сигурно още повече са му обещали. Бих искал да знам как са му обяснили за какво е притрябвал на Странника. Това го знае Фанк, тая тлъста свиня, но той по-скоро ще пукне, отколкото ще каже... Ах, да можех да изтръгна от него всичко, което знае! С каква

наслада бих го пречукал после... Как ми трови живота това говедо... И Рада ми задигна, а каква хубава работа щеше да ми свърши сега момичето... Какво оръжие е тя, когато имаш работа с чистия, честен, мъжествен Мак!... Впрочем, това сега може би дори не е и толкова лошо... Не аз държа в неволя твоята любима, Мак, а Странника, това са негови интриги, той е гнусен изнудвач...“

Жълтият телефон тихо звънна и прокурорът изтръпна. Само дрънна и нищо повече. Тихичко, дори мелодично. Оживя за част от секундата и отново замря, сякаш, за да напомни за себе си... Без да откъсва поглед от него, магистратът прекара по челото си треперещи пръсти. Не, грешка е... Разбира се, че е грешка. Всичко става, телефонът е сложен апарат, някъде е прескочила искрица... Той избърса пръсти в халата. И в същия момент телефонът гръмна. Като изстрел от упор... Като нож по гърлото... Като падане от покрива върху асфалта... Мъжът вдигна слушалката. Не искаше да я взема, дори не знаеше, че я взема, той дори си въобрази, че не я взема, а бързо, на пръсти тича в спалнята си, облича се, изкарва колата от гаража и с пълна скорост се понася... Накъде?

— Държавният прокурор слуша — дрезгаво каза той и се изкашля.

— Умнико? Обажда ти се Папа.

Ето... Ето го... Сега ще каже: „Чакаме те някъде след час...“

— Познах те — безсилно каза той. — Здравей, Папа.

— Чете ли комюникето?

— Не.

„Ах, не си го чел? Ами ела, ще ти го прочетем...“

— Край — каза Папа. — Загубихме войната. Прокурорът преглътна. Трябваше спешно да каже нещо, най-добре да се пошегува. Една тънка шега... „Боже, прати ми една тънка шега!“

— Мълчиш... А помниш ли какво ти говорех? Не се навирай в тая каша, дръж се при цивилните, не при военните. Ех, ти, Умнико...

— Ти си Папа — изстиска от себе си прокурорът. — Всички сме твои деца. А децата вечно не слушат родителите си...

Папа се захла:

— Деца, а? А къде беше казано: „Ако чадото твое не те послуша...“ Как беше по-нататък, спомняш ли си, Умнико?

„Боже мой, Боже мой!... Изтрий го от лицето на земята.“ Той така и каза тогава: „Изтрий го от лицето на земята“ и Странника взе от масата тежкия черен пистолет, бавно го вдигна и стреля два пъти. Чадото се хвана с две ръце за пробитата плешива глава и рухна върху килима...

— Забравил ли си? — попита Папа. — Ех, ти, Умнико... Какво смяташ да правиш?

— Аз сгреших... — изхърка прокурорът. — Това бе грешка... Заради Дърдавеца...

— Сбъркал бил... Е, хубаво, Умнико, помисли си, пак ще ти се обадя.

И толкоз. Затвори. И прокурорът не знае къде да се обади, да плаче, да моли... „Глупаво, глупаво. Това никому не е помогнало... Хубаво... Почакай... Почакай, подлецо!“ Той със замах удари с разтворена длан ръба на масата. Искаше да види кръв, да го заболи, за да престане да трепери... Това малко помогна, но все пак се наведе, отвори с другата ръка долното чекмедже, извади шишето, измъкна със зъби тапата и отпи няколко глътки. Заля го горещина. „Ето така... Спокойно... Тепърва ще видим... Това е състезание: кой по-бързо. Умника не можете да преметнете толкова лесно, ще има да взимате. Ако можеше, вече щяхте да сте ме повикали... Нищо, че той се обади. Той винаги така прави... Има време. Два дни, три, четири... Има време! Успокой се...“ — каза си той. Стана и започна бързо да обикаля кабинета.

„Ще намеря аз за вас оправия. Притежавам Мак, той е човек, който не се бои от излъчването. За него не съществуват прегради. Той желае да промени състоянието на нещата. Той ни мрази. Чист е, следователно е открит за всички съблазни. Ще ми повярва, ще поиска да се срещне с мен... Моите агенти вече много пъти са му говорили, че държавният прокурор е добър, справедлив, голям познавач на законите, истински бранител на законността, че Отците не го обичат и го държат само защото не се доверяват един на друг... Моите агенти вече са ме показали на него — скришом, при благоприятни обстоятелства, и моето лице му харесало... Най-важното е, че под най-строг секрет са му намекнали, че знам къде се намира Центъра. Той прекрасно владее лицето си, но ми казаха, че в този момент се е издал... Тъй че имам човек, който много иска да завладее Центъра и

единствен от всички може да го направи... Тоест, аз все още нямам този човек, но мрежите са хвърлени, стръвта е захапана и днес аз ще дръпна въдицата. Или съм загубен. Загубен... Загубен...“

Не можеше повече да сдържа въображението си. Представи си оная тясна стаичка, тапицирана с лилаво кадифе, задушна, воняща на вкиснало, без прозорци, с гола олющена маса и пет позлатени кресла... „А ние, останалите, стояхме прави: аз, Странника, с очи, жадуващи убийство, и тоя плешив палач... нехранимайко, дърдорко, който знаеше къде е Центъра, но толкова хора погуби, за да научи това, и — дрънкало, пияница, самохвалко! — как може да се казва такова нещо на когото и да било? Още повече на роднини... особено на такива роднини. Пък и началникът на Департамента на общественото здраве, който е и уши, и очи на Неизвестните Отци, щита и меча на нацията... Папа замижа и каза: «Изтрий го от лицето на земята», Странника стреля два пъти от упор, а Свекъра недоволно промърмори: «Пак оплескахте тапетите...» И започнаха да спорят защо в стаята вони, а аз стоях с омекнали крака и мислех: «Знаят ли или не знаят?...», и Странника, озъбен като гладен хищник ме гледаше, като че ли се досещаше... Но нищо не знае. Сега вече разбирам защо той винаги се грижеше никой да не узнае тайната на Центъра. Винаги е знаел къде е Центъра и само е търсел случай да го завземе... Закъсня, Страннико, къкъсна... И ти също, Папа. И ти, Свекъре. А за теб, Дърдавецо, няма какво да говорим...“

Той дръпна завесата, опря чело до студеното стъкло. Почти беше задушил страха си и за да го загаси окончателно, до последната искра, започна да си представя как Мак с бой внезапно нахълтва в апаратната на Центъра...

Но това можеше да направи и Мехура с личната си охрана, с тая банда от братя и братовчеди, племенници, побратими, храненици, с тия жестоки мръсници, които никога нищо не бяха чували за закон, които винаги знаеха едно-единствено правило: стреляй пръв... Трябва да си Странник, за да вдигнеш ръка срещу Мехура. Оная вечер го нападнаха пред вратата на вилата му, надупчиха колата, убиха шофьора, секретарката... и най-загадъчно загинаха до един всичките двадесет и четири души с две картечници... Да, Мехура тогава можеше да нахлуе в апаратната, но и там щеше да заседне, нямаше да мине по-нататък, защото има бариера от депресионно излъчване, а сега може би вече са

две. Впрочем стига и една, все едно никой не може да я премине: дегенератът ще припадне от болка, а простият лоялен гражданин ще се отпусне на колене и тихичко ще вие от безкрайна тъга... Само Мак ще може да мине оттам. Ще бръкне със златните си ръце в генераторите и преди всичко ще превключи Центъра, цялата система от кули на депресионен режим. После, вече съвсем безпрепятствено, ще се качи в радиостудиото и ще пусне лентата с предварително подготвена реч за многоциклово предаване. Цялата страна от хонтийската граница до Заречието ще бъде в депресия, милионите глупаци ще се въргалат, облени в сълзи, неспособни да си мръднат пръста, а високоговорителите ще реват с цяло гърло, че Неизвестните Отци са престъпници, истинските им имена са еди-какви си, намират се еди-къде си, убийте ги, спасете страната, това ви казвам аз, Мак Сим, живият бог на Земята (или там... законният наследник на императорския престол, или великият диктатор — каквото му хареса повече). На оръжие, моя Гвардийо! На оръжие, моя армийо!

На оръжие, поданици мои!... И после слиза в апаратната, превключва генераторите в режим на повишено внимание, и ето, вече цялата страна слуша с наострени уши, старее се да не пропусне нито дума, заучава речта наизуст, повтаря си я отново и отново. Високоговорителите реват, кулите работят — и така един час, а после ще превключи излъчвателите на възторг, само половин час възторг. Следва край на предаването... И когато дойда на себе си — массаракш, час и половина адска болка, но трябва, массаракш, да издържа! Папа вече го няма, няма нито един от тях, а има Мак, великият бог Мак и неговият верен съветник, бившият държавен прокурор днешен глава на правителството на великия Мак... По дяволите правителството, аз просто ще бъда жив и нищо няма да ме заплашва, а после ще видим... Мак не е от онези, които изоставят полезните си приятели, той не изоставя дори безползните, а аз ще му бъда много полезен. О, какъв полезен приятел ще бъда!...

Сам се прекъсна, върна се до масата, хвърли поглед на жълтия телефон, подсмихна се, взе слушалката на зеления и позвъни на заместник-началника на Департамента за специални изследвания.

— Главоч, ти ли си? Добро утро, обажда ти се Умника. Как си днес? Стомахът ти как е?... Е, чудесно... Странника няма ли го още?... Аха... Е, добре... Обадиха ми се отгоре и ми наредиха малко да ви

инспектирам... Не-не, мисля, че това е чиста формалност, все едно от вашите работи аз нищо не разбирам, ти пригответи там някакъв рапорт... проект на заключението на инспекцията и тям подобни. И се погрижи всички да са си на местата, а не като миналия път... М-хм... Към единайсет часа сигурно... Ти направи така, че към дванайсет да мога да си тръгна с всички документи... Е, доскоро. Да вървим да страдаме... И ти страдаш, нали? Или може би вече сте изобретили защитата и я криете от началството? Добре, добре, шегувам се... Хайде.

Той затвори телефона и погледна часовника си. Беше десет без четвърт. Простена гласно и се повлече към банята. Пак този кошмар... половин час ужас, от който няма защита... Нито спасение... Не ти се живее... Колко е обидно все пак, но ще трябва да пощади Странника.

Ваната вече беше пълна с гореща вода. Прокурорът смъкна хавлията и пижамата си и лапна болкоуспокояващото хапче. И така цял живот. Една двадесет и четвърта част от живота ти е истински ад. Повече от четири процента... И то без да броим повикванията горе. Е, те скоро ще свършат, но тия четири процента ще останат до края... „Впрочем, ще видим. Когато всичко се подреди, аз сам ще се заема със Странника...“ Той се потопи във ваната, настани се по-удобно и започна да обмисля как ще постъпи със Странника. Но нищо не успя да измисли. Познатата болка го удари в темето, запълзя по гръбнака, заби нокти във всяка клетка, във всички нерви и започна да ги дере люто, методично, в такт с бесните удари на сърцето...

Когато всичко свърши, той полежа още малко в сладостна немощ. Адските мъки също си имат някакво положително качество: половината час кошмар му подаряваше няколко минути райско блаженство. После излезе, разтри се пред огледалото, откряна вратата, взе от камериера си чисто бельо, облече се, върна се в кабинета, изпи още една чаша топло мляко, смесено този път с лечебна вода, изяде гъстата каша с мед, поседя още малко, за да дойде на себе си. След това позвъни на дневния референт и заповяда да докарат колата.

Към Департамента за специални изследвания водеше правителствено шосе, празно по това време на деня, обградено от двете страни с къдрави дървета, които приличаха на изкуствени.

Шофьорът караше, без да спира на светофарите, от време на време включваше басово виещата сирена. До високите железни врати на Департамента стигнаха в единадесет часа без три минути. Гвардеецът в параден мундир се приближи, наведе се, позна го и отдаде чест. Вратите веднага се разтвориха, минаха през градината, покрай белите и жълти жилищни корпуси, зад които се извисяваше гигантският стъклен паралелепипед на института. Бавно минаха по автомобилната алея със заплашителни предупредителни знаци за ограничаване на скоростта, отминаха детската площадка, ниското здание на басейна, пъстрата весела постройка на клуб-ресторанта. Всичко беше потънало в зеленина, цели облаци зеленина, въздухът беше прекрасен, чист, пълен — массаракш! — с някаква чудна миризма, каквато не можеш да усетиш никъде, в никакво поле, в никаква гора... „Ох, този Странник, това са все негови измислици, що пари хвъркнаха за всичко това, но затова пък колко го обичат тук! Ето как трябва да се живее, да се уреждат нещата. Страшно много пари хвъркнаха. Деверът беше недоволен, той и сега е недоволен... Риск ли? Да, рисковано беше наистина, голям риск пое Странника, но затова сега този Департамент е наистина НЕГОВ, никой тук няма да го предаде или да му подлее вода... Петстотин души са тук, предимно младежи, вестници не четат, радио не слушат — нямало време, важни научни изследвания... Така че излъчването тук удря встрани от целта, или по-точно — в съвсем друга цел. Да, Страннико, на твое място аз щях дълго да протакам работата над защитните шлемове. А може би ти точно това правиш? Сигурно... Но, дявол да го вземе, как да те подхване човек? Ех, ако можеше да се намери втори Странник... Да, втори такъв ум в цял свят няма да се намери. Той знае това. И много внимателно следи за появата на всеки повече или по-малко талантлив човек. Поема го от най-млади години, обсипва го с ласки, отделя го от родителите, а те подскачат от радост! И още едно войниче застава в строя му... Ох, колко е хубаво, че сега Странника го няма, какъв късмет!“

Колата спря, референтът отвори вратата. Прокурорът излезе, качи се по стълбата към остъкления вестибюл. Главоча със своите референти вече го чакаше. С подобаващо скучно лице магистратът вяло стисна ръката на домакина, погледна референтите и разреши да бъде съпроводен до асансьора. В кабината влязоха според регламента: първо господин държавният прокурор, след него господин заместник-

началникът на Департамента, след тях референтът на държавния прокурор и старшият референт на господин заместник-началника. Другите останаха във вестибюла. В кабинета на Главоча влязоха по същия йерархичен ред. Прокурорът веднага се отпусна уморено в креслото, а домакинът се засуети, забучи пръсти в копчетата на ръба на масата и когато в кабинета дотича цяла тълпа секретарки, заповяда да поднесат чай.

Първите няколко минути прокурорът се развличаше, разглеждайки Главоча. Той имаше извънредно виновен вид. Избягваше да го гледа в очите, често-често пригладжаше косата си, трескаво потриваше ръце, кашляше неестествено и извършваше множество суетливи, безсмислени движения. Винаги изглеждаше така. Външността и поведението му бяха неговият основен капитал. Предизвикваше непрестанни подозрения за нечиста съвест и навличаше върху себе си непрестанни щателни проверки. Департаментът на общественото здраве изучаваше живота му по часове. И той беше безукорен. Всяка следваща проверка само потвърждаваше този неочакван факт. Изкачваше се по служебната стълба изключително бързо.

Прокурорът прекрасно знаеше всичко това: три пъти лично го беше инспектирал най-подробно и въпреки всичко сега, докато го разглеждаше и се забавляваше с него, изведнъж си помисли, че, слава Богу, тоя мошеник знае къде всъщност се намира Странника и ужасно се страхува да не се издаде. И прокурорът не издържа.

— Много поздрави от Странника — небрежно каза той, докато почукваше с пръсти по подлакътника на креслото.

Главоча бързо го погледна и веднага отмести очи.

— М-м... да... — каза той, като хапеше устната си. — Кхе... Сега такава... хм... ще донесат чая, де...

— Той помоли да му се обадиш — още по-небрежно рече гостът.

— Клво?... Ааа... Хубаво... Чаят днеска ще бъде чудесен. Новата секретарка е направо специалист... Тоест... кхе... А къде да му се обадя?

— Моля?

— Не, аз такава, че... хм... ако му се обаждам, то трябва да знам... кхе... телефона... щото той никога не оставя никакви телефони...

Главоча изведнъж се засуети, ужасно се изчерви, затупа с длан по масата, докато намери молив.

— Та на кой телефон трябва да му се обадя?

Прокурорът отстъпи:

— Аз само се пошегувах.

— А?... Кво?... — върху лицето на домакина мигом се смениха множество най-подозрителни изражения. — А! Ама ти си се шегувал? — той се закиска с фалшив смях. — Ти си много хитър, бе... Ама че майтап! Пък аз си мислех... Хе-хе-хе!... А ето и чайчето!

Прокурорът пое чашата със силен горещ чай от красивите ръце на красивата секретарка и каза:

— Добре, стига сме се шегували. Малко време имам. Къде ти е протоколът?

Главоча извърши маса ненужни движения, извади от чекмеджето и подаде на прокурора проектния инспекционен акт. Ако се съди по това как се гърчеше и покланяше, документът изобилстваше от фалшива информация, имаше за цел да заблуди инспектора и изобщо беше съставен със саботьорски намерения.

— Тъй-тъй... — произнесе прокурорът, докато гризеше парченце захар. — Какво си писал тук? „Акт за контролно изследване...“ Тъй... Лаборатория по интерференция... Лаборатория за спектрални изследвания... Лаборатория по интегрално излъчване... Нищо не разбирам, тук и дяволът ще се оплете! Абе как се оправяш във всички тия работи?

— Ами аз... хм... Аз, видиш ли, също не се оправям, нали по специалност... съм... хм... администратор... и в тези неща не се меся.

Главоча избягваше да го гледа в очите, хапеше устните си, поривисто рошеше коси и беше съвършено ясно, че той не е никакъв администратор, а хонтийски шпионин със специално висше образование. Голям терк беше!

Прокурорът отново се задълбочи в акта. Направи дълбокомислена забележка за преразхода на средства, допуснат от работната група по усилване на мощността, попита кой е този Зой Баруту, дали не е роднина на известния писател-пропагандист Мор Баруту. Упрекна го за безлещовия рефрактометър, който струва безумно скъпо, а и досега не е пуснат в действие и резюмира резултатите от работата на сектора по изследване и усъвършенстване

на излъчването, като добави, че не забелязва никакви съществени постижения („И слава Богу!“ — добави мислено) и че това негово мнение непременно трябва да бъде внесено в акта.

Онази част от акта, която се отнасяше до работата на сектора по защита от излъчването, той прегледа още по-небрежно.

— Тъпчете на едно място. Относно физическата защита не сте постигнали нищо, относно физиологическата — също... Изобщо физиологическата защита не е това, което ни трябва: от къде на къде ще ви позволявам да ме режете, току-виж сте ме направили идиот... О, браво на химиците — още една минута са спечелили! Миналата година — една, по-миналата — минута и половина... Какво излиза тогава? Значи сега аз мога да взема едно хапче и вместо тридесет минути ще се измъчвам двадесет и две... Не е лошо, никак не е лошо. Почти тридесет процента... Я запиши и това мнение: да се усилят темповете на работа по физическата защита, да се поощрят сътрудниците на отдела по химическа защита. Толкоз.

Той прехвърли листовите на Главоча.

— Нареди да напечатат всичко това на чисто... и моето мнение също. И хайде проформа да ме съпроводиш... например... м-м-м... При физиците бях миналия път. Заведи ме при химиците, искам да видя как е при тях...

Домакинът скочи и отново заудря по копчетата, а прокурорът се изправи с крайно изморен вид.

Съпроводен от Главоча и дневния референт, той, без да бърза, тръгна из лабораториите на отдела по химическа защита, като вежливо се усмихваше на хората с една нашивка на халата, понякога потупваше по рамото онези без нашивки или спираше до носителите на две нашивки, за да им стисне ръка, разбиращо да поклати глава и да се осведоми имат ли някакви претенции.

Претенции нямаше. Всички като че ли работеха или се правеха, че работят — човек не можеше да ги разбере. Мигаха някакви лампички на някакви прибори, някакви течности кипяха в някакви колби, миришеше на някаква гадост, тук и там измъчваха животни. Всичко тук беше чисто, светло, просторно, хората изглеждаха сити и спокойни, не проявяваха особен ентузиазъм, с инспектора се държаха напълно коректно, но без никаква топлина и във всеки случай без подобаващата за случая сервилност.

И в много от стаите — независимо дали бяха кабинети, или лаборатории — висеше портрет на Странника. Имаше го по работни маси, до таблици и графики, на стената между два прозореца, над вратата, понякога беше сложен под стъклото на масата. Имаше снимки, портрети, нарисувани с молив и креда, дори един портрет беше нарисуван с маслени бои. Странника беше изобразен играещ на топка, четящ лекция, захапал ябълка, беше изобразен суров, замислен, уморен, разярен, и дори смеещ се с цяло гърло. Тези кучи синове дори му рисуваха шаржове и ги окачваха на най-видните места... Прокурорът си представи как влиза в кабинета на младшия юридически съветник Филтик и вижда там собствената си карикатура. Массаракш, това беше невъобразимо, невъзможно!

Той се усмихваше, потупваше рамене, стискаше ръце и през цялото време мислеше, че от миналата година насам е тук за втори път и като че ли всичко е както преди, но тогава той някак не обръщаше внимание... А ето че сега обърна. Защо едва сега?... Да, ето защо! Какво беше за мен Странника преди година-две? Формално — един от нас, фактически — кабинетна фигура, която нямаше нито влияние, нито свое място, нито свои цели в политиката... Оттогава обаче той успя в много неща. Общодържавната по мащаб операция за ликвидиране на чуждестранни шпиони беше негова инициатива. Прокурорът сам води тези процеси и бе потресен, когато разбра, че има работа не с обикновени бездарни шпиони-дегенерати, а с истински професионални разузнавачи, изпратени от Островната Империя за събиране на научна и икономическа информация. Странника ги разкри всички до един и оттогава стана несменяем шеф на специалното контраразузнаване.

След това именно той разкри заговора на плешивия Мехур, тая страшна и силна фигура, която силно и опасно подкопаваше шефството на Странника над контраразузнаването. И Странника сам го ликвидира, не се довери на никого. Той винаги действаше открито, никога не се маскираше и не сключваше никакви коалиции, никакви унии, никакви временни съюзи. Така свали един след друг трима началници на Военния департамент — те дори не успяваха да се усетят, когато ги повикваха горе — докато постави Дърдавеца, който панически се боеше от война... И пак той преди година провали проекта „Злато“, представен от Патриотичния съюз на

промишлеността и финансите... Тогава изглеждаше, че Странника виси на косъм, защото самият Папа беше изразил възторга си от този проект, но Странника някак успя да му докаже, че всички изгоди ще бъдат временни, а после ще започне масова епидемия от лудост и пълна разруха... Обикновено им доказваше, че никой не можеше да го направи освен той. И общо взето беше ясно защо никога от нищо не се страхуваше. Да, той дълго седя в кабинета си, но в края на краищата разбра истинската си цена. Разбра, че ни е нужен на всички нас, които и да сме, колкото и да се гризем помежду си, защото само той може да създаде защита, само той може да ни избави от мъченията...

А тия сополанковци с бели престилки му рисуват карикатури...

Референтът разтвори пред прокурора поредната врата и прокурорът видя своя Мак. Облечен в бяла престилка с нашивка на ръкава, седеше на перваза на прозореца и гледаше навън. Ако някой юридически съветник си позволеше през работно време да стърчи на перваза и да брои гаргите, с чиста съвест щяха да го изхвърлят като явен безделник, и дори саботьор. В дадения случай, массаракш, нищо не може да се каже. Ти го хващаш за яката, а той те срязва: „Позволете! Та аз извършвам мислен експеримент! Дръпнете се и не ми пречете!“

Великият Мак броеше гаргите. Бегло погледна влезлите, върна се към заниманието си, но веднага се озърна отново и се вгледа по-внимателно. „Помни ме — помисли си прокурорът. — Позна ме, умникът...“ Той се усмихна на Мак, потупа по рамото младия лаборант, който въртеше ръчката на аритмометъра и се огледа.

— Тъй — произнесе той безадресно. — А тук с какво се занимавате?

— Господин Сим — каза Главоча, като се изчерви, намигаше и потриваше ръце, — обяснете на господин инспектора с какво... кхе... хм...

— Но аз ви познавам — каза великият Мак и неочаквано изникна на две крачки от прокурора. — Прощавайте, но ако не греша, вие сте държавният прокурор.

Не, не беше лесно да имаш работа с Мак — целият внимателно обмислен план отиде по дяволите. Мак изобщо не мислеше да прикрива нищо, не се боеше от нищо, беше му интересно, гледаше прокурора от висотата на ръста си, както се гледа някое странно екзотично животно...

Трябваше спешно да се импровизира.

— Да — със студено учудване произнесе прокурорът и престана да се усмихва. — Доколкото знам, наистина съм държавен прокурор, въпреки че не разбирам...

Той сви вежди и се вгледа в лицето на Мак, който широко се усмихваше.

— Яя! — възкликна прокурорът. — Ами да, разбира се... Мак Сим, или също Максим Камерер! Но чакайте, доколкото знам, вие загинахте. Массаракш, как сте попаднали тук?

— Дълга история — махна с ръка Мак. — Между другото, аз също съм учуден, че ви виждам тук. Никога не съм предполагал, че нашата работа ще интересува Департамента по правосъдие...

— Вашата работа интересува много хора — каза прокурорът. Хвана Мак под ръка, отведе го до поотдалечения прозорец и се осведоми с поверителен шепот: — Кога ще ни подарите хапчета? Истински хапчета, за всичките трийсет минути?...

— Нима и вие също?... — попита Мак. — Впрочем да, естествено...

Прокурорът поклати горестно глава и с тежка въздишка завъртя очи.

— Нашето благословение е и нашето проклятие — произнесе той. — Щастието на държавата ни е мъчение за нейните управители... Массаракш, страшно се радвам, че сте жив, Мак! Трябва да ви кажа, че делото срещу вас беше едно от редките в моята кариера, които ми оставиха чувство за някаква досадна неудовлетвореност... Не-не, не се мъчете да отричате, по буквата на закона вие бяхте виновен, тук всичко е в реда на нещата... Нападнахте кула, убихте, доколкото знам, гвардеец; за това, знаете, че не можеха да ви погалят. Но по същество... Да си призная, ръката ми трепна, когато подписвах присъдата. Все едно че осъждах дете, не се обиждайте. В края на краищата това беше по-скоро наша, отколкото ваша акция, така че цялата отговорност ни принадлежи.

— Аз не се обиждам — каза Максим. — И не сте далече от истината — постъпката ни с тая кула беше наистина детинска... Хубаво, че не ни разстреляха.

— Това беше всичко, което можах да направя. Спомням си, че бях много огорчен от съобщението за смъртта ви... — Той се засмя и

дружески стисна лакътя на Мак: — Невероятно се радвам, че всичко е свършило толкова благополучно. Невероятно се радвам, че се запознахме... — прокурорът погледна часовника си. — Слушайте, Мак, защо всъщност сте тук? Не, аз нямам намерение да ви арестувам, това вече не е моя работа, нека сега с вас се занимава военната комендатура. Но какво правите в този институт? Нима сте химик? При това... — Той посочи нашивката.

— Аз съм от всичко по малко — каза Мак. — Малко химик, малко физик...

— Малко нелегален... — каза прокурорът с благодушна усмивка.

— Съвсем малко — решително отсече Мак.

— Малко фокусник... — рече прокурорът.

Мак внимателно го погледна.

— Малко фантазьор... — продължаваше прокурорът. — Малко авантюрист...

— Това вече не е свързано със специалността — възрази Мак. — Това са, ако предпочитате, просто качества на всеки добросъвестен учен.

— И добросъвестен политик — произнесе прокурорът.

— Рядко съчетание — забеляза Мак.

Прокурорът въпросително го погледна, после съобрази и се засмя отново.

— Да — каза той. — Политическата дейност си има своя специфика. Никога не слизайте до политиката, Мак, дръжте на своята химия... — той си погледна часовника и каза с досада: — Ах, проклятие, нямам абсолютно никакво време, а толкова ми се искаше да си побъбря с вас... Преглеждах досието ви, интересна личност сте... Но навярно също сте много зает...

— Да — отговори умникът Мак, — макар, разбира се, не толкова много, колкото държавния прокурор.

— Тъй — произнесе с комичен упрек събеседникът му. — А вашето началство ни уверява, че тук се работи денонощно... Аз например не мога да кажа същото за себе си. На държавния прокурор понякога му се случват свободни вечери... Може би ще ви учуди, че имам огромно количество въпроси към вас, Мак. Да си призная, искаше ми се да побеседвам с вас още тогава, след процеса. Но нали разбирате, безкрайно много работа...

— На вашите услуги съм, още повече, че аз също имам въпроси към вас.

„Ей, по-внимателно! — мислено му се скара прокурорът. — Недей толкова откровено, не сме сами.“ — А гласно каза спокойно:

— Прекрасно! Всичко, което е по силите ми... А сега, прощавайте, трябва да бягам...

Той стисна огромната длан на своя Мак, вече клъвналия, окончателно хванатия на въдицата Мак. „Той прекрасно ми пригласяше, несъмнено иска да се срещнем и аз сега ще дръпна въдицата...“ Прокурорът спря до вратата, щракна с пръсти, обърна се и каза:

— Слушайте, Мак, какво ще правите довечера? Всъщност сега се сетих, че вечерта ми е свободна...

— Днес? Добре... Наистина днес трябва...

— Елате и двамата! — възкликна прокурорът. — О, по-добре — ще ви запозная с жена си, ще стане чудна вечер. Удобно ли ви е в осем? Ще пратя кола да ви вземе. Съгласен ли сте?

— Да.

„Съгласен е!“ — ликуваше прокурорът, докато обикаляше последните лаборатории на отдела, усмихваше се, тупаше рамене и стискаше ръце. „Разбрахме се!“ — мислеше той, докато подписваше акта в кабинета на Главоча. „Съгласен е, массаракш, съгласен е!“ — крещеше мислено той по пътя към къщи...

Даде разпореждания на шофьора. Заповяда на референта да съобщи в Департамента, че господин прокурорът е зает... Никого да не приема, да изключи телефоните и въобще да изчезва по дяволите, но все пак така, че винаги да е под ръка. Повика жена си, целуна я по шията, мимоходом ѝ напомни, че не са се виждали вече десетина дни и я помоли да приготви една хубава, лека и вкусна вечеря за четирима, да бъде добра и послушна и да се готви да посрещне един изключително интересен човек. И повече вино, най-добро и разнообразно.

После се заключи в кабинета, отново извади на масата зелената папка и започна да премисля всичко от самото начало. Обезпокоиха го само един път: куриерът на Военния департамент донесе последното комюнике от фронта, който вече се бе разпаднал. Някой подсказал на хонтийците да обърнат внимание на жълтите танкове и миналата нощ

бяха унищожили с атомни снаряди около деветдесет и пет процента от танковете излъчватели. За съдбата на нахлулата армия нямаше други сведения... Това беше краят.

Краят на войната. Край за генерал Шекагу и генерал Оду. Край за Очилатия, Чайника, Облака и другите дребни фигури. Много вероятно беше това да е краят на Свекъра и Шурея. И разбира се, това щеше да бъде краят на Умника, ако Умника не беше умник...

Той разтвори комюникето в чаша вода и започна да обикаля из кабинета си. Чувстваше огромно облекчение. Най-малкото, сега със сигурност знаеше кога ще го извикат. Първо ще ликвидират Свекъра и не по-малко от денонощие ще избират между Дърдавеца и Зъба. После ще трябва да се поблъскат с Очилатия и Шурея. Това е още едно денонощие. Е, на Чайника ще му видят сметката между другото, но само генерал Шекагу ще им отнеме не по-малко от две денонощия. И чак после... После за тях вече няма да има никакво „после“.

Чак до идването на госта той не излезе от кабинета си.

Гостът направи изключително приятно впечатление. Беше великолепен. Толкова великолепен, че прокуроршата, студена и светска в най-страшния смисъл на думата жена, която в очите на прокурора отдавна бе само стар боен другар, след първия хвърлен към Мак поглед се подмлади с двадесетина години, държеше се невероятно естествено, сякаш знаеше каква роля трябва да изиграе Мак в нейната съдба.

— Но защо сте сам? — учуди се тя. — Мъжът ми ми поръча вечеря за четирима...

— Да, наистина — потвърди прокурорът, — аз разбрах, че вие искате да дойдете със своята дама. Помня това момиче, заради вас то едва не изпадна в беда...

— Тя изпадна в беда — спокойно каза Мак. — Но за това ще поговорим после, ако позволите...

Вечеряха дълго, весело, много се смяха, малко пиха. Прокурорът разказа последните сплетни. Съпругата му много мило вмътеше нескромни анекдоти, а Мак с хумористичен тон описа своя полет със самолета. Докато се смееше на разказа му, прокурорът с ужас мислеше какво щеше да го чака сега, ако само една ракета бе улучила целта си...

Когато всичко беше изядено и изпито, домакинята се извини и предложи на мъжете да докажат, че са способни да изкарат без женско присъствие поне час. Прокурорът войнствено прие това предизвикателство, хвана Мак под ръка и го поведе към кабинета, обещавайки да го почерпи с вино, което имат възможност да дегустират не повече от тридесет души в цялата страна.

Настаниха се в меките кресла от двете страни на ниска масичка в най-уютния ъгъл на кабинета, отпиха от скъпоценното вино и се погледнаха. Мак беше много сериозен. Умникът Мак явно знаеше за какво ще стане дума и прокурорът изведнъж се отказа от първоначалния си план за хитроумна изтощителна беседа, построена върху полунамеци и разчетена за постепенно взаимно признание. Съдбата на Рада, интригите на Странника и на Отците — всичко това губеше значение. С учудваща и отчайваща яснота той разбра, че цялото му майсторство в беседи от подобен род е напълно излишно пред този човек. Мак или ще се съгласи, или ще откаже. Това беше пределно ясно — както и това, че прокурорът или ще живее, или ще бъде смачкан след няколко дни. Пръстите му трепнаха, той побърза да сложи чашата върху масата и без всякакви уводи започна:

— Мак, аз знам, че сте нелегален, член на Щаба на съпротивата и активен враг на съществуващия ред. Освен това вие сте избягал каторжник и убиец на екипажа на танк със специално предназначение... Сега ще ви кажа нещо за себе си. Аз съм държавен прокурор, доверено лице на правителството, допуснато до висшите държавни тайни и също съм враг на съществуващия ред. Предлагам ви да свалите Неизвестните Отци. Запомнете, че това се отнася до вас, само до вас, и няма нищо общо с организацията ви. Моля ви да разберете, че намесата на Съпротивата може само да провали работата. Предлагам ви заговор, който се базира върху знанието на най-главната държавна тайна. Аз ще ви я съобщя. Само ние двамата трябва да я знаем. Ако за нея научи трети, всички ние ще бъдем унищожени в най-близко време. Имайте предвид, че Съпротивата и Щабът бъкат от провокатори. Затова не смейте да се доверявате на когото и да било, и особено на близки приятели...

Той на един дъх изпразни чашата си, без да почувства вкуса на виното, наведе се към Мак и продължи:

— Аз знам къде се намира Центъра. Вие сте единственият човек, който е способен да го превземе. Предлагам ви разработен план за превземане на Центъра и по-нататъшните действия. Вие изпълнявате този план и поемате държавната власт. Аз оставам като ваш политически и икономически съветник, тъй като вие нищо не разбирате от такива неща. Политическата ви програма в общи линии ми е известна. Не възразявам срещу нея. Съгласен съм с нея дори и затова, защото нищо не може да бъде по-лошо от съществуващото положение. Това е. Аз свърших. Сега е ваш ред.

Мак мълчеше. Въртеше с пръсти скъпата чаша със скъпото вино и мълчеше. Прокурорът чакаше. Не чувстваше тялото си. Струваше му се, че го няма тук, че виси някъде в небесната пустота, гледа надолу и вижда меко осветеното уютно ъгълче, мълчащия Мак и в креслото до него нещо мъртво, вкочанясало, безмълвно и бездиханно...

После Мак запита:

— Какви са шансовете ми да остана жив при завземането на Центъра?

— Петдесет на петдесет — отговори събеседникът му. Или по-скоро му се стори, че е отговорил, защото Мак сви вежди и отново, този път по-високо, повтори въпроса си.

— Петдесет на петдесет — дрезгаво каза прокурорът. — Може би и повече. Не знам.

Мак отново дълго мълча.

— Добре — каза той накрая. — Къде се намира Центъра?

Около обяд zazвъня телефонът. Максим взе слушалката. Гласът на прокурора каза:

— Може ли да се обади господин Сим?

— Слушам ви — отзова се Максим. — Здравейте.

Веднага почувства, че се е случило нещо нередно.

— Той пристигна — каза прокурорът. — Започнете веднага. Възможно ли ви е?

— Да — отвърна през зъби Максим, — но вие ми бяхте обещали някои неща...

— Не успях да направя нищо — в гласа на прокурора се появиха панически нотки. — И вече няма кога. Започвайте незабавно, не губете нито минута! Слушате ли ме, Мак?

— Добре. Това ли е всичко?

— Той пътува към вас. Ще бъде там след трийсет-четирийсет минути.

— Разбрах. Това ли е?

— Да. Действайте, Мак, действайте. Бог да ви е на помощ!

Максим хвърли слушалката и няколко минути поседя, размишлявайки. „Массаракш, всичко се обръща с главата надолу... Впрочем, ще имам време за мислене...“ Той отново грабна слушалката:

— Дайте ми професор Алу Зеф.

— Да! — кресна Зеф.

— Обажда ти се Мак...

— Массаракш, нали те молих да не ми досаждаш днес...

— Млъкни и слушай. Веднага слез във вестибюла и ме чакай...

— Зает съм, массаракш!

Максим скръцна със зъби и погледна към лаборанта. Онзи прилежно смяташе на аритмометъра.

— Зеф, незабавно слез във вестибюла. Разбра ли? Незабавно!

Той прекъсна и набра номера на Глигана. Провървя му: онзи си беше вкъщи.

— Обажда се Мак. Излезте на улицата и ме чакайте, ще имаме срочна работа.

— Добре — каза Глигана. — Отивам.

Максим затвори телефона, бръкна в чекмеджето, извади първата попаднала му папка и я прелисти, докато трескаво съобразяваше дали всичко е готово.

„Колата е в гаража, бомбата е в багажника, резервоарът е пълен... Нямам оръжие... по дяволите, не ми и трябва. Документите са в джоба ми, Глигана ме чака, браво на мен, хубаво се сетих за него... Наистина, той може да се откаже... Не, едва ли, аз не бих се отказал... Това е... Струва ми се, че това е всичко...“ Той каза на лаборанта:

— Викат ме. Ако ме търсят, кажи, че съм в Департамента на строителството. Ще се върна след един-два часа. Довиждане.

Взе папката под мишница, излезе от лабораторията и тичешком се спусна по стълбището. Зеф вече се разхождаше из вестибюла. Когато видя Максим се спря, сложи ръце зад гърба си и си придаде важен вид:

— За кой дявол, массаракш... — започна той още отдалече.

Без да спира, Максим го хвана под ръка и го помъкна към изхода.

— Какво, по дяволите? — бърбореше Зеф и се дърпаше. — Къде, защо?...

Максим го избута навън и по асфалтовата алея го повлече зад ъгъла към гаражите. Наоколо беше пусто, само на поляната, далече от тях, на пресекулки тракаше тревокосачка.

— Кажи накрая къде ме мъкнеш? — извика Зеф.

— Мълчи — каза Максим. — Слушай. Събери незабавно всички наши. Всички, които намериш... По дяволите въпросите! Слушай! Всички, които намериш... С оръжие. Срещу главните врати има павилион, нали знаеш? Скрийте се там. Чакайте. Примерно след половин час... Слушаш ли ме, Зеф?

— Е? — нетърпеливо попита Зеф.

— Примерно след половин час ще се появи Странника...

— Че той пристигна ли?

— Не ме прекъсвай. След около половин час може би ще пристигне Странника. Ако не дойде, хубаво. Просто стойте там и ме чакайте. Ако се появи, го застреляйте.

— Ти какво бе, да не си полудял? — възкликна Зеф и спря.

Максим продължи нататък, Зеф с проклетия го догони:

— Ами че нас всичките ще ни избият, массаракш! Наоколо охрана, шпиони!...

— Направете всичко възможно — каза Максим. — Странника трябва да бъде застрелян...

Приблжиха се до гаража. Максим натисна резето и избута вратата.

— Безумна авантюра... — говореше Зеф. — Защо? Защо Странника? Съвсем приличен чичко, всички тук го обичат...

— Както искаш — студено каза Максим. Отвори багажника, опипа през омаслената хартия детонатора с часовниковия механизъм и отново затвори капака. — Сега не мога да ти кажа нищо. Но имаме шанс. Един-единствен... — той седна зад кормилото и пхна ключа в контакта. — И още нещо имай предвид: ако вие не ликвидирате тоя приличен чичко, той ще ликвидира мен. Имаш много малко време. Действай, Зеф.

Той включи двигателя и на заден ход бавно изкара колата от гаража. Зеф стоеше до вратата. За пръв път в живота си Максим го виждаше такъв — изплашен, шокиран, объркан. „Прощавай, Зеф“ — каза си за всеки случай.

Машината спря. Гвардеецът с каменно лице, без бързане, записа номера, отвори багажника, погледна, затвори го, върна се при Максим и строго попита:

— Какво изнасяте?

— Рефрактометър — отвърна и му подаде пропуска и разрешението за изнасяне.

— „Рефрактометър РЛ-7, инвентарен номер...“ — промърмори гвардеецът. — Сега ще си запиша... Той бавно бръкна в джоба си за бележник.

— По-бързо, моля ви, нямам време — каза Максим.

— Кой е подписал разрешението?

— Не знам. Навярно Главоча...

— Не знаете... Ако подписвах по-ясно, всичко щеше да е наред...

Най-после той отвори вратите. Максим излезе на шосето и започна да изстиска от таратайката си всичко възможно. „Ако нищо не стане — помисли си той — и ако остана жив, ще трябва да бягам.“

Тоя проклет Странник, тоя дявол нещо е надушил и се върна... А какво ще правя, ако работата стане? Нищо не е готово, нямам схема на двореца — не успя Умника, не ми намери и снимките на Отците... Момчетата не са готови, никакъв план за действие... тоя проклет Странник! Сигурно трябва така: двореца, Отците, телеграфа и телефона, гарите, бърза телеграма в каторгата — нека Генерала събере всички наши и право там. Массаракш, нямам представа как се взема властта. А още и Гвардията, армията... и щабът. Ето с какво трябва да започна. Е, това е работа за Глигана, той ще се радва да се заеме с това, той се ориентира там. И някъде още действат белите подводници... Массаракш, ами че войната още продължава!“

Той включи радиото. Под звуците на бодрия марш нарочно хрипкавият глас на диктора крещеше: „... Известните Отци още веднъж демонстрираха пред целия свят безкрайната си военна мъдрост! Сякаш отново оживя стратегическият гений на Габелу и Железния Водач! Сякаш отново се надигнаха славните сенки на нашите войнстващи непобедими предци и се хвърлиха в боя начело на танковите колони! Хонтийските провокатори и подпалвачи на конфликти претърпяха такова поражение, че никога повече няма да посмеят да подадат нос извън границите си, никога повече не ще пожелаят нашата свещена земя! Хонтийските пишман воители хвърлиха срещу нашите градове многохилядни армади от бомбардировачи, ракети, управляеми снаряди, но и тук победи не стратегията на тъпата сила, а мъдрата стратегия на най-точните преценки и ежесекундната готовност да отразим атаките. Не, ненапразно търпяхме лишения и давахме последните си стотинки за укрепването на отбраната, за създаването на непробиваемата броня на противобалистичната защита! «Нашата система за ПБЗ няма аналог в света» — заяви само преди половин година фелдмаршалът от резерва, кавалерът на две Златни знамена Иза Петроцу. Стариият войн беше прав. Нито една бомба, нито една ракета, нито един снаряд не падна на свещената земя на Отците! «Непреодолимата мрежа от стоманени кули е не само нашият несъкрушим щит, символ на гения и нечовешката пронизателност на онези, на които сме задължени за всичко — на нашите Известни Отци» — пише в днешния брой на...“

Максим изключи радиото. Да, войната като че ли свърши. Кой знае какво готвят още... Максим свърна от централната улица в тясна

пресечка между два гигантски небостъргача от розов камък и по паважа подкара към овехтяла, почерняла къщичка. Глигана вече го чакаше, пушеше цигара, облегат на уличния фенер. Когато колата спря, той хвърли фасата, промуши се през малката вратичка и седна до Максим. Беше спокоен и студен — както винаги.

— Здравейте, Мак. Какво се е случило?

Максим обърна колата и отново излезе на главната улица.

— Знаете ли какво е това термична бомба? — попита той.

— Чувал съм.

— А работили ли сте някога със синхронни детонатори?

— Вчера, например.

— Отлично.

Известно време пътуваха мълчаливо. Движението беше голямо и Максим се абстрахира от всичко, съсредоточен върху това да си пробие път, да се промъкне между огромните камиони и старите олющени автобуси, без да блъсне никого, без да позволи някой да го блъсне, и да случи зелена светлина, и пак да случи зелена светлина, без да губи поне тая жалка скорост, която имаше. Най-сетне колата излезе на Горското шосе, на познатата автострада, обградена с огромни дървета.

„Забавно — изведнъж си помисли Максим. — По същия този път навлизах в тоя свят, по-точно, возеше ме горкият Фанк, а аз не съобразявах нищо и мислех, че той е специалист по пришълци. А сега по същия този път аз може би напускам тоя свят и света въобще, че и при това отнасям със себе си хубав човек...“ Той погледна към Глигана. Лицето му беше съвършено спокойно: той седеше, подал лакътя на протезата си през прозорчето, и чакаше да му обяснят всичко. Може би се учудваше, може би се вълнуваше, но това не можеше да се забележи. Максим почувства гордост от това, че такъв човек му се доверява и разчита на него без никакви съмнения.

— Аз съм ви много благодарен, Глигане.

— Така ли? — попита сакатият и обърна към него сухото си жълтеникаво лице.

— Помните ли, веднъж на едно заседание в Щаба вие ме повикахте настрани и ми дадохте няколко разумни съвета?

— Помня.

— За тях съм ви благодарен. Послушах ви тогава.

— Да, забелязах. Донякъде дори ме разочаровахте с това.

— Бяхте прав. Приех съветите ви и в резултат нещата се обърнаха така, че получих възможността да проникна в Центъра.

Глигана подскочи:

— Сега ли?

— Да. Трябва да бързам, а не можах да приготвя нищо. Могат да ме убият, тогава всичко ще бъде безсмислено. Затова ви взех със себе си.

— Говорете.

— Аз ще вляза в зданието, вие оставате в колата. След известно време ще се вдигне тревога, може да започне стрелба. Това не бива да ви тревожи. Вие оставате в колата и чакате. Чакате... — Максим се замисли и пресметна: — Чакате двадесет минути. Ако през това време получите лъчев удар, значи всичко е наред. Припадайте с щастлива усмивка на физиономията... Ако нищо не стане, излезте от колата. В багажника има бомба със синхронен детонатор, поставен на десет минути. Оставете я на улицата, включете детонатора и тръгвайте. Ще има паника, много голяма паника. Постарайте се да използвате всички възможности, които тя ще ви даде.

Известно време Глигана размишляваше.

— Ще ми разрешите ли да позвъня?

— Не.

— Вижте — каза Глигана, — ако не ви убият, значи, както разбирам, ще ви трябват хора, готови за бой. Ако ви убият, ще ми потрябват хора. Нали именно за това ме взехте — в случай, че ви убият... Сам ще мога само да започна, времето ще е малко и хората трябва да бъдат предупредени предварително. Искам именно за това да ги информирам.

— Щаба ли? — с неприязън попита Максим.

— В никакъв случай. Имам своя група.

Максим мълчеше. В далечината вече се издигаше сивото пететажно здание с каменна стена покрай фронта. Същото онова здание. Някъде там, из коридорите, бродеше Рибя, крещеше и плюеше разгневеният Хипопотам. И там беше Центъра. Кръгът се затвори.

— Добре — каза Максим. — Пред входа има телефонна будка. Когато вляза вътре, но не преди това, можете да излезете от колата и да се обадите.

— Добре — каза едноръкият.

Вече се приближаваха към завоя, извеждащ встрани от автострадата. Максим си спомни за Рада и си представи какво ще стане с нея, ако той не се върне. Ще бъде много зле. А може би нищо няма да ѝ се случи... Може би, напротив, ще я пуснат... „Все едно — сама... Гай го няма, мен също няма да ме има... Горкото момиче...“

— Имате ли семейство? — попита той Глигана.

— Да. Жена.

Максим прехапа устни.

— Извинявайте, че така се получи...

— Нищо — спокойно каза Глигана. — Аз се простих с нея. Винаги се прощavam, когато излизам от къщи... Значи това е бил Центъра? Кой би могъл да си представи. Всички знаят, че това е телецентър и радиоцентър, а се оказва, че е просто Центъра...

Максим спря на паркинга, пъкна се между овехтялата малка кола и разкошна правителствена лимузина.

— Е, това е — каза той. — Пожелайте ми успех.

— От все сърце... — каза Глигана. Гласът му пресекна, той се задави и промърмори: — Все пак доживях този ден.

Максим отпусна лице върху кормилото.

— Дано преживея този ден. Дано видя вечерта...

Глигана го погледна с тревога.

— Не ми се ходи — обясни Максим. — Ох, как не ми се ходи... Между другото, имайте предвид нещо, обяснете го и на своите другари. Вие живеете не на вътрешната, а на външната повърхност на Сферата. И такива сфери има още много на света, на някои от тях живеят много по-зле от вас, на други — много по-добре. Но никъде не живеят по-глупаво. Не вярвате ли? Е, вървете по дяволите. Аз тръгвам.

Той отвори вратата и излезе. Пресече асфалтирания паркинг и започна да се качва по каменната стълба. Напипа в джоба си входния пропуск, който му беше направил прокурорът, вътрешния пропуск, който прокурорът беше откраднал отнякъде, и обикновеното розово картонче, изобразяващо специалния пропуск, който прокурорът не бе успял нито да направи, нито да открадне. Беше горещо, небето блестеше като алуминиево — непроницаемото небе на Обитаемия остров. Каменните стъпала пареха дори през подметките, а може би само така му се струваше. Всичко беше глупаво. Това беше една

бездарна авантюра. „За какъв дявол правя всичко това, след като не съм се подготвил, както трябва... Ами ако там има не един офицер, а двама? Или дори може би трима офицери седят в тази стаичка и ме чакат със заредени автомати... Ротмистър Чачу ме простреля с пистолет, калибърът е същият, но куршумите ще бъдат повече, и този път няма да ми позволят да изпъля, пък и аз вече не съм същият като преди, доста ме е очукал моят Обитаем остров... Глупак съм. Бях и си останах глупак. Затова ме купи господин прокурорът, хвана ме на въдицата... Но как можа да ми повярва? Направо не мога да си представя... Сега да можем да избягам в планините, да подишам чист въздух. Така и не видях тукашните планини, а толкова ги обичам... Толкова умен, недоверчив човек и изведнъж ми довери такава скъпоценност! Най-голямото съкровище на света! Това гнусно, отвратително, подло съкровище... Проклето да е, массаракш, и още веднъж массаракш, и още трийсет и три пъти массаракш!“

Той отвори стъклената врата и подаде на гвардееца входния пропуск. После прекоси вестибюла покрай жената с очила, която все слагаше печати, покрай администратора с каскетчето, който все се караше с някого по телефона и пред входа в коридора показва на другия гвардеец вътрешния пропуск. Войникът му кимна — можеше да се каже, че са познати, последните три дни Максим беше идвал тук ежедневно.

Продължи.

Мина дългия коридор без врати и сви наляво. Тук беше само за втори път. Първият — завчера, по погрешка. („Прощавайте, господине, къде отивате?“ „Шестнадесета стая, капрале.“ „Сгрешил сте, господине. Тя е в другия коридор.“ „Прощавайте, капрале. Наистина...“)

Той подаде на капрала вътрешния пропуск и бързо погледна двамата яки гвардейци с автомати, неподвижно стоящи от двете страни на вратата отсреща. После погледна вратата, през която трябваше да влезе. „Отдел за специални превози“. Капралът внимателно разгледа пропуска, после, без да откъсва очи от него, натисна някакво копче на стената и зад вратата зазвъня звънец. „Сега офицерът, който седи до зелената завеса, се е приготвил. Или двамата офицери. Или дори тримата... Чакат кога ще вляза. И ако се изплаша и изскоча обратно,

ще ме пресрещнат капралът и двамата гвардейци, охраняващи вратата без табелка, зад която навярно е пълно с войници...”

Капралът му върна пропускар и каза:

— Заповядайте. Пригответе документите си.

Вадейки розовото картонче, Максим отвори вратата. Влезе в стаята.

Массаракш.

Така си е.

Стаята не е една. Три преходни са. И чак накрая е тази със зелената завеса. Плюшена пътека от вратата чак до завесата. Най-малко тридесет метра. И офицерите не са двама. Дори не са трима. Шестима са.

В първата стая са двама в армейско сиво. Вече са насочили автоматите.

Двама в гвардейско черно — във втората стая. Още не са насочили автоматите си, но вече са готови.

Двама цивилни от двете страни на зелената завеса — в третата стая.

Единият обръща глава...

Давай. Мак!

Той се хвърля напред. Получи се троен скок от място. Успя само да помисли: „Да не скъсам сухожилията.“

Плътният въздух блъсна лицето му.

Зелената завеса. Цивилният отляво гледа встрани, шията му е открита. Удар с ръба на дланта.

Цивилният отдясно навярно мига — клепачите му са наполовина отпуснати. Удар по темето отгоре. И в асансьора. Тъмно е. Къде е копчето? Массаракш, къде е копчето?

Бавно, къртящо загърмя автомат, веднага след него — втори. Какво пък, отлична реакция. Ду-ут... ду-ут... ду-ут... Но те още стрелят по вратата, по мястото, където ме видяха. Още не са разбрали какво е станало, това е само рефлекс.

Кончето!

Напряко на завесата, диагонално, отгоре надолу, бавно се движи сянка — пада някой от цивилните.

Ето го копчето, массаракш, на най-видното място...

Натисна го, кабината тръгна надолу. Асансьорът бе скоростен и пълзеше доста бързо. Кракът, с който се бе отблъснал, болеше. „Значи все пак съм разтегнал сухожилие?... Впрочем, вече няма значение... Массаракш, ами че аз вече пробих!“

Кабината спря. Максим изскочи и в същия миг в шахтата закънтяха изстрели, разхвърчаха се трески. Три автомата стреляха в покрива на кабината. „Хубаво, браво, стреляйте си... Сега ще съобразят, че трябва не да стрелят, а да повикат обратно асансьора и да слязат... Не съобразиха, объркаха се...“

Той се озърна. Массаракш, пак нещо не е наред... Входовете са три. Три напълно еднакви тунела... Аха, това са просто резервни генератори. Един работи, два са в режим на профилактика... Но кой работи сега? Като че ли този.

Той се хвърли в средния тунел. Отзад заръмжа асансьорът. „Не, не, късно е вече... Бавни сте, няма да успеете. Въпреки че тунелът е, право да си кажем, доста дълъг, пък и кракът ме боли... Ето го завоя, сега вече изобщо няма да се доберете до мен...“ Той стигна до генераторите, които басово бръмчаха под стоманената плоча, спря и няколко секунди си почиваше, отпуснал ръце. „Така, три четвърти от работата е свършена, дори седем осми. Остана дреболия, една втора от една тридесет и четвърта... Сега ще слязат от асансьора и ще се пъхнат в тунела; сигурно нищо не знаят и депресионното излъчване ще ги подгони обратно... Какво още може да се случи? Могат да хвърлят в коридора газова граната. Едва ли ще имат. Виж, тревога вече сигурно са вдигнали. Разбира се, Отците биха могли да изключат депресионната бариера... Ох, няма да се решат, пък няма и да успеят. Нали трябва да се съберат и петимата, с петте си ключа, да се договорят, да съобразят дали това не е провокация на един от тях... Наистина, кой в целия този свят би могъл да проникне тук през лъчевата бариера? Само Странника, ако тайно е изобретил защитата си, но него ще го задържат шестимата с автоматите... И няма кой друг... И докато те се карат, изясняват, съобразяват, аз ще свърша работата...“

В тунела, зад ъгъла, в тъмното загърмяха автомати. „Разрешено е. Не възразявам...“ Той се наведе над разпределителното устройство, внимателно свали капака и го хвърли в ъгъла. „М-да, крайно

примитивна работа. Добре, че съобразих да попрача нещичко по тукашната електроника...“ Той бръкна в схемата.

„Ами ако не бях съобразил? Ако Странника беше пристигнал вчера? Да, господа мои... Массаракш, как бие ток!... Да, щях да се окажа в положението на ембриомеханик, който срочно трябва да се справи с... дори не знам с какво... С парен котел? Ще се оправи... Или с камилски впряг... А? Ще се оправиш ли, ембриомеханик? Едва ли... Массаракш, как може всичко тук да е без изолация?... А, ето къде си бил!... Е, Бог да ни е на помощ, както казва господин прокурорът!“

Той седна право на пода пред разпределителя и избърса потта от челото си. Работата беше свършена. Удар от депресионно поле с огромна сила се стовари върху цялата страна — от Заречието до хонтийската граница, от океана до Алабастровия хребет.

Автоматите зад ъгъла престанаха да стрелят. Господа офицерите са в депресия. Сега ще видим как изглежда това: господа офицерите — в депресия.

Господин прокурорът за пръв път в живота си се е зарадвал на лъчевия удар. Не искам повече да виждам този тип. Неизвестните Отци, без изобщо да успеят да се ориентират и съобразят, се гърчат от болка, опънали копита, както обичаше да казва ротмистър Чачу. Той между другото също е в дълбока депресия и мисълта за това дълбоко ме възхищава.

Зеф и момчетата лежат по същия начин. Прощавайте, момчета, но така трябва.

Странника! Това е чудесно: страшният Странник също лежи, разстлал по пода огромните си уши — най-огромните уши в цялата страна. Впрочем него може би вече са го застреляли. Това би било най-добре.

Рада, моята мъничка бедна Рада, лежи в депресия... Нищо, момичето ми, това сигурно не е болезнено и изобщо скоро ще свърши...

Глигана...

Той скочи. Колко време беше минало? Хукна назад през тунела. Глигана също навярно лежи с опънати копита, но ако е чул стрелбата, нервите му може да не са издържали... Това, разбира се, е съмнително — нерви у Глигана. Но кой знае!...

Дотича до асансьора, като само за секунда спря, за да погледне господа офицерите, изпаднали в депресия. Беше тежка гледка: и тримата плачеха, хвърлили автоматите си, нямаха сили дори да избършат сълзите си. „Добре, добре, поплачете за моя Гай, поплачете за Птица... за Гел... за Лесничея... Навярно не сте плакали от детството си насам, във всеки случай никога не сте плакали за онези, които сте убивали. Поне преди смъртта си поплачете...“

Асансьорът стремглаво го изнесе на повърхността. Стаите бяха пълни с народ: офицери, войници, капрали, армейци, гвардейци, цивилни, всичките въоръжени, всичките лежаха или седяха прегърбени, някои плачеха гласно, един бърбореше нещо, тресеше глава и се удряше с юмрук по гърдите... А един се беше застрелял... Массаракш, страшна работа беше Черното Излъчване, ненапразно Отците го пазеха за черни дни...

Той изтича във вестибюла, като прескачаше безсилно лежащите хора, едва не се изгърколи по каменните стъпала и спря пред колата си, облекчено поемайки дъх — нервите на Глигана бяха издържали — лежеше със затворени очи на предната седалка.

Максим извади от багажника бомбата, разви омаслената хартия, грижливо я взе под мишница и спокойно се върна до асансьора. Внимателно огледа детонатора, пусна часовниковия механизъм, сложи бомбата в кабината и натисна копчето. Кабината потъна, отнасяйки към преизподнята огненото езеро, което щеше да се излее на свобода след десет минути. Или по-точно, след девет минути и някакви секунди...

Когато се върна в колата, внимателно сложи едноръкия така, че да бъде горе-долу изправен, седна зад кормилото и изкара колата от паркинга. Сивото здание надвисваше над него — тежко, нелепо, зловещо, препълнено с обречени хора, неспособни нито да се движат, нито да разбират случващото се.

Това беше страшно змийско гнездо, натъпкано с най-отбрана пасмина — специално, грижливо подбрана, за да превръща в ган всички, до които достига отвратителната магия на излъчването. „Всички там са врагове, всеки от тях нито за секунда не би се поколебал да те направи на решето, да предаде, да разпъне мен, Глигана, Зеф, Рада, всичките ми приятели и любими... И все пак, добре че едва сега си спомних за това. Преди тази мисъл щеше да ми

попречи. Щях да си спомня веднага за Роба — единствения човек в обреченото змийско гнездо. Впрочем... какво знам за нея, в края на краищата? Че ме учеше да говоря и ми оправяше леглото? Остави я на мира, Максим, прекрасно разбираш, че работата не е в Роба. Работата е в това, че днес ти излизаш да се биеш не на живот, а на смърт, както се бият тук, и ще се биеш с глупаци — със зловни глупаци, опиянени от излъчването, с хитрите невежи, алчни глупаци, които насочваха това излъчване, с благоустремените глупаци, които искрено желаят да превърнат с помощта на същото излъчване бесните кукли в мили и псевдодобри кукли... И всички те ще се мъчат да убият и теб, и твоите приятели, и твоето дело... Магьосникът каза: нека съвестта не пречи да мислим ясно и нека разумът се научи при нужда да заглушава съвестта. Правилно. Горчива, страшна истина... Това, което направи днес тук, се нарича подвиг. Глигана доживя този ден. В този ден вярвах, както се вярва в хубава приказка, Лесничея, Птица, Зеления, и Гел Кетшеф, и моят Гай, и още десетки, стотици, хиляди хора, които никога не съм виждал... И въпреки това ми е зле. И ако искам понататък да ми се доверяват и да вървят след мен, аз никога и на никого не трябва да разказвам, че извърших главния си подвиг не тогава, когато тичах и скачах под куршумите, а сега, когато още имам време да отида и да обезвредя бомбата, а вместо това бягам все по-далеч и по-далеч от прокълнатото място...“

Той се носеше по правата автострада, по която преди половин година Фанк го караше със своята разкошна лимузина, за да го предаде право в ръцете на Странника... „Сега вече открих защо... Нима Странника още тогава е знаел, че съм невъзприемчив към излъчването, че нищо не разбирам и може да ме дърпа за конците, както си иска? Знаел е, знаел е проклетият Странник! Значи той наистина е дявол, най-страшният човек в страната, а може би и на цялата планета. «Той знае всичко — каза прокурорът и боязливо се озърна... — Не, не всичко. Ти изпревари Странника, Мак. Победи дявола.» И сега трябва да го доубия, докато не е късно, докато не се е опомнил, ако не са го убили пред вратата на собственото му леговище... Ох, не вярвам, не вярвам, не е по силите на момчетата; Мехура, дете имаше двадесет и четирима души с картечници, и той... Массаракш! Дори не успях да съобщя в каторгата на Генерала да бъде готов да вдигне политзатворниците и с ешелон да ги доведе тук. Но каквото и да става,

със Странника трябва да се свърши. Трябва да успея да свърша със Странника и да задържа позициите няколко часа, докато армията и Гвардията не паднат от лъчев глад. Та никой от тях не знае за лъчевия глад, дори и Странника навярно не знае, няма откъде. В цялата страна единствен аз съм извеждал горкия Гай зад пределите на лъчевото поле...“

Шосето беше пълно с коли. Всички бяха спрели там, където са попаднали — напърно или косо на пътя, повалени в канавките. Смазаните от депресия шофьори и пътници седяха сгърбени на стъпалата, безсилно висяха от седалките, лежаха до канавките. Всичко това пречеше. През цялото време трябваше да намалява, да заобикаля отстрани, затова не забеляза веднага, че насреща, откъм града, също с криволичене и заобикаляне, но почти без намаляване на скоростта, се движи плоска и яркожълта правителствена кола.

Срещнаха се на сравнително свободен отрязък от шосето, разминаха се, като едва не се сблъскаха, и Максим успя да забележи голия череп, кръглите зелени очи, огромните стърчащи уши и целият се напрегна, защото всичко се обръщаше с главата надолу... „Странника! Массаракш! Цялата страна е повалена от депресия, всички дегенерати са в безсъзнание, а тоя гад, тоя дявол пак се е измъкнал някак! Значи все пак е измислил защитата си... И оръжие нямам...“ — Максим погледна в огледалото. Колата завиваше обратно. — „Какво пък, ще трябва да се оправим без оръжие. Поне няма да ме мъчи съвестта... Максим натисна газта. Скорост, скорост... Хайде, миличка, още малко...“ — Жълтата плоска кола приближаваше, растеше, над кормилото вече се виждаха втрепенените зелени очи...

Давай, Мак!

Той разпери лакти, опря се, обхвана с една ръка Глигана и с всички сили натисна спирачката.

В раздиращото пицене на спирачките жълтата кола със скърцане и пращане се вряза в багажника му, предният ѝ капак се смачка на хармоника и се повдигна. Сипеха се стъклени парчета. Максим изби с крак вратата и се изтърколи навън. Ужасно го боляха петата, разбитото коляно, одраната ръка, но за болката забрави само след миг, защото Странника вече стоеше пред него.

Не беше възможно, но... беше! Дявол, истински дявол, дълъг, сух, страшен, с вдигната за удар ръка...

Максим се хвърли върху него, вложи в тоя скок всичките останали му сили. Не улучи! Страшен удар в тила!... Светът се наклони, едва не падна, но все пак се задържа, а Странника отново беше пред него, отново голият череп, втренчените зелени очи и вдигнатата за удар ръка... „Стой, спри, той няма да улучи... Аха!... Накъде гледа?... Е, не на мен такива номера...“ Странника със застинало лице се беше втренчил някъде над главата на Максим, който се хвърли напред и този път улучи. Дългият черен човек се преви на две и падна върху асфалта. Тогава Максим пое дъх и се обърна.

Оттук прекрасно се виждаше сивият куб на Центъра, който вече не беше куб. Виждаше се как се сплесква, потича и пропада навътре в себе си. Над него се издигаше треперещ зноен въздух, пара, дим и нещо ослепително бяло, дъхащо на жар дори тук, страшно и весело бликащо през дългите вертикални пукнатини и дупките на прозорците... Добре, значи там всичко е наред... Максим тържествуващо се обърна към Странника. Дяволът лежеше на една страна, притиснал към корема дългите си ръце, очите му бяха затворени. Максим предпазливо се доближи. От разбитата кола се подаде Глигана. Въртеше се, мъчейки се да излезе. Максим спря до Странника и се наведе, пресмяташе как да удари, за да го довърши веднага. Массаракш, проклетата ръка не се вдигаше срещу паднал... И тогава Странника отвори очи и пресипнало каза:

— Dumkopf! Rotnase!

Максим не разбра веднага, а когато разбра, краката му се подкосиха.

Глупак...

Сополанко...

Глупак...

Сополанко...

От сивата кънтяща пустота отчетливо прозвуча гласът на Глигана:

— Дръпнете се, Мак, аз имам пистолет.

Без да гледа, Максим хвана за ръката Странника.

Той с усилие седна, държейки се за корема.

— Х-хлапак... — изсъска той мъчително. — Не стойте като пън... търсете кола, живо, живо!... Ама хайде, размърдайте се!

Максим тъпо се огледа. Шосето оживяваше. Центъра вече го нямаше, беше се превърнал в локва разтопен метал, в пара, в смрад и куклите престанаха да бъдат кукли. Шокираните хора идваха на себе си, напрегнато се озъртаха, мъчеха се да съобразят какво е станало с тях, как са попаднали тук и какво да правят.

— Кой сте вие? — попита Глигана.

— Не е ваша работа — отговори на немски Странника. Още го болеше, той пъшкаше и се задъхваше.

— Не разбирам — каза Глигана и повдигна дулото на пистолета.

— Камерер... — повика Странника. — Затворете устата на вашия терорист... и търсете кола...

— Каква кола?... — тъпо и безпомощно попита Максим.

— Массаракш — изпъшка Странника.

Криво-ляво се изправи сам, все още превит, притиснал ръка към корема си, отиде с несигурни крачки до колата на Максим и се пъхна вътре.

— Качвайте се... бързо! — каза, вече седнал зад кормилото.

После се озърна и през рамо погледна димния стълб, оцветен от пламъци.

— Какво хвърлихте там? — попита той отчаяно.

— Термична бомба.

— В мазето или във вестибюла?

— В мазето — отвърна Максим.

Странника простена, поседя малко с отметната глава, после включи мотора. Машината се затресе и задрънча.

— Хайде, качвайте се най-после! — закрещя той.

— Какъв е той? — попита Глигана. — Хонтиец ли е?

Максим поклати глава, рязко издърпа задната заклинена врата и му каза:

— Влезте.

После заобиколи колата и седна до Странника. Автомобилът подскочи, нещо в него засвири, пропука, но той вече се носеше по шосето с нелепо поклащане, с дрънчене на незатварящите се врати и с гръмки изстрели от ауспуха.

— И какво мислите да правите сега? — попита Странника.

— Почакайте... Кажете поне кой сте вие!

— Аз съм сътрудник на Галактическата сигурност — горчиво каза Странника. — Тук съм вече пет години. Ние готвехме спасение за тази нещастна планета. Готвехме го щателно, внимателно, с прогнозиране на всички възможни последствия. На всички, разбирате ли? Аз трябва да ви питам кой сте вие! Кой сте вие, че се врите в чужди работи, обърквате всичките ни планове, взривявате, стреляте... кой сте вие?!

— Аз не знаех... Откъде можех да знам?

— Разбира се, че не сте знаели. Но знаете, че самодейните намеси са забранени, та вие сте служител от ГСТ... Трябваше да знаете... На Земята майка му едва не полудява... някакви момичета непрестанно се обаждат да питат... баща му напусна работа... Какво смятахте да направите по-нататък?

— Да ви застрелям.

— Какво-о?

Колата се залюля.

— Да — покорно каза Максим. — Какво ми оставаше? Казаха ми, че вие сте главният негодник тук — той се запъна.

Странника косо го изглежда с кръглото си зелено око:

— И в това не беше трудно да се повярва, нали?

— Да.

— А после?

— После трябваше да започне революция.

— От къде на къде?

— Но нали Центърът е разрушен... вече няма излъчване...

— Е, и?

— Веднага ще осъзнаят, че са угнетени, че животът им е отчайващ, ще се вдигнат...

— Къде ще се вдигнат? — тъжно попита Странника. — Кой ще се вдигне? Неизвестните Отци са живи и здрави, Гвардията е цяла и невредима, армията е мобилизирана, в страната има военно положение... На какво се надявахте?

Максим прехапа устни. Можеше, разбира се, да изложи на това печално чудовище плановете си, перспективите и прочее, но какъв е смисълът? Щом нищо не е готово, щом се получи така...

— Те ще разчитат на себе си — той посочи през рамо към Глигана. — Ето, този човек, например, нека сам да се справя. Моята

работа беше да им дам възможността... Вашата работа... — промърмори Странника. — Вашата работа беше да си седите в ъгъла и да чакате да ви хвана...

— Да, навярно — каза Максим. — Другия път ще го имам предвид.

— Още днес отлитате за Земята — твърдо нареди Странника.

— Нямам намерение — възрази Максим.

— Още днес отлитате за Земята! — повиши глас Странника. — На тази планета и без вас имам достатъчно работа. Вземайте своята Рада и заминавайте...

— Рада при вас ли е? — бързо попита Максим.

— Жива и здрава е, не се безпокойте. Да, отдавна е при мен.

— Много ви благодаря... За Рада ви благодаря.

Колата навлезе в града. На главната улица бучеше, димеше и опушваше чудовищно задръстване. Странника зави в една пресечка и пое покрай съборетините. Тук всичко бе мъртво. По ъглите неподвижно стърчаха военни полицаи, сложили ръце на гърба си и нахлупили каски. Бързо бяха реагирали на събитията. Обща тревога — и всички заемат местата си, след като са се събудили от депресията. Може би не трябваше веднага да взривява, може би трябваше да действа по плана на прокурора? Не, не, массаракш! Нека върви, както е тръгнало. Нека не ме упреква напразно. Нека те сами да разберат кое как е, а обезателно ще разберат веднага, щом им се прояснят главите. Странника отново излезе на главната магистрала. Глигана деликатно го потупа по рамото с дулото на пистолета:

— Моля ви да ме свалите тук, където хората стоят.

До една огромна будка, пъхнали ръце дълбоко в джобовете на сивите си шлифери, стояха петима и освен тях по тротоарите нямаше жив човек. Очевидно депресионният удар силно бе уплашил хората и те се бяха изпокрили.

— Какво мислите да правите? — попита Странника, забавяйки ход.

— Да подишам чист въздух. Днес е чудно време... — отвърна Глигана.

— Това е наш човек — каза му Максим (Странника страшно се озъби). — Пред него можем да говорим за всичко.

Колата спря. Хората с шлиферите предпазливо се скриха зад будката. Виждаше се как надничат оттам.

— Наш ли? — повтори Глигана и вдигна вежда. — Как така наш?

Максим притеснено погледна към Странника. Онзи изобщо нямаше намерение да му помага.

— Впрочем добре — каза Глигана. — Вярвам ви. Сега ние ще се заемем с Щаба. Предполагам, че трябва да започнем оттам. Знаете за какво говоря — там има хора, които трябва да се премахнат, докато не са яхнали движението...

— Правилна мисъл... — каза Странника. — Между другото, струва ми се, че ви познавам. Вие сте Тик Феску, по прякор Глигана, нали?

— Абсолютно вярно — вежливо каза Глигана и се обърна към Максим. — А вие се заемете с Отците. Това е трудна работа, но е точно за вас. Къде да ви търся занапред?

— Почакайте, Глигане — каза Максим. — Без малко да забравя. След няколко часа цялата страна ще бъде поразена за много денонощия от лъчев глад. Всички ще бъдат напълно безпомощни...

— Всички ли? — със съмнение в гласа попита Глигана.

— Всички освен дегенератите. Това време, тези няколко денонощия трябва да се използват.

Едноръкият се замисли и вдигна вежди.

— Е, прекрасно. Ако е истина... Впрочем, ние ще имаме работа именно с дегенерати. Та къде да ви търся?

— На предишния телефон — каза Странника — и на предишното място. И още нещо. Създайте свой комитет. Възстановете организацията, която имахте по време на империята. Някои ваши хора работят при мен в института... Массаракш! — изведнъж изсъска той. — Нямам нито време, нито нужните хора под ръка... Дяволите да ви вземат, Максим!

— Най-важното — каза Глигана, като сложи ръка на рамото на Максим — е, че вече го няма Центъра. Браво, Мак. Благодаря ви...

Стисна рамото на Максим и започна да се измъква неловко, като си помагаше с протезата.

— Господи! — произнесе той, застанал до колата със затворени очи. — Нима наистина го няма? Та това...

— Затворете вратата — каза Странника. — По-силно, по-силно...

Колата тръгна с голяма скорост. Максим се озърна. Глигана стоеше в средата на групичката хора в сиви шлифери и говореше нещо, като размахваше ръката с пистолета. Хората стояха неподвижно. Още не бяха разбрали. Или не бяха повярвали.

Улицата беше пуста. Срещу тях идваха бронетранспортъори с гвардейци! Някъде в далечината, където беше заводът към института, няколко коли вече преграждаха пътя, притичваха фигури, облечени в черно. Изведнъж в колоната бронетранспортъори се появи познатата до отвращение яркооранжева патрулна кола с дълга телескопична антена.

— Массаракш... — промърмори Максим. — Съвсем забравих за тия...

— Ти за много неща си забравил — каза Странника. — Забрави за самоходните излъчватели, за Островната Империя, за икономиката... Известно ли ти е, че в страната има инфлация? Изобщо знаеш ли какво е това „инфлация“? Известно ли ти е, че има заплаха от глад, че земята не ражда? Известно ли ти е, че ние тук не успяхме да създадем нито запаси от жито, нито от медикаменти? Знаеш ли, че този твой лъчев глад в двайсет процента от случаите води до полудяване? Той изтри с длан мощното си олисяло чело. Сега ни трябва лекари... дванайсет хиляди лекари. Ще ни трябва белтъчни синтезатори, ще трябва да обеззаразим като начало поне сто милиона хектара зарамена почва. Трябва да спрем израждането на биосферата... Массаракш! На Островите и в адмиралтейството на оня мръсник ни е нужен поне един земен жител... Никой от нашите не може да се задържи там, не може дори да се върне и да разкаже какво става там...

Максим мълчеше. Спряха пред колите, които преграждаха пътя. Тъмнелик набит офицер се приближи със странно познато размахване на ръка и с висок глас поиска документите. Странника злобно и нетърпеливо пъкна под носа му блестящ жетон. Офицерът мрачно козирува и погледна Максим. Беше ротмистър... не, вече бригадир от Гвардията Чачу! Очите му се разшириха.

— Този човек с вас ли е, ваше превъзходителство? — попита той.

— Да. Незабавно заповядайте да ми освободят пътя!

— Моля за извинение, ваше превъзходителство, но този човек...

— Незабавно освободете пътя! — кресна Странника.

Бригадир Чачу отново мрачно козирува, обърна се и махна на войниците. Един от камионите се отдръпна и Странника подкара с пълна скорост през образувалия се проход.

— Ето, виждаш ли? Те са готови, винаги са готови. А ти си мислеше, че нещата ще бъдат такива: раз-два и край... Да застреляме Странника, да избесим Отците, да разпъдим страхливците и фашистите в Щаба, и край на всичко — революцията е готова.

— Никога не съм мислил така — каза Максим. Чувстваше се много нещастен, смазан, безпомощен, безнадеждно глупав.

Странника косо го погледна, усмихна се тъжно:

— Добре, добре — каза той. — Просто съм ядосан. Не на тебе, а на себе си. Отговарям за всичко, което става тук, и вината за онова, което се случва, е моя. Просто не можах да те настигна — той отново се усмихна. — Много сте бързи вие, момчетата от ГСП...

— Недейте — каза Максим. — Не се измъчвайте толкова. Ето, аз не се измъчвам... Прощавайте, как се казвате?

— Наричайте ме Рудолф.

— Да... Ето, аз не се измъчвам, Рудолф. Аз възнамерявам да работя. Да правя революция.

— По-добре си върви къщи — вече съвсем безнадеждно го посъветва Странника.

— Аз съм си в къщи — нетърпеливо каза Максим. — Стига за това... Интересуват ме самоходните излъчватели. Какво ще правим с тях?

— С тях няма какво да правим. Помисли по-добре какво ще правим с инфлацията...

— Аз питам за излъчвателите. Странника въздъхна:

— Те работят с акумулатори, които могат да бъдат заредени само при мен в Департамента. След три денонощия ще свършат... Но след месец трябва да започне нахлуване откъм Островната Империя. Обикновено успявахме да отклоняваме подводниците от курса, до брега достигаха отделни единици. А този път готвят армада... Разчитах на депресионното излъчване, а сега просто ще трябва да ги потопяваме.

Той помълча.

— Значи ти си вкъщи. Да речем... С какво конкретно смяташ да се заемеш?

Наближаваха Департамента. Тежките врати бяха плътно затворени, в каменната ограда зееха амбразури, които преди ги нямаше. Департаментът бе заприличал на крепост, готова за бой. А около павилиончето стояха трима и рижата брада на Зеф пламтеше сред зеленината като екзотично цвете.

— Не знам — каза Максим. — Ще правя това, което ми наредят знаещи хора. Ако трябва, ще се заема с инфлацията. Ако трябва, ще потопявам подводници. Но твърдо знам най-главната си задача: докато съм жив, никой тук няма да може да построи дори един Център. Било то с най-добри намерения...

Странника мълчеше. Вратите вече бяха съвсем близо. Зеф се промъкна през живия плет и излезе на пътя. През рамото му висеше автомат, отдалече се виждаше, че е ядосан, нищо не разбира и сега със страшни проклетия ще поиска да му бъде обяснено защо, массаракш, са го откъснали от работата, наприказвали са му врели-некипели за Странника и са го принудили като хлапе да стърчи сред цветенцата вече втори час!

Издание:

Аркадий и Борис Стругацки. Обитаемият остров

Редактор: Стела Зидарова

Коректор: Ангелина Вълчева

Дизайн на корицата: Бисер Тодоров

ИК „ИнфоДАР“, София, 2009

ISBN: 978-954-761-409-3

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.